

Restaurant Supply (Wholesaler)

ਉੱਚ ਕੁਆਲਿਟੀ ਦੇ ਭਾਂਡਿਆਂ, ਪਤੀਲੇ, ਕੁੱਕਵੇਅਰ, ਸਰਵਵੇਅਰ, ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਜੂਸਰ, ਐਸਪਰੈਸੋ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਅਤੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਲਈ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:

1125 Howard Street, Elk Grove Village, IL 60007

Ph: 847-979-5970, 847-979-5990.

847-228-0150, pragint@aol.com

Prag International
Ravi Kapoor (CEO)

Regal Jewels
773-262-4377 www.RegalJewels.com

FEBRUARY WIN GOLD CHAIN
EVERY PURCHASE, BIG OR SMALL, WILL QUALIFY AS AN ENTRY INTO THE RAFFLE!

22KT 24KT

773-262-4377 2025 W. Devon Ave. Chicago, IL 60659 773-517-0574

Serving Illinois & Florida State.

Buying Selling Renting Investing

ਆਪਣੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਘਰ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਕਾਲ ਕਰੋ।

Also get Free Home Inspection & Attorney Service & Closing cost (Some conditions apply)

E-Mail: j.singh@remax.com/

WEBSITE: jsingh.remax.com

REMAX AMERICAN DREAM,
LONG GROVE, IL 60060

Jesse Singh
847-606-3664

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ
'ਤੇ ਘਰ ਖਰੀਦੋ
ਤੇ ਵੇਚੋ

Twenty-Fifth Year of Publication

ਮਿਡਵੇਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ

Price 50¢

Email: punjabtimes1@gmail.com

www.punjabtimesusa.com

ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 26, Issue 32; August 9, 2025

20451 N. Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074

Ph: 847-359-0746, Fax: 847-705-9388

ਟਰੰਪ ਦੀ ਟੈਰਿਫ ਧਮਕੀ ਦਾ ਭਾਰਤ ਵਲੋਂ ਕਰਾਰਾ ਜਵਾਬ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਖਿਲਾਫ ਲਗਾਤਾਰ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਕਰ ਰਹੇ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਾਲਡ ਟਰੰਪ ਹੁਣ ਕੂਟਨੀਤੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਰਵੱਈਏ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਟਰੰਪ ਨੇ ਹੁਣ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਦਰਾਮਦ 'ਤੇ ਟੈਕਸ ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਕਰਨਗੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਰਵੱਈਏ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾ ਤਾਂ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਟੈਕਸ ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਵਾਧਾ ਕਿੰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਟਰੰਪ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ 'ਤੇ ਲਗਾਈ ਗਈ ਪੈਨਲਟੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਭਾਰਤ ਨੇ ਟਰੰਪ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ, ਸਗੋਂ ਇਸਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ ਅਨਿਆਪੂਰਨ ਅਤੇ ਅਕਾਰਨ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਯੂਰਪੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਲਈ ਅਜੇ ਵੀ ਰੂਸ ਨਾਲ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਰਣਧੀਰ ਜਾਇਸਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਯੂਕਰੇਨ ਜੰਗ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਯੂਰਪੀ ਦੇਸ਼ ਭਾਰਤ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਲਗਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਸਲ 'ਚ ਭਾਰਤ ਨੇ ਰੂਸ ਤੋਂ ਤੇਲ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੀਤੀ ਜਦੋਂ ਯੂਕਰੇਨ ਜੰਗ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਰਵਾਇਤੀ ਤੇਲ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਤੋਂ ਕੱਚਾ ਤੇਲ ਯੂਰਪ ਭੇਜਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਭਾਰਤ, ਰੂਸ ਤੋਂ ਇਸ ਲਈ ਤੇਲ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ

(ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ 4 'ਤੇ)

ਭਾਰਤ ਬਾਰੇ ਟਰੰਪ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ ਅਪਮਾਨਜਨਕ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਵਣਜ ਮੰਤਰੀ ਆਨੰਦ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਾਲਡ ਟਰੰਪ ਦੀਆਂ ਭਾਰਤ ਤੇ ਉਸਦੇ ਅਰਬਚਾਰੇ 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ 'ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਤੇ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਟਰੰਪ ਦੀ 'ਧਮਕੀ ਭਰੀ ਰਣਨੀਤੀ' ਦੇ ਅੱਗੇ ਨਾ ਝੁਕੇ ਤੇ ਇਕ ਗ਼ੈਰ-ਲੜੀਏ ਵਧਾਰ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਦਸਤਖ਼ਤ ਨਾ ਕਰੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਤੇ ਸਰਬਉੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਸੰਸਦ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ 'ਚ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ 4 'ਤੇ)

ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਦਾ ਇਜਲਾਸ ਰੋਕਣ ਲਈ ਹੁਕਮਰਾਨੇ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਸੰਭਵ?

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ, ਜਿਸ ਵਲੋਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ 2 ਦਸੰਬਰ, 2024 ਦੇ ਹੁਕਮਨਾਮਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ 15 ਲੱਖ ਦੀ ਭਰਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਡੈਲੀਗੇਟ ਇਜਲਾਸ ਲਈ 11 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਤੇਜ਼ਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਹਾਲ ਵੀ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਪੰਥਕ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਚਰਚੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦਖ਼ਲ ਦਿੰਦਿਆਂ ਇਜਲਾਸ ਨੂੰ ਰੋਕ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕੀ ਉਹ 2 ਦਸੰਬਰ ਦੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਨਾਲ ਵੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛੇੜਛਾੜ ਜਾਂ ਉਸਦੀ ਨਵੀਂ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਧੜਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੁਕਾਨਾਂ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਪੰਥ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਦਾ ਹੱਕ ਗੁਆ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਲੋਂ ਨਵੀਂ ਭਰਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ

ਪੰਥ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਲਈ ਨਵੇਂ ਚਿਹਰੇ ਅੱਗੇ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਗਈ ਸੀ।

ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬ) ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਭਰਤੀ ਕਰ ਕੇ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਨਵਾਂ ਢਾਂਚਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਕੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੂਜੇ ਧੜਿਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਾਦਲ ਦਲ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਤੇ ਭਾਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਧੜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਕ ਪਲੇਟਫਾਰਮ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਅਤੇ ਪੰਥ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਲਈ ਨਵੇਂ ਚਿਹਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਿਆਉਣ ਵੱਲ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕਣਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਗਰ ਉਹ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਜਥੇਬੰਦਕ ਢਾਂਚਾ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 2 ਦਸੰਬਰ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨ ਅਤੇ ਨਵਾਂ ਜਥੇਬੰਦਕ ਢਾਂਚਾ ਤੇ ਨਵੇਂ ਚਿਹਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਮਲ ਹੇਠ ਲਿਆਉਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਸੂਚਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਗੂ ਇਸ ਮੌਕੇ ਜਥੇਦਾਰ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ

(ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ 4 'ਤੇ)

ਘਰ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਅਤੇ ਖਰੀਦ ਲਈ ਅੱਜ ਹੀ ਕਾਲ ਕਰੋ
Buying or Selling Home?
Contact **PRADEEP SINGH**
COLDWELL BANKER REALTY

SCAN TO BEGIN YOUR HOME SEARCH
847-322-5832
ishowhomes@yahoo.com
1501 E Woodfield Rd Ste 113E, Schaumburg 60173

India Palace Restaurant And Banquet Hall
Best Price Wholesale
Ph: 630-400-0996
Lakhvir S. Johal
Ph: 317-709-7800

Restaurant-Fine Indian Cuisine
(Ph: 317-298-0773)
Banquet Hall Available Up to 550 People
Amber Carmel Ph: 317-580-0828
Amber Indianapolis Ph: 317-578-4400
Royal, Indianapolis, 317-893-2633

Desi Bazar Grocery Store Restaurant, Ph: 317-888-2040
Desi Bazar Indianapolis, Ph: 317-709-7800

Singh Auto Group

3983 ST RD 38E
Lafayette, IN 47905
Ph: 765-607-1300
www.singhautosgroup.com

University Motors
3312 Klondike Rd, West Lafayette, IN 47906
Ph: 765-497-1100
www.universitymotors1.com

Serving Indian American community over 30 years in Midwest for their auto needs.
ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਡੀ ਖਰੀਦਣ ਜਾਂ ਵੇਚਣ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ:
Jaspal S. Ghotra: 765-337-5151

Bhaura Transport LLC
Noblesville, IN

ਫਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

*ਵੈਲਿਡ ਸੀ ਡੀ ਐਲ ਏ ਲਾਈਸੈਂਸ
*ਘੱਟੋ ਘੱਟ 2 ਸਾਲ ਦਾ ਤਜਰਬਾ
*ਖਾਲੀ ਅਤੇ ਲੋਡ ਸਮੇਤ ਮੀਲ .55 ਸੈਂਟ
*ਸਾਈਨ ਐਨ ਬੋਨਸ
*ਹਰ ਵੀਕਐਂਡ 'ਤੇ ਪੱਕਾ ਘਰ
*ਡਾਇਰੈਕਟ ਡਿਪਾਜ਼ਿਟ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ
*ਹਫਤਾਵਾਰ ਮੀਲ 3000 ਤੋਂ 4000
*ਪ੍ਰੀ-ਪਾਸ, ਈ ਜੀ ਪਾਸ ਅਤੇ ਫਿਊਲ ਕਾਰਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ
*ਇੰਡੀਆਨਾ, ਨਿਊ ਜਰਸੀ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਅਤੇ ਪੈਨਸਿਲਵੇਨੀਆ ਦੇ ਪੱਕੇ ਲੋਡ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ
ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 317-403-0493

Regal Jewels
773-262-4377 www.RegalJewels.com

LITTLE INDIA CHICAGO
2625 W. Devon Ave. Chicago, IL 60659
www.RegalJewels.com
PH: 773-262-4377 WA: 773-517-0574

ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਕਬੱਡੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ 24 ਖੇਡ ਕਲੱਬਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ

ਤੀਰਥ ਗਾਖਲ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਟੋਰਾਂਟੋ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ 'ਚ ਲਵਾਂਗੇ ਭਾਗ: ਬਲਜੀਤ ਸੰਧੂ

ਸਾਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ-(ਐਸ ਅਸ਼ੋਕ ਭੱਰਾ): ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਕਬੱਡੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਕੱਤਰਤਾ ਇਥੇ ਮੈਡੀਸੋ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੀਰਥ ਗਾਖਲ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਹੋਈ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਲੋਂ ਮੁੱਖ

ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਕਬੱਡੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ 24 ਖੇਡ ਕਲੱਬਾਂ ਜੁੜ ਗਈਆਂ ਨੇ ਜੋ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਕਬੱਡੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਬੇਹਤਰੀਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਬਲਜੀਤ ਸੰਧੂ ਨੇ

ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਸਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਕਬੱਡੀ ਪ੍ਰਮੋਟਰ ਬਾਬਾ ਜੋਹਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਤੇ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ

ਮੀਟਿੰਗ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮਾਂ ਖੇਡ ਕਬੱਡੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਅਹਿਮ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ।

ਸੁਪਰਸਤ ਸ. ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੰਘੋੜਾ ਤੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਖੇਡ ਕਲੱਬਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ, ਕਬੱਡੀ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਤੇ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਕਬੱਡੀ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪਾਂ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਦੇਣ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਬਲਜੀਤ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ।

ਸ. ਸੰਧੂ ਨੇ ਮਾਂ ਖੇਡ ਕਬੱਡੀ ਲਈ ਸਿਰਜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਾਰਜ 'ਚ ਸਹਿਯੋਗ ਕਈ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਣ

ਸਾਰੀਆਂ ਕਲੱਬਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਅਹਿਦ ਲਿਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੀਰਥ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਨਾਲ ਕਬੱਡੀ ਦੀ ਬੇਹਤਰੀ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕਾਰਜਾਂ 'ਚ ਮੌਢੇ ਨਾਲ ਮੌਢਾ ਲਾ ਕੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਨਗੇ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਕੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਮੂਹਿਕ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਸੁਚਾਰੂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਸਹਿਯੋਗੀ ਕਲੱਬਾਂ ਵੱਲੋਂ ਫੰਡ ਦੇਣਾ, ਟੋਰਾਂਟੋ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਵਿਚ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਤੇ ਅਗਲੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪਾਂ

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਵੀਂ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਤੀਰਥ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਮਾਂ ਖੇਡ ਕਬੱਡੀ ਲਈ ਯੋਗ ਅਗਵਾਈ ਦੇਣ ਦੇ ਪੂਰਨ ਸਮਰੱਥ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਬਲਜੀਤ ਸੰਧੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਲੰਬੇ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਉਹ ਕਬੱਡੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਨੇ ਤੇ ਉਹ ਇਸ ਅਹਿਮ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਨਿਭਾ ਕੇ ਹੋਰ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਤੀਰਥ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਕਬੱਡੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੌਸਲਾ ਤੇ ਬਲ ਵੀ ਮਿਲੇਗਾ।

ਬੀਬੀ ਗੁਰਦੀਪ ਕੌਰ ਡੰਡੋਨਾ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਬਰਸੀ ਮਨਾਈ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਬੀਬੀ ਗੁਰਦੀਪ ਕੌਰ ਡੰਡੋਨਾ, ਜੋ ਇਕ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਸੁਆਸਾਂ ਦੀ ਪੁੰਜੀ ਪੂਰੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਫਾਨੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਆਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ, ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਬਰਸੀ ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਖੇ ਮਨਾਈ ਗਈ।

ਭਾਵੇਂ ਹਰੇਕ ਇਨਸਾਨ ਜਿਸ ਦਾ ਇਸ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੰਸਾਰਕ ਯਾਤਰਾ ਪੂਰੀ ਕਰਕੇ ਜਾਣਾ ਹੀ ਹੈ, ਇਹੀ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ, ਪਰ ਕਈ ਇਨਸਾਨ ਸਮਾਜ ਵਿਚ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਖਾਸ ਥਾਂ ਬਣਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਨੇਕ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਭੁਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬੀਬੀ ਗੁਰਦੀਪ ਕੌਰ ਵੀ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਈਆਂ, ਉਥੇ ਹੀ ਸਮਾਜਿਕ, ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਵਧ-ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਧੀਆਂ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਜੈਸਲੀਨ ਕੌਰ ਦੀ ਵਧੀਆ ਪਰਵਰਿਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਉਚ ਪੱਧਰੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਵਾਈ ਉਥੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਵੀ ਸਿਖਾਈ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੀ।

ਬੀਬੀ ਗੁਰਦੀਪ ਕੌਰ ਦੇ ਪਤੀ ਸ. ਗੁਰਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸਮਝਦਾਰ, ਇਮਾਨਦਾਰ, ਸਮਾਜਸੇਵੀ, ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਅਥਾਹ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ 'ਤੇ ਅਟੱਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਚੰਗੇ ਗੁਣ ਵਾਲੇ ਇਨਸਾਨ ਹਨ। ਲੰਬੇ ਦਿਨੀਂ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਮਿਲ ਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਖੇ ਬੀਬੀ ਗੁਰਦੀਪ ਕੌਰ ਨਮਿਤ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਪਾਏ ਗਏ। ਹੈੱਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਭਾਈ ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ

ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਥਾ ਰਾਹੀਂ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ। ਬੀਬੀ ਗੁਰਦੀਪ ਕੌਰ ਡੰਡੋਨਾ ਦੇ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤੀ ਪਿਆਰ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਹੀਂ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਭਾਈ ਅਸ਼ਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਰਾਗੀ ਜਥੇ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਕੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਗੀ ਜਥਾ ਭਾਈ ਅਨਮੋਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜਥੇ ਨੇ ਵੀ ਰਸ ਭਿੰਨਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ।

ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਅਰੁੱਤ ਵਰਤਾਇਆ ਗਿਆ। ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ ਹਰੇਕ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗੁਟਕਾ ਸਾਹਿਬ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤਾਂ ਕਿ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਰੂ ਆਸ਼ੇ ਮੁਤਾਬਕ ਗੁਜ਼ਾਰ ਸਕੇ।

ਸ. ਗੁਰਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਰਸੀ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ 'ਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਦਿਲੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਸਟਰਲਿੰਗ ਹਾਈਟਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੀ ਪਿਕਨਿਕ 16 ਅਗਸਤ ਨੂੰ

ਸਟਰਲਿੰਗ ਹਾਈਟਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਗਤ ਲਈ ਇਸ ਸਾਲ 16 ਅਗਸਤ, ਦਿਨ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ

ਪਿਕਨਿਕ ਦੌਰਾਨ ਬੱਚਿਆਂ, ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਵੱਡਿਆਂ ਲਈ ਵੱਖ ਵੱਖ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖੇਡਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨੇਪਰੇ

ਲਈ ਤਾਜ਼ਾ ਅਤੇ ਗਰਮ-ਗਰਮ ਖਾਣਾ ਨਿਊ ਦਿੱਲੀ ਹੱਟ ਵਾਲੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨਗੇ। ਆਪ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਆਪਣੇ

ਗਰਾਉਂਡ ਵਿਚ ਪਿਕਨਿਕ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦੁਪਹਿਰ 12 ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 6 ਵਜੇ ਤੱਕ ਹੋਵੇਗਾ।

ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਖਾਸ ਮੁਹਾਰਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਾਲੰਟੀਅਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੰਗਤਾਂ

ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਇਸ ਪਿਕਨਿਕ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਅਨੰਦ ਮਾਣੋ।

ਪਾਕਿ 'ਚ ਹੜ੍ਹ ਦੌਰਾਨ 299 ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ: ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਫਤ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਅਥਾਰਟੀ (ਐੱਨਡੀਏਐੱਮਏ) ਨੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੂਨ ਦੇ ਅੰਤ ਤੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਕਈ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਚ ਆਏ ਹੜ੍ਹ ਤੇ ਮੋਹਲੇਧਾਰ ਮੀਂਹ ਕਾਰਨ 140 ਬੱਚਿਆਂ ਸਮੇਤ 299 ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਤੇ 700 ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਰ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਐੱਨਡੀਏਐੱਮਏ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 26 ਜੂਨ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਹੜ੍ਹ ਨੇ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਤਬਾਹੀ ਦਾ ਮੰਜ਼ਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ 'ਚ 102 ਮਰਦ, 57 ਔਰਤਾਂ ਤੇ 140 ਬੱਚੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਜ਼ਖਮੀਆਂ 'ਚ 239 ਬੱਚੇ, 204 ਔਰਤਾਂ ਤੇ 272 ਮਰਦ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਭੰਗੜਾ ਰਾਈਮਜ਼' ਵਲੋਂ 'ਵਿਰਸਾ ਨਾਈਟ-2'

6 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਭੰਗੜਾ ਅਕੈਡਮੀ 'ਭੰਗੜਾ ਰਾਈਮਜ਼' ਵਲੋਂ 'ਵਿਰਸਾ ਨਾਈਟ-2' 6 ਸਤੰਬਰ, ਦਿਨ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ 340 E Puetz Rd. Oak Creek WI 53154 ਵਿਖੇ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਈਟ ਵਿਚ 18 ਟੀਮਾਂ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਲੋਕ ਨਾਚਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਨਾਚਾਂ ਭੰਗੜਾ, ਗਿੱਧਾ, ਝੁਮਰ, ਲੁੱਡੀ ਅਤੇ ਮਲਵਈ ਗਿੱਧੇ ਦੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਣਗੀਆਂ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸ਼ਾਮ 4 ਤੋਂ ਰਾਤ ਅੱਠ ਵਜੇ ਤੱਕ ਚੱਲੇਗਾ। ਅਕੈਡਮੀ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਅਮਨ ਕੁਲਾਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਰਵਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਰਵਾਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਐਤਕੀਂ ਫੇਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਇਹ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵਧ-ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ ਖਰੀਦਣ ਅਤੇ ਸਪਾਂਸਰਸ਼ਿਪ ਲਈ ਫੋਨ ਨੰਬਰ 602-610-0001 ਜਾਂ 630-863-8299 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

All International Channels

MR IPTV

"Entertainment" is his middle name!

THE ULTIMATE IPTV SERVICES

- *Live TV
- *4K Channels
- *Sports
- *Movies
- *Documentaries
- *PPV
- *News
- *Bollywood/Hollywood Movies
- *Web Series
- *Music
- *Local Channels

ਆਈ ਪੀ ਟੀ ਵੀ ਲਾਓ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਸੰਦੀਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਘਰ ਬੈਠੇ ਦੇਖੋ!

CALL OR TEXT BOBBY: +1-909-278-7147

Matrimonials

ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Sikh Rajput Kanda family seeks a suitable match in the USA for their convent educated MBBS Doctor daughter, 5'4", October 1989 born. Younger sister is also a Doctor. Please call us at : 98150-66773 or Whatsapp at: 224-392-6613

32-35

Seeking a professional match green card/citizen only, for U.S. born Dhillon girl 29, 5'4", masters in Environmental Science. Working in university. Brother is Doctor in Stanford. Parents are well educated. Caste no bar. Please call us at: 817 929 6405 or E-Mail at: Dhillon3531@gmail.com .

30-33

Ramgarhia Sikh family seeking a suitable match for their Doctor daughter, 30, 5'6". MBBS (Silver Medalist) from India. Presently in first year of fellowship after Residency (internal medicine) in USA. Father retired as Colonel from Indian Army. Mother working as Lecturer. Caste no bar. Contact us at: +91 9471004633 and +1 (570) 880-0136.

29-32

Looking for a suitable match for our Canadian Citizen Ramgarhia Sikh daughter 32, 5'-8" beautiful, family oriented with Bachelor of Commerce. The boy must be from the USA or Canada, professionally qualified, good-natured, well settled, and with good family values. Serious inquiries only. Please respond to kalsi.construction@gmail.com with biodata.

29-32

ਰੂਸ ਲਈ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ ਚੀਨ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਫ਼ੌਜੀ: ਜ਼ੇਲੈਂਸਕੀ

ਕੀਵ: ਯੂਕਰੇਨ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵਲਾਦੀਮੀਰ ਜ਼ੇਲੈਂਸਕੀ ਨੇ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਯੂਕਰੇਨ 'ਚ ਯੂਕਰੇਨੀ ਫ਼ੌਜੀ ਚੀਨ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ ਸਮੇਤ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਫ਼ੌਜੀਆਂ ਨਾਲ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸਦਾ ਕਰਾਰ ਜਵਾਬ ਦੇਣਗੇ। ਜ਼ੇਲੈਂਸਕੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਸਕੋ 'ਤੇ ਯੂਕਰੇਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜੰਗੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਲਈ ਚੀਨੀ ਲੜਾਕਿਆਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਬੀਜਿੰਗ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ। ਉੱਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਨੇ ਵੀ ਰੂਸ ਦੇ ਕੁਰਸਕ ਖੇਤਰ 'ਚ ਆਪਣੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਫ਼ੌਜੀ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਜ਼ੇਲੈਂਸਕੀ ਨੇ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਖਾਰਕੀਵ ਖੇਤਰ ਦੇ ਇਕ ਅਗਾਊਂ ਖੇਤਰ ਦਾ ਦੌਰਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਕਸ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਮਾਂਡਰਾਂ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਮੋਰਚੇ ਦੀ 4 ਹਾਲਤ, ਵੇਵਚਾਂਸਕ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਜੰਗ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਦੇ ਸਬੰਧ 'ਚ ਗੱਲ ਕੀਤੀ।

ਸਾਡੇ ਯੋਧੇ ਚੀਨ, ਤਜ਼ਾਕਿਸਤਾਨ, ਉਜ਼ਬੇਕਿਸਤਾਨ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਅਫਰੀਕੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਫ਼ੌਜੀਆਂ ਦੀ ਹਿੰਸੇਦਾਰੀ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਰੂਸ ਨੇ ਜ਼ੇਲੈਂਸਕੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਟਿੱਪਣੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚਾਲੇ, ਯੂਕਰੇਨ ਨੇ ਫ਼ੌਜ ਲਈ ਫ਼੍ਰੋਨ ਤੇ ਜੈਮਿੰਗ ਯੰਤਰਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ 'ਚ ਗ਼ਬਨ ਦੇ ਲਈ ਇਕ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਇਕ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਮੇਤ ਛੇ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਹੈ।

ਯੂਕਰੇਨੀ ਹਮਲੇ 'ਚ ਇਕ ਰੂਸੀ ਫ਼ੌਜੀ ਜਹਾਜ਼ ਤਬਾਹ

ਯੂਕਰੇਨ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਰੂਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਕੀਮੀਆ 'ਤੇ ਰਾਤ ਭਰ ਫ਼੍ਰੋਨ ਹਮਲੇ 'ਚ ਇਕ ਰੂਸੀ ਲੜਾਕੂ ਜਹਾਜ਼ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਚਾਰ ਹੋਰ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨ ਪੁੱਜਾ ਹੈ। ਇਕ ਫ਼ੌਜੀ ਹਵਾਬਾਜ਼ੀ ਡਿਪੂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਕ ਸੂ-30 ਜਹਾਜ਼ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਹੋਰ ਨੁਕਸਾਨੇ ਗਏ। ਉਥੇ ਹੀ ਤਿੰਨ ਸੂ-24 ਜੈੱਟ ਬੰਬਾਰ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨੇ ਗਏ।

ਉਥੇ ਹੀ, ਵੋਲਗੋਗ੍ਰਾਦ 'ਚ ਹਮਲੇ 'ਚ ਰਾਤ ਭਰ ਲਈ ਬਿਜਲੀ ਲਾਈਨ ਬੰਦ ਰਹੀ ਤੇ ਇਕ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਇਮਾਰਤ 'ਚ ਅੱਗ ਲੱਗ ਗਈ। ਕਈ ਟ੍ਰੇਨਾਂ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਚੱਲੀਆਂ। ਫ਼੍ਰੋਨ ਹਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਵੋਲਗੋਗ੍ਰਾਦ 'ਚ ਹਵਾਈ ਉਡਾਣਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਈਆਂ। ਵੋਲਗੋਗ੍ਰਾਦ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਆਂਦਰੇ ਬੋਚਾਰੋਵ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਵਿਚਾਲੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਦੱਖਣੀ-ਪੂਰਬੀ ਜਪੋਰੀਜੀਆ ਖੇਤਰ 'ਚ ਰੂਸੀ ਹਮਲੇ 'ਚ ਤਿੰਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।

ਮਾਸਕੋ ਦੀਆਂ ਫ਼ੌਜਾਂ ਯੂਕਰੇਨ ਨਾਲ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਅਗਾਊਂ ਕਤਾਰ ਨਾਲ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਹੋਲੀ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵੱਧ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Seeking an educated and professional match (American citizen or Permanent Resident) for a 1992-born in Punjab boy (Ramdasia and others), 5'8" Education: B.Tech, MBA(IIT Delhi), MS in Business Analytics (University of Colorado). Currently working as a Business Analyst in Chicago, USA. Belongs to a well-educated and reputed family. Caste No bar. Please contact at +91-7589242016 (Whatsapp) or +1-7204996020.

32-35

Ramgarhia Sikh family seeking a suitable match for their son, 28, 5'11", with a Bachelor's degree. Currently residing in the USA with his family. The prospective bride should be from the USA, vegetarian, and willing to live in a joint family. Contact: kaur082024@gmail.com

32-35

Jatt Sikh Cheema (Namdhari) family seeking a suitable match from the USA for their, 28, 5'11" son. He is Divorced and presently living in San Jose USA. He is running his own business. Parents lives in Mohali (Punjab). Interested call us at: +91 8054553958 or E-mail: rajinder2573@gmail.com

31-32

Jatt Sikh Shergill family seeking an equally qualified USA citizen match for their, 28, 6'1" son. He has done B.E. Electrical from PU Chandigarh (PEC) and working as a senior analyst at United Airline Gurgaon. He has 10 years USA visitor visa and comes USA frequently through company. Elder brother is married and doing business in the USA. Mother is a central govt. employee in Chandigarh. Residence is at Mohali. Interested please call us at: 317-430-6545 or email at csahi1949@gmail.com

31-34

Well settled Gursikh Amritdhari boy in USA, 1987 born, 5'-11" tall, MS Degree holder, works as Software Product Leader, Green Card petition approved in 2016. Home Owner in San Francisco, Bay Area, California since 2021, innocently divorced, issueless, family oriented, seeks Amritdhari (Keskidhari/ready to tie Keski), educated, vegetarian, family oriented Girl. Preference to girls living in USA & CANADA. Marriage Bureau stay away. Please contact us at +1-510-399-4085 or +91-98993-79442 (whatsapp) or E-mail at cjsingh55@gmail.com

30-33

Sikh family looking for a suitable match for their US citizen, son (wears turban), 24, 5'7", BS (Computer Science) and Masters (Computer Information System) from UWM. He is well settled and working full time in Wisconsin for a renowned MNC and earning a decent package. We are a well settled family living in Wisconsin. Caste Ramdasia (Caste No Bar). Boy lives with grandparents, parents and sister in Wisconsin. If interested, please call at +1 714 699 4754 (Father) or Email: satnamsingh18@hotmail.com

29-32

Ramgarhia Family seeks a suitable match for their USA Born and Raised 30 year 5'6.5" Gursikh Boy, PhD. Girl should be Gursikh and educated. Caste no bar. If you are interested please call us at 224-422-4773.

Jatt Sikh family looking for a suitable match for their US citizen, son, 25, 5'10" tall, holding a degree in Chemical Engineering from UT, Austin-TX. He is currently working in San Francisco. He belongs to a well-settled, respected Jatt Sikh family in the USA. He is the only child with no siblings. if interested, please contact: 501-580-7305 or email: sarabjitb27@gmail.com

Jatt Sikh SF Bay Area family seeking bride for their USA born Son 24, 5'10". Our Son wears a turban and keeps his hair. He has a BS and MS in Computer Science and is well settled in his profession. Beyond education, girl must have a joint family-oriented mindset with good moral family values. Please Contact ph: 510 861 6491 or email: pgrrealty@gmail.com

SUPER TRAVEL

847-676-9090, 773-465-5566

E-mail: supertravel2003@live.com

Lowest Fares With Excellent Service

United Airlines
British Airways

For Emergency
Call anytime at
847-436-9010

EARLY BIRD SALE!!!!

Etihad, Air India,
KLM, Lufthansa,
Delta, Qatar Airlines.

Domestic fares
available

UMA TRAVELS

2541 W. Devon Ave.,
Chicago, IL 60659

For Delhi Amritsar-Bombay Ahmedabad, Hyderabad-Madras

Call For Special Sale Fares

Call: 773-338-5603

Punjab Times

Established in 2000
25th Year in Publication

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388

Email: punjabtimes1@gmail.com

www.punjabtimesusa.com

Founder Editor:

Amolak Singh Jammu

Managing Editor

Jaspreet Kaur

Editor

Lakhvinder S. Johal

Astt. Editor

Amrit Pal Kaur

Photographer

Kamaljit Singh Viridi

Ph. 847-502-2703

Our Columnists

Gurbakhsh Singh Bhandal

Buta Singh

Tarlochan Singh Dupalpur

Correspondents

California

Ashok Bhaura

New York

Iqbal S. Jabowalia

917-375-6395

Postmaster: Please send
address changes to Punjab Times,
20451 N. Plum Grove Rd., Palatine,
IL 60074

Distributed in:

California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Mississippi,
Iowa, Arkansas, Massachusetts,
Texas, Virginia, Nevada, Washington,
Oregon, Arizona, Georgia, Florida,
New York, New Jersey, Connecticut,
Oklahoma, Pennsylvania, Missouri,
Kentucky, Kansas.

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 130 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ
ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ
ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ
ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ
ਦੀ ਮਹਿਸ਼ਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਾਪੇ ਜਾਂਦੇ
ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ
ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ
ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵੇ
ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ
ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ
ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ
ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।

Disclaimer

The views expressed in the
articles published in the columns
of Punjab Times are that of
their writers, and it is not
implied that Punjab Times
endorses them.

Sameway Punjab Times
does not necessarily endorses
the claim made in the
advertisement published in
Punjab Times.

All disputes subject to
Chicago jurisdiction.

ਰੂਸ ਅਤੇ ਈਰਾਨ ਤੋਂ ਤੇਲ ਦੀ ਖ਼ਰੀਦ ਅਮਰੀਕਾ-ਚੀਨ ਕਰਾਰ 'ਚ ਅੜਿੱਕਾ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਚੀਨ ਵਿਚਾਲੇ ਉੱਜ ਤਾਂ ਕਈ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਰੌਲੇ ਹਨ ਪਰ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮਤਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾ ਕੇ ਇਕ ਵਪਾਰਕ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਟੈਕਸਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਸਮਝੌਤੇ 'ਚ ਵੱਡੀ ਰੁਕਾਵਟ ਰੂਸ ਤੋਂ ਤੇਲ ਦੀ ਖ਼ਰੀਦ ਹੈ। ਚੀਨ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਉਸ ਮੰਗ ਨੂੰ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਰੂਸ ਤੇ ਈਰਾਨ ਤੋਂ ਤੇਲ ਦੀ ਖ਼ਰੀਦ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਗਈ ਹੈ। ਚੀਨ ਨੇ ਦੋ ਟੁੱਕ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਊਰਜਾ ਲੋੜਾਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਤੈਅ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਤੇਲ ਦੀ ਖ਼ਰੀਦ ਕਰੇਗਾ।

ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਚੀਨ 1 'ਤੇ 100 ਫ਼ੀਸਦੀ ਟੈਰਿਫ਼ ਲਗਾਉਣ ਦੀ 1 ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸਟਾਕਹਾਮ 'ਚ ਦੋ ਦਿਨਾ ਵਪਾਰਕ ਗੱਲਬਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੀਨ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ

ਭਾਰਤ ਬਾਰੇ ਟਰੰਪ...

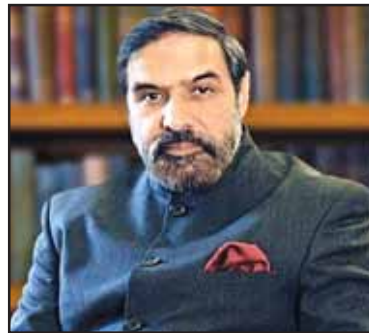
(ਪਹਿਲੇ ਸਫ਼ੇ ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਸ਼ਸ਼ੀ ਬਰੂਰ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਟਰੰਪ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦੀ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਦੀ ਸਰਗਰਮ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਨਾਲ ਜੰਗ ਲੜੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋਵੇ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਅਰਥਚਾਰੇ ਨੂੰ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ 'ਚ ਬਹੁਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਨੰਦ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਇਕ ਬਿਆਨ 'ਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਟਰੰਪ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨਾਂ ਤੇ ਕੰਮਾਂ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਵਸਥਾ 'ਚ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਮਚਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਤੇ ਉਸਦੇ ਅਰਥਚਾਰੇ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਤੇ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਟਰੰਪ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ 'ਤੇ 25 ਫ਼ੀਸਦੀ ਟੈਰਿਫ਼

ਤੇ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਐਲਾਨ ਤੇ ਭਾਰਤ ਤੇ ਰੂਸ ਨੂੰ ਡੈੱਡ ਇਕੋਨਾਮੀ ਕਹਿਣ ਦੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਆਈ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦੀ ਟਰੰਪ

ਨੇ ਐਕਸ 'ਤੇ ਪੋਸਟ ਕੀਤੀ, 'ਚੀਨ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੀ ਊਰਜਾ ਸਪਲਾਈ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਯਕੀਨੀ ਕਰੇਗਾ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨ।' ਇਹ ਪੋਸਟ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ 100 ਫ਼ੀਸਦੀ ਟੈਰਿਫ਼ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਤੇ ਦਬਾਅ ਤੋਂ ਕੁਝ ਹਾਸਲ

ਵੱਲੋਂ ਨਿਖੇਧੀ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਤੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨਿਰਮਲਾ ਸੀਤਾਰਮਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਅਰਥਚਾਰਾ ਮਰੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ।

ਫਿਲਹਾਲ, ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਨੇ ਅਤੀਤ 'ਚ ਦਬਾਵਾਂ ਤੇ ਖ਼ਤਰਿਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਉੱਭਰਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਟਰੰਪ ਇਹ ਗ਼ਲਤਫਹਿਮੀ 'ਚ ਹਨ ਕਿ ਭਾਰਤ ਕੋਲ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਚੌਥਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ

ਅਰਥਚਾਰਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਅਤੇ ਭਾਰਤ 'ਚ ਸਮਾਨਤਾ ਤੇ ਬਰਾਬਰ ਸਨਮਾਨ ਦੇ ਸਿੱਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਦੁਨੀਆ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦਾ ਲਚੀਲਾਪਣ ਤੇ ਤਾਕਤ ਹੈ।

ਟਰੰਪ ਦੀ ਟੈਰਿਫ਼ ਧਮਕੀ...

(ਪਹਿਲੇ ਸਫ਼ੇ ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਆਪਣੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਕਿਫਾਇਤੀ ਦਰਾਂ 'ਤੇ ਇੰਧਨ ਉਪਲੱਬਧ ਕਰਵਾ ਸਕੇ ਪਰ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਦੇਸ਼ ਭਾਰਤ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ ਲਗਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਖ਼ੁਦ ਹੀ ਰੂਸ ਨਾਲ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਦਕਿ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਿੱਤ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਯੂਰਪੀ ਯੂਨੀਅਨ ਦਾ ਸਾਲ 2024 ਵਿਚ ਰੂਸ ਨਾਲ 67.5 ਅਰਬ ਯੂਰੋ ਦਾ ਦੋਪੱਖੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੀ।

ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰੂਸ ਨਾਲ ਕੁੱਲ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀ। ਯੂਰਪ ਅਤੇ ਰੂਸ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵੀ ਖਾਦ, ਮਾਈਨਿੰਗ ਉਤਪਾਦ, ਰਸਾਇਣ, ਲੋਹਾ ਅਤੇ ਇਸਪਾਤ ਆਦਿ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਰੂਸ ਤੋਂ ਯੂਰੇਨੀਅਮ ਦੀ ਖ਼ਰੀਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਕ ਵਾਹਨ ਉਦਯੋਗ ਲਈ ਰੂਸ ਤੋਂ ਪੈਲੇਡੀਅਮ ਖ਼ਰੀਦ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣਾ ਅਨਿਆਪੂਰਨ ਅਤੇ ਗ਼ਲਤ ਹੈ। ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਭਾਰਤ ਵੀ ਆਪਣੇ

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਿੱਤਾਂ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੁਤਾਬਕ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇਗਾ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਟਰੰਪ ਵੱਲੋਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਸਾਈਟ ਟਰੱਬ ਸੋਸ਼ਲ 'ਤੇ ਲਿਖੇ ਗਏ ਸੁਨੇਹੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਟਰੰਪ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਾਣੂ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਰੂਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਤੇਲ ਖ਼ਰੀਦ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਖ਼ਰੀਦੇ ਗਏ ਤੇਲ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਵੇਚ ਕੇ ਭਾਰੀ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਕਮਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਯੂਕਰੇਨ ਵਿਚ ਕਿੰਨੇ ਲੋਕ ਰੂਸੀ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਮਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਭਾਰਤ 'ਤੇ ਟੈਕਸ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਟਰੰਪ ਪਿਛਲੇ 8-9 ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਟਰੱਬ ਸੋਸ਼ਲ ਰਾਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਟਰੰਪ ਨੇ ਭਾਰਤ 'ਤੇ ਰੂਸ ਤੋਂ ਤੇਲ ਖ਼ਰੀਦਣ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਚੀਨ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਰੱਖਿਆ ਕਰੇਗਾ।

ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਬੇਹੱਦ ਅਹਿਮ ਮੰਨੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਆਈ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅਸਮਾਨ ਛੂੰਹਦੇ ਟੈਰਿਫ਼ ਤੇ ਸਖ਼ਤ ਵਪਾਰ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੀਜਿੰਗ

ਤੇ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਦੁਨੀਆ ਦੀਆਂ ਦੋ ਦੋ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਅਰਥਚਾਰਿਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਵਪਾਰਕ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਸਥਿਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇਕ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਮੀਦ ਤੇ ਸਦਭਾਵਨਾ ਦਾ ਸੈਂਕੜੇ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਟਰੰਪ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਨਾਲ ਡੀਲ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਚੀਨ ਦੇ ਸਖ਼ਤ ਰੁਖ਼ ਅਪਣਾਉਣ ਦੇ ਆਤਮਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਰੇਖਾਕਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਦੋਂ ਜਦੋਂ ਟ੍ਰੇਡ ਉਸ ਦੀਆਂ ਊਰਜਾ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਨੀਤੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਵੇ। ਅਮਰੀਕੀ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਸਕਾਟ ਬੇਸੈਂਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਰੂਸ ਤੋਂ ਤੇਲ ਦੀ ਖ਼ਰੀਦ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਚੀਨ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਹਾ, 'ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ 'ਚ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਇਸ ਲਈ 100% ਟੈਰਿਫ਼ ਦੇਣਗੇ।

ਜਿੱਥੇ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਰੂਸ ਵਿਚ ਦੂਰੀ ਸਿਰਫ਼ 4.8 ਕਿਲੋਮੀਟਰ; ਪਰ ਸਮੇਂ ਵਿਚ 21 ਘੰਟੇ ਦਾ ਫ਼ਰਕ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਵਿਲੱਖਣ ਥਾਂ ਵੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਟਾਪੂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਦੂਜੇ ਟਾਪੂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ 'ਅੱਜ' ਜਾਂ 'ਕੱਲ੍ਹ' ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਦੋ ਟਾਪੂ ਹਨ- ਬਿਗ ਡਾਇਓਮੀਡ (ਭਗਿ ਧੀਮਦਏ), ਜੋ ਰੂਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲਿਟਲ ਡਾਇਓਮੀਡ (ਟਿਟਲਏ ਧੀਮਦਏ), ਜੋ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਿਰਫ਼ ਲਗਭਗ 4.8 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰੋਂ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੇਟ ਲਾਈਨ ਲੰਘਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਲਗਭਗ 21 ਘੰਟਿਆਂ ਦਾ ਸਮੇਂ ਦਾ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਾਲੇ ਟਾਪੂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਰੂਸ ਵਾਲੇ ਟਾਪੂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ 'ਕੱਲ੍ਹ' ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹੋ। ਤੇ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਰੂਸ ਵਾਲੇ ਟਾਪੂ 'ਤੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ 'ਬੀਤਿਆ ਹੋਇਆ ਕੱਲ੍ਹ' ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖ

ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਸਰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਸਮੁੰਦਰ ਜਮ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਟਾਪੂਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਬਰਫ਼ ਦੀ ਪਰਤ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਤੁਰ ਕੇ ਇਕ ਟਾਪੂ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਟਾਪੂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣਾ ਸੰਭਵ ਹੋ

ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਰੂਸ ਵਾਲਾ ਟਾਪੂ ਇਕ ਸੈਨਾ ਇਲਾਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਥੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ।

ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਦਾ...

(ਪਹਿਲੇ ਸਫ਼ੇ ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਟਕਰਾਅ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੇਜਾ ਸਿੱਖ ਸਮੁੰਦਰੀ ਹਾਲ ਅੰਦਰ ਇਜਲਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਸ਼੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਵੀ ਆਪਣਾ ਡੈਲੀਗੇਟ ਇਜਲਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਚਰਚਾ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਪੰਥ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵਰਜੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਲਈ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੇਟੀ ਬੀਬੀ ਸਤਵੰਤ ਕੌਰ ਦੇ ਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪਾਰਟੀ 'ਚ ਇਕ ਇਹ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਕਿਉਂਕਿ 2 ਦਸੰਬਰ ਦੇ ਹੁਕਮਨਾਮਿਆਂ ਦੇ ਕਰਤਾ-ਧਰਤਾ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਇਸ ਮੌਕੇ ਅੱਗੇ ਲਿਆਉਣਾ ਵਿਵਾਦਿਤ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਈ ਅਮਰੀਕ

ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੇਟੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਧੜੇ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦਾ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦੂਜੇ ਅਕਾਲੀ ਧੜਿਆਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਮੁੱਢਲੀ ਗੱਲਬਾਤ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪਰ ਬਹੁਤੇ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਜਥੇਬੰਦਕ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪਾਰਟੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚਾਲੂ ਸਾਲ, ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਆਪਣੇ- ਆਪ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਤੇ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰ ਸਕੇ। ਚਰਚਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੀ ਇਸ ਲਈ ਭਾਰੀ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨਵੇਂ ਧੜੇ ਨੂੰ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਕੀ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਦਖ਼ਲ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਦੇ ਜਥੇਬੰਦਕ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇਗਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਮਾਂ ਹੀ ਦੱਸੇਗਾ। ਪਰ ਅਕਾਲੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਲਈ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਅਤਿ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਾਲੇ ਹੋਣਗੇ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ ਢਿੱਲੋਂ
ਡਾ. ਇਨਕਲਾਬੀ ਥਾਂਦੀ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ
ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ

ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ
ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ
ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਨ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ

ਡਾ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੌੜਾ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ
ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ
ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ
ਗੁਰਵੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ
ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ (ਅਮਰ ਕਾਰਪੇਟ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ
ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ
ਹਰਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਲੈਲ
ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ
ਸੁਖਮੇਲ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ
ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ (ਹੈਪੀ ਹੀਰ)
ਆਗਿਆਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਾਠ
ਪਰਮਵੀਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਮਨਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੀਰ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ

Sistar Mortgage
A Nationwide Lender

Over 2 Decades of experience providing high level servicing for new and experienced borrowers!

Residential and Commercial Loans
Available In Most States!

Special loan programs for:

- Jumbo Loans
- Self Employed and with a work permit
- Business loans with or without property

(734) 330-8859
balbir.grewal@sistarmortgage.com
balbirgrewal@sistarmortgage.com
<https://www.nmlsconsumeraccess.org>

Balbir (Bill) Grewal
MORTGAGE LOAN OFFICER
NMLS# 353442

GoldenKey
LENDING

Grow your business with our Strategic

COMERCIAL LOAN SOLUTIONS

Partner with us for expert guidance and support

Contact Us at
317-620-4100
www.goldenkeylending.com

We speak your Language
English • ਪੰਜਾਬੀ • ਹਿੰਦੀ • اردو

325 S. College Avenue, Indianapolis, Indiana 46202

NMLS 147421

Infinity Truck Repair

ਮੋਬਾਈਲ ਟਰੱਕ ਰਿਪੇਅਰ ਸੇਵਾ- ਜਿੱਥੇ ਟਰੱਕ ਓਥੇ ਸੇਵਾ!
Serving Chicagoland and surrounding areas!

ਸੇਵਾਵਾਂ/Services

- * Yard PM's/DOT inspections
- * Brakes and wheel seal jobs.
- * Check Engine Light issues
- * Battery and No start Issue
- * Tire swap and replacement
- * Air Leaks and brake chambers
- * Other General Repairs

ਦਿਮਾਨਦਾਰ ਕੰਮ, ਤੇਜ਼ ਸੇਵਾ, ਸਹੀ ਰੇਟ
* ਪੰਜਾਬੀ ਟਰੱਕਰ ਵੀਰਾਂ ਲਈ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸੇਵਾ

Contact: Cheema: 224-966-8657
Stay on Track, we have got your back!

Mortgage Loans
Residential & Commercial
(Licensed Mortgage Originator)

» Call: Amrik P. Singh

Serving Community from Last 14 Years

312-608-0006

asingh@gosfmc.com www.gosfmc.com
2700 Patriot Blvd., Suite 110 Glenview IL 60026

NMLS #232904

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਸਬੰਧੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਖਰੀਦੋ

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਤਾਬਾਂ ਖਰੀਦਣ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿਤਾਬਾਂ ਘਰ ਬੈਠਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰਨਾਵੇਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ

ਡਾ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਿਲਗੀਰ ਲਿਖਤ:

- * ਸਿੱਖ ਤਵਾਰੀਖ 1469-2022 (5 ਜਿਲਦਾਂ) US \$ 70 (including courier charges)
- * ਨਵਾਂ ਤੇ ਵੱਡਾ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ 2748 ਸਫ਼ੇ, ਸੈਂਕੜੇ ਰੰਗੀਨ ਤਸਵੀਰਾਂ (4 ਜਿਲਦਾਂ) US \$ 120 (including courier charges)
- * ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਅੱਜ ਦਾ ਦਿਨ (2 ਜਿਲਦਾਂ) US \$ 40 (including courier charges)
- * ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਤੇ ਹੋਰ ਲੇਖ US \$ 20 (including courier charges)
- * ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਟੀਕਾ US \$ 20 (including courier charges)
- * 100 ਸਿੱਖ ਬੀਬੀਆਂ US \$ 20 (including courier charges)
- * ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ, ਚਾਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ, 40 ਮੁਕਤੋ US \$ 20 (including courier charges)
- * ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਇਤਿਹਾਸ US \$ 20 (including courier charges)

ਬੀਬੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਕੌਰ ਪ੍ਰਯਾਗਰਾਜ ਲਿਖਤ

*101 ਮਹਾਨ ਹਸਤੀਆਂ: ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜਿਆ US \$ 25 (including courier charges)

ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਕਿਰਨਜੀਤ ਰੰਧਾਵਾ ਲਿਖਤ

* 550 ਸਵਾਲ (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸਬੰਧੀ) US \$ 20 (including courier charges)

English books: (by Dr Harjinder Singh Dilgeer)

- * Guru Granth Sahib (English translation) 7 volumes. US \$ 125 (including courier charges)
- * Sikh History in 10 Volumes. US \$ 100 (including courier charges)
- * Amritsar & Darbar Sahib (Illustrated. with dozens of precious coloured photos of Darbar Sahib) US\$ 40 (including courier charges)
- * Heritage of the Punjab (with dozens of precious photos of historical buildings of Punjab) US \$ 50 (including courier charges)
- * Encyclopedia of Jalandhar District (with dozens of precious photos of historical buildings of Punjab) US \$ 50 (including courier charges)
- * Historical Sikh Shrines (with hundreds of precious photos of historical Gurdwaras of all the Gurus) US \$ 125 (including courier charges)

All books will be delivered to you at your door.

ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਫੋਨ: 224-422-4773, ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਿਲਗੀਰ ਫੋਨ: +44 777 549 9320

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: 847-359-0746

To Advertise In Punjab Times Call: 847-359-0746

ਮਜੀਠੀਆ ਅਜੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹੇਗਾ

ਐੱਸ. ਏ. ਐੱਸ. ਨਗਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਨੂੰ ਅੱਜ ਨਾਭਾ ਦੀ ਨਵੀਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਵੀਡੀਓ ਕਾਨਫਰੰਸਿੰਗ ਜ਼ਰੀਏ ਮੁਹਾਲੀ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਜੱਜ ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਜੀਠੀਆ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਕਤ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ 14 ਅਗਸਤ ਲਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਨਾਭਾ ਦੀ ਨਵੀਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਨੂੰ ਅੱਜ ਤੀਸਰੀ ਵਾਰ ਅਦਾਲਤ

ਵਲੋਂ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਭੇਜਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਦੱਸ ਦਈਏ ਕਿ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿਖੇ ਆਗਾਮੀ ਤਰੀਕਾਂ 'ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਵੀ 14 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਵਸ ਮੌਕੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਦਿਆਂ 14 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਮਜੀਠੀਆ ਦੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਪੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਵੀਡੀਓ ਕਾਨਫਰੰਸਿੰਗ ਜ਼ਰੀਏ ਹੀ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾਉਣ 'ਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਕਰੇ ਸਹਿਯੋਗ: ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ 350ਵੇਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਸਬੰਧੀ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਉਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ (ਡੀਐੱਸਜੀਐੱਮਸੀ) ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ (ਐੱਸਜੀਪੀਸੀ) ਵਿਚਾਲੇ ਵਿਵਾਦ ਹਾਲੇ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਦੋਵਾਂ ਹੀ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਡੀਐੱਸਜੀਐੱਮਸੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਕਾਲਕਾ ਤੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਨੇ ਐੱਸਜੀਪੀਸੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਮਾਗਮ 'ਚ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ

ਐੱਸਜੀਪੀਸੀ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਾਹਲੋਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ ਜੀ, ਭਾਈ ਸਤੀ ਦਾਸ ਜੀ ਤੇ ਭਾਈ ਦਿਆਲਾ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਥਲ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਤਮ ਸੰਸਕਾਰ ਵੀ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਸਬੰਧੀ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਡੀਐੱਸਜੀਐੱਮਸੀ ਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸਥਾਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਮੁਤਾਬਕ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਸਬੰਧੀ ਸਮਾਗਮ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 2 15 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰਕਾਬਗੰਜ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ 'ਚ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹੀ, ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਖੇਤੀ, ਡੋਅਰੀ ਪਦਾਰਥਾਂ 'ਤੇ ਰਿਆਇਤ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਰਤ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਰਤ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਦੁਵੱਲੇ ਵਪਾਰ ਸਮਝੌਤੇ (ਬੀ.ਟੀ.ਏ.) 'ਚ ਖੇਤੀ ਉਤਪਾਦਾਂ, ਡੋਅਰੀ ਅਤੇ ਜੀ ਐਮ ਅਤੇ ਖਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਸਤਾਂ 'ਤੇ ਟੈਰਿਫ ਰਿਆਇਤ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਨੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਰੁਖ਼ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਖੇਤੀ ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਖੇਤਰ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਦਿਹਾੜੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ 'ਚ 70 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕ ਇਸ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਭਾਰਤ ਟੈਰਿਫ ਹਟਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਲਮੀ ਕੀਮਤਾਂ 'ਚ ਗਿਰਾਵਟ ਦੌਰਾਨ ਸਸਤੇ, ਸਬਸਿਡੀ ਵਾਲੇ ਅਮਰੀਕੀ ਅਨਾਜ ਭਾਰਤੀ ਬਾਜ਼ਾਰ 'ਚ ਭਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਖੇਤੀ ਦਾ ਵਪਾਰੀਕਰਨ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ, ਭਾਰਤ 'ਚ ਖੇਤੀ ਰੋਜ਼ੀ ਰੋਟੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਅਸਥਿਰਤਾ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਨਾਜ ਸੁਰੱਖਿਆ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਟੈਰਿਫ

ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਅਹਾਰ ਲਈ ਸੋਇਆਬੀਨ ਅਨਾਜ ਅਤੇ ਘੁਲਣਸ਼ੀਲ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁੱਕੇ ਅਨਾਜ ਜਿਹੇ ਜੀ.ਐਮ. ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੇ ਦਰਾਮਦ ਦੀ ਇਜ਼ਾਜਤ ਦੇਣ ਨਾਲ ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਖੇਤੀ ਬਰਾਮਦ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਅਮਰੀਕਾ ਦਰਮਿਆਨ ਦੁਵੱਲੇ ਵਪਾਰ ਸਮਝੌਤੇ 'ਚ ਅਮਰੀਕਾ ਕੁਝ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਸਤਾਂ, ਆਟੋਮੋਬਾਈਲ, ਖੇਤੀ ਵਸਤਾਂ, ਡੋਅਰੀ ਵਸਤਾਂ, ਸੋਧ ਅਤੇ ਜੀ.ਐਮ. ਫ਼ਸਲਾਂ 'ਤੇ ਟੈਰਿਫ 'ਚ ਰਿਆਇਤ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਭਾਰਤ ਇਸ ਵਾਧੂ ਟੈਰਿਫ (ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ 'ਚ 25 ਫ਼ੀਸਦੀ) ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਅਤੇ ਆਟੋ, ਇਸਪਾਤ, ਐਲੂਮੀਨੀਅਮ, ਕੱਪੜਾ, ਚਮੜੇ ਦੇ ਸਾਮਾਨ, ਕੱਪੜੇ, ਪਲਾਸਟਿਕ, ਰਸਾਇਣ, ਅੰਗੂਰ ਅਤੇ ਕੇਲੇ 'ਤੇ ਟੈਰਿਫ 'ਚ ਕਟੌਤੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਭਾਰਤ ਡੋਅਰੀ, ਖੇਤੀ ਉਤਪਾਦਾਂ ਅਤੇ ਜੀ.ਐਮ. ਪਦਾਰਥਾਂ 'ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਟੈਰਿਫ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਰਿਆਇਤ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ।

ਜੇਤਲੀ ਬਾਰੇ ਰਾਹੁਲ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਜੇਤਲੀ ਦੇ ਬੇਟੇ ਨੇ ਕੀਤਾ ਖਾਰਜ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਲੋਕ ਸਭਾ 'ਚ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤਿੰਨੋਂ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰਾਂ ਦੀ ਮੁਖਾਲਫ਼ਤ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਾਬਕਾ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਰਾਹੁਲ) ਕੋਲ ਧਮਕਾਉਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਦੇ ਬੇਟੇ ਰੋਹਨ ਜੇਤਲੀ ਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਪਲਟਵਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ 2019 'ਚ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ 2020 'ਚ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ। ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਸਾਲਾਨਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੰਮੇਲਨ 2025 'ਚ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਿਸਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲੜ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਮਕਾਉਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਜੇਤਲੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਰਾਹੁਲ) ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ

ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਖੀ ਰੋਹਨ ਜੇਤਲੀ ਨੇ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਧਮਕਾਉਣ 'ਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਲੋਕਤੰਤਰ 'ਚ ਯਕੀਨ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਹੱਲ ਕੱਢਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ 'ਚ ਯਕੀਨ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਜੇਤਲੀ ਨੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਮੰਚ 'ਐਕਸ' 'ਤੇ ਪਾਏ ਸੰਦੇਸ਼ 'ਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ) ਨੂੰ ਧਮਕਾਇਆ। ਰੋਹਨ ਜੇਤਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਰ ਸੱਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ 2019 'ਚ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ 2020 'ਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਰੋਹਨ ਜੇਤਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਜੋ ਸਾਡੇ ਦਰਮਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਬੋਲਦੇ ਸਮੇਂ ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਮਨੋਹਰ ਪਾਰੀਕਰ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਦਿਨਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਸਿਆਸਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜੋ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗਲਤ ਸੀ।

ਰੂਸ ਤੋਂ ਤੇਲ ਖਰੀਦਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖੇਗਾ ਭਾਰਤ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਾਲਡ ਟਰੰਪ ਦੀਆਂ ਜ਼ੁਰਮਾਨੇ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭਾਰਤ ਰੂਸ ਤੋਂ ਤੇਲ ਖਰੀਦਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖੇਗਾ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੂਤਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਤੇਲ ਸਮਝੌਤਾ ਹੈ। ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਏਨਾ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ

ਹੈ। ਟਰੰਪ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਟਰੱਬ ਸੋਸ਼ਲ 'ਤੇ ਇਕ ਪੋਸਟ 'ਚ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਰੂਸੀ ਹਥਿਆਰ ਤੇ ਤੇਲ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪੈਨਲਟੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਪਰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਟੈਰਿਫ ਵਾਰ ਵਿਚਾਲੇ ਰੂਸ ਤੋਂ ਤੇਲ ਖਰੀਦ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਨੂੰ ਭਾਰਤ

ਦਰਾਮਦ ਘੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਤੇਲ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਅਮਰੀਕੀ ਖ਼ਬਰ ਏਜੰਸੀ ਰਾਇਟਰ ਨੇ ਇਸੇ ਹਫ਼ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੁਲਾਈ 'ਚ ਛੋਟੇ ਘੱਟ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਤੇਲ ਰਿਫਾਇਨਰੀਆਂ ਨੇ ਰੂਸੀ ਤੇਲ ਖਰੀਦਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ

ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਟਰੰਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਹੁਣ ਰੂਸ ਤੋਂ ਤੇਲ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਚੰਗਾ ਕਦਮ ਦੱਸਿਆ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਹੁਣ ਰੂਸ ਤੋਂ ਤੇਲ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦੇਗਾ। ਮੈਂ ਇਹੀ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਗਲਤ, ਪਰ ਇਹ ਇਕ ਚੰਗਾ ਕਦਮ ਹੈ। ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਮੰਤਰਾਲਾ ਵੀ ਇਸ 'ਤੇ ਫਿਲਹਾਲ ਆਪਣੇ ਪੱਤੇ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਰੂਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਥਿਰ ਭਾਈਵਾਲੀ: ਜਾਇਸਵਾਲ

ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਾਲਡ ਟਰੰਪ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰਵੱਈਏ ਅਤੇ ਰੂਸ ਤੋਂ ਤੇਲ ਖਰੀਦ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਰਣਧੀਰ ਜਾਇਸਵਾਲ ਨੇ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਰੈਗੂਲਰ ਪ੍ਰੈੱਸ ਬ੍ਰੀਫਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਰਜਾ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ 'ਚ ਅਸੀਂ ਬਾਜ਼ਾਰ 'ਚ ਉਪਲਬਧ ਬਦਲਾਂ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਹਾਲਾਤ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ। ਰੂਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਥਿਰ ਭਾਈਵਾਲੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕਸੌਟੀ 'ਤੇ ਖਰੀ ਉਤਰੀ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤੀਜੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਆਪਣੀਆਂ ਤਰਜੀਹਾਂ ਵੱਲ ਵਧੇਰੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕਰਾਰਾ ਜਵਾਬ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਰੂਸੀ ਕੱਚੇ ਤੇਲ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਖਰੀਦਦਾਰ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਨੇ ਰਸਮੀ ਰੂਪ ਨਾਲ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਪਰ ਸਰਕਾਰੀ ਸੂਤਰਾਂ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰੂਸ ਤੋਂ ਤੇਲ ਦਰਾਮਦ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਉਰਜਾ ਖਰੀਦ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਿੱਸਾ ਤੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਭਾਰਤੀ ਤੇਲ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਲੋਂ ਰੂਸੀ ਦਰਾਮਦ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਈ ਰਿਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੁਝ ਰਿਪੋਰਟਾਂ 'ਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਰਿਫਾਇਨਰੀਆਂ (ਇੰਡੀਅਨ ਆਇਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ

ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ, ਭਾਰਤ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਰਾਜ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਤੇ ਮੈਂਗਲੋਰ ਰਿਫਾਇਨਰੀ ਪੈਟਰੋ ਕੈਮੀਕਲ ਲਿਮਟਿਡ) ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਰੂਸੀ ਤੇਲ ਖਰੀਦਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸੂਤਰਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਚਾਰੇ ਰਿਫਾਇਨਰੀਆਂ ਨਿਯਮਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਮੰਗ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੂਸੀ ਤੇਲ ਖਰੀਦਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਬਦਲਵੇਂ ਰੂਪ 'ਚ ਪੱਛਮੀ ਏਸ਼ੀਆ ਤੇ ਅਫਰੀਕੀ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਦਾ ਰੁਖ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਆਪਣੀਆਂ ਉਰਜਾ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ਵ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤੇਲ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ। ਨਿਊਯਾਰਕ ਟਾਈਮਜ਼ ਨੇ ਦੋ ਸੀਨੀਅਰ ਭਾਰਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਤੀ 'ਚ ਕੋਈ ਬਦਲਾਅ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰੂਸ ਤੋਂ

ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਅੱਠ ਨਵੇਂ ਦੂਤਘਰ ਬਿਨੈ ਕੇਂਦਰ ਖੋਲ੍ਹੇ

ਨਿਊਯਾਰਕ: ਭਾਰਤ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਅੱਠ ਨਵੇਂ ਵਣਜ ਦੂਤਘਰ ਬਿਨੈ ਕੇਂਦਰ ਖੋਲ੍ਹੇ। ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜਦੂਤ ਵਿਨੈ ਕਵਾਤਰਾ ਨੇ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਬੋਸਟਨ, ਕੋਲੰਬਸ, ਡਲਾਸ, ਡੇਟ੍ਰਾਈਟ, ਐਡੀਸਨ, ਆਰਲੈਂਡੋ, ਰੈਲੇ ਤੇ ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ 'ਚ ਨਵੇਂ ਭਾਰਤੀ ਵਣਜ ਦੂਤਘਰ ਬਿਨੈ ਕੇਂਦਰਾਂ (ਆਈਸੀਏਸੀ) ਦਾ ਵਰਚੁਅਲ ਉਦਘਾਟਨ ਕੀਤਾ। ਪਹਿਲੀ ਅਗਸਤ ਤੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਪਾਰਕ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਪਾਸਪੋਰਟ, ਵੀਜ਼ਾ, ਓਸੀਆਈ ਸਰੰਡਰ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ, ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ, ਜਨਮ/ਵਿਆਹ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ, ਪੁਲਿਸ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਸਿਰਫ ਵੀਐੱਫਐੱਸ ਗਲੋਬਲ ਕੇਂਦਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਫਰਜ਼ੀ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਦੋਸ਼ 'ਚ ਸਾਬਕਾ ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਸਣੇ ਪੰਜ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ

ਮੋਹਾਲੀ: ਸਾਲ 1993 ਵਿਚ ਤਰਨਤਾਰਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਹੋਏ ਇਕ ਫਰਜ਼ੀ ਐਨਕਾਊਂਟਰ ਕੇਸ ਵਿਚ ਸੀਬੀਆਈ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਸਭਾ ਸੁਣਾਉਂਦਿਆਂ 5 ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ। ਇਹ ਸਜ਼ਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 (ਬਡਲ) ਭਜੇ 120- ਘੀ (ਭਧਨਪਿਨ ਸਾਜ਼ਿਸ਼) ਹੇਠ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਰਿਟਾਇਰਡ ਐਸਐਸਪੀ ਭੁਪਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਡੀਐੱਸਪੀ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸੂਬਾ ਸਿੰਘ, ਏਐਸਆਈ ਗੁਲਬਰਗ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਏਐਸਆਈ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਸੱਤ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਸੀ। ਸੀਬੀਆਈ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਐਨਕਾਊਂਟਰ ਗਰਜ਼ੀ ਸੀ। ਮਾਰੇ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ

12 ਜੁਲਾਈ 1993 ਨੂੰ ਤਰਨਤਾਰਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ - ਪਿੰਡ ਸੰਗਤਪੁਰਾ ਦੇ ਕੋਲ ਤਿੰਨ ਸਪੈਸ਼ਲ ਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ (ਐੱਸਪੀਓ) ਸਣੇ ਸੱਤ ਤਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫਰਜ਼ੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ ਜਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੁੱਲ ਦਸ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੋਸ਼ੀ ਖਾਏ ਗਏ। ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਗਿਆਨ ਚੰਦ, ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਘਟਨਾ ਦੇ ਦਿਨ ਤਰਨਤਾਰਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਰਾਣੀ ਵਾਲਾ ਨਾਲ

ਸਬੰਧਤ ਐੱਸਪੀਓ ਸਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਰਫ਼ ਸ਼ਿੰਦਾ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤੇ ਦੇਸਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਸ਼ਰਾਬ ਨੇਕੇਦਾਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ। ਇਸੇ ਪਿੰਡ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਲਾ ਸਿੰਘ ਘਰੇਲੂ ਕੰਮਕਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਬਾਣਾ ਸਰਹਾਲੀ ਤੇ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਵਿਚ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲੇ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਲਈ ਲੈ ਕੇ ਜਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਚਾਰ ਅੰਤਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਘਾਤ ਲਾ ਕੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਚਾਰ ਅੰਤਵਾਦੀ ਤੇ ਤਿੰਨ ਐੱਸਪੀਓ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਵਾਰਿਸ਼ ਕਰਾਰ ਦੇ ਕੇ ਤਰਨਤਾਰਨ ਦੇ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ

ਘਾਟ ਵਿਚ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ 12 ਦਸੰਬਰ 1996 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸੀਬੀਆਈ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਕਿ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰਾਂ 'ਚ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੜਬੜੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਜੋ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨੂੰ ਫਰਜ਼ੀ ਸਾਬਤ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ 'ਲਾਵਾਰਿਸ਼' ਦੱਸ ਕੇ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ 1999 ਵਿਚ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ 30 ਮਈ 2002 ਨੂੰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤਾਂ 'ਚ ਸਿੱਧੀ ਭਰਤੀ 'ਤੇ ਰੋਕ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਗਰੁੱਪ-ਡੀ ਦੀ ਪੋਸਟਾਂ 'ਤੇ ਸਿੱਧੀ ਭਰਤੀ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਜਨਰਲ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਗਲੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੱਕ ਗਰੁੱਪ-ਡੀ ਦੇ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਸਿੱਧੀ ਭਰਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੁਕਮ ਤੁਰੰਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਧਿਆਨ ਰਹੇ ਕਿ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਚੱਲਦੇ ਮੋਹਾਲੀ ਦੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ 34 ਪੋਸਟਾਂ 'ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਚਪੜਾਸੀ ਭਰਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇਸ

ਭਰਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਸਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਖਿਲਾਫ਼ ਜ਼ੀਰੋ ਟਾਲਰੈਂਸ ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ। ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਨੇ ਮੋਹਾਲੀ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੂੰ ਫੌਰਨ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਨਿਰਦੇਸ਼ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੌਰਨ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਭਰਤੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੁਨਰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਪ੍ਰੀਖਿਆ, ਇੰਟਰਵਿਊ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। 34 ਪੋਸਟਾਂ ਲਈ 11,000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਬਿਨੈ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲਗਪਗ 10,528 ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਹੁਨਰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਪ੍ਰੀਖਿਆ, ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਈ ਕੁਆਲੀਫਾਈ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਦਕਿ 868 ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਬਿਨੈ ਪੱਤਰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਗ਼ਲਤੀ ਕਾਰਨ ਰੱਦ ਹੋ ਗਏ।

ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੇ ਮਾੜੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਹਲਕੇ 'ਚ ਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹੈ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਭਾਵੇਂ ਸਬਜ਼ੀ ਲਿਆਉਣੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੱਪ 'ਚ ਚਾਹ ਪੀਣੀ ਹੋਵੇ, ਹਰ ਥਾਂ ਪਲਾਸਟਿਕ ਨੇ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਬਣਾ ਲਈ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਸਿਹਤ 'ਤੇ ਕਈ ਗੰਭੀਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੀ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਲੋਕ ਸਹੂਲਤ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਟਲਦੇ। ਦਿ ਲੈਸਟ ਮੈਗਜ਼ੀਨ 'ਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਇਕ ਖੋਜ 'ਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਲਾਸਟਿਕ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਤੇ ਧਰਤੀ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ 'ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਘੱਟ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਖੋਜ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੇ ਇਕ ਸਮੂਹ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ 'ਚ ਪਾਰਟੀਕੁਲੇਟ ਮੈਟਰ, ਸਲਫਰ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਤੇ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਆਕਸਾਈਡ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਨਾਲ ਹੀ ਖਤਰਨਾਕ ਰਸਾਇਣ ਵੀ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਲਾਸਟਿਕ ਲੇਬਰ 'ਤੇ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ, ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ, ਜਰਮਨੀ ਤੇ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਦੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੇ ਪਲਾਸਟਿਕ 'ਚ ਮੌਜੂਦ ਰਸਾਇਣਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਦੀ ਮਾਤਰਾ, ਵਰਤੋਂ ਤੇ ਜਾਣੂ ਜਾਂ ਸੰਭਾਵੀ ਜ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ 'ਚ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਦੀ ਘਾਟ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ।

ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਬੋਸਟਨ ਕਾਲਜ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਫਿਲਿਪ ਜੇ. ਲੈਂਡਗਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਲਾਸਟਿਕ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬੁਢਾਪੇ ਤੱਕ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੇ ਮੌਤਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਲਾਨਾ 1.5

ਟ੍ਰਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇ ਸਿਹਤ ਸਬੰਧੀ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਖੋਜ 'ਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿ ਪਲਾਸਟਿਕ ਹਰ ਪੜਾਅ 'ਚ ਮਨੁੱਖੀ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਖਤਰੇ 'ਚ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਉਤਪਾਦਨ ਹੋਵੇ, ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਇਸਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ। ਇਹ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿ ਪਲਾਸਟਿਕ ਉਤਪਾਦਨ ਨਾਲ ਹਵਾ 'ਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ

ਕਈ ਪਲਾਸਟਿਕ ਰਸਾਇਣ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੜਾਵਾਂ 'ਚ ਕਈ ਸਿਹਤ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਾਈਕ੍ਰੋਪਲਾਸਟਿਕ ਮਨੁੱਖੀ ਟਿਸ਼ੂਜ਼ ਤੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਤਰਲ ਪਦਾਰਥਾਂ 'ਚ ਪਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਕ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਬਦਲਾਅ ਨਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਾਂ 2019 ਤੋਂ 2060 ਵਿਚਾਲੇ ਪਲਾਸਟਿਕ ਉਤਪਾਦਨ ਲਗਪਗ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾ ਵੱਧ ਜਾਵੇਗਾ

ਲੈਂਡ ਪੂਲਿੰਗ ਨੀਤੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧ 'ਚ 'ਆਪ' ਆਗੂ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਅਸਤੀਫਾ

ਨਵਜੋਤ ਕੌਰ ਸਿੱਧੂ ਨਾਲ ਠੱਗੀ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਰਾਹਤ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਕ੍ਰਿਕਟਰ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਦੀ ਧਰਮਪਤਨੀ ਨਵਜੋਤ ਕੌਰ ਸਿੱਧੂ ਨਾਲ ਨਿਵੇਸ਼ ਦਾ ਲਾਲਚ ਦੇ ਕੇ 10.5 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਠੱਗੀ ਮਾਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਗਗਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਕੋਈ ਰਾਹਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਗਗਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੁਬਈ 'ਚ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਗਗਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਮੰਗਲਵਾਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਸ਼ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਤੇ ਆਪਣਾ ਪਾਸਪੋਰਟ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਵਜੋਤ ਕੌਰ ਸਿੱਧੂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਕੀਲ ਕਰਨ ਸਚਦੇਵਾ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਗਗਨਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਜੋਕਿ ਇਕ ਬਿਲਡਰ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨੇ ਨਵਜੋਤ ਕੌਰ ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਇਕ ਸ਼ੋਅਰੂਮ 'ਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਲਾਲਚ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਭਾਰੀ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ 'ਤੇ ਨਵਜੋਤ ਕੌਰ ਸਿੱਧੂ ਨੇ 10 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਆਈ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਟਾਲ-ਮਟੋਲ

ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਅਖੀਰ 'ਚ ਦੇਸ਼ ਛੱਡ ਕੇ ਦੁਬਈ ਭੱਜ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ 24 ਅਕਤੂਬਰ 2024 ਨੂੰ ਪਟਿਆਲਾ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਗਗਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਮੰਗਲਵਾਰ ਤੱਕ ਆਪਣਾ ਪਾਸਪੋਰਟ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ 20 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗੀ।

ਮੋਗਾ: ਅੱਜ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੱਡਾ ਝਟਕਾ ਲੱਗਾ ਜਦੋਂ, ਲੈਂਡ ਪੂਲਿੰਗ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਯੋਜਨਾ ਬੋਰਡ ਹਰਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾਤ ਨੇ ਆਪਣੀ ਚੇਅਰਮੈਨੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਹਰਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿਤ ਪਿਆਰੇ ਹਨ ਤੇ ਲੈਂਡ ਪੂਲਿੰਗ ਦੀ ਨੀਤੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ 'ਤੇ ਪੁਨਰਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਕ ਹਰਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾਤ ਬਦਲਾਅ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ 'ਤੇ ਖਰੀ ਨਹੀਂ

ਉਤਰੀ ਤੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਲੋਕ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦੇ ਆਲਮ ਵਿਚ ਹਨ। ਬਰਾਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਲੋਕ ਕਾਬਜ਼ ਹਨ ਤੇ ਅੱਜ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ 'ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਹਿਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਲੈਂਡ ਪੂਲਿੰਗ ਵਰਗੀਆਂ 'ਨੀਤੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸੂਬੇ ਲਈ ਕਿਸਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਸੂਬੇ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਖੜਨਗੇ ਤੇ ਲੈਂਡ ਪੂਲਿੰਗ ਨੀਤੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਪੋਸਟ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਵਲੰਟੀਅਰ ਵਜੋਂ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।

ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਆਰ. ਸੁਧਾ ਦੀ ਸੋਨੇ ਦੀ ਚੇਨ ਖੋਰੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਆਰ. ਸੁਧਾ ਦੇ ਨਾਲ ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਚਾਣਕਿਆ ਪੁਰੀ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਲੁੱਟ ਦੀ ਵਾਰਦਾਤ ਹੋ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੋਲੈਂਡ ਅੰਬੈਸੀ ਕੋਲ ਅੱਜ ਸਵੇਰ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਨੇ ਦੀ ਚੇਨ ਖੋਰ ਲਈ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਜ਼ਖਮੀ ਵੀ ਹੋ ਗਈ। ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਆਰ. ਸੁਧਾ ਨੇ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖ ਕੇ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਚਿੱਠੀ 'ਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਰਗੇ ਵੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਬਹੁਤ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਫੜਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ। ਦਰਅਸਲ, ਕਾਂਗਰਸ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਆਰ. ਸੁਧਾ ਚਾਣਕਿਆ ਪੁਰੀ 'ਚ ਸਵੇਰ ਦੀ ਸੈਰ ਲਈ ਨਿਕਲੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਨੇ ਦੀ ਚੇਨ ਲੁੱਟ ਲਈ ਗਈ।

ਮੋਦੀ ਅਤੇ ਭਾਗਵਤ ਨੂੰ ਫਸਾਉਣ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਤਸੀਹੇ: ਸਾਧਵੀ ਪ੍ਰਗਿਆ

ਮੁੰਬਈ: ਮਾਲੇਗਾਓ ਧਮਾਕਾ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਬਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਾਬਕਾ ਭਾਜਪਾ ਤੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਸਾਧਵੀ ਪ੍ਰਗਿਆ ਸਿੰਘ ਨਾਕੁਰ ਓ ਨੇ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਤੱਤਕਾਲੀ ਸੀਐੱਮ 5. ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਤੇ ਆਰਐੱਸਐੱਸ ਮੁਖੀ ਮੋਹਨ ਭਾਗਵਤ ਸਮੇਤ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਹੈ ਜਦੋਂ 4 ਸਾਧਵੀ ਪ੍ਰਗਿਆ ਨੇ ਇਹ ਸਨਸਨੀਖੇਜ਼ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐੱਨਆਈਏ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਾਧਵੀ ਪ੍ਰਗਿਆ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਸੱਤ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਏਕੇ ਲਾਹੋਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ 'ਚ ਪ੍ਰਗਿਆ ਨਾਕੁਰ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਦੇਣ ਅਤੇ ਦੁਰਵਿਹਾਰ ਦੇ

ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਾਬਕਾ ਭਾਜਪਾ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਰਸਮਾਂ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਥੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ। ਬਾਹਰ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, 'ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮੋਦੀ ਜੀ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੀ ਸੀ। ਭਾਗਵਤ (ਆਰਐੱਸਐੱਸ ਮੁਖੀ) ਵਰਗੇ

ਕਈ ਨਾਂ ਹਨ। ਪਰ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਸਾਧਵੀ ਪ੍ਰਗਿਆ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਮੈਨੂੰ ਤੰਗ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲਏ ਤਾਂ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਤੰਗ-ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਯੋਗੀ ਆਦਿਤਿਆਨਾਥ, ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਜੀ., ਇੰਦਰੇਸ਼ ਜੀ., ਰਾਮ ਮਾਧਵ ਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਨਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਹੁਣ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਪਾ ਰਹੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਵੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੈਦ ਕੀਤ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਮੈਂ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਫੇਫ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ

ਲਿ ਰਹੀ ਹਾਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਹ ਸਭ ਦੱਸਾਂਗੀ ਸੱਚਾਈ ਸਾਹਮਣੇ ਆਵੇਗੀ। ਇਹ ਧਰਮ ਦ ਜਿੱਤ ਹੈ, ਸਨਾਤਨ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੈ ਤੇ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦ ਜਿੱਤ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਸਨਾਤਨੀ ਰਾਸ਼ਟਰ ਹੈ ਤ ਇਸ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜਿੱਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਦੇਣ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਭਗਤ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ.. ਅਸੀਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿ ਉਣ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਏਟੀਐੱਸ ਦੇ ਤੱਤਕਾਲੀ ਸਹਾਇਕ ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਪਰਮਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਕ ਦੁਸ਼ਟ ਵਿਅਕਤੀ ਦੱਸਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਰਮਬੀਰ ਸਿੰਘ ਹੇਮੰਤ ਕਰਕਰੇ ਤੇ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਤੰਗ-ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਪਰ ਮੈਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਅਸ਼ਲੀਲਤਾ 'ਤੇ ਵੱਡਾ ਵਾਰ; 25 ਐਪਾਂ 'ਤੇ ਲਾਈ ਪਾਬੰਦੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਅਤੇ ਅਸ਼ਲੀਲ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 25 ਐਪਸ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਈ ਹੈ। ਸੂਚਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਪੋਰਨੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲੇ ਐਪਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਕਦਮ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਵੀ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੱਡੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਓਵਰ-ਦਿ-ਟਾਪ (ਓਟੀਟੀ) ਪਲੇਟਫਾਰਮਾਂ ਦੇ ਉਭਾਰ ਨੇ ਨੌਜਵਾਨ ਵਰਗ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ 'ਤੇ ਡੂੰਘਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਇਕ ਅਧਿਐਨ ਅਨੁਸਾਰ ਔਸਤ ਭਾਰਤੀ ਨੌਜਵਾਨ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਘੰਟਿਆਂਬੱਧੀ ਸਟ੍ਰੀਮਿੰਗ ਮੀਡੀਆ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਔਸਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। ਓਟੀਟੀ ਪਲੇਟਫਾਰਮਾਂ ਨੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਸਕਰੀਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਫੋਟੋ ਮੋਬਾਈਲ ਤੱਕ ਆਪਣਾ ਕਬਜ਼ਾ ਜਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹਰ ਉਮਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੀ ਭਰਪਾਈ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਅਸ਼ਲੀਲ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਹ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਬੱਚਿਆਂ, ਕਿਸ਼ੋਰਾਂ, ਬਾਲਗਾਂ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਘਰੇਲੂ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਤੱਕ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਆਪਣੀ ਪਹੁੰਚ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਡਿਜੀਟਲ ਮੀਡੀਆ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਵੀ ਸਹਾਇਕ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਐਕਸ,

ਇੰਸਟਾਗ੍ਰਾਮ ਵਰਗੇ ਪਲੇਟਫਾਰਮਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਅਸ਼ਲੀਲ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਵਪਾਰਕ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਇਹ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਵੱਡੇ ਬਣਨ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਧੱਕੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੋਫੀ ਬਿਸਨੈਸ ਦੀ ਡਾਕੂਮੈਂਟਰੀ 'ਸੈਕਸੀ ਇੰਕ ਅਵਰ ਚਿਲਡਰਨ ਐਂਡਰ ਇੰਫਲੂਐਂਸ-ਯੂਥ ਵਰਜ਼ਨ ਅਤਿ-ਕਾਮੁਕਤਾ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਰਨਲ ਆਫ ਪੀਡੀਐਟ੍ਰਿਕ ਹੈਲਥਕੇਅਰ ਦੇ ਇਕ ਅਧਿਐਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸੱਤ-ਅੱਠ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਕਰੀਨ ਅਤੇ ਵਾਸਤਵਿਕ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਫਰਕ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਮੱਸਿਆਗ੍ਰਸਤ ਸੈਕਸ ਵਿਵਹਾਰ (ਪੀਬੀਐੱਸ) ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ 'ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੀਬੀਐੱਸ ਕਿਸੇ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਲਈ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਤੇ ਕੀ ਨਹੀਂ। ਅਸ਼ਲੀਲ ਸਮੱਗਰੀ ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਮਨੋਬਿਰਤੀ ਸਬੰਧੀ ਉਣਤਾਈਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਹਿੰਸਾ ਤੇ ਅਸ਼ਲੀਲਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਅਵਾਰਾ ਕੁੱਤਿਆਂ ਦਾ ਕਹਿਰ ਬਰਕਰਾਰ, ਕੁੰਭਕਰਨੀ ਨੀਂਦ ਸੁੱਤੀ ਸਰਕਾਰ

ਜਲੰਧਰ: ਅਵਾਰਾ ਕੁੱਤਿਆਂ ਤੇ ਲਾਵਾਰਸ ਪਸ਼ੂਆਂ ਕਾਰਨ ਵਾਪਰ ਰਹੇ ਹਾਦਸਿਆਂ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ 'ਚ ਛਪਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਵਾਰਾ ਕੁੱਤਿਆਂ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜੀਣਾ ਮੁਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖੇਨਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੱਤ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਬੱਚੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਪਿਆਰੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਵਾਪਰੇ ਦਿਲ ਕੰਬਾਉ ਹਾਦਸਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕੁੰਭਕਰਨੀ ਨੀਂਦ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਨਾਂ 'ਤੇ ਜੁੱ ਸਰਕ ਸਕੇ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੰਦਭਾਗੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਦਨ ਦੇ ਕਈ ਦਿਨ ਹੋਏ ਇਜਲਾਸ 'ਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੰਤਰੀ ਜਾਂ ਵਿਧਾਇਕ ਨੇ ਅਵਾਰਾ ਕੁੱਤਿਆਂ ਅਤੇ ਲਾਵਾਰਸ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਦਿਨ-ਬ-ਦਿਨ ਵਧ ਰਹੇ ਹਾਦਸਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੋਈ ਗੱਲ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਦਕਿ ਸਦਨ ਵਿਚ ਇਸ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਬਹਿਸ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਖੇਨਾ ਦੀ ਨਵੀਂ ਆਬਾਦੀ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਇਕ ਖੁੰਘਾਰ ਕੁੱਤੇ ਨੇ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ 70 ਸਾਲਾ ਕਰਮਚਾਰੀ ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ 'ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਉਹ ਨਹਾ ਕੇ ਬਾਥਰੂਮ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਕੁੱਤੇ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਤਾਂ-ਬਾਹਾਂ ਅਤੇ ਪੇਟ 'ਤੇ ਕੁੱਤੇ ਨੇ ਵੱਢ ਕੇ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਦੂਸਰੀ ਘਟਨਾ ਵੀ ਖੇਨਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਇਕੋਲਾਹੀ ਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਵਾਰਾ ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਨੇ ਅਚਾਨਕ 5 ਸਾਲਾ ਬੱਚੇ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਬੱਚਾ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਖੇਤਾਂ 'ਚ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਿਤਾ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕੁਝ ਦੂਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਘੁੰਮ ਰਹੇ 7-8 ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਨੇ ਬੱਚੇ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬੱਚੇ ਦੀ

ਗਰਦਨ, ਪੇਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਾਵਾਂ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਖ਼ਮ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਖੇਨਾ ਨੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪਟਿਆਲੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਇਕ ਹੋਰ ਘਟਨਾ 'ਚ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਵਾਸ਼ਹਿਰ ਆਪਣੇ ਟਿੱਪਰ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਟਾਟਾ ਮੋਟਰਜ਼ ਖੇਨਾ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਰਾਤ ਉੱਥੇ ਹੀ ਰੁਕਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਜਦ ਉਹ 10:30 ਵਜੇ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਲਈ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਸੜਕ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ 7-8 ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਨੇ ਉਸ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੇ ਉਸ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਅੱਤਵਾਦ ਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਚਰਚਿਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਟਹਿਰੇ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਰਹੇ, ਉਹ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਰ ਅਜਿਹਾ ਮਾਲੇਗਾਓ ਧਮਾਕਾ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਐੱਨਆਈਏ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਸੱਤ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸਤਰਾਸਾ ਦੋਸ਼ ਸਾਬਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਸੰਨ 2008 ਦੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਵਿਚ ਛੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਲਗਪਗ ਸੌ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਏ ਸਨ।

ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਂਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅੱਤਵਾਦ ਦੀ ਬੇਹੱਦ ਗੰਭੀਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਘਟਨਾ ਮੁੰਬਈ ਟ੍ਰੇਨ ਧਮਾਕਾ ਕਾਂਡ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਾਰੇ 12 ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸਮੇਂ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਅਪਰਾਧ ਕੰਟਰੋਲ ਐਕਟ ਯਾਨੀ ਮਕੋਕਾ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਫ਼ੈਸਲੇ ਕਾਰਨ ਦੇਸ਼ ਦੰਗ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਭਿਆਨਕ ਅੱਤਵਾਦੀ ਘਟਨਾ ਵਿਚ 180 ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਅੱਠ ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬਾਂਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਖ਼ਰ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਅੱਤਵਾਦ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਵਿਚ ਹੋ ਕੀ ਰਿਹਾ ਹੈ?

ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਮਸਾਂ ਜਾਨ ਬਚਾਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲ ਸੈਕਟਰ-32, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅਵਾਰਾ ਪਸ਼ੂ ਵੀ ਕਈਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਰਾਮਮੰਡੀ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਬਜ਼ੁਰਗ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ (82) ਨੂੰ ਪੀਜੀਆਈ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦਵਾਈ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਠਿੰਡਾ ਜ਼ੀਰਕਪੁਰ ਹਾਈਵੇ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਰ ਅੱਗੇ ਲਾਵਾਰਸ ਪਸ਼ੂ ਆਉਣ ਨਾਲ ਬੇਕਾਬੂ ਹੋਈ ਕਾਰ ਸੜਕ ਕਿਨਾਰੇ ਲੱਗੇ ਲੋਹੇ ਦੇ ਖੰਭੇ 'ਚ ਜਾ ਵੱਜੀ। ਹਾਦਸੇ ਵਿਚ ਕਾਰ ਸਵਾਰ ਬਜ਼ੁਰਗ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ (82) ਪੁੱਤਰ ਜਤਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ 55 ਸਾਲਾ ਪੁੱਤਰ ਰਵੀ ਕੁਮਾਰ ਵਾਸੀ ਰਾਮਮੰਡੀ ਦੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਸਰਦੂਲਗੜ੍ਹ ਕੌਮੀ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਅਵਾਰਾ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਜਾਨ ਲੈ ਲਈ। ਬਾਈਕ ਸਵਾਰ ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਵਾਰਡ ਨੰਬਰ 2, ਸਰਦੂਲਗੜ੍ਹ ਦੀ ਢੱਠੇ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਹੋ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਮਾਂ-ਪਿਉ ਦਾ ਇਕਲੌਤਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ। ਪਠਾਨਕੋਟ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਪਿੰਡ ਲਾਡੋਚਕ 'ਚ ਘਰ 'ਚ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਰੱਖੇ ਪਿੱਟਬੁੱਲ ਕੁੱਤੇ ਨੇ 13 ਸਾਲਾ ਬੱਚੇ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਜਬਾੜਿਆ 'ਚ ਘੁੱਟ ਕੇ ਫੜ ਲਿਆ। ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੋਚਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਕਈ ਟਾਕੇ ਲੱਗੇ।

ਜੇਕਰ ਅੱਤਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਦਸਤੇ ਅਤੇ ਐੱਨਆਈਏ ਵਰਗੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅੱਤਵਾਦ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਣਗੀਆਂ ਤਾਂ ਇਨਸਾਫ਼ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲੇਗਾ। ਮਾਲੇਗਾਓ ਧਮਾਕੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਐੱਨਆਈਏ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਉਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪੁੱਜੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਬਾਂਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਟ੍ਰੇਨ ਧਮਾਕਾ ਕਾਂਡ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪੁੱਜਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਕਈ ਅੱਤਵਾਦੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਦੇ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ, ਕਦੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਕਦੇ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਸਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ -ਤੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ।

ਜਾਂਚ ਤੇ ਫਿਰ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਅਤੇ ਢਿੱਲ-ਮੱਠ ਇਕ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਝ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵੱਡੀਆਂ ਅੱਤਵਾਦੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਬੇੜ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਲੈਣ ਪਰ ਆਖ਼ਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸਾਲਾਂ ਅਤੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਕਿਉਂ ਲੈ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ? ਨੀਤੀ ਘਾਤਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ 'ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣਾ ਵਿਅਰਥ ਹੈ

ਕਿਉਂਕਿ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਤਾਂ ਹੋ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਅੱਤਵਾਦੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਰਿਸ ਖ਼ੁਦ ਨੂੰ ਠੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਅੱਤਵਾਦ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਲੁਕੀ-ਛੁਪੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸੌਂਤੇ ਸਿਆਸੀ ਹਿੱਤ ਅੜਿੱਕਾ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਅੱਤਵਾਦੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਰੰਗ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਾਲੇਗਾਓ ਧਮਾਕਾ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਿਆ ਨਾਕੁਰ, ਸੁਧਾਕਰ ਦਿਵੇਦੀ ਆਦਿ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਭਗਵਾ ਅੱਤਵਾਦ ਦਾ ਜੁਮਲਾ ਉਛਾਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਮਕਸਦ ਕਥਿਤ ਭਗਵਾ ਅੱਤਵਾਦ ਨੂੰ ਜਹਾਦੀ ਅੱਤਵਾਦ ਵਰਗਾ ਦੱਸਣਾ ਸੀ। ਇਹ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਦੇਸ਼ ਵਿਰੁੱਧ ਵੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਲਾਹਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਕਈ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਸਮਝੌਤਾ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਵੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਭਗਵਾ ਅੱਤਵਾਦ ਦੀ ਫ਼ਰਜ਼ੀ ਕਹਾਣੀ ਘੜੀ ਸੀ।

ਉਪ ਕੁਲਪਤੀ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੱਚਾਈ ਤੋਂ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ: ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਵਿਭਾਗ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਮੀਡੀਆ ਵਿੱਚ ਉਪ ਕੁਲਪਤੀ ਡਾ ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਬੰਧੀ ਚੱਲ ਰਹੇ ਵਾਦ ਵਿਵਾਦ ਸੰਬੰਧੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਪ੍ਰੈਸ ਨੋਟ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਪ੍ਰਚਾਰ ਉਪ ਕੁਲਪਤੀ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਸੱਚਾਈ ਤੋਂ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਹੈ। ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਵਿਭਾਗ ਅਨੁਸਾਰ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਕੋਚੀ ਦੇ ਸੱਦੇ ਉੱਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਦੇ ਉਪ ਕੁਲਪਤੀਆਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਕੱਤਰਤਾ

ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰਾਂ ਵਲੋਂ ਆਪੋ ਆਪਣੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕਾਰਜਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ

ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸੇ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਉਪ ਕੁਲਪਤੀ ਡਾ ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਣੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਡਿਜੀਟਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਕਰਾਉਣ, ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਜੀ ਵਲੋਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੰਬੰਧੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਜਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਚੇਅਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਨਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ

ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਪੱਤਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਲੋਂ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਨ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਪ ਕੁਲਪਤੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕੋਈ ਭੂਮਿਕਾ ਨਹੀਂ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਵਲੋਂ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਧਾਮਾਂ ਬਾਰੇ ਸਚਿਤਰ ਕਿਤਾਬ ਜਾਰੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾਣਯੋਗ ਰਾਜਪਾਲ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਲਾਬ ਚੰਦ ਕਟਾਰੀਆ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਰਾਜ ਭਵਨ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ 350ਵੇਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਾਲ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਅਰਥਪੂਰਨ ਕਿਤਾਬ “Spiritual Journey of Guru Tegh Bahadur Sahib” ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਾਗੀ ਪਦਮ ਸ਼੍ਰੀ ਭਾਈ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਲੇਖਕ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਰਾਜ ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਜੀਵਨ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚਰਨ ਛੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ।

ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਤੇ ਫੋਰਵਰਡ ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰਿਤਮ ਸਿੰਘ, ਐਮਰਿਟਸ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਆਕਸਫੋਰਡ ਬੁਕਸ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਯੂ.ਕੇ. ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਦਮ ਸ਼੍ਰੀ ਭਾਈ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਵਾਲੇ) ਵੱਲੋਂ ਗ੍ਰੰਥ ਲਈ ਅਰਥਪੂਰਨ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਰਾਜਪਾਲ ਪੰਜਾਬ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਲਾਬ ਚੰਦ ਕਟਾਰੀਆ ਜੀ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਰਦਾਰ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ, ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਡਾ. ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਉੱਚਤਰ ਸੇਵਾ ਦੀ ਨਜ਼ੀਰ ਹੈ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰੂਹਾਨੀ ਯਾਤਰਾ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼, ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਮੁੱਲਾਂ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣ ਝਲਕ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਕਿਤਾਬ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਰਾਜ ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਪੰਜਾਬ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸੰਧੂ, ਦੀ ਇਸ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰਚਨਾ ਲਈ

ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 350ਵੇਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਾਲ ਦੇ ਮੌਕੇ ਉੱਤੇ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਰਚਨਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅਦੁੱਤੀ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਇਕ ਪਵਿੱਤਰ ਯਤਨ ਹੈ। ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਮਾਨਵਤਾ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਪਵਿੱਤਰ ਕਾਰਜ ਹੈ, ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਸਦਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਰਸਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਾਗੀ ਪਦਮ ਸ਼੍ਰੀ ਭਾਈ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਵਾਲੇ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਹੁਣ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਵਿੱਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ, ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਅਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਸਾਡੀ ਮੌਜੂਦਾ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਸੇਧ ਲੈ ਸਕੇ।

“ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰੂਹਾਨੀ ਯਾਤਰਾ” ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਕਿਤਾਬ 350 ਵੇਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ 350 ਵੇਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਤੇ ਸੰਕੇਤਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਉਣ ਦਾ ਬੇਹਤਰੀਨ ਉਪਰਾਲਾ ਰਾਜ ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਪੰਜਾਬ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਮੁੱਚੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ, ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਬਾਰੇ ਬਹਿਸ ਚਾਲ ਰਹੀ ਹੈ ਉਸੀ ਸਮੇਂ ਅਸੀਂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ 350 ਵਾਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਜਿਥੇ ਆਪਣੇ ਅਕੀਦੇ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਬਾਰੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿਤੀ ਉਥੇ ਹੀ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ।

ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਮਿਸਾਲ ਸ਼ਹੀਦੀ, ਆਤਮਕ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਵਿਲੱਖਣ ਕਿਤਾਬ ਜੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜ ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸੰਧੂ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚਰਨ ਛੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਇਤਿਹਾਸਕ ਧਾਮ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨ ਛੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ: ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ), ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵਿਆਹ ਅਸਥਾਨ (ਕਰਤਾਰਪੁਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ), ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਭੋਰਾ ਸਾਹਿਬ (ਬਾਬਾ ਬਕਾਲਾ), ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਤਾ ਸਾਹਿਬ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ), ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਲ (ਭੋਰਾ ਸਾਹਿਬ, ਸ਼੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ), ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਾਗ (ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ), ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਦੁੱਖ ਨਿਵਾਰਣ ਸਾਹਿਬ (ਪਟਿਆਲਾ), ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਤਾ ਸਾਹਿਬ (ਸ਼੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ), ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੀਸ ਗੰਜ ਸਾਹਿਬ (ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਕ, ਦਿੱਲੀ), ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰਕਾਬ ਗੰਜ ਸਾਹਿਬ (ਦਿੱਲੀ), ਗੁਰਦੁਆਰਾ

ਬਿਬਾਨਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ (ਰੂਪਨਗਰ), ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੀਸ ਗੰਜ ਸਾਹਿਬ (ਸ਼੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ), ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅਕਾਲ ਬੁੰਗਾ ਸਾਹਿਬ (ਸ਼੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ) ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੱਕ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਵਿਲੱਖਣ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਰੋਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉੱਤੇ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸੰਧੂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜੀਵਨ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਚਿੱਤਰਾਤਮਕ ਕਾਰਜ ਜੋ ਲੇਖਕ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਦੋ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕੈਮਰੇ ਦੀ ਆਖ ਰਾਹੀਂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਅਸਥਾਨ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਖਿੱਚ ਕੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਲਿਖ ਕੇ ਆਪਣੀ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਸੰਕਲਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ 350 ਵੇਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਇਹ ਕਿਤਾਬ “ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰੂਹਾਨੀ ਯਾਤਰਾ” ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਤਸਵੀਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਇੱਕ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅੱਜ ਵੀ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਨੂੰ ਹਿੰਮਤ, ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਆਤਮਕਤਾ ਵੱਲ ਰਾਹ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਫੈਲਾਉਣ ਅਤੇ ਏਕਤਾ ਤੇ ਦਇਆ ਦੇ ਮੂਲ ਮੰਤਵ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ। ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵਿਲੱਖਣ ਉਪਰਾਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੀ ਲਾਸਾਨੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੂੰ ਬਹੁਕੁਬੀ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ।

ਰੂਸ ਨੇ ਐਂਟੀ ਡ੍ਰੋਨ ਰਾਈਫਲ ਸਿਮੂਲੇਟਰ ਕੀਤਾ ਵਿਕਸਤ

ਮਾਸਕੋ: ਸਾਊਦਰਨ ਫੈਡਰਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ (ਐੱਸਐੱਫਯੂ) ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਸਿਮੂਲੇਟਰ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਐਂਟੀ ਡ੍ਰੋਨ ਰਾਈਫਲਾਂ ਤੇ ਡ੍ਰੋਨ ਡਿਟੈਕਸ਼ਨ ਸਿਸਟਮ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜੰਗ ਵਰਗਾ ਵਰਚੁਅਲ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਡ੍ਰੋਨ ਜੰਗ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਚ ਕੋਈ ਵੀ ਐਂਟੀ ਡ੍ਰੋਨ ਗਨ (ਪਾਰਸ ਤੇ ਹਾਰਪੀ), ਡਿਟੈਕਟਰ (ਬੁਲਟ ਐਡੀਸ਼ਨ-3) ਤੇ ਡ੍ਰੋਨਾਂ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮਾਡਲਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਡਿਵੈਲਪਰਜ਼ ਨੇ ਤਾਕਤਵਰ ਅਨਰੀਅਲ ਇੰਜਣ ਗੇਮ ਇੰਜਣ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਟੀਚਾ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਨੂੰ ਜ਼ਿਉਂ ਦੀ ਤਿਉਂ ਅਸਲੀਅਤ ਦੇ ਨੇੜੇ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਰੇਡੀਓ ਸਿਗਨਲ, ਜੀਪੀਐਸ ਸੰਚਾਲਨ ਤੇ ਯੰਤਰਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂਕਿ ਇਥੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਭਿਆਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿਖਲਾਈ ਮੈਦਾਨ ਵਰਗਾ ਹੀ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਵਹਾਰਕ ਹੁਨਰ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ 'ਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਹਰਭਜਨ ਮਾਨ ਦੀ ਕਾਰ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਨੇੜੇ ਪਲਟੀ

ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ: ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਹਰਭਜਨ ਮਾਨ ਦੀ ਕਾਰ ਸੋਮਵਾਰ ਸਵੇਰੇ ਤਤਕੇ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਦੇ ਪਿਪਲੀ ਨੇੜੇ ਅਵਾਰਾ ਪਸ਼ੂ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਣ ਮਗਰੋਂ ਪਲਟ ਗਈ। ਹਰਭਜਨ ਮਾਨ, ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਅਵਕਾਸ਼ ਮਾਨ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਸ਼ੋਅ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਇਨੋਵਾ ਕਾਰ 'ਚ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਵੇਰੇ ਚਾਰ ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਪਿਪਲੀ ਨੇੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਰ ਅਵਾਰਾ ਪਸ਼ੂ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡਿਵਾਈਡਰ 'ਚ ਵੱਜੀ ਤੇ ਫਿਰ ਪਲਟ ਗਈ। ਇਸ ਨਾਲ ਕਾਰ ਦੇ ਅਗਲੇ ਹਿੱਸੇ ਤੇ ਪਰਖੋਏ ਉੱਡ ਗਏ। ਹਾਦਸੇ 'ਚ ਹਰਭਜਨ ਮਾਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਮਾਮੂਲੀ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ। ਕਾਰ ਚਾਲਕ ਤੇ

ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ। ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪੁੱਜੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਕਾਰ ਰਾਹੀਂ ਮੋਹਾਲੀ ਸਥਿਤ ਫੋਰਟਿਜ਼ ਹਸਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚਾਇਆ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਲੋਂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਭਾਰਤੀ ਬਣਨ ਦੀ ਨਸੀਹਤ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਲੋਕ ਸਭਾ 'ਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਆਗੂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰਾਨਾ ਬਿਆਨਾਂ ਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਲਈ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਲੰਬੇ ਹੱਥੀਂ ਲਿਆ ਤੇ ਸੱਚੇ ਭਾਰਤੀ ਹੋਣ ਤੱਕ ਦੀ ਨਸੀਹਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਕੋਰਟ ਨੇ ਫ਼ੌਜ 'ਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਸੰਮਨ ਤੇ ਪੈਡਿੰਗ ਕੇਸ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਸਖ਼ਤ ਸਵਾਲ ਕੀਤੇ। ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਚੀਨ ਨੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ? ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਿਆਨ ਕਿਉਂ ਦਿੰਦਾ? ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸੱਚੇ ਭਾਰਤੀ ਹੋ, ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਹੋਗੇ। ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਨੂੰ ਸਬਕ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਆਗੂ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਦ 'ਚ ਅਜਿਹੇ ਮੁੱਦੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਦੇ? ਤੁਸੀਂ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਕਿਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ? ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਮੂਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਤੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ।

ਇਹ ਤਿੱਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਸਟਿਸ ਦੀਪਾਂਕਰ ਦੱਤਾ ਤੇ ਜਸਟਿਸ ਏਜੀ ਮਸੀਹ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਦਿੱਤੇ। ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ 'ਚ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਖਲ ਕਰ ਕੇ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਪੈਡਿੰਗ ਕਾਰਵਾਈ ਤੇ ਜਾਰੀ ਸੰਮਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਦਸੰਬਰ 2022 'ਚ ਭਾਰਤ ਜੋੜੇ ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਫ਼ੌਜ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ

ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੈ। ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਜਦੋਂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਮਨੂੰ ਸਿੰਘਵੀ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਦਾਖਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਨੋਟਿਸ ਲਏ ਜਾਣ ਤੇ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਚੁੱਕੇ।

ਸਿੰਘਵੀ ਨੇ ਸੱਚੇ ਭਾਰਤੀ ਹੋਣ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚਾ ਭਾਰਤੀ ਇਹ ਕਹੇ ਕਿ ਸਾਡੇ 20 ਭਾਰਤੀ ਫ਼ੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ 'ਚ ਮਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਆਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਤੁਸੀਂ

ਇਹ ਸਭ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਦ 'ਚ ਸਵਾਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛ ਸਕਦੇ? ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ 19 (1) (ਏ) (ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ) ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਸਿੰਘਵੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਸਿਰਫ਼ ਠੀਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਸੂਚਨਾ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ 'ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਜਾਹਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਆਗੂ ਹੋਣ ਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਆਗੂ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੇ ਸਵਾਲ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਇਕ ਠੀਕ ਮੰਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਸਿੰਘਵੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਸਿਰਫ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ। ਇਹ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕਿਸੇ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਲਈ ਮਾਣਹਾਨੀ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਸਿੰਘਵੀ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੂਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਤੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਅੰਤਿਮ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ। ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਉਦੋਂ ਸੰਕਰ ਸ਼ੀਵਾਸਤਵ ਨੇ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਫ਼ੌਜ ਬਾਰੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅੱਲ੍ਹਾ ਹੂ ਅਕਬਰ ਨਾ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਕੁੱਟਿਆ

ਕੋਲਕਾਤਾ: ਦੱਖਣੀ ਕੋਲਕਾਤਾ ਦੇ ਢਾਕੂਰੀਆ 'ਚ ਹਿੰਦੂ ਲੜਕੀਆਂ 'ਤੇ ਅੱਲ੍ਹਾ ਹੂ ਅਕਬਰ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਕੁਝ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲੜਕੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਬੰਗਾਲ ਇਕਾਈ ਨੇ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਕ ਵੀਡੀਓ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹੈਂਡਲ ਤੋਂ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਮੀਡੀਆ ਮੰਚ ਐਕਸ 'ਤੇ ਪੋਸਟ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਾਗਰਣ ਨੇ ਇਸ ਵੀਡੀਓ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਕ ਲੜਕੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਰਵਿੰਦਰ ਸਰੋਵਰ ਘੁੰਮਣ ਗਈ ਸੀ। ਉਥੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਇਕ ਸਮੂਹ ਨੇ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਹਿੰਦੂ ਲੜਕੀਆਂ ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁੱਟਿਆ ਗਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

9 ਅਗਸਤ, ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ

ਟਰੰਪ ਦੀ ਟੈਰਿਫ਼ ਧਮਕੀ

ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਦਿਨ-ਬ-ਦਿਨ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੀ ਅਨਿਸ਼ਚਤਾ ਬੇਹੱਦ ਗੰਭੀਰ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਇਸੇ ਸਾਲ ਚੁਣੇ ਗਏ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬਰਾਮਦਾਂ 'ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਐਲਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਵੇਂ ਉਵੇਂ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਦੂਸਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਤਣਾਓ ਨਵੀਂਆਂ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਲ ਸੇਧਿਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ 'ਤੇ ਵੀ 25 ਫੀਸਦੀ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਐਲਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਟਰੰਪ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਰੂਸ ਤੋਂ ਤੇਲ ਨਾ ਖਰੀਦੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਜੁਰਮਾਨਾ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਐਲਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖ਼ਬਰਾਂ ਇਹ ਵੀ ਆਈਆਂ ਸਨ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਤੇਲ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਰੂਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਤੇਲ ਦਰਾਮਦ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਕਾਰੀ ਬੁਲਾਰੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਾਧਾਰ ਦੱਸਦਿਆਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਰੂਸ ਤੋਂ ਤੇਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਦਰਾਮਦ ਕਰਦਾ ਰਹੇਗਾ।

ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਰੂਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਚਿਰਾਂ ਪੁਰਾਣਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਬਹੁਤੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਮਿਲਵਰਤਣ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਲੋਂ ਰੂਸ ਦਾ ਸਾਥ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਪਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਇਕ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਬੋਲਦਿਆਂ ਮੁੜ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਵਦੇਸ਼ੀ ਉਤਪਾਦਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਦੀ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਕਣਕ ਤੱਕ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਆਪਣੀ ਡੋਲਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਵੀ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ, ਪਰ ਅੱਜ ਭਾਰਤ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਵੱਡੀ ਅਰਥ-ਵਿਵਸਥਾ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿਚ ਵੀ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਚੀਨ ਅਤੇ ਜਪਾਨ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਬਣੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਧਾਕ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਜਮਾਈ ਹੋਈ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਇਕ ਵੱਡੀ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਛੋਟੀਆਂ ਉਦਯੋਗਿਕ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਚੀਨ ਨੇ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਤਜਰਬਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਸੱਤਾ ਸੰਭਾਲਦਿਆਂ ਹੀ 'ਮੇਕ ਇਨ ਇੰਡੀਆ' ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਰ ਹੀਲੇ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਪਾਰਕ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੈ ਭਾਰਤ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਵਿਸਥਾਰਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਖੇਤੀ ਵਸਤਾਂ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਉਦਯੋਗਾਂ ਵਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕੀ ਉਤਪਾਦਨਾਂ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਸਮਝੌਤੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਇਸ ਯਤਨ ਵਿਚ ਉਹ ਸਫਲ ਵੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਦੇਸ਼ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਥਾਂ ਵਪਾਰਕ ਲੈਣ ਦੇਣ ਲਈ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ ਨੇ ਵੀ ਬਰਤਾਨੀਆ ਨਾਲ ਵਪਾਰਕ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਉਹ ਵਪਾਰ ਸਮਝੌਤੇ ਲਈ ਪਹਿਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਭਾਰਤ ਉਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਪੁੱਜ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਵਪਾਰਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਤਰਜੀਹਾਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਚੋਣ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ, ਜੋ ਇਸ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਲ ਪੌੜੀ ਦਰ ਪੌੜੀ ਉਚਾਈ ਦੀਆਂ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਤੈਅ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋਣ। ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਭਾਰਤ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਿਤ ਰੱਖਣ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਨੀਤੀ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਮਾਣ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ 'ਚ ਸਹਾਈ ਹੋ ਸਕੇਗੀ। ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਸੋਚਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਟਰੰਪ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਧਮਕੀ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦੀ ਰਹੇਗੀ।

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼

ਰੋਕੋ ਲੈਂਡ ਪੁਲਿੰਗ !

'ਉਤਰ ਕਾਟੋ ਮੈਂ ਚੜ੍ਹਾਂ' ਤੋਂ 'ਅੰਕਿਆਂ' ਨੇ, ਝਾੜੂ ਲਈ ਸਿੰਘਾਸਣ ਸ਼ਿੰਗਾਰਿਆ ਸੀ। ਚਾਅਵਾਂ ਰੀਝਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ, 'ਪੰਜੇ-ਤੱਕੜੀ' ਤਾਈਂ ਦੁਰਕਾਰਿਆ ਸੀ। ਕਾਰੇ ਪਹਿਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਨੀ ਕਰਨ ਲੱਗੇ, ਆਸ ਵਿਚ ਬਦਲਾਅ ਨਿਹਾਰਿਆ ਸੀ। 'ਸੋਭਾ ਵਾਲੇ' ਵੀ ਬਹੁਤ ਹਨ ਕਰੇ ਕਾਰਜ, ਸੀਨਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਠਾਰਿਆ ਸੀ। ਇਹ 'ਚਿਤਾਵਨੀ' ਜਾਣੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ, ਛੇਤੀ ਲਈ ਨਾ ਵਾਪਸ ਜੇ 'ਲੈਂਡ ਪੁਲਿੰਗ' ਸਮਾਂ ਮੁੱਕਦਾ ਜਾਂਦਾ ਇਹ 'ਸੋਚ ਲਓ' ਜੀ, ਹੋ ਨਾ ਜਾਵੇ ਸਤਾਈ ਵਿਚ 'ਸੈਡ ਕੁਲਿੰਗ' !

ਬਿਹਾਰ ਚੋਣਾਂ: ਧਮਾਕੇਦਾਰ ਸਥਿਤੀ

ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਵੋਟ ਦੀ ਤਾਕਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੋਟ-ਹੱਕ ਖੋਹ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਵਧੇਗੀ, ਜੋ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਰਾਜਕਤਾ ਵੱਲ ਧੱਕੇਗੀ। ਇਹ ਅਰਾਜਕਤਾ ਆਖਰਕਾਰ ਵਿਦਰੋਹ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗੀ।

ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲੱਗ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਦੇ 'ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ' ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਕੱਟੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਬਿਹਾਰ 'ਚ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮਚੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਵੋਟਰਾਂ ਵਿਚ ਘਬਰਾਹਟ ਅਤੇ ਭਰਮ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਬੇਸਹਾਰਾ ਲੋਕ

ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪਲਾਹੀ
ਫੋਨ: 98158-02070

ਆਪਣਾ ਵੋਟ-ਹੱਕ ਮੰਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੋਟਰ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਲਈ ਪਛਾਣ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ, ਵੋਟਰ ਕਾਰਡ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਮੰਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਲੋਕ ਜਿਹੜੇ ਅਨਪੜ੍ਹ ਹਨ, ਉਹ ਇਹ ਸਬੂਤ ਕਿੱਥੋਂ ਲਿਆਉਣਗੇ?

2023 ਵਿਚ ਹੋਈ ਜਾਤੀ ਜਨਗਣਨਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਫੀਸਦੀ ਦਲਿਤ, ਪੰਜ ਫੀਸਦੀ ਅਤਿ ਪਛੜੇ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਸੱਤ ਫੀਸਦੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਰਾਦਰੀ ਪਾਸ ਸਨ। ਜਦ ਕਿ 2011 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਲਗਭਗ 50 ਫੀਸਦੀ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ 40 ਫੀਸਦੀ ਮਰਦ ਅਨਪੜ੍ਹ ਹਨ। ਇਹ ਲੋਕ ਹੋਰ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਕਿਵੇਂ ਅਤੇ ਕਿੱਥੋਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨਗੇ? ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਆਪਣਾ ਵੋਟ ਹੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੇ? ਬਿਹਾਰ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹਾਲੇ 110 ਦਿਨ ਬਾਕੀ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੋਵੇ ਕਿ ਬਿਹਾਰ 'ਚ ਵੋਟ ਲਿਸਟ ਮੁੱਦਾ ਇੰਨਾ ਭਾਰੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮਾਹੌਲ ਗਰਮ ਹੈ। ਵਿਰੋਧੀ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਬਾਹਰ ਹੰਗਾਮਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਹੁਣ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਬਿਹਾਰ 'ਚ ਵੱਡਾ ਹੰਗਾਮਾ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਵੱਲੋਂ ਹਰ-ਹੀਲੇ ਬਿਹਾਰ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹਨ। ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਪਹਿਲਾ ਹਥਿਆਰ ਵੋਟਰਾਂ ਦੇ 'ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ' ਦਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਇਹ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹ ਬਿਹਾਰ ਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਸਮਰਥਨ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਮੋੜ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਗਠਜੋੜ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾਵਰ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਫਿਲਹਾਲ ਮੁੱਖ ਮਸਲਾ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਵਿਚੋਂ ਲੱਖਾਂ ਵੋਟਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਕੱਟੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਅਯੋਗ ਵੋਟਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਯੋਗ ਵੋਟਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂਵਾਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਕੈਂਚੀ ਫੇਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਬਿਹਾਰ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ 01-08-2025 ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁੱਲ 7.9 ਕਰੋੜ ਵੋਟਰਾਂ ਵਿਚੋਂ 7.24 ਕਰੋੜ ਵੋਟਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫਾਰਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਏ। ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ 65,64,075 ਵੋਟਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀਆਂ 'ਚੋਂ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 36,28,210 ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੂਬਾ ਛੱਡ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ 7,01,364 ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਇਨਰੋਲ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਆਪਣਾ ਵੋਟ ਹੱਕ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚੋਂ ਗੁਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਕੁੱਲ 22,34,501 ਵੋਟਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲੋੜੀਂਦੇ ਫਾਰਮ ਨਾ ਭਰੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਵਿਚੋਂ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਿਹਾਰ ਦੇ 10 ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ- ਮਧੂਬਨੀ (3,52,542), ਈਸਟ ਚੰਪਾਰਨ (3,16,793), ਪੂਰਨੀਆ (2,73,920), ਸੀਤਾਮਤੀ (2,44,962), ਪਟਨਾ (3,95,500), ਗੋਪਾਲਗੰਜ (3,10,363), ਸਮਸਤੀਪੁਰ (2,83,955), ਮੁਜੱਫਰਪੁਰ (2,82,845), ਸਾਰਨ (2,73,223), ਗਯਾ (2,45,663) ਦੇ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ, ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਧੂਬਨੀ ਵਿਚ 18 ਫੀਸਦੀ, ਈਸਟ ਚੰਪਾਰਨ ਵਿਚ 19 ਫੀਸਦੀ, ਪੂਰਨੀਆ 39 ਫੀਸਦੀ ਅਤੇ ਸੀਤਾਗਤੀ ਵਿਚ ਕੁੱਲ ਕੱਟੇ ਗਏ ਨਾਮ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਰਾਜਦ ਸੁਪਰੀਮੋ ਲਾਲੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਯਾਦਵ ਦੇਸ਼ ਲਗਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਵੋਟਾਂ ਦੇਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਸ਼ਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਤੱਕ ਹਰ ਹੱਕ ਖੋਹਣਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਦਾ ਮਕਸਦ ਦੇਸ਼ ਵਿਰੋਧੀ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ੀ ਘੁਸਪੈਠੀਆਂ ਅਤੇ ਰੋਹਿਗਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਹੈ। ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ 'ਜੰਗਲ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸੁਸ਼ਾਸਨ' ਮੁੱਖ ਚੋਣਾਵੀ ਮੁੱਦਾ ਬਣ ਕੇ ਉਭਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰੈਲੀਆਂ, ਬੈਠਕਾਂ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ੋਰ 'ਤੇ ਹਨ। ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਬਿਹਾਰ 'ਚ ਜਾਤੀ ਮੁੱਦਾ ਭਾਰੂ ਹੈ। ਬਿਹਾਰ 'ਚ ਜਾਤੀ ਸਰਵੇਖਣ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਰਾਜਦ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਜਾਤੀ ਅਧਾਰਤ ਸੰਮੇਲਨ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ 60 ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ 30 ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਤੀ ਸੰਮੇਲਨ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਦਰਅਸਲ 'ਅਬਾਦੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਹੱਕ' ਦੀ ਮੰਗ ਬਿਹਾਰ 'ਚ ਜ਼ੋਰ ਫੜ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਉਧਰ ਰਾਜਗ ਧੜਾ 'ਦਾਮਾਦ ਆਯੋਗ' ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣੀ ਲੜਾਈ ਵਿੱਢ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਜੀਤ ਰਾਮ ਮਾਂਡੀ, ਚਿਰਾਗ ਪਾਸਵਾਨ ਅਤੇ ਸਾਂਸਦ ਅਸ਼ੋਕ ਚੌਧਰੀ ਦੇ ਦਮਾਦਾਂ ਨੂੰ ਚੇਅਰਮੈਨੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ। ਮਹਾਂਗਠਬੰਧਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਰਾਜਦ ਮੁੱਖ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਕਾਂਗਰਸ, ਖੱਬੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਅਤੇ ਵੀ. ਆਈ. ਪੀ. ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ, ਜਾਤੀ ਜਨਗਣਨਾ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਿਆਉਣ ਜਿਹੇ ਮੁੱਦੇ ਉਛਾਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਵਸਥਾ, ਨਿਤੀਸ਼ ਦੀ ਸਿਹਤ, ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਆਦਿ ਮੁੱਦੇ ਉਭਾਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ 50% ਸੀਮਾ ਹਟਾਉਣਾ ਮੁੱਖ ਚੋਣਾਂ ਵੀ ਮੁੱਦਾ ਹੈ। ਤੇਜਸਵੀ ਯਾਦਵ ਵੱਲੋਂ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਮਹਿੰਗਾਈ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਚੁੱਕਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਵੀ ਬਿਹਾਰ 'ਚ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕੇਂਦਰ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁੱਦੇ ਚੁੱਕ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਦਕਿ ਐੱਨ.ਡੀ.ਏ. 'ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਸਿੰਧੂਰ', 'ਸੁਸ਼ਾਸਨ', 'ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ', 'ਧਰਮ', 'ਡਬਲ ਇੰਜਨ ਸਰਕਾਰ' ਦੇ ਨਾਅਰਿਆਂ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵੱਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ, ਜਦਯੂ, ਲੋਜਪਾ-ਆਰ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ, ਪਰਿਵਾਰਵਾਦ ਵਿਰੁੱਧ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲਾਮਬੰਦ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਮਾਲੇਗਾਓ ਕੇਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਿਆ ਠਾਕੁਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਬਾਅਦ ਭਗਵਾਂ ਆਤੰਕਵਾਦ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਭਾਜਪਾ, ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਰਾਜਦ ਨੂੰ ਘੇਰੇਗੀ।

ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਪੰਜ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਅਗਸਤ ਮਹੀਨੇ ਉਹ ਬਿਹਾਰ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਫਰਵਰੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਪੰਜ ਦੌਰੇ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਅਗਸਤ ਮਹੀਨੇ ਫਿਰ ਬਿਹਾਰ ਪਹੁੰਚਣਗੇ। ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ, ਰਾਜਨਾਥ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਚੌਹਾਨ ਵਰਗੇ ਨੇਤਾ ਲਗਾਤਾਰ ਬਿਹਾਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਹੁਣੇ ਤੋਂ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਰੰਭ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ 35-40 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਲਾਲੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਅਤੇ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕੌਮੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਹ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹੋਣ।

ਇਸ ਵਾਰ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਦੋਵਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਅੱਗੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਚਰਚਾ ਨਿਤੀਸ਼ ਦੇ ਬੇਟੇ ਨਿਸ਼ਾਂਤ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਐਂਟਰੀ ਦੀ ਵੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਲਾਲੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਬੇਟਾ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵੱਧ

ਸਰਗਰਮ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਕਿਸ਼ੋਰ ਵੀ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸਿਆਸੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਬੈਠਾ ਹੈ।

ਚੋਣ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦੀ-ਜੰਗ ਛਿੜ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਨੇਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਭੁਲਾਈ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਧਿਰ ਵੱਲੋਂ ਜਿੱਥੇ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮਾਉਣ ਲਈ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਦੇਣ ਦਾ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਮੁਫ਼ਤ ਬਿਜਲੀ ਸਹੂਲਤ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ 'ਬਿਹਾਰ-ਜੰਗ' ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਬਿਹਾਰ 'ਚ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਦਾ ਹੜ੍ਹ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ, ਪਰਿਯੋਜਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਸਕੀਮਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਆਮ ਬਿਹਾਰੀ ਜਨਤਾ ਤੱਕ ਪੁੱਜਦਾ ਵੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਲੋਕ ਅਤਿ ਦੀ ਗ਼ਰੀਬੀ ਹੰਢਾਉਂਦਿਆਂ ਪ੍ਰਵਾਸ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਾਰਨ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੈ-ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਕਮੀ ਹੈ, ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਕਮੀ ਹੈ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਜ਼ੋਰਾਂ 'ਤੇ ਹੈ। ਗੈਰ ਵਾਰ, ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਵਸਥਾ ਅਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਾਬੂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੀ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਲੋਕ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੋਰ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਹਾਲਾਤ ਅਜਿਹੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਉਥੇ ਹੀ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਠਹਿਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਲੋਕ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੀ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤਿਬ-ਤਿਉਹਾਰਾਂ 'ਤੇ ਘਰੀਂ ਪਰਤਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਐਤਕੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਬਿਹਾਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦਿਵਾਲੀ, ਦਸਹਿਰਾ ਆਦਿ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਉਣੀਆਂ ਹਨ, ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਇਹ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਬਿਹਾਰੀ ਇਸ ਵਾਰ ਦੀਆਂ ਬਿਹਾਰ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਵੋਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਗੇ।

ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹੁਣ ਹਰਿਆਣਾ, ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਾਂਗਰ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਆਉਣਾ-ਜਾਣਾ ਆਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਜੋ ਕਿ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਹੈ, ਵੱਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਿਹਾਰ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਦਲ-ਬਦਲੀ ਆਮ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਬਿਹਾਰ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਕੌਣ ਜਿੱਤੇਗਾ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਹੁਣੇ ਤੋਂ ਲੱਗਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਬਹਿਸਾਂ ਸਰਵੇ, ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਜੰਗ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਸਮੀਕਰਨ ਵੀ ਬਦਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਮ ਲੋਕ, ਜੋ ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧੀਕਰਨ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਤੀਰਾ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਵੀ ਦਿਲਚਸਪ ਹੋਵੇਗਾ।

ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ ਇਸ ਵਾਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਬਕੇਵੇਂ ਭਰੀ ਇੱਕ ਕਵਾਇਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਕੁਝ ਲੋਕ ਹਾਲੇ ਵੀ ਵਿਰਵੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਗ਼ਰੀਬ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਤਬਕੇ ਦੇ ਵੋਟਰ ਭਾਵੇਂ ਅਸਿੱਖਿਅਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਮੂਹਿਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਡੂੰਘੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੌਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਧਿਰ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਹਰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇੱਕ ਮੌਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ-ਸੱਤਾ ਧਿਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਦਾ ਰਸਤਾ ਵਿਖਾਉਣ ਦਾ ਜਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਆਪਣੇ ਗੁੱਸੇ ਤੇ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਨੂੰ ਵੋਟ ਰਾਹੀਂ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਨ ਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਵੋਟ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਹੈ-ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਸਮਾਜਿਕ ਹੈਸੀਅਤ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਵੋਟ ਇੱਕ ਅਹਿਮ, ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੇ ਸਮੂਹਿਕ ਸੰਦ ਹੈ।

ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁਣ 'ਉਹ' ਈਸਾਈਆਂ ਲਈ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ

ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ, 26 ਜੁਲਾਈ 2025 ਨੂੰ, ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਦੁਰਗ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਦੋ ਈਸਾਈ ਸਾਧਵੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਗੰਭੀਰ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਏ ਗਏ, ਜਦਕਿ ਮਾਮਲਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਹਨਾਂ ਦੋ ਈਸਾਈਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਔਰਤਾਂ ਸਨ ਜੋ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਨਰਸ ਬਣਨ ਲਈ ਸਿਖਲਾਈ ਲੈਣ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ (ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ) ਦੀ ਵਰਿੰਦਾ ਕਰਾਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਇਕ ਸਰਵ ਪਾਰਟੀ ਵਫ਼ਦ ਨੂੰ ਵੀ ਸੋਧਿਆ ਹੋਇਆ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਏ ਗਏ ਕਿ ਉਹ ਮਨੁੱਖੀ ਤਸਕਰੀ ਅਤੇ

ਰਾਮ ਪੁਨਿਆਨੀ
ਅਨੁਵਾਦ: ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ

ਧਰਮ-ਬਦਲੀ ਕਰਵਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਰਾਜ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਮਨੁੱਖੀ ਤਸਕਰੀ ਅਤੇ ਧਰਮ-ਬਦਲੀ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ 'ਤੇ ਅਤਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਆਪਣੀਆਂ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ ਲਈ ਸਾਧਵੀਆਂ ਨਾਲ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਈਸਾਈਆਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਤੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਬਹਾਨੇ ਨਾਲ ਡਰਾਉਣ-ਧਮਕਾਉਣ ਦਾ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਪਿਛਲੇ 11 ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਭਾਜਪਾ ਸ਼ਾਸਤ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੇਸੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਈਸਾਈਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਵਧ ਰਹੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦਰਜ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਈਸਾਈਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸਮਾਗਮਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਧਰਮ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਿੰਡਾਂ ਅਤੇ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਪਾਦਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸਾਧਵੀਆਂ ਉੱਪਰ ਹਮਲੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣ-ਧਮਕਾਉਣ ਦੇ ਖਤਰੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦੇ ਕਾਰਿੰਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ੀ ਸਰਗਰਮ ਹਨ ਅਤੇ ਪਾਦਰੀਆਂ ਤੇ ਸਾਧਵੀਆਂ ਉੱਪਰ ਸਿੱਧਾ ਹਮਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਕ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰ ਮਸਲਾ ਈਸਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਦੀਆਂ ਰੀਤੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਜਾਂ ਆਦਿਵਾਸੀ ਕਬਰਿਸਤਾਨਾਂ ਵਿਚ ਦਫ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ, 26 ਅਪ੍ਰੈਲ 2024 ਨੂੰ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ

ਉਘੇ ਲੇਖਕ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਡਾ. ਰਾਮ ਪੁਨਿਆਨੀ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖ ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦਈ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਕੱਟੜਪੁਣੇ ਦੇ ਤਿੱਖੇ ਆਲੋਚਕ ਹਨ। ਉਹ ਇੰਡੀਅਨ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ, ਮੁੰਬਈ (ਆਈ.ਆਈ.ਟੀ.-ਬੰਬਈ) ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਲੇਖ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਗਿਆਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਈਸਾਈਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਦਿੱਤੇ-ਦਿੱਤੇ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦੀ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਤਾਜ਼ਾ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੰਭੀਰ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।-ਸੰਪਾਦਕ॥

ਵਿਚ ਇਕ 65 ਸਾਲਾ ਈਸਾਈ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਉਸਦੇ ਦੁਖੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਦੁੱਖ ਝੱਲਣਾ ਪਿਆ ਜਦੋਂ ਸਥਾਨਕ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮੁੜ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਕਰੀਬ 500 ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਹੇਠ ਈਸਾਈ ਰੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਬਣੀ ਰਹੇ।

‘ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਾਡੇ ਇੱਥੇ ਚਰਚਾਂ ਜਾਂ ਪਾਦਰੀਆਂ ‘ਤੇ 4 ਜਾਂ 5 ਹਮਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਦੁੱਗਣੀ ਹੋ ਕੇ ਲੱਗਭੱਗ 10 ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ—ਇਹ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ,’ ਇਹ 2023 ‘ਚ ਈਸਾਈ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਇਕ ਵੱਡੇ ਆਗੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜੋ ਖੁਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਉਸ ਮੁਤਾਬਿਕ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਈਸਾਈਆਂ ਉੱਤੇ ਜਬਰ-ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਰੋਤ ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਹੈ— ਜਿਸ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੋਇਮਸੇਵਕ ਸੰਘ (ਆਰਐੱਸਐੱਸ), ਭਾਜਪਾ ਅਤੇ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਵਰਗੇ ਅਤਿਵਾਦੀ ਹਿੰਦੂ ਸਮੂਹ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਕਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ‘ਓਪਨ ਡੋਰਜ਼’ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਪਰਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਰਿਲੀਫ਼, ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਮ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਮੀਡੀਆ— ਇਹ ਚਾਹੇ ਪ੍ਰਿੰਟ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਟੀ.ਵੀ.— ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਸਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਖਾਮੋਸ਼ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।

‘ਪਰਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਰਿਲੀਫ਼’ ਨੇ ਆਪਣੀ 2020 ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਦਰਸਾਇਆ ਕਿ ‘ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਈਸਾਈਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਨਫ਼ਰਤ ਦੇ ਜ਼ਰਮਾਂ ਵਿਚ 40.87% ਦਾ ਡਰਾਉਣਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ... ਇਹ ਵਾਧਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਪੂਰੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਕੋਵਿਡ-19 ਦੇ ਕਾਰਨ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਲਾਕਡਾਊਨ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।’ ‘ਓਪਨ ਡੋਰਜ਼’ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੋ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਈਸਾਈਆਂ ਉੱਪਰ ਹੋ ਰਹੇ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ, ਭਾਰਤ 2024 ਵਿਚ ‘ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਚਿੰਤਾ ਵਾਲੇ ਮੁਲਕ’ ਵਿਚ 11ਵੇਂ ਸਥਾਨ ‘ਤੇ ਹੈ।

ਸੂਧੀ ਸੇਲਵਰਾਜ ਅਤੇ ਕੋਨੇਬ ਨੀਲਸਨ ਬਹੁਤ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਨਾਲ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ, ‘ਇਹ (ਈਸਾਈ ਵਿਰੋਧੀ) ਹਿੰਸਾ ਸਿੱਧੀ, ਢਾਂਚਾਗਤ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਰੂਪਾਂ ਦਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੰਗਮ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਚੌਕਸੀ ਗੁੱਟਾਂ ਦੇ ਹਮਲੇ, ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ, ਅਤੇ ਸਟੇਟ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਵਧ ਰਹੀ ਧੱਕਤ ਵਰਤੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ— ਨਾਲ

ਨਾਲ ਵੱਢ-ਟੁੱਕ ਕੇ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨਾ। ਫਿਰ 1999 ਵਿਚ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆਈ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਗ੍ਰਾਹਮ ਸਟੇਨਜ਼ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਹੋਈ। ਉਹ ਓਡੀਸਾ ਦੇ ਕੇਊਝਰ ਵਿਚ ਕੋਹੜ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਧਰਮ ਬਦਲੀ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਏ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ‘ਤੇ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦੇ ਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ

ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਦੁਰਗ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਈਸਾਈ ਸਾਧਵੀਆਂ।

ਹੀ ਇਹ ਸਾਂਝੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੋਚ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਗੈਰ-ਹਿੰਦੂ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ।’

ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਵਧ ਰਹੀ ਈਸਾਈ ਵਿਰੋਧੀ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਸਵੀਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਈ ਨਵੀਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਹਿੰਸਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਜ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਅੰਤਰਧਾਰਾ ਵਜੋਂ ਮੌਜੂਦ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਪੁਰਾਣਾ ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਖੂਨਖ਼ਰਾਬਾ ਭਰਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ— ਜਿਸਨੇ ਵੱਡਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ। ਪਰ ਈਸਾਈ ਵਿਰੋਧੀ ਹਿੰਸਾ ਵੱਖਰੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਗ੍ਰਾਹਮ ਸਟੇਨਜ਼ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਅਤੇ ਓਡੀਸਾ ਦੇ ਕੋਧਮਾਲ ਵਿਚਲੀ ਹਿੰਸਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਹਿੰਸਾ ਲਗਾਤਾਰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਅਕਸਰ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵੱਡੀ ਘਟਨਾ ਸੀ 1995 ਵਿਚ ਇੰਦੌਰ ਵਿਚ ਰਾਣੀ ਮਾਰੀਆ ਦੀ ਬੇਕਿਰਕੀ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਕਸਾਇਆ। ਇਹ ਹਮਲਾ ਬੇਹੱਦ ਦਰਿੰਦਗੀ ਭਰਿਆ ਅਤੇ ਭਿਆਨਕ ਸੀ— ਗ੍ਰਾਹਮ ਸਟੇਨਜ਼ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋ ਬੱਚਿਆਂ ਟਿਮੋਥੀ ਅਤੇ ਫਿਲਿਪ ਨੂੰ ਜੀਪ ਵਿਚ ਸੁੱਤੇ ਪਿਆ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦੇ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਕੇ.ਆਰ. ਨਾਰਾਇਣਨ ਨੇ ਇਸ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ‘ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਾਲੇ ਕਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ’ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਹਮਲਾ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਐਂਠੀਏ ਸਰਕਾਰ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਹਮਲਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਹੈ। ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਵਾਧਵਾ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਜੋ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁੱਖ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਘਾਤਾ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦਾ ਰਾਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਉਰਫ਼ ਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਸੀ। ਉਹ ਅੱਜ ਵੀ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਆਰਐੱਸਐੱਸ ਵੱਲੋਂ ਸਥਾਪਤ ਵਣਵਾਸੀ ਕਲਿਆਣ ਆਸ਼ਰਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਈਸਾਈ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਦਾ ਝੂਠਾ ਦਿਖਾਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਯਾਨੀ ਇਸ ਬਹਾਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਈਸਾਈ ਧਰਮ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਲਈ ਵਰਗਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਵਣਵਾਸੀ ਕਲਿਆਣ ਨਾਂ ਦੇ ਇਹ ਆਸ਼ਰਮ ਡਾਂਗ (ਗੁੱਜਰਾਤ), ਝਾਬੂਆ ਅਤੇ ਕੰਧਮਾਲ (ਓਡੀਸਾ) ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਹੋਏ, ਜਿੱਥੇ ਕੱਟੜ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਅਸੀਮਾਨੰਦ ਅਤੇ ਲਕਸ਼ਮਣਾਨੰਦ ਵਰਗਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਫੈਲਾਇਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਕਈ ‘ਸ਼ਬਰੀ ਕੁੰਭ’ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਤਾਂ ਜੋ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਵੱਲ ਮੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਆਦਿਵਾਸੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਬਰੀ ਨੂੰ— ਜੋ ਕਿ ਗਰੀਬੀ ਅਤੇ ਤਿਆਗ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸੀ— ਇਕ ਦੇਵੀ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਨਾਲ ਹੀ ਹਨੂਮਾਨ ਜੀ ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰਾਲਿਆਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵੀ ਬਣਾਏ ਗਏ। ਇਸ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਯੁੱਧਨੀਤੀ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਈਸਾਈ ਧਰਮ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ— ਸੇਂਟ ਥਾਮਸ ਨੇ ਸੰਨ 52 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਮਾਲਾਬਾਰ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੰਢੇ ‘ਤੇ ਚਰਚ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਲੱਗਭੱਗ ਦੋ ਸਦੀਆਂ ਦੇ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕੰਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਈਸਾਈਆਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਸਿਰਫ਼ 2.3% ਹੈ। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 1971 ਵਿਚ ਇਹ ਅਨੁਪਾਤ 2.6% ਸੀ, ਜੋ ਕਿ 2011 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਅਨੁਸਾਰ 2.3% ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਕੂੜ-ਪ੍ਰਚਾਰ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਜੁੱਟੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਈਸਾਈ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ, ਠੱਗੀ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਲਾਲਚ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਧਰਮ ਬਦਲੀ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਈ ਰਾਜਾਂ ਨੇ ‘ਧਰਮ ਬਦਲੀ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ’ ਵੀ ਬਣਾਏ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਡਰਾਉਣ-ਧਮਕਾਉਣ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਆਰਐੱਸਐੱਸ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸਰਸੰਘਚਾਲਕ ਐੱਮ. ਐੱਸ. ਗੋਲਵਾਲਕਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ‘ਬੰਬ ਆਫ ਥਾਟਸ’ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਈਸਾਈ ਅਤੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ — ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਖਤਰੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਹਿੰਸਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਈਸਾਈ ਵਿਰੋਧੀ ਯੁੱਧਨੀਤੀ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।

ਮਾਲੇਗਾਓਂ ਬੰਬ ਕੇਸ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਈ.ਏ. ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ

ਆਖ਼ਿਰਕਾਰ 31 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਐਨਆਈਏ (ਕੌਮੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ) ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਾਲੇਗਾਓਂ ਬੰਬ ਕੇਸ ਵਿਚ ਫ਼ੈਸਲਾ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। 29 ਸਤੰਬਰ 2008 ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਮਾਲੇਗਾਓਂ ਦੇ ਮੁਸਲਿਮ-ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵਾਲੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਇਲਾਕੇ ਭੀਕੂ ਚੌਕ ਵਿਚ ਹੋਏ ਬੰਬ ਕਾਂਡ ਵਿਚ 6 ਗਰੀਬ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ

ਅਤੇ 100 ਤੋਂ ਵੱਧ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਤੰਬਰ 2006 ‘ਚ ਇਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਮਸਜਿਦ ਕੋਲ ਹੋਏ ਚਾਰ ਬੰਬ ਧਮਾਕਿਆਂ ਵਿਚ 31 ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ 312 ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਏ ਸਨ। ਪਰਿਵਾਰ ਪਿਛਲੇ 17 ਸਾਲ ਤੋਂ ਨਿਆਂ ਲਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਭਟਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਉਹੀ ਹੋਇਆ ਜਿਸਦੀ ਆਸ ਸੀ: ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ 7 ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ‘ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ’ ਕਹਿ ਕੇ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ: ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿੰਗ ਦੀ ਸਾਬਕਾ ਆਗੂ ਅਤੇ ਆਪੋ ਬਣੀ ਸਾਧਵੀ ਪ੍ਰਗਿਆ ਸਿੰਘ ਠਾਕੁਰ, ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਕਰਨਲ ਪ੍ਰਸਾਦ ਪੁਰੋਹਿਤ ਜੋ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤੀ ਫ਼ੌਜ ਦੀ ਖ਼ੁਫ਼ੀਆ ਬਰਾਂਚ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਸੀ, ਫ਼ੌਜ ਤੋਂ ਰਿਟਾਇਰਡ ਮੇਜਰ ਰਮੇਸ਼ ਉਪਾਧਿਆਏ, ਸਮੀਰ ਕੁਲਕਰਨੀ, ਸੁਧਾਕਰ ਚਤੁਰਵੇਦੀ, ਅਜੈ ਰਾਹਿਰਕਰ ਅਤੇ ਸੁਧਾਕਰ ਧਰ ਦਵੇਦੀ ਉਰਫ਼ ਦਯਾਨੰਦ ਪਾਂਡੇ। ਜੱਜ ਏ.ਕੇ. ਲਾਹੌਰੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ

ਹੇਠ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਪੱਖ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ‘ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ’ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਸਫ਼ਲ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ‘ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਮਿਲਣ ਦੇ ਯੋਗ’ ਮੰਨਿਆ। ਸਾਧਵੀ ਨੇ ਅਦਾਲਤੀ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨੂੰ ‘ਹਿੰਦੂਤਵ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਜਿੱਤ’ ਦੱਸਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਜੱਗ ਜਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਸੰਘ ਬਰਗੇਡ ਦਾ ਧਰਮ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਧਰਮ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਤਾਂ ਇਹ ਆਪਣੇ ‘ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰ’ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਜਚਣਹਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਬੰਬ ਕਾਂਡ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਂਚ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਏ.ਟੀ.ਐੱਸ. (ਐਂਟੀ ਟੈਰਰਿਸਟ ਸੁਕੈਡ) ਦੇ ਮੁਖੀ ਮਰਹੂਮ ਹੇਮੰਤ ਕਰਕਰੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ‘ਚ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਆਰ.ਡੀ.ਐਕਸ. ਅਤੇ ਐਮੋਨੀਅਮ ਨਾਈਟਰੇਟ ਵਰਤੋਂ ਜਾਣ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲੇ। ਇਸ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਵਰਤੋਂ ਗਏ ਐੱਲਐੱਮਐੱਲ ਫਰੀਡਮ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦੀ ਨੰਬਰ ਪਲੇਟ ਜਾਅਲੀ ਸੀ। ਛਾਣਬੀਣ ਕਰਨ ‘ਤੇ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਪ੍ਰਗਿਆ ਸਿੰਘ ਠਾਕੁਰ ਦਾ ਨਿਕਲਿਆ। ਸਾਧਵੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਹੀ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਬਾਈਕ ਉਸੇ ਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਾਂਚ ਅੱਗੇ ਉਸਦਾ ਝੂਠ ਟਿਕ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਮਾਲੇਗਾਓਂ ਕਾਂਡ ਦਾ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਕ ਸਵਾਮੀ ਦਯਾਨੰਦ ਪਾਂਡੇ ਅਤੇ ਮਾਸਟਰਮਾਈਡ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਕਰਨਲ ਸ਼੍ਰੀਕਾਂਤ ਪੁਰੋਹਿਤ ਸੀ, ਜਿਸਨੇ ਫ਼ੌਜ ਵਿਚ ਆਪਣੇ

ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਫ਼ਾਇਦਾ ਉਠਾ ਕੇ ਭਾਰਤੀ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਗੋਦਾਮਾਂ ਤੋਂ ਆਰਡੀਐਕਸ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤਾ। ਬਾਕੀਆਂ ਨੇ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਹਿੰਦੂਤਵ ਗਰੁੱਪ ‘ਅਭਿਨਵ

ਭਾਰਤ’ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸਨ ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਸਰੋਆਮ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਏਟੀਐੱਸ ਦੀ 4,500 ਪੰਨਿਆਂ ਦੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਿਚ ਇਹ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ: ਬੰਬ ਧਮਾਕਿਆਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ‘ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ’ ਨਾਂ ਦੀ ਕੱਟੜ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਬਣਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਜਥੇਬੰਦੀ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਕਰਨਲ ਪੁਰੋਹਿਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨ ਦੇ

ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਰਾਇਗੜ੍ਹ ਕਲਾ, ਦੇਵਲਾਈ, ਪੁਣੇ, ਭੋਪਾਲ, ਇੰਦੌਰ, ਫਰੀਦਾਬਾਦ, ਕੋਲਕਾਤਾ ਅਤੇ ਨਾਸਿਕ ਵਿਚ ਗੁਪਤ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਪੁਰੋਹਿਤ

ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਭੋਂਸਲਾ ਮਿਲਟਰੀ ਸਕੂਲ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਸੀ। ਠਾਣੇ-ਪਨਵੇਲ ਬਲਾਸਟ (2008) ਵਿਚ ‘ਸਨਾਤਨ ਸੰਸਥਾ’ ਅਤੇ ‘ਹਿੰਦੂ ਜਨਜਾਗ੍ਰਤੀ ਸਮਿਤੀ’ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ। ਜੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਾਰਕੋ ਟੈਸਟ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਕਰਨਲ ਪੁਰੋਹਿਤ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ‘ਚ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਤਾਂ 2006-08 ਵਿਚ ਵਾਪਰੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਕਾਂਡਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਣਾ ਸੀ।

ਫਿਰ ਵੀ, ਕਰਕਰੇ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਚ ਨਾਲ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਮਾਲੇਗਾਓਂ ਕੇਸ ਦੀ ਗੁੱਬੀ ਸੁਲਝ ਗਈ ਸਗੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਠੋਸ ਸਬੂਤ ਮਿਲੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੋਏ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੰਬ ਕਾਂਡਾਂ ਪਿਛਲੀ ਵੱਡੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਬੇਪਰਦ ਹੋ ਗਈ। ਨਵੰਬਰ 2008 ‘ਚ ਹੋਏ ‘ਮੁੰਬਈ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ’ ਕਾਂਡ (26/11) ਵਿਚ ਕਰਕਰੇ ਸ਼ੱਕੀ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਨੈੱਟਵਰਕ ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਰਕਰੇ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਵੀ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਕਰਕਰੇ ਦੀ ਮੌਤ ਅੱਜ ਵੀ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ‘ਚ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਐੱਸ.ਐੱਮ.ਮੁਸ਼ਰਿਫ਼ ਨੇ ‘ਕਰਕਰੇ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤੀ’, ‘ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਦਹਿਸ਼ਤੀ ਕਾਰੇ’, ‘ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ. ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ (ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ ‘ਤੇ)

ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਖਬਰਦਾਰ !

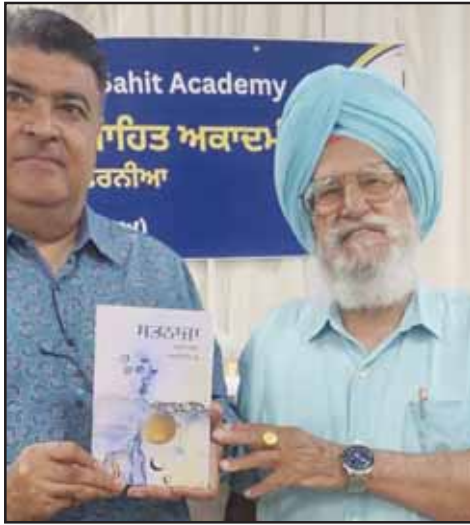
ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਖਬਰਦਾਰ ਦੁਰਘਟਨਾ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ: ਨਮਸਤੇ ਪਲਾਜ਼ਾ ਤੇ ਸਪਰਾਉਟਸ ਵਿਚਕਾਰ ਬਿਲਡਿੰਗ 1171 ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਾਰਕਿੰਗ ਲਾਟ ਕੈਪੀਟਲ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਵੇ, ਸੈਨਹੋਜੇ। ਮਿਤੀ ਜੁਲਾਈ 19, 2025, ਸਮਾਂ 11. 48-11. 53 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ। ਮੈਂ ਨਮਸਤੇ ਪਲਾਜ਼ਾ ਤੋਂ ਕੁੱਝ ਸਾਂਮਾਨ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਵੱਲ ਆਇਆ ਤਾਂ ਅਚਾਨਕ ਇੱਕ ਸਫ਼ੈਦ ਰੰਗ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਜਿਹੀ ਵੱਡੀ ਕਾਰ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰੁਕੀ। ਪਸੰਜਰ ਸਾਈਡ 'ਤੇ ਬੈਠੀ ਔਰਤ ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਦੇ 'ਹੈਲੋ ਪਾਪਾ ਜੀ! ਕੈਸੇ ਓ!' ਹੱਥ ਵਿਚ ਇੱਕ ਮੁੰਦੀ ਸਮੇਤ ਕੁੱਝ ਹੋਰ

ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ

ਸਾਮਾਨ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹੱਸਦੇ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਮੇਰਾ ਖੱਬਾ ਹੱਥ ਫੜ ਲਿਆ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਮੁੰਦੀ ਸਮੇਤ ਕੁੱਝ ਕਾਗਜ਼ ਆਪਣੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਪਕੜ ਲਏ। 'ਮੈਂ ਠੀਕ ਹਾਂ ਪੰਨਵਾਦ!' ਮੈਂ ਉਹ ਬਾਈਬਲ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸਮਝੇ ਜੋ ਰਾਹਾਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਆਮ ਹੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਔਰਤ ਨੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਕੁੱਝ ਗੁਣਗੁਣਾਉਂਦੀ ਮੇਰੇ ਖੱਬੇ ਗੁੱਟ ਦੇ ਕਮੀਜ਼ ਕਛ ਤੇ ਕੁੱਝ ਘਸਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਵੇਂ ਏਅਰਪੋਰਟ 'ਤੇ ਪਗੜੀ ਚੈਕ ਕਰਨ ਲਈ ਪੇਪਰ ਸਕੈਨਰ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। 'ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਇਹਦੇ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰੋ।' ਡਰਾਈਵਰ ਨੇ ਤਰਲਾ ਜਿਹਾ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਸਮਝਿਆ ਹੱਥ 'ਤੇ ਫੁਲਬਹਿਰੀ ਜਿਹੀ ਵਾਲੀ ਇਹ ਔਰਤ ਬਿਮਾਰ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਫੱਕਰ ਸਮਝ ਕੇ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਮੰਗ ਰਹੇ ਹਨ।

ਚਾਲੀ ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਉਸ ਮੈਕਸੀਕਨ ਮੂਲ ਦੀ ਜਾਪਦੀ ਔਰਤ ਨੇ ਪਲਕ ਝਲਕ ਵਿਚ ਇੱਕ ਮੁੰਦੀ ਮੇਰੀ ਉਂਗਲ ਵਿਚ ਫਸਾ ਦਿੱਤੀ। 'ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਸੁਹੰਵਤੀ ਰਹੇਗੀ।' ਉਸੇ

ਵੇਲੇ ਮੇਰੀ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਉਂਗਲ ਵਿਚੋਂ ਮੇਰੀ ਮੁੰਦੀ ਲਾਹ ਕੇ ਮੇਰੀ ਛਾਤੀ ਵਾਲੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਾਲੀ ਇਸ

ਜਗ੍ਹਾ ਪਾ ਦਿੱਤੀ। ਆਪਣੇ ਡੈਸ਼ ਬੋਰਡ ਵਿਚੋਂ ਸੌ ਡਾਲਰ ਦਾ ਨੋਟ, ਇੱਕ ਚੇਨ ਤੇ ਮੁੰਦੀ ਕੱਢ ਕੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਪਕੜ ਲਏ। 'ਨੋ ਨੋ ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ।' ਮੈਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜਨ ਲੱਗਾ। ਮੇਰੇ ਨਾਂਹ ਨਾਂਹ ਕਰਦੇ ਉਸ ਨੇ ਉਹ ਮੇਰੀ ਜੇਬ ਤੱਕ

ਹੋਰ ਹੱਥ ਵਾਲਾ ਸਾਮਾਨ ਮੇਰੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਗਈ! ਮੈਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਮੇਰੀ ਮੁੰਦੀ! ਸਮੇਤ ਚੈਨੀ ਮੇਰੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਰਤਕ ਰਹੀ ਸੀ ਜੋ ਮੈਂ ਟੋਹ ਕੇ ਵੇਖੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਦੇਹ ਭਿੰਜੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਚਿੰਬਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ

ਮਾਲੇਗਾਓਂ ਬੰਬ ਕੇਸ...

(ਪਿਛਲੇ ਸਫ਼ੇ ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਸੰਗਠਨਾਂ ਨਾਂ ਦੀ ਚਰਚਿਤ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵੀ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਠੋਸ ਤੱਥ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਆਰ.ਐਸ.ਐੱਸ. ਸਮੇਤ ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਹਿਮ ਖੁਲਾਸੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਚੋੜ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 26/11 ਹਮਲੇ ਦੌਰਾਨ ਕਰਕਰੇ ਨੂੰ ਗਿਣੀ-ਸਿੰਥੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਬੇਹੱਦ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਬੂਤ ਹੀ ਮਿਟਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਘ ਖਾਮੋਸ਼ ਹੈ।

ਕਰਕਰੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਕਿ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਕੱਟੜ ਹਿੰਦੂਤਵਵਾਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਅਨਸਰਾਂ ਅਤੇ ਫ਼ੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈ ਡੂੰਘੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਤਹਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਤਤਕਾਲੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਸੁਸ਼ੀਲ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਿੰਦੇ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ 'ਭਗਵਾ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ' ਕਿਹਾ ਸੀ, ਇਹ ਗੱਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ਲਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਇਹ ਜਾਂਚ ਕਿਸੇ ਤਣ-ਪੱਤਣ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ। 'ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ' ਤਾਂ ਮਹਿਜ਼ ਮੋਹਰਾ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਤਤਕਾਲੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਜਾਂਚ ਕਰਾਉਂਦੀ ਤਾਂ ਇਸ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸੁਤਰਧਾਰਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਭੇਤ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਣਾ ਸੀ।

ਜਿੰਨੀ ਕੁ ਵੀ ਜਾਂਚ ਹੋਈ, ਉਸੇ ਤੋਂ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਆਰ.ਡੀ.ਐਕਸ. ਵਰਗੇ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਵਿਸਫੋਟਕ, ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਸਿਰਫ਼ ਭਾਰਤੀ ਫ਼ੌਜ ਕੋਲ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਬੰਬ ਵਗ਼ੈਰਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲਾਜ਼ਿਸਟਿਕਸ ਮੱਦਦ ਭਾਰਤੀ ਫ਼ੌਜ ਵਿਚਲੇ ਹਿੰਦੂਤਵ ਪੱਖੀ ਅਨਸਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਸਿਖਲਾਈ ਕੇਂਦਰ ਭੋਂਸਲਾ ਮਿਲਟਰੀ ਸਕੂਲ ਸਨ। ਆਕਾਂਕਸ਼ਾ ਰਿਜ਼ੋਰਟ (ਪੁਣੇ) ਵਿਚ ਗੁਪਤ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਅਤੇ ਬੰਬ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਸਵਾਮੀ ਦਯਾਨੰਦ ਪਾਂਡੇ ਦੇ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜ ਬਣਾਉਣ, ਆਪਣਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਫ਼ੌਜ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦਰਜ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹੋਏ ਬੰਬ ਕਾਂਡਾਂ ਪਿੱਛੇ 'ਇਸਲਾਮਿਕ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਦਾ ਹੱਥ' ਦੱਸ ਕੇ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਦਰਜਨਾਂ ਬੇਕਸੂਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਗ਼ੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਬੇਕਿਰਕੀ ਨਾਲ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਾੜਿਆ ਗਿਆ। ਕਰਕਰੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਨੁਕਤਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੰਬ ਕਾਂਡਾਂ ਦਾ ਯੋਜਨਾਘਾਤਾ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦੀ ਨੈਟਵਰਕ ਸੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੰਬ ਕਾਂਡਾਂ ਨੂੰ 'ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ' ਦੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਭੇਤ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਣ 'ਤੇ ਆਰ.ਐਸ.ਐੱਸ.-ਭਾਜਪਾ ਅਜਿਹੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ 'ਦੂਰੋਂ ਸੰਬੰਧਤ' ਕਹਿ ਕੇ ਪੱਲਾ ਝਾੜ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਬੰਬ ਕਾਂਡਾਂ ਦੀ ਦੋਸ਼ੀ ਸਾਧਵੀ ਪ੍ਰਗਿਆ ਨੂੰ ਭਾਜਪਾ ਵੱਲੋਂ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਬਣਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ ਕੁਲ ਦੁਨੀਆ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਉਸਦਾ ਆਰਐਸਐੱਸ-ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਮਾਂ-ਬੱਚੇ ਵਾਲਾ ਨਾਤੂਏ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ।

ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਨਵਰੀ 2009 ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਿਆ ਠਾਕੁਰ ਅਤੇ ਕਰਨਲ ਪੁਰੋਹਿਤ ਸਮੇਤ 12 ਜਣੇ ਦੋਸ਼ੀ ਰੱਖੇ ਗਏ। 2011 ਵਿਚ ਇਹ ਕੇਸ ਐੱਨ.ਆਈ.ਏ. ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ 13 ਮਈ 2016 ਨੂੰ ਇਕ ਪੂਰਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ। ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਕੇਸ ਨੇ ਨਵਾਂ ਮੋੜ ਲੈ ਲਿਆ। ਐੱਨਆਈਏ ਦੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਨੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰਗਿਆ ਠਾਕੁਰ ਵਿਰੁੱਧ

ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ ਹਟਾ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਉਲਟਾ, ਐੱਨਆਈਏ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਏਟੀਐੱਸ ਵੱਲੋਂ ਗਵਾਹਾਂ ਉੱਪਰ ਦਬਾਅ ਪਾ ਕੇ ਠਾਕੁਰ ਵਿਰੁੱਧ ਬਿਆਨ ਦਿਵਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਏਜੰਸੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਮਕੋਕਾ (ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ਡ ਕ੍ਰਾਈਮ ਕੰਟਰੋਲ ਐਕਟ) ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਅਵਿਨਾਸ਼ ਰਸਾਲ ਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਏ ਬਿਨਾਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਿਵਾਦਾਂ 'ਚ ਵੀ ਘਿਰੀ। ਐੱਨਆਈਏ ਵੱਲੋਂ ਦੋਸ਼ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐੱਨਆਈਏ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਓਦੋਂ ਪ੍ਰਗਿਆ ਠਾਕੁਰ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸੰਘ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਰਸੂਖ਼ ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਘੁਸਪੈਠ ਦੀ ਮੱਦਦ ਨਾਲ ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਜਾਂਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤੀ। ਜਿਵੇਂ ਸਵਾਮੀ ਅਸੀਮਾਨੰਦ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਸੀ, ਸਮਝੌਤਾ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ (2007), ਅਜਮੇਰ ਦਰਗਾਹ ਬੰਬ ਕਾਂਡ (2007), ਮੱਕਾ ਮਸਜਿਦ (ਹੈਦਰਾਬਾਦ) ਬੰਬ ਕਾਂਡ (2007), ਨਾਂਦੇਤ ਬੰਬ ਕਾਂਡ, ਪਰਭਾਨੀ ਮਸਜਿਦ ਬੰਬ ਕਾਂਡ (2003-06), ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਇਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਸੀ।

ਦਰਅਸਲ, ਕਰਕਰੇ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਏਟੀਐੱਸ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਨੇ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਖਾਸ ਦਿਸ਼ਾ 'ਚ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ। 2011 ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਹਿੰਦੂ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਨੈਟਵਰਕ' ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਜਾਂਚ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਸਿਰਫ਼ 14 ਦੋਸ਼ੀਆਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕੀਤਾ, ਵਿਆਪਕ ਨੈਟਵਰਕ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਮੋਡਾਸਾ ਬੰਬ ਕਾਂਡ (2008) ਵੀ ਮਾਲੇਗਾਓਂ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਵਾਪਰਿਆ ਸੀ ਪਰ ਗੁਜਰਾਤ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਜਾਂਚ ਦਬਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਨਾਂਦੇਤ ਬੰਬ ਕਾਂਡ ਕੇਸ ਵਿਚ ਸੀਬੀਆਈ ਵੱਲੋਂ ਦੋਸ਼ ਘਟਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਬੂਤ ਮੌਜੂਦ ਸਨ, ਏਟੀਐੱਸ ਵੱਲੋਂ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 125 (ਦੋਸ਼ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜੰਗ) ਨਹੀਂ ਲਾਈ ਗਈ। ਇਹ ਉਹ ਧਾਰਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਹਕੂਮਤ ਉੱਪਰ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਤੇ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਕਸਰ ਹੀ ਲਾਉਂਦੀਆਂ ਦੇਖੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਸ਼ਦ ਦੇ ਪ੍ਰਵੀਨ ਤੋਗਡੀਆ ਤੇ ਗਿਰੀਰਾਜ ਕਿਸ਼ੋਰ ਆਦਿ ਵੱਡੇ ਆਗੂ ਅਜਿਹੇ ਹਮਲਿਆਂ ਲਈ ਅਕਸਰ ਖੁੱਲ੍ਹੇਆਮ ਉਕਸਾਉਂਦੇ ਰਹੇ, ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਮਜ਼ਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਫ਼ੌਜ ਅਤੇ ਖੁਫ਼ੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵਿਚ ਘੁਸਪੈਠ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਏਟੀਐੱਸ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਿਚ (2009) ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਖਾਮੀਆਂ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੌਰਾਨ ਕੇਸ ਇਸ ਕਦਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੈ ਜਾਵੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਬਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਏਟੀਐੱਸ ਵੱਲੋਂ ਮਕੋਕਾ ਤਹਿਤ ਲਗਾਏ ਦੋਸ਼ 2017 'ਚ ਐੱਨਆਈਏ ਵੱਲੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜੋ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ, ਦਲਿਤਾਂ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੌਮੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਖਾਸ ਸੰਦ ਹੈ ਜੋ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਕਿਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਰਫ਼ਾ-ਦਫ਼ਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਤੁਲਨਾ ਵਜੋਂ, ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦੇ ਬੰਬ ਕਾਂਡ ਕੇਸ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਭੀਮਾ-ਕੋਰੇਗਾਓਂ ਕੇਸ ਵਿਚ ਐੱਨਆਈਏ ਦੀ ਇਹ ਭੂਮਿਕਾ ਇਕਦਮ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ।

ਫ਼ੌਜੀ ਗੋਦਾਮਾਂ ਤੋਂ ਆਰਡੀਐਕਸ ਦੀ ਚੋਰੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜੋ ਕਿ ਦੇਸ਼ਧ੍ਰੋਹ ਦਾ ਬੇਹੱਦ ਸੰਗੀਨ ਜੁਰਮ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਮੱਕਾ ਮਸਜਿਦ ਕੇਸ ਵਿਚ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਤਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮਾਲੇਗਾਓਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ 30 ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਕੁਲ 323 ਵਿੱਚੋਂ 39 ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਬਦਲ ਲਏ, ਜੋ ਇਸਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਬਾਅ ਪਿਆ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਸਲ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁੱਕ ਗਏ। ਨੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਐਨੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਬਿਆਨ ਬਦਲਣ ਉੱਪਰ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ।

ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਤਕਨੀਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦੇ ਚੈਸੀਸ ਅਤੇ ਇੰਜਣ ਨੰਬਰ ਮਿਟਾਏ ਗਏ ਹੋਣਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਧਵੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ! ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਬੂਤ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ; ਕਿ ਬੰਬ ਕਾਂਡ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਕੋਈ ਫਿੰਗਰਪਰਿੰਟ ਜਾਂ ਡੀਐੱਨਏ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਲਏ ਗਏ। ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਨਮੂਨੇ ਵਿਗੜੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਅਨੁਸਾਰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ। ਟੈਪ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਫੋਨ ਕਾਲਾਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਲਈ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਯੂਏਪੀਏ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਦੋ ਮਨਜ਼ੂਰੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਵਧੀਕ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਵੱਲੋਂ ਦਸਖ਼ਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ 'ਚ ਵੀ ਖਾਮੀਆਂ ਸਨ।

2014 ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਬਣਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਅਤੇ ਸਾਧਵੀ ਪ੍ਰਗਿਆ ਸਿੰਘ, ਕਰਨਲ ਪੁਰੋਹਿਤ ਵਗ਼ੈਰਾ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਰਾਜਕੀ ਸਿਲਸਿਲਾ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੁੰਬਈ ਮਿਰਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ, 2016 ਤੱਕ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 13 ਗਵਾਹਾਂ ਅਤੇ 2 ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਅਦਾਲਤੀ ਰਿਕਾਰਡ 'ਚੋਂ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਾਧਵੀ ਪ੍ਰਗਿਆ ਅਤੇ 'ਮਫ਼ਰੂਰ' ਦੋਸ਼ੀ ਰਾਮਜੀ ਕਾਲਸਾਂਗਰਾ ਦੀਆਂ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਸੰਬੰਧੀ ਗੱਲਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਮੂਲ ਰਿਕਾਰਡ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੋਟੋਕਾਪੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਅਦਾਲਤੀ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚੋਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਗੁੰਮ ਹੋਣਾ ਮਾਮੂਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਂਡਾਂ ਨੂੰ ਮੁਲਕ ਦੀ ਲੋਕਾਈ ਦੇ ਚੈਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਬਿਰਤਾਂਤ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਤਾਂ ਕਦੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਨ ਜੋ ਜਮਾਂਦਰੂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਿੰਸਕ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਹਨ। ਸੰਘ ਬਰਗੇਡ ਅਕਸ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਦਾਅਵੇ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ 'ਭਗਵਾ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ' ਵਰਗੇ ਲਕਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਵਰਗੀਆਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਤਾਕਤਾਂ ਦੀ ਘਾਤਤ ਹਨ! ਜਦੋਂ ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੁੰਗਜ਼ੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਤਾਂ ਇਹ ਬਿਰਤਾਂਤ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ 'ਇਕੱਲੀਆਂ ਇਕਹਿਰੀਆਂ' ਘਟਨਾਵਾਂ ਹਨ ਜੋ ਇਸਲਾਮਿਕ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਦਾ 'ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ' ਹਨ।

ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਦੇ 'ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ' ਬਾਰੇ ਦੋਹਰੇ ਮਿਆਰ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪਸ਼ਟ ਹਨ। ਕਥਿਤ ਇਸਲਾਮਿਕ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਲਈ ਹੋਰ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਲਈ ਹੋਰ। ਏਟੀਐੱਸ, ਐੱਨਆਈਏ ਆਦਿ ਏਜੰਸੀਆਂ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ

ਘੰਟੇ ਕੁ ਬਾਦ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮੁੰਦੀ ਪਾ ਲਵਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਲਾ ਨਕਲੀ ਜਿਹਾ ਮਾਲ ਬਾਹਰ ਸੁੱਟ ਮਾਰਾਂ। ਪਰ! ਪਰ! ਇੱਥੇ ਮੇਰੀ ਮੁੰਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣਾ ਰੱਦੀ ਮਾਲ ਪਾਉਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਮੇਰਾ ਅਸਲੀ ਖਰਾ ਮਾਲ ਝਪਟ ਕੇ ਲੈ ਗਈ! ਪੰਜ ਮਿੰਟਾਂ ਦੇ ਇਸ ਡਰਾਮੇ ਦੇ ਜਾਦੂਮਈ ਵਰਤਾਰੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ-ਲਿਖਿਆ ਬੇਵਕੂਫ਼ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ! ਹਾਏ ਮੇਰੀ ਪਿਆਰੀ ਡੁਬਈ ਮਾਰਕਾ ਪੰਦਰਾਂ ਗਰਾਮ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਐਂਕਰ ਮੋਹਰ ਵਾਲੀ ਭਾਰੀ ਜਿਹੀ ਸੋਨ ਮੁੰਦੀ ਜੋ ਕੁੱਝ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੀ ਸੀ, ਹੁਣ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਹਦੀ? ਕਿੱਥੇ? ਉਸ ਨਾਲ ਕੀ ਬੀਤੀ ਜਾਂ ਬੀਤਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸੁਨਿਆਰੇ ਦੀ ਭੱਠੀ ਪੈ ਕੇ ਨਵੇਂ ਜਾਮੇ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੋਵੇਗੀ!

ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਸੈਨਹੋਜੇ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਦੀ ਪੁਲਸ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਮੈਂ ਦੋ ਵੇਰਾਂ ਡਾਊਨ ਟਾਊਨ ਬਾਣੇ ਵੀ ਜਾ ਆਇਆ। ਨਫ਼ਰੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਤੇ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮਾਤੀ ਮੋਟੀ ਚੋਰੀ ਡਾਕਾ ਰਪਟ ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਨਾਨ-ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਲਿਖਾਓ, ਉਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਦੋ ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਾਇਆ, ਨਾਲੇ ਬਾਹਰੋਂ ਭੜਵਾ ਕਹਾਇਆ! ਮੇਰਾ ਇਹ ਲਿਖਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਉੱਪਰ ਵਾਲੀ ਆਪਣੀ 'ਸਤਨਾਮ' ਕਹਾਣੀ ਮਾਲਾ ਜਾਂ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਦੀ ਫੋਟੋ ਦਿਖਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਸ ਫੋਟੋ ਵਿਚਲੀ ਮੇਰੀ ਉਸ ਪਿਆਰੀ ਨਿਆਰੀ ਮੁੰਦਰੀ ਦੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਛੱਡਿਆ ਹੋਰ ਸਾਮਾਨ ਵੀ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਇਸ ਤਜਰਬੇ ਤੋਂ ਸਤਰਕ ਚੁਕੰਨੇ ਹੋ ਜਾਓ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਚੋਰ ਠੱਗ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ! ਮੁਸਾਫ਼ਰ ਆਪਣੀ ਗਠੜੀ ਦਾ ਆਪ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਮੈਂ ਠੱਗਿਆ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਬਚੋ, ਨਾ ਠੱਗੋ ਜਾਇਓ।

ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੇ ਹੁਕਮਰਾਨ ਧਿਰ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅੰਗ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਹਦਾਇਤਾਂ ਹਨ ਕਿ ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ। 2006-2008 ਦੌਰਾਨ ਵਾਪਰੇ ਸਮਝੌਤਾ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਦਹਿਸ਼ਤੀ ਕਾਂਡਾਂ ਦੇ ਸਰਗਣੇ ਸਵਾਮੀ ਅਸੀਮਾਨੰਦ ਨੂੰ ਵੀ 2019 'ਚ ਐੱਨਆਈਏ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਪੱਖਪਾਤੀ ਰਵੱਈਆ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ- ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਲਈ ਸਖ਼ਤ, ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਲਈ ਨਰਮ।

ਜੋ ਕੁਝ ਮਾਲੇਗਾਓਂ ਕੇਸ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ, ਇਹ ਸੰਸਥਾਗਤ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। 2014 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐੱਨਆਈਏ ਦਾ ਜਾਂਚ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਮਾਲੇਗਾਓਂ ਬੰਬ ਕਾਂਡ ਮਹਿਜ਼ ਇਕ ਹਮਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਦਰਅਸਲ ਵਿਆਪਕ ਤੇ ਗੁਪਤ ਹਿੰਦੂਤਵ ਨੈਟਵਰਕ ਕੰਨੀ ਤੋਂ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਪਰਦਾ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਫ਼ੌਜ ਵਿਚਲੇ ਅਨਸਰਾਂ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਸੀ। ਬਿਲਕੁਲ ਸਪਸ਼ਟ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕੇਸ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੈਰਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਉੱਪਰ ਦਬਾਅ ਪਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਤਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇਆਮ ਜਨਤਕ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਵੀ ਆ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। 2015 ਵਿਚ ਸਪੈਸ਼ਲ ਪਬਲਿਕ ਪ੍ਰਾਸੀਕਿਊਟਰ ਰੋਹਿਨੀ ਸਾਲਿਆਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ 'ਨਰਮੀ' ਵਰਤਣ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਆਪਣੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਵਿਚ ਜੱਜ ਲਾਹੋਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦਾ ਕੋਈ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ...' ਪਰ ਜਦ ਸੰਘ ਬਰਗੇਡ ਸਮੁੱਚੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਜਮਾਂਦਰੂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਿੰਸਕ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਆਪਣੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਤੋਂ ਪਛਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਓਦੋਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਓਦੋਂ ਭਾਰਤੀ ਨਿਆਪ੍ਰਣਾਲੀ ਇਸ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੀ! ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੀੜਤਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਬਣਿਆ। ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਗ਼ਰੀਬ ਮੁਸਲਿਮ ਦਿਹਾੜੀਦਾਰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 17 ਸਾਲ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕੀਤੀ। ਨਾ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਮਿਲੀਆਂ, ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਢੁੱਕਵਾਂ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਮਿਲਿਆ। ਮਾਨਵਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਐਨੇ ਵੱਡੇ ਜੁਰਮ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਮੌਜ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ। ਉਹ ਮਹਿਜ਼ ਬਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਏ, ਉਹ 'ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੇ ਨਾਇਕ' ਬਣ ਕੇ ਉਭਰੇ ਹਨ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਅਦਾਲਤੀ ਫ਼ੈਸਲੇ ਵਿਚ ਧਮਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਮਰੇ 6 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ 2 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਜ਼ਖ਼ਮੀਆਂ ਨੂੰ 50,000 ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਇਹ ਨਿਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਦਾ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸਿਵਾਏ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ।

31 ਜੁਲਾਈ 2025 ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦਾ ਹੈ: ਜਦੋਂ ਸਬੂਤ ਗਾਇਬ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਗਵਾਹ ਮੁੱਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਧਿਰ ਸਰਕਾਰੀ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਖਾਮੋਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਉਘੜਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਕ 'ਚ ਮੋੜਾ ਦੇਣ ਦੀ ਤਾਕਤ ਰੱਖਦੀ ਹੈ—ਕੀ ਫਿਰ ਵੀ ਇਸਨੂੰ ਨਿਆਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਹੀਰੋਸ਼ੀਮਾ ਦੀ ਘਟਨਾ ਮਾਨਵਤਾ 'ਤੇ ਇੱਕ ਕਲੰਕ

ਹਰ ਸਾਲ 6 ਅਗਸਤ ਨੂੰ, ਹੀਰੋਸ਼ੀਮਾ ਡੇਅ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੰਦਭਾਗੇ ਦੁਖਾਂਤ ਦਾ ਯਾਦਗਾਰੀ ਦਿਵਸ ਹੈ। ਇਸ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ 8:15 ਵਜੇ, ਅਮਰੀਕੀ ਬੀ-29 ਬੰਬਰ ਜਹਾਜ਼ ਨੇ “ਲਿਟਲ ਬੋਇ” ਨਾਮਕ ਪਹਿਲਾ ਪਰਮਾਣੂ ਬੰਬ ਜਪਾਨ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਹੀਰੋਸ਼ੀਮਾ ‘ਤੇ ਸੁੱਟਿਆ। ਇਸ ਬੰਬ ਨੇ ਪਲ ਭਰ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸੰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ
ਫੋਨ: 70098-07121

ਤਕਰੀਬਨ 70,000 ਤੋਂ 80,000 ਲੋਕ ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਮਾਰੇ ਗਏ, ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਗਿਣਤੀ 140,000 ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਬੰਬ ਦੇ ਰੇਡੀਏਸ਼ਨ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਲੋਕ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਮੌਤਾਂ ਨਾਲ ਜੂਝਦੇ ਰਹੇ। ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਇਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਸਗੋਂ 9 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਜਪਾਨ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨਾਗਾਸਾਕੀ ‘ਤੇ ਦੂਜਾ ਪਰਮਾਣੂ ਬੰਬ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਜਪਾਨ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਪੂਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੇ ਜਪਾਨੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਅਰਥ-ਵਿਵਸਥਾ ‘ਤੇ ਵੀ ਡੂੰਘਾ ਅਸਰ ਛੱਡਿਆ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਰਮਾਣੂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਪੜਾਅ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋਈ। ਹੀਰੋਸ਼ੀਮਾ ਡੇਅ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯੁੱਧ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਭਿਆਨਕ ਅਤੇ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਸੱਚੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਭਲਾਈ ਵੱਲ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਲੋਂ ਹੀਰੋਸ਼ੀਮਾ ਅਤੇ ਨਾਗਾਸਾਕੀ ਉੱਤੇ ਇਹ ਹਮਲਾ, ਜਪਾਨ ਨੂੰ ਦੂਸਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬੰਬਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਵੀਰਾਨੀ ਅਤੇ ਤਬਾਹੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਬੰਬ ਦੇ ਬੁਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵ

ਇਨਸਾਨੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇੱਕ ਪਰਮਾਣੂ ਹਮਲੇ ਦੀ ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੱਕ ਚੱਲ ਰਹੀ ਪੀੜ ਭੋਗੀ। ਬੰਬਾਰੀ ਦੇ ਤਤਕਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬਚੇ-ਖੁਚੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ, ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਸਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਰੇਡੀਓ ਐਕਟਿਵ ਕਿਰਨਾਂ ਕਾਰਨ ਕਈ ਰੋਗਾਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੈਂਸਰ, ਅਧੂਰੇ ਸਰੀਰ

ਸਮਾਰੋਹਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਥਾਨਾਂ ‘ਤੇ ਮੌਮਬੱਤੀਆਂ ਜਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਹੀਰੋਸ਼ੀਮਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ, ਹਰ ਸਾਲ 6 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਪੀਸ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਯਾਦਗਾਰੀ ਸਮਾਗਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਹੀਰੋਸ਼ੀਮਾ ਦੇ ਮੇਅਰ, ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਤੋਂ ਆਏ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ

ਸਿਖਾਉਣਾ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਂਤੀ ਕਿਵੇਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਪਰਮਾਣੂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬੰਬਾਰੀ ਤੋਂ ਸਬਕ ਸਿੱਖਣ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਬੇਹਿਸਾਬ ਤਬਾਹੀ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ, ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਪਰਮਾਣੂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਦੌੜ ‘ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਸਾਂਝੇ ਸਮਝੌਤੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਹੀਰੋਸ਼ੀਮਾ ਡੇਅ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ, ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਇਸ ਕਾਲੇ ਪੰਨੇ ਬਾਰੇ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਯੁੱਧ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਹਿਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਇਸ ਦਿਨ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਇਸ ਦਿਨ ਦੀ ਭਿਆਨਕਤਾ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣ, ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ। ਹੀਰੋਸ਼ੀਮਾ ‘ਤੇ ਹਮਲੇ ਦੀ ਪੀੜ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਲਈ ਇੱਕ ਸਬਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਇਹ ਦਿਨ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦਿਨ ਹੈ। ਇਸ ਹਮਲੇ ਦੇ ਬਾਅਦ, ਪਰਮਾਣੂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਦੌੜ ਨੇ ਦੂਸਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਦੇ ਅੰਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਸੋਧ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਆਰਥਿਕਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਰਮਾਣੂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਵਧਾਰ ਦੇ ਮੂਲ ਸੰਸਾਰਕ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੋਂ ਹਟ ਕੇ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹੀਰੋਸ਼ੀਮਾ ਡੇਅ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮਾਣੂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਸਿਰਫ਼ ਤਬਾਹੀ ਅਤੇ ਬਰਬਾਦੀ ਹੀ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਿਨ ਸਾਨੂੰ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਸਹਿਯੋਗ ਅਤੇ ਅਹਿੰਸਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਅਗਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਨੂੰ ਪਰਮਾਣੂ ਹਮਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤਬਾਹਕਾਰੀ ਲਹਿਰਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇ।

1) ਪਰਮਾਣੂ ਹਮਲੇ ਨਾਲ ਹੀਰੋਸ਼ੀਮਾ ਦੀ ਹੋਈ ਤਬਾਹੀ ਦਾ ਮੰਜਰ। 2) ਸਹਿਮ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹਮਲੇ ਦੇ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਫਾਈਲ ਤਸਵੀਰ।

ਕਾਰਨ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕ ਮੌਕੇ ‘ਤੇ ਹੀ ਮਾਰੇ ਗਏ, ਅਤੇ ਬੇਹਿਸਾਬ ਇਮਾਰਤਾਂ, ਜ਼ਮੀਨ, ਅਤੇ ਮਾਨਵਸੰਪਦਾ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਗਈ। ਇਹ ਪਰਮਾਣੂ ਹਮਲਾ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਆਮ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਵੇਦਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿਲਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅਨੁਭਵ ਵੀ ਸੀ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ, ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਚ ਗਏ, ਉਹ ਪਰਮਾਣੂ ਬੰਬ ਦੇ ਰੇਡੀਏਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾਰਨ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਪੀੜ ਭੋਗਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਗਏ। ਹੀਰੋਸ਼ੀਮਾ ‘ਤੇ ਪਰਮਾਣੂ ਹਮਲੇ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਸ਼ਵ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅਤੇ ਇਕਲੌਤਾ ਸ਼ਹਿਰ ਬਣ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੇ

ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਜਨਮ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ਹੀਰੋਸ਼ੀਮਾ ਦਿਨ, ਜੋ ਹਰ ਸਾਲ 6 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਬੰਬਾਰੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਦਿਨ ਹੈ। ਇਸ ਦਿਨ, ਜਪਾਨ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਅਹਿੰਸਾ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਪਰਮਾਣੂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਫੈਲਾਉਣ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਚਲਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਪਾਨ ਵਿਚ, ਹੀਰੋਸ਼ੀਮਾ ਅਤੇ ਨਾਗਾਸਾਕੀ ਦੇ ਬਚੇ-ਖੁਚੇ ਲੋਕ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਰਿਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਮਲਿਆਂ ਦੀ ਭਿਆਨਕਤਾ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨ ਲਈ ਰੈਲੀਆਂ,

ਸਵੇਰੇ 8:15 ਵਜੇ, ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਮੌਨ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ, ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਸਾਇਰਨ ਵੱਜਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਲੋਕ ਮੌਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਘਟਨਾ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਇਸ ਦਿਨ ਬੱਚਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਕਾਗਜ਼ ਦੀਆਂ ਗੁੱਡੀਆਂ-ਸ਼ਕਲਾਂ ਪੀਸ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਲਗਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਦਿਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਮੰਦਭਾਗੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਆਗਾਮੀ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਨੂੰ

ਪੈਸੇ ਵਾਲੀ ਤੱਕੜੀ

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਜਵੰਦਾ ਸੱਚਮੁੱਚ ਨਿੱਕੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਤੋਂ ਬੜੇ ਸੂਖਮ ਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ੇ ਲੈ ਕੇ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਾਰਥਕ ਸੁਨੇਹਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਜਾਂ ਅਸਲੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਇੰਨੇ ਘੱਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਸਮੇਟਣਾ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਵਿਚ ਲਾਜਵਾਬ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਜਵੰਦਾ ਦਾ ‘ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਮਾ’ ਕਾਲਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਮੀਦ ਹੈ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਆ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸੂਬਰੇ ਮਾਹੌਲ, ਰਹਿਣੀ ਸਹਿਣੀ, ਉਚੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਝੀਲਾਂ ਗੋਰੇ ਗੋਰੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਿਆ ਕਰਦੀਆਂ...!

ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਵੇ...ਜਾਣਾ ਤੇ ਬਾਹਰ ਈ ਏ...! ਫੇਰ ਮੰਗਣਾ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਿਆ...ਵਿਆਹ, ਜੰਝ, ਮੈਰਿਜ ਪੈਲੇਸ, ਦਾਜ ਦਹੇਜ, ਕਾਰਾਂ ਬੱਸਾਂ

ਫੇਰ ਸੰਨ ਛਿਆਸੀ ਵਿਚ ਆਈ “ਲੱਗ ਦੇ ਲਿਸ਼ਕਾਰਾ” ਨਾਮੀ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ ਦਾ ਕਨੇਡਾ ਤੋਂ ਆਇਆ ਰਾਜ ਬੱਬਰ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰਾ ਸੁਫਨਿਆਂ ਦਾ ਸਹਿਜ਼ਾਦਾ ਲੱਗਦਾ...ਮਗਰੋਂ ਸਤਾਸੀ-ਅਠਾਸੀ ਵਿਚ ਆਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ “ਯਾਰੀ ਜੱਟ ਦੀ” ਨੇ ਰਹਿੰਦੀ-ਖੁੰਹਦੀ ਕਸਰ ਵੀ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ...ਮੈਂ ਬਿਨਾ ਦੱਸਿਆ ਪੂਰੇ ਪੰਜ ਵਾਰ ਦੇਖੀ...ਸਾਰੀ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ...ਮੈਨੂੰ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਸਾਮਣੇ ਖਲੋਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰੀਤੀ ਸਪਰੂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ...ਮਨ ਵਿਚ ਗੰਢ ਬੰਨ ਲਈ ਕੇ ਭਾਵੇਂ

ਤੇ ਸੱਜਣ ਫੱਬਣ ਹੋਰ ਵੀ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਵਾਂਝ ਕੀਤਾ...ਗਿਆਰਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਬਰਾਤ ਦੇ ਰਿਵਾਜ ਕਰਕੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਜਾਣਾ ਪਿਆ...! ਮੁੜ ਸਾਲ ਕੁ ਦੀ ਉਡੀਕ ਮਗਰੋਂ ਅਖੀਰ ਉਹ ਦਿਨ ਆਣ ਹੀ ਪਹੁੰਚਿਆ...ਸਤਾਈਆਂ ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਫਲਾਈਟ ਮਗਰੋਂ ਟਰਾਂਟੋ ਉਤਰੀ... ਸੁਫਨੇ ਸਜਾਉਂਦੀ ਜਹਾਜ਼ੋਂ ਬਾਹਰ ਆਈ...ਚਮਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਏਅਰਪੋਰਟ ‘ਤੇ ਬੰਦੇ ਘੱਟ ਤੇ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਿੱਸੀਆਂ...! ਪਹਿਲੀ ਰਾਤ ਜਦੋਂ ਹਰ ਨਵੀਂ ਵਿਆਹੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਢੇਰ ਸਾਰੇ ਵਲਵਲੇ ਹੁੰਦੇ...ਨਾਲਦੇ

ਨਾਲ ਢੇਰ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਚਾਹ ਹੁੰਦੀ ਏ...ਜੀ ਕਰਦਾ ਏ ਕੇ ਕੋਈ ਹੱਥ ਫੜ ਪੁੱਛੇ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦਾ ਤੇਰਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਫਰ ਕਿੰਦਾ ਰਿਹਾ...ਹੋਰ ਵੀ ਢੇਰ ਸਾਰਾ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ...!

ਪਰ ਇੰਝ ਦਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ...ਤੜਕੇ ਤੱਕ ਬੱਸ ਰੌਲੇ ਰੱਪੇ ਅਤੇ ਸਰਾਬ ਦੇ ਦੌਰ ਚੱਲਦੇ ਰਹੇ। ਮੁੜਕੇ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਲੋਰ ਵਿਚ ਝੂਮਦੀ ਹੋਈ ਦਸਾਂ ਮਿੰਟਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੁਨਾਮੀ ਜਿਹੀ ਆਈ ਤੇ ਸੰਜੋਏ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਸੁਫਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਵਹਾ ਕੇ ਲੈ ਗਈ...!

ਮਗਰੋਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕੇ ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ ਹੀ ਏਦਾਂ ਦਾ ਸੀ...ਹਰ ਗੱਲ ਡਾਲਰਾਂ ਦੀ ਤੱਕੜੀ ਵਿਚ ਤੁਲਿਆ ਕਰਦੀ...ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇਹੋ ਸਲਾਹਾਂ...ਕੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਡਾਲਰ ਕਿੰਦਾ ਬਣਾਉਣੇ ਨੇ...ਕਈ ਵਾਰ ਆਪੋ ਵਿਚ ਲੜ ਵੀ ਪਿਆ ਕਰਦੇ...ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਬਰਫ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਠੰਡੀਆਂ...!

ਮੁਸ਼ਕ ਮਾਰਦੀ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿਚ ਭਰ ਗਰਮੀ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਪੰਜਾਬ ਚੇਤੇ ਆਉਂਦਾ...ਲੱਗਦਾ ਕੁਝਿੱਕੀ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ਸਾਂ...!

ਸੋਫੀਆ ਨਾਮ ਦੀ ਕੁੜੀ ਦਾ ਫੋਨ ਅਕਸਰ ਆਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ...

ਇਹ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲੀ ਲੱਗਾ ਰਹਿੰਦਾ...ਮੈਨੂੰ ਤਕਲੀਫ ਹੁੰਦੀ...ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰ ਸੜਦੀ-ਭੁੱਲਦੀ ਸੋਚਦੀ...ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਇੰਝ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ...ਸ਼ਾਇਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਘੱਟ ਆਉਂਦੀ ਸੀ...!

ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਦਿਲ ਫਰੋਲਦੀ ਤਾਂ ਆਖ ਦਿੰਦੇ ਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਏ...ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਇੱਕ ਦੇ ਵਾਰ ਘਰੇ ਬੈਠ ਰੂਮ ਤੱਕ ਆਣ ਅੱਪੜੀ ਤਾਂ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ
ਨਾਮਾ

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਜਵੰਦਾ

ਫੇਰ ਮੈਥੋਂ ਨਾ ਹੀ ਰਿਹਾ ਗਿਆ...ਕਲੇਸ਼ ਪਾ ਧਰਿਆ...ਸਾਰੇ ਆਖਣ ਇਥੇ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਤੇ ਆਮ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਏ...!

ਫੇਰ ਨਿੱਕੀ ਨਿੱਕੀ ਗੱਲ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਕਲਾ ਕਲੇਸ਼ ਨਿੱਤ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਜਿਹਾ ਬਣ ਗਿਆ... ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਲਸ ਅਤੇ ਫੇਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਬੜਾ ਕੁਝ...ਲੱਗ ਦੇ ਲਿਸ਼ਕਾਰੇ ਵਾਲਾ ਰਾਜ ਬੱਬਰ ਮੈਨੂੰ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਨਾ ਦਿਸਿਆ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੈਂ ਅਸਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਸਪਰੂ ਹੀ ਬਣ ਸਕੀ...!

ਉਸ ਦਿਨ ਤਲਾਕ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਵਾਲੀ ਆਖਰੀ ਤਰੀਖ ਸੀ...

ਕੱਲੀ ਬੈਠੀ ਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਲੰਮੀ ਦਾਹੜੀ ਵਾਲਾ ਓਹੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਚੇਤੇ ਆ ਗਿਆ...

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਧਰੇ ਹੋਵੇਗਾ ਹੁਣ...ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਇਆ...ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਉਸਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਡਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ...ਏਨਾ ਉਚਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਡਣਾ ਚਾਹੀਦਾ...!

ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਮਗਰੋਂ ਮੇਰੇ ਵਾਲੀ ਉਮਰ ਦੇ ਓਸੇ ਪੜਾਅ ਵਿਚ ਅੱਪੜ ਚੁੱਕੀ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਗੱਲ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਹਾਂ ਕੇ ਧੀਏ ਕੁਝ ਪਲਾਂ ਦੀ ਬੋਲੇ ਬੋਲੇ ਅਤੇ ਚਕਾ-ਚੌਧ ਦੀ ਖਾਤਿਰ ਕਿਸੇ ਸਾਫ ਦਿਲ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਵਾਲੀ ਤੱਕੜੀ ਵਿਚ ਨਾ ਤੋਲ ਬੈਠੀ...ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਕੀਮਤ ਚੁਕਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਏ...ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਇੱਕ ਐਸਾ ਜ਼ਹਿਰ ਪੀਣਾ ਪੈਂਦਾ ਜਿਹੜਾ ਨਾ ਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਜਿਉਣ ਦਿੰਦਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਰਨ...!

ਰਣਜੀਤ ਨੇ ਫ਼ੋਨ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਹੁਲਾਸ ਭਰੇ ਲਹਿਜ਼ੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸੌਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਮਾਂ ਜੀ, ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਰੱਖੜੀ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ 'ਤੇ ਮੇਰੇ ਭਾਅ ਜੀ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਭੈਣ ਜੀ ਆ ਰਹੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਤਾਂ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲੈਣੈ। ਪਰੰਤੂ ਭੈਣ ਜੀ ਦੀ ਪਸੰਦ ਦੇ ਦੋ ਵਧੀਆ ਜਿਹੇ ਸੂਟ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਜੀਅ ਬਜ਼ਾਰ ਜਾ ਕੇ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਆਂ।'

ਬਚਨ ਕੌਰ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਨੂੰਹ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਅਤੇ ਉਹਦਾ ਜੀਜਾ ਆ ਰਹੇ ਨੇ। ਉਹ ਇਕਦਮ ਅੱਗ ਦੇ ਭਾਸ਼ਕੇ ਵਾਂਗੂੰ ਭੜਕਦਿਆਂ ਬੋਲੀ, 'ਲੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਏਥੇ ਆ ਕੇ ਕੀ ਟਿੱਡੀਆਂ ਲੈਣੀਐਂ। ਜੀਹਦਾ ਜੀਅ ਕਰਦੈ, ਮੂੰਹ ਚੌਂਕੀ ਤੁਰਿਆ ਆਉਂਦੈ ਏਧਰ ਨੂੰ। ਸੁੱਖੀ-ਸਾਂਦੀ ਤਿਉਹਾਰ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਵੀ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦੈ?'

ਸੌਸ ਤੋਂ ਸੋਹਲੇ ਸੁਣ ਕੇ ਨੂੰਹ ਨੂੰ ਇਕਦਮ ਸਮਝ ਆ ਗਈ ਕਿ ਉਹਦੀ ਸੌਸ ਮਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਝ ਬੈਠੇ ਐ ਕਿ ਨੂੰਹ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਅਤੇ ਜੀਜਾ ਆ ਰਹੇ ਨੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿ ਆਪਣੀ ਸੌਸ ਨੂੰ ਸਾਫ਼-ਸਾਫ਼ ਦੱਸ ਦੇਵੇ ਕਿ ਮਾਂ ਮੁਹਾਲੀ ਵਿਆਹੀ

ਡਾ. ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਸਕਰੋਦੀ
ਫੋਨ: 84276-85020

ਤੁਹਾਡੀ ਧੀ ਤੁਹਾਡੇ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਰੱਖੜੀ ਬੰਨ੍ਹਣ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਕੁਝ ਸੋਚ ਕੇ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਮੁਸਕਰਾਈ ਤੇ ਸੁਗਲ ਕਰਨ ਦੀ ਨਾਣ ਲਈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੌਸ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰਵਾਲੇ ਨੂੰ ਫ਼ੋਨ ਕਰਦਿਆਂ ਉੱਚੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਆਖਿਆ, 'ਹਾਂ ਜੀ, ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਵੱਡੇ ਭੈਣ ਜੀ ਦਾ ਫ਼ੋਨ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਕੱਲ੍ਹ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਆ ਰਹੇ ਆ। ਤੁਸੀਂ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੀ ਡੋਅਰੀ ਤੋਂ ਸੱਤ ਲੀਟਰ ਦੁੱਧ ਲਿਆ ਦਿਉ। ਭੈਣ ਜੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਤਾਂ ਠੰਢੀ ਖੀਰ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਆ। ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਆਈਸ ਕਰੀਮ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਰੈਫਰਿਜਰੇਟਰ ਵਿਚ ਲਾ ਦਿਆਂਗੀ। ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤੀ ਦੇਰ ਨਾ ਕਰਿਓ ਹੁਣ। ਸੱਤ ਕੁ ਵਜੇ ਫਿਰ ਆਪਾਂ ਭੈਣ ਜੀ ਲਈ ਸੋਹਣੇ-ਸੋਹਣੇ ਦੋ ਸੂਟ ਵੀ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਆਂ।'

ਜਿਉਂ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਫ਼ੋਨ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸੌਸ ਨੇ ਨੂੰਹ ਵੱਲ ਤਿਰਛਾ ਜਿਹਾ ਵੇਹਦਿਆਂ ਇੱਕ ਲੀਮੀ ਹੁੰਘਰ ਮਾਰੀ, 'ਹੁੰ...ਉ...। ਕਰ ਲੈ ਬਹੁ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀਆਂ। ਸਿੱਧਾ-ਸਾਦਾ ਘਰ ਆਲਾ ਜੋ ਟੋਕਰਿਐ ਤੈਨੂੰ। ਤੂੰ ਜੇ ਦਿਨ ਨੂੰ ਰਾਤ ਕਹਿੰਦੀ ਐਂ ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਚਾਰਾ ਰਾਤ ਕਹਿ ਦਿੰਦੈ। ਪਤਾ ਨੀ ਭਾਈ, ਕੀ ਸਿਰ 'ਚ ਘੋਲ ਕੇ ਪਾਇਐ ਤੂੰ?'

ਸੌਸ ਦੀਆਂ ਕਰਾਰੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਮੁਸਕਰਾਈ ਤੇ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਚਲੀ ਗਈ। ਦੋ ਕੁ ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਥਾਲ ਵਿਚ ਚੌਲ ਪਾ ਕੇ ਇੱਕ ਗੀਤ ਦੇ ਬੋਲ, 'ਕੋਠੇ 'ਤੇ ਕਾਂ ਬੋਲੇ, ਚਿੱਠੀ ਮੇਰੇ ਮਾਹੀਏ ਦੀ, ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਬੋਲੇ'

ਧੀਆਂ ਧਿਆਣੀਆਂ

ਗੁਣਗੁਣਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਸੌਸ ਕੋਲੋਂ ਆ ਗਈ। ਚੌਲਾਂ ਵਾਲਾ ਥਾਲ ਸੌਸ ਅੱਗੇ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦੀ, 'ਮਾਂ ਜੀ, ਦੇਖਿਓ ਭਲਾ, ਖੀਰ ਲਈ ਇੰਨੇ ਕੁ ਚੌਲ ਠੀਕ ਰਹਿਣਗੇ?'

ਸੌਸ ਵੀ ਸਭ ਸਮਝਦੀ ਸੀ। ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦੀ ਨੂੰਹ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤੰਗ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦੀ ਐ। ਗੁੱਸਾ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਥੇਰਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੂਰੀ ਤਪੀ ਪਈ ਸੀ। ਉਹ ਹੋਰ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲੀ, 'ਬੱਸ-ਬੱਸ, ਰਹਿਣ ਦੇ ਏਹ ਖੇਖਣ। ਸਭ ਜਾਣਦੀ ਆਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਵੱਡੀ ਚਲਾਕੇ ਨੂੰ। ਆਉਣ ਆਲਾ ਈ ਐ, ਜੀਹਨੂੰ ਹੁਣੇ ਫੂਨ ਖੜਕਾਇਐ। ਓਸੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਲੀ। ਅੱਗੇ ਵੀ ਤਾਂ ਦੋਵੇਂ ਜੀਅ ਰਸੋਈ 'ਚ ਵੜ ਕੇ ਪਤਾ ਨੀ ਕੇਹਤੇ ਗੁਰਮਤੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹਿਨੇ ਓ? ਉਸ ਨੇ ਮਸਾਂ-ਮਸਾਂ ਆਪਣੇ ਹਾਸੇ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਹੀ ਅੰਦਰ ਰੋਕਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਸੌਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, 'ਮਾਂ ਜੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ। ਨਾ ਸੱਚ ਬੋਲੇ ਪੁੱਤ ਜੀ, ਗਰਮ-ਗਰਮ ਰੋਟੀ ਖਾ ਕੇ ਬਲਾਈ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਐ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦੈ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਬਹਿ ਕੇ ਗਰਮ-ਗਰਮ ਰੋਟੀ ਖਾ ਲੈਂਦੇ ਐ।'

ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੁੱਧ ਦੀ ਢੋਲੀ ਲੈ ਕੇ ਅੰਦਰ ਵੜਿਆ। ਵਹੁਟੀ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਦੀ ਢੋਲੀ ਫੜਾਈ। ਫਿਰ ਮਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਮਾਂ ਜੀ! ਕੀ ਗੱਲ ਐ? ਤੁਹਾਡਾ ਚਿੱਤ ਤਾਂ ਰਾਜੀ ਐ? ਤੁਹਾਡਾ ਤਾਂ ਚਿਹਰਾ ਈ ਉਤਰਿਆ ਪਿਐ!'

'ਭਾਈ, ਸਾਡੇ ਉੱਤਰੇ-ਚੜ੍ਹੇ ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਕੀਹਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਹ ਐ? ਬਹੁ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਮੁੱਠੀ 'ਚ ਕੀਤਾ ਹੋਇਐ। ਤਿੰਨ ਕਰੇ, ਤੇਰਾਂ ਕਰੇ! ਤੂੰ ਕਦੇ ਟੋਕਿਐ ਉਹਨੂੰ?' ਭਰੀ ਪੀਤੀ ਮਾਂ ਨੇ ਸਾਰਾ ਗੁੱਭ-ਗੁਭਾਟ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ।

ਉਸ ਨੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਗਲੇ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਿਹਾ, 'ਓਹ ਹੋ! ਮਾਂ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਪਤਾ ਨੀ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਕਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਲੈ ਬਹਿੰਦੇ ਓ। ਤੁਹਾਡੀ ਨੂੰਹ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ 'ਮੇਰੇ ਮਾਂ ਜੀ, ਮੇਰੇ ਮਾਂ ਜੀ' ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਐ। ਮੁਹਾਲੀ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਭੈਣ ਜੀ ਅਤੇ ਜੀਜਾ ਜੀ ਦੇ ਆਉਣ 'ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਚਾਅ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੈ। ਹੋਰ ਦੱਸੋ, ਕੀ ਚਾਹੀਦੇ ਆਪਾਂ ਨੂੰ? ਚਲੋ, ਏਦਾਂ ਕਰਦਾਂ, ਨਾਲੇ ਬੋਡਾ ਚਿੱਤ ਰਾਜੀ ਹੋ ਜੂਗਾ। ਮੈਂ ਬੋਡੀ ਵੱਡੇ ਭੈਣ ਜੀ ਨਾਲ ਫ਼ੋਨ 'ਤੇ ਗੱਲ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਇੰਨੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਮੁਹਾਲੀ ਰਹਿੰਦੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਇੰਦਰਪ੍ਰੀਤ ਨੂੰ ਫ਼ੋਨ ਲਾ ਲਿਆ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਭੈਣ ਨੇ 'ਹੈਲੋ' ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਭੈਣ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, 'ਪੈਰੀ ਪੈਨਾ ਭੈਣ! ਹੋਰ ਸੁਣਓ! ਜੀਜਾ ਜੀ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਭਾਣਜੇ-ਭਾਣਜੀ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਐ?'

'ਬੱਸ ਵੀਰ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਸਭ ਰਾਜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਆਂ। ਹੋਰ ਮੇਰੀ ਭਾਬੋ ਰਾਣੀ ਕੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੀ ਐ? ਮਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਕਿਵੇਂ ਐ?' ਭੈਣ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

'ਭੈਣ, ਬੋਡੇ ਵੱਡਿਆਂ ਦੇ ਅਸੀਰਵਾਦ ਸਦਕਾ ਸਭ ਰਾਜੀ ਬਾਜ਼ੀ ਆਂ। ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ 'ਚ ਆਂ। ਆਹ ਲਓ, ਮਾਂ ਜੀ ਨਾਲ

ਕਰੋ ਗੱਲ।' ਉਸ ਨੇ ਫ਼ੋਨ ਮਾਂ ਦੇ ਕੰਨ ਨਾਲ ਲਾ ਦਿੱਤਾ।

ਮਾਂ ਨੇ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਦੇ ਵਾਰ 'ਹੈ...ਲੋ...ਹੈ...ਲੋ...' ਕਿਹਾ। ਤਦ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਧੀ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਉਸ ਦੇ ਕੰਨੀ ਪਈ, 'ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਮਾਂ। ਹੋਰ ਸੁਣਓ! ਤੁਹਾਡੀ ਸਿਹਤ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿੰਦੀ ਐ? ਮੇਰੀ ਭਾਬੋ ਰਾਣੀ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਐ?'

ਮਾਂ ਨੇ ਹਲਕੀ ਜਿਹੀ ਖਾਂਸੀ ਕਰਕੇ ਗਲਾ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ। ਤੇ ਬੋਲੀ, 'ਹਾਂ ਧੀਏ, ਸਿਹਤ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਚੰਗੀ-ਭਲੀ ਐ। ਸੁੱਖ ਨਾਲ ਬੈਠੀ-ਬਿਠਾਈ ਨੂੰ ਤਿੰਨੋਂ ਡੰਗ ਤੱਤੀ ਰੋਟੀ ਮਿਲਦੀ ਐ।

ਹੋਰ ਫਲ-ਫਰੂਟ ਵੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਵਾਧੂ ਹੁੰਦੈ। ਤੂੰ ਦੱਸ, ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ, ਜੁਆਕ ਸਭ ਰਾਜੀ ਬਾਜ਼ੀ ਨੇ? ਧੀਏ! ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਨਾਲ ਰੱਖੜੀ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਐ! ਤੂੰ ਆ ਜਾਂਦੀ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ। ਨਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕਿਹੜਾ ਦੂਰ ਐ?'

ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਬੋਲੀ, 'ਮਾਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੇ ਦੂਰ ਨੀ ਤਾਂ ਮੁਹਾਲੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤਾ ਨੇੜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਘਰਾਂ ਦੇ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਹੀ ਇੰਨੇ ਹੁੰਦੇ ਆ। ਘਰਾਂ 'ਚੋਂ ਨਿੱਕਲਿਆ ਕਿਹੜਾ ਜਾਂਦੈ? ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਆਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਇਰਾਦਾ ਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਰੱਖੜੀਆਂ ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਪਰ ਆਹ ਘੰਟਾ ਕੁ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੀ ਪਿਆਰੀ ਭਾਬੋ ਰਾਣੀ ਦਾ ਫ਼ੋਨ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਪੁਰਾ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵੀਰ ਨੂੰ ਰੱਖੜੀ ਬੰਨ੍ਹਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਮੁਹਾਲੀ ਤੋਂ ਸੁਵੱਖਤੇ ਪੰਜ ਵਜੇ ਚੱਲ ਕੇ ਨੌਂ ਵਜੇ ਤੱਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਮਾਂ, ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਬਥੇਰੇ ਘਰਾਂ 'ਚ ਵੇਖਦੀ ਹਾਂ। ਭਰਾ, ਭਰਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵਰਤਦੇ। ਨਾ ਹੀ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਵਰਤਦੇ ਨੇ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਬੱਸ ਸਾਲੀ ਅਤੇ ਸਾਂਝੂ ਨਾਲ ਹੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਈ ਐ। ਮਾਂ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਆਪਣਾ ਤਾਂ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਘਰ ਐ। ਜੋ ਰਣਜੀਤ ਜਿਹੀ ਮੇਰੀ

ਰੱਖੜੀ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਹਾਣੀ

ਪਿਆਰੀ ਭਾਬੋ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਾਏ ਨੇ। ਤੁਹਾਡੇ ਜੁਆਈ ਨੇ ਵੀ ਇਹੀ ਗੱਲ ਮੈਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰੀ ਕਹੀ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਰਣਜੀਤ ਭੈਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਇੰਝ ਲੱਗਦਾ ਹੁੰਦੈ, ਜਿਵੇਂ ਆਪਣੀ ਸਕੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੋਵਾਂ। ਮਾਂ ਤੂੰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਜੋ ਆਪਣਾ ਬੁਢਾਪਾ ਸੁਖਾਲੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨੂੰਹ-ਪੁੱਤ ਨਾਲ ਕੱਟ ਰਹੀ ਐ। ਮੇਰੀ ਰਣਜੀਤ ਭਾਬੀ ਵਰਗੀਆਂ ਨੂੰਹਾਂ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀਆਂ ਨੇ। ਚੰਗਾ ਮਾਂ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਘਰ ਦਾ ਰੋਟੀ ਟੁੱਕ ਵੀ ਕਰਨੈ। ਕੱਲ੍ਹ ਸੁਵੱਖਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੁਰਨਾ ਵੀ ਐ। ਇੰਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਫ਼ੋਨ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਬਚਨ ਕੌਰ ਨੇ ਫ਼ੋਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਲਈਆਂ। ਉਹ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿਚ ਨੂੰਹ ਨੂੰ ਬੋਲੀਆਂ ਕੋੜੀਆਂ-ਕਸੈਲੀਆਂ ਕਹਿ ਕੇ ਪਛਤਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਨੂੰਹ ਖੀਰ ਦੀ ਭਰੀ ਪਲੇਟ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਈ। ਪਲੇਟ ਉਸ ਨੇ ਮੰਜੇ ਦੇ ਕੋਲ ਪਏ ਮੇਜ ਉੱਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ। ਫਿਰ ਕਿਹਾ, 'ਮਾਂ ਜੀ, ਆਹ ਜ਼ਰਾ ਖੀਰ ਖਾ ਕੇ ਦੱਸਿਓ! ਮਿੱਠਾ ਕਿਵੇਂ ਐ?'

ਸੌਸ ਨੇ ਨੂੰਹ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜ ਕੇ ਘੁੱਟ ਲਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਬਿਠਾਉਂਦਿਆਂ ਬੋਲੀ, 'ਧੀਏ, ਮੈਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦੇ। ਮੇਰੀ ਚੰਦਰੀ ਜੁਬਾਨ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤੈਨੂੰ ਕੀ-ਕੀ ਬੋਲ ਗੀ? ਪਰ ਜਦ ਤੂੰ ਫੂਨ ਕਰਕੇ ਮੇਰੀ ਧੀ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ। ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਸਾਫ਼-ਸਾਫ਼ ਕਿਉਂ ਨੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਦੇ ਰੱਖੜੀ ਬੰਨ੍ਹਣ ਲਈ ਉਹਦੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ?'

ਉਸ ਨੇ ਸੌਸ ਨੂੰ ਘੁੱਟ ਕੇ ਗਲਵਕਤੀ ਪਾ ਲਈ। ਉਹਦਾ ਹਾਸਾ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਕੁਝ ਪਲਾਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਬੋਲੀ- 'ਮਾਂ ਜੀ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਦੱਸਿਆ ਸੀ। ਬਈ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਭੈਣ ਜੀ ਤੇ ਭਾਅ ਜੀ ਆ ਰਹੇ ਨੇ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸਮਝ ਲਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵੱਡੇ ਦੀਦੀ ਅਤੇ ਜੀਜਾ ਜੀ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਤਦ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਚਲੋ, ਜੇਕਰ ਮਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਭੁਲੇਖਾ ਲੱਗ ਹੀ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਏਦਾਂ ਈ ਠੀਕ ਐ! ਨੂੰਹ-ਸੌਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਦੇਰ ਹਾਸਾ ਠੱਠਾ ਵੀ ਤਾਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦੈ! ਨਾਲੇ ਮਾਂ ਜੀ, ਮੁਹਾਲੀ ਵਾਲੇ ਭੈਣ ਜੀ ਤਾਂ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਆਉਣ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ- 'ਭੈਣ ਜੀ, ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣੀ ਛੋਟੀ ਭਾਬੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਜਮ੍ਹਾਂ ਈਂ ਜੀਅ ਨੀ ਕਰਦਾ?' ਤਦ ਕਿਤੇ ਉਹ ਆਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਏ। ਨਾਲੇ ਮਾਂ, ਧੀਆਂ-ਧਿਆਣੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਘਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਬਾਬੂਲ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਦੀ, ਆਪਣੇ ਵੀਰਾਂ ਦੀ, ਭਾਬੀਆਂ ਦੀ, ਭਤੀਜੇ-ਭਤੀਜੀਆਂ ਦੀ ਸਦਾ ਸੁੱਖ ਈ ਮੰਗਦੀਆਂ ਆਈਆਂ ਨੇ। ਮਾਂ ਜੀ ਇਹ ਤਿੱਥ-ਤਿਉਹਾਰ ਤਾਂ ਭੈਣ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਦੇ ਵਸੀਲੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅੱਜ ਦੀ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਭਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਕੀਹਦੇ ਕੋਲ ਵਿਹਲ ਐ? ਭਲਾਂ ਕੌਣ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਂਦੈ?' ਨੂੰਹ ਦੀਆਂ ਇੰਨੀਆਂ ਸਿਆਣਪ ਭਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਬਚਨ ਕੌਰ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੰਝੂ ਵਹਿ ਤੁਰੇ।

ਕਵਿ-ਕਿਆਰੀ

ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਸ਼ਿਕਾਰੋ

ਕਵਿਤਾ

ਇਹ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹਵਾ ਦਾ,
ਹਾਕਮਾਂ ਰੁਖ਼ ਤੇ ਦੇਖ ਲੈ।

ਕਿੰਨੇ ਮਰਨਗੇ ਤੇਰੀ ਝੋਲੀ ਭਰਨ ਲਈ
ਉਂਜਤ ਰਹੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਤੇ ਦੇਖ ਲੈ।

ਕਿਵੇਂ ਚੀਕ-ਚਿਹਾੜਾ ਪਵੇਗਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਏ ਨੇ ਆਲ੍ਹਣੇ ਉਹ ਰੁੱਖ ਤੇ ਦੇਖ ਲੈ।

ਤੇਰੀਆਂ ਡਾਂਗਾਂ ਤਾਂ ਸਾਡੀਆਂ ਹਿੱਕਾਂ ਸਹਿ ਲੈਣਗੀਆਂ
ਬੇਗੈਰਤਾ ਸਾਡੀਆਂ ਧੀਆਂ-ਭੈਣਾਂ ਦੀ ਕੁੱਖ ਤੇ ਦੇਖ ਲੈ।

'ਅਮਰ' ਬੜੇ ਅਣਖੀ ਨੇ ਲੋਕ ਪੰਜਾਬ ਵਾਲੇ
ਤੋਤ ਦੇਣਗੇ ਤੇਰਾ ਗ਼ਰੂਰ ਸੱਤਾ ਦੇ ਸੁੱਖ ਤੂੰ ਦੇਖ ਲੈ।

ਰੱਖੜੀ

ਬਾਕੀ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਡਿੱਠਾ, ਬੜਾ ਪਵਿੱਤਰ ਇਹ ਤਿਉਹਾਰ।
ਰੱਖੜੀ ਦੇ ਇਸ ਗਾਨੇ ਵਿਚ, ਭੈਣ-ਭਰਾ ਦਾ ਗੁੰਦਿਆ ਪਿਆਰ।

ਭੈਣਾਂ ਦੀਆਂ ਸੱਧਰਾਂ ਵਾਲਾ, ਏਹਦੇ ਵਿਚ ਹੈ ਛੁਪਿਆ ਖਜ਼ਾਨਾ।
ਵੀਰਾਂ ਦੇ ਗੁੱਟ 'ਤੇ ਬੰਨ੍ਹਣ ਲਈ, ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਹੈ ਇਹ ਗਾਨਾ।

ਭੈਣਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀਰਾਂ ਦੇ ਲਈ, ਏਹਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਹਨ ਸੁਭਇਛਾਵਾਂ।
ਖਿੱਤੇ ਰਹਿਣ ਬਾਗ ਵੀਰਾਂ ਦੇ, ਉਹ ਵੀ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਨੇ ਦੁਆਵਾਂ।

ਏਹਦੇ ਰੰਗਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਹੀ ਰਹਿਣ, ਵੀਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵਿਚ ਰੰਗ।
ਭਤੀਜੇ ਭਤੀਜੀਆਂ ਕਰਨ ਤਰੱਕੀ, ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਦੰਗ।

ਭੈਣਾਂ ਲਈ ਵੀ ਵੀਰਾਂ ਦੇ ਨੇ ਹੁੰਦੇ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਉਚੇ-ਸੁੱਚ ਫਰਜ਼।
ਉਹ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਰੱਖੜੀ ਹੈ ਦੱਸਦੀ, ਪੂਰੇ ਕਰਨੇ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਗਰਜ਼।

ਭੈਣ ਭਰਾ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਰਿਸ਼ਤਾ, ਜਿਹੜੇ ਲੋਕੀਂ ਸਮਝ ਨੇ ਲੈਂਦੇ।
'ਅਮਰੀਕ ਤਲਵੰਡੀ' ਵਾਲੇ ਦੇ ਵਾਂਗੂੰ, ਭੈਣ ਤੋਂ ਜਾਨ ਵਾਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ।

-ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਤਲਵੰਡੀ ਕਲਾਂ
ਫੋਨ: 94635-42896

ਤੀਆਂ ਦਾ ਗੀਤ

ਸਾਉਣ ਦਾ ਮਹੀਨਾ, ਆਏ ਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਵੇ,
ਪੈਂਦੀ ਏ ਫੁਹਾਰ ਚੰਨਾ, ਛੇਤੀ ਛੇਤੀ ਆਣ ਮਿਲ ਵੇ।
ਪੀਂਘ ਦੇ ਹੁਲਾਰੇ ਨਾਲ, ਜਦੋਂ ਛੇਤਾਂ ਤੇਰੇ ਬੋਲ ਵੇ,
ਪੁੱਛਦੀਆਂ ਸਖੀਆਂ, ਨੀ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਤੇਰਾ ਢੋਲ ਵੇ?
ਬੁਠੇ ਲਾ ਕੇ ਬਹਾਨੇ, ਵਕਤ ਲੰਘਾਵਾਂ ਵੇ,
ਵੱਢ ਵੱਢ ਖਾਵੇ ਮੈਨੂੰ ਝੋਰਾ ਤੇਰੇ ਬਿਨ ਵੇ।
ਸਾਉਣ ਦਾ ਮਹੀਨਾ...।

ਲੈ ਕੇ ਸੰਧਾਰਾ ਜਦੋਂ, ਮੇਰਾ ਵੱਡਾ ਵੀਰ ਆਇਆ ਸੀ,
ਭਰ ਕੇ ਉਹ ਟੋਕਰਾ, ਮੱਠੀਆਂ ਦਾ ਲਿਆਇਆ ਸੀ।

ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਸੱਸੜੀ ਨੂੰ ਆਖ ਸੁਣਾਇਆ ਵੇ,
ਸੱਜਦੇ ਨਾ ਭੈਣਾਂ ਬਿਨ ਪੇਕੇ ਇਹ ਦਿਨ ਵੇ।
ਸਾਉਣ ਦਾ ਮਹੀਨਾ...।

ਗਿੱਧੇ ਵਿਚ ਵੜ ਕੇ, ਮੈਂ ਗੋੜਾ ਦੇਹ ਬੋਲੀ ਪਾਈ ਵੇ,
ਸਹੇਲੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਤਾਹਨੇ ਮਾਰੇ ਭਰਜਾਈ ਵੇ।
ਵੀਰ ਵੀ ਹੋਇਆ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਚੁੱਪ ਚੁੱਪ ਵੇ,
ਕਾਹਦਾ ਹੱਕ ਪੇਕੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਬਿਨ ਵੇ।
ਸਾਉਣ ਦਾ ਮਹੀਨਾ...।

-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ "ਨੂਰਪੁਰੀ"

ਨਫਰਤਾਂ ਦੇ ਕੰਡੇ

ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਚੁੰਨੀ, ਦਸਤਾਰ ਕਾਹਤੋਂ ਚੁੱਭਦੇ
ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਨਿਓ, ਕਕਾਰ ਕਾਹਤੋਂ ਚੁੱਭਦੇ।

ਝੂਠਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਨੂੰ, ਸਲਾਮਾਂ ਨਿੱਤ ਹੁੰਦੀਆਂ
ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਸੱਚੇ, ਕਿਰਦਾਰ ਕਾਹਤੋਂ ਚੁੱਭਦੇ

ਕੀਤੇ ਆ ਰਿਕਾਰਡ ਪੈਦਾ, ਹਿੱਕਾਂ ਦਿਆਂ ਜ਼ੋਰਾਂ 'ਤੇ
ਮਿਹਨਤਾਂ ਮਸ਼ੱਕਤਾਂ, ਮਿਆਰ, ਕਾਹਤੋਂ ਚੁੱਭਦੇ।

ਚਿਹਰਿਆਂ ਤੇ ਖਿਤਿਓਂ ਜਲਾਲ, ਜ਼ਰ ਹੁੰਦੇ ਨਾ
ਖਾਲਸਾਈ ਚੜ੍ਹਤਾਂ, ਦੀਦਾਰ ਕਾਹਤੋਂ ਚੁੱਭਦੇ।

ਪਿੰਡਾਂ 'ਚੋਂ ਭਜਾਏ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਤਿਵਾਦੀ ਆਖ ਕੇ
ਹੁਣ, ਵੱਸਦੇ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਤੋਂ, ਪਾਰ ਕਾਹਤੋਂ ਚੁੱਭਦੇ।

ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀਆਂ ਠੋਕਰਾਂ 'ਤੇ, ਵੈਰਾਂ ਦੇ ਲੜਾਝਿਓਂ
ਡਿੱਗ ਡਿੱਗ ਹੋਏ ਪੱਥਾਂ, ਭਾਰ ਕਾਹਤੋਂ ਚੁੱਭਦੇ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਚਾਏ ਜੰਝੂ, ਧੋਤੀਆਂ ਤੇ ਟੋਪੀਆਂ
ਓਹੀ ਮੁੱਛ ਦਾਹੜੀ, ਦਸਤਾਰ ਕਾਹਤੋਂ ਚੁੱਭਦੇ।

ਹਾਰਲੇ ਬੁਲਟ ਉੱਤੇ, ਨੀਲਾ ਚੋਲਾ ਖਿੰਡਦਾ
ਘੋੜਿਆਂ 'ਤੇ ਸਜਿਓ ਸਵਾਰ, ਕਾਹਤੋਂ ਚੁੱਭਦੇ।

ਕੁਤਤੇ ਪਜਾਮੇ ਚਿੱਟੇ, ਜੁੱਤੀ ਪਾਈ ਕੱਢਵੀਂ
ਸਿੰਘ ਹੋ ਕੇ ਨਿੱਕਲੇ, ਤਿਆਰ ਕਾਹਤੋਂ ਚੁੱਭਦੇ।

ਵੱਖਰੀ dress ਪਾ ਕੇ, ਨਿੱਕਲੇ ਸਹੋਤਿਆ
ਸੋਹਣੇ ਤੇ ਸੁਨੱਖੇ, ਸਰਦਾਰ ਕਾਹਤੋਂ ਚੁੱਭਦੇ।

- ਕੁਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਭਾਨਸੀਵਲ
ਫੋਨ: 778-863-2472

ਗੁਜ਼ਲ

ਲੱਭਦਾ ਜ਼ਮੀਰ ਔਖਾ ਜਿੱਥੇ ਅਮੀਰ ਮਿਲਦੇ।
ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਰੱਬ ਤਾਂ ਓਥੇ ਜਿੱਥੇ ਫਕੀਰ ਮਿਲਦੇ।

ਸਹਿਬਾਂ ਦੇ ਵੀਰ ਬਚ 'ਗੇ ਮਿਰਜ਼ੇ ਦੀ ਮੌਤ ਕਰਕੇ
ਮਿਰਜ਼ੇ ਨੇ ਨਾ ਸੀ ਮਰਨਾ ਉਸਨੂੰ ਜੇ ਤੀਰ ਮਿਲਦੇ।

ਵਿਛੜੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਆਸ਼ਿਕ ਮਿਲਦੇ ਨਹੀਂ ਦੁਬਾਰਾ
ਫਿਲਮਾਂ 'ਚ ਹੀ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਆ ਕੇ ਅਖੀਰ ਮਿਲਦੇ।

ਕਿੱਦਾ ਮਿਟੇਗੀ ਦੂਰੀ ਹੱਦਾਂ 'ਤੇ ਹੈ ਪਈ ਜੋ
ਲੀਡਰ ਦਿਲਾਂ 'ਚ ਖਿੱਚ ਕੇ ਪੱਕੀ ਲਕੀਰ ਮਿਲਦੇ।

ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਲਦੀ ਹੀ ਹੁਣ ਮੰਡੀ 'ਚ ਹੋਕਾ ਲੱਗਣਾ
ਏਥੇ ਇਮਾਨ ਮਿਲਦੇ ਏਥੇ ਜ਼ਮੀਰ ਮਿਲਦੇ।

ਦਿਸਦੇ ਨਾ ਰੁੱਖ ਕਿਤੇ ਵੀ ਬੰਜਰ ਜ਼ਮੀਨ ਹੋਈ
ਬਸ ਸੁਪਨਿਆਂ 'ਚ ਹੀ ਹੁਣ ਕਿੱਕਰ ਕਰੀਰ ਮਿਲਦੇ।

ਖੁਬਰੇ ਹਵਾ 'ਚ ਕੀ ਹੈ ਮੁੱਕੀ ਮਿਠਾਸ ਸਭ 'ਚੋਂ
ਨਿਵ ਕੇ ਨਾ ਕੋਈ ਮਿਲਦਾ ਬਣ ਕੇ ਸ਼ਤੀਰ ਮਿਲਦੇ।
-ਹਰਦੀਪ ਬਿਰਦੀ

ਬਾਲਜ਼ਾਕ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਬਾਰੇ ਨਾਵਲ

ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਮਹਾਨ ਨਾਵਲਕਾਰ, ਕਹਾਣੀਕਾਰ, ਨਾਟਕਕਾਰ, ਨਿਬੰਧਕਾਰ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਕ ਓਨੋਰੇ ਦ ਬਾਲਜ਼ਾਕ (1799-1850) ਦੇ ਬਹੁਪੱਖੀ ਤੇ ਬਹੁਰੰਗੀ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਅਮਰੀਕੀ ਲੇਖਕ ਚਾਰਲਸ ਗੋਰਹਾਮ ਦਾ ਜੀਵਨੀ ਮੂਲਕ ਨਾਵਲ 'ਵਾਈਨ ਆਫ ਲਾਈਫ' ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 1958 ਵਿੱਚ ਡਾਇਲ ਪ੍ਰੈਸ, ਨਿਊਯਾਰਕ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਮੁੜ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਛਪਿਆ। ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ 'ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੁਨੀਆ ਦੀਆਂ ਦੁਰਲੱਭ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਬਾਜ਼ਾਰ 'ਚੋਂ ਪੁਸਤਕ ਓੜਲ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਲੇਖਕ ਚਾਰਲਸ ਗੋਰਹਾਮ ਵੀ ਅਣਗੋਲਿਆ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ 'ਚੈਂਬਰਜ਼ ਬਾਇਓਗਰਾਫੀਕਲ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ' ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਸੂਚਨਾ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਚਾਰਲਸ ਗੋਰਹਾਮ ਦੇ ਨਾਵਲ

ਜੰਗ ਬਹਾਦਰ ਗੋਇਲ

'ਵਾਈਨ ਆਫ ਲਾਈਫ' ਦਾ ਨਾਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 1971-72 ਦੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਆਪਣੇ ਬਚਪਨ ਦੇ ਦੋਸਤ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ ਕੋਲੋਂ ਸੁਣਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਅਤਿ ਸਤਿਕਾਰਕ ਬਹੁਵਿਧਾਈ ਲੇਖਕ ਮਰਹੂਮ ਸੁਖਬੀਰ ਤੋਂ ਹਾਸਿਲ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਹ ਵਿਸ਼ਵ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਬੜੇ ਗੰਭੀਰ ਪਾਠਕ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਤਾਂ ਅਨਮੋਲ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਸੀ। ਇਹ ਜੀਵਨੀ-ਮੂਲਕ ਨਾਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਦੇ ਛੇਵੇਂ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਸਟਰੈਂਡ ਬੁੱਕ ਸਟਾਲ ਤੋਂ ਖਰੀਦ ਕੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਘਰੇ ਮਿਲਣ ਆਏ ਕਿਸੇ ਦੋਸਤ ਕੋਲ ਇਸ ਨਾਵਲ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਰੀਫ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਹ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਮੰਗ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਸੱਚ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਿਤਾਬ ਹੱਥੋਂ ਗਈ ਸੇ ਗਈ। ਰੱਬ ਸਬੱਬੀ ਹੀ ਘਰ ਮੁੜਦੀ ਹੈ। 'ਵਾਈਨ ਆਫ ਲਾਈਫ' ਮੁੜ ਸੁਖਬੀਰ ਦੇ ਕਦੇ ਹੱਥ ਨਾ ਲੱਗੀ।

ਮੈਂ ਅਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਹੀ ਇਸ ਨਾਵਲ ਦੀ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਭਾਲ ਕੀਤੀ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਨਾ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ 'ਚੋਂ ਲੱਭੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ। ਮੈਨੂੰ 2001 ਵਿੱਚ ਬਤੌਰ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਆਬਜ਼ਰਵਰ ਕੋਲਕਾਤਾ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਥੋਂ ਦੀ ਬੁੱਕ ਸਟਰੀਟ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਲੱਭਣ ਗਿਆ। ਕੋਲਕਾਤਾ ਦੀ ਕਾਲਜ ਸਟਰੀਟ ਦਾ ਬੁੱਕ ਬਾਜ਼ਾਰ ਏਸ਼ੀਆ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪੁਸਤਕ ਬਾਜ਼ਾਰ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸੈਂਕੜ ਹੈਂਡ ਬੁੱਕ

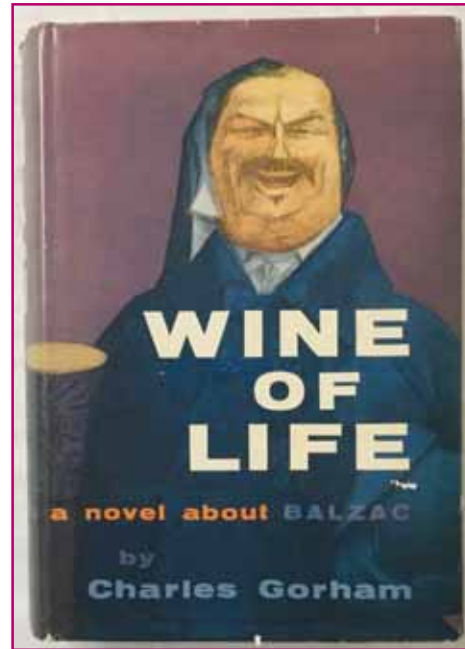
ਮਾਰਕੀਟ ਹੈ। ਪਰ 'ਵਾਈਨ ਆਫ ਲਾਈਫ' ਉਥੋਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਕਰੇਤਾ ਕੋਲੋਂ ਨਾ ਮਿਲੀ।

ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ 2008 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 2010 ਤੱਕ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਭਿਆਨਕ ਸਮਾਂ ਸੀ- ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ। ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਲਾ-ਇਲਾਜ ਸਮੱਸੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਬਿਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਬਿਸਤਰ ਨਾਲ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਸਰੀਰਕ ਪੀੜ ਕਾਰਨ ਦੁਖੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਦਰਦ ਨਿਵਾਰਕ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸਮਾਂ ਕੱਟਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸਰੀਰਕ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੇਹੱਦ ਬੇਚੈਨੀ ਅਤੇ ਬੇਵੱਸੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਦੀ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਸਹਾਰਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਸਥਿਰ ਤੇ ਸੰਤੁਲਿਤ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਦੇ ਕਲਪਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ 'ਵਾਈਨ ਆਫ ਲਾਈਫ' ਟੱਕਰੇਗੀ। ਹੋਇਆ ਇੰਝ ਕਿ ਮੇਰਾ ਇਕਲੌਤਾ ਪੁੱਤਰ ਗੌਰਵ ਲੰਡਨ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਪੁਸਤਕ ਵਿਕਰੇਤਾ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜੋ ਦੁਰਲੱਭ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਲਿਟਰੇਰੀ ਲਾਇਸੈਂਸ ਤਹਿਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਹੁਬਹੂ ਨਕਲ (ਫੋਸੀਮਿਲ ਕਾਪੀ) ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜੀ। ਇਹ ਪਾਰਸਲ ਮੈਨੂੰ 8 ਦਸੰਬਰ 2010 ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਕਵੀ (ਮਰਹੂਮ) ਇਮਰੋਜ਼ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਲੇਖਿਕਾ ਮਹਿੰਦਰ ਰਿਸ਼ਮ ਮੇਰੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਹਾਲ ਜਾਣਨ ਲਈ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਮਰੋਜ਼ ਨੇ ਪਾਰਸਲ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਤੇ 'ਵਾਈਨ ਆਫ ਲਾਈਫ' ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਬਾਰਕ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਛੋਹ ਹਾਸਿਲ ਹੋਈ।

ਹਲਚਲ ਭਰਪੂਰ 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਪਿੱਠਭੂਮੀ ਤੇ ਬਾਲਜ਼ਾਕ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਚਾਰਲਸ ਗੋਰਹਾਮ ਦਾ ਇਹ ਨਾਵਲ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਤੇ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਜੀਵਨੀ ਮੂਲਕ ਨਾਵਲਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੇਖਿਕਾ ਨੈਸੀ ਹਾਰੇਨ ਅਨੁਸਾਰ, "ਬਾਲਜ਼ਾਕ- ਦਿ ਗ੍ਰੇਟ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਪੂਰਨ ਚਿਤਰਣ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੋਰ ਕਿੱਧਰੋਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਾਮਵਰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਹਸਤੀ 'ਤੇ ਇੰਨਾ ਸੋਹਣਾ ਨਾਵਲ ਆਖਰ ਲਿਖਿਆ ਕਿਵੇਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਨਾਵਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਟਾਈਟਲ ਪੇਜ 'ਤੇ ਮੈਂ ਵਿਸਮਿਤ ਚਿੰਨ (!) ਅੰਕਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹਾਂਗੀ।"

ਘਰੇਲੂ ਅਤੰਤਰਾਂ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਨੂੰ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰ ਕੇ ਚਾਰਲਸ ਗੋਰਹਾਮ ਨੇ ਦੋ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਸਮਾਂ ਪੈਰਿਸ ਵਿੱਚ ਬਤੀਤ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਬਾਲਜ਼ਾਕ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸਭ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਗਿਆ। ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀ ਤੇ

ਉਸ ਨੇ ਬਾਲਜ਼ਾਕ ਅਤੇ 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪੈਰਿਸ ਨੂੰ ਪੁਨਰ-ਸੁਰਜੀਤ ਕੀਤਾ। ਨਾਵਲ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਚਾਰਲਸ ਗੋਰਹਾਮ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਥਾਨਕ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਤੇ ਸੰਵਾਦ ਉਸ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਦੀ ਉਪਜ ਹਨ। ਨਾਵਲ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਚਾਰਲਸ ਗੋਰਹਾਮ

ਚਾਰਲਸ ਗੋਰਹਾਮ ਦੇ ਨਾਵਲ 'ਵਾਈਨ ਆਫ ਲਾਈਫ' ਦਾ ਸਰਵਰਕ।

ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਉਹ ਖੁਦ ਹੀ ਬਾਲਜ਼ਾਕ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਜਣਾ ਦਾ ਸਿਖਰ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਿਰਜਕ ਖੁਦ ਹੀ ਆਪਣੇ ਨਾਇਕ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਵਿੱਚ ਢਲ ਜਾਵੇ।

ਚਾਰਲਸ ਗੋਰਹਾਮ ਨੇ ਬਾਲਜ਼ਾਕ ਦੀ ਪੰਝੁੜੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕਬਰ ਤੱਕ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨ ਜੀਵਨ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਦਿਲ-ਟੁੰਬਵੀ ਕਹਾਣੀ ਏਨੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਬਾਲਜ਼ਾਕ ਦੇ ਅੰਗ-ਸੰਗ ਹੀ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਬਾਕੀ ਬਚੀ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ, ਜੋ ਇਸ ਨਾਵਲ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ

ਹੋਵੇ। ਚਾਰਲਸ ਗੋਰਹਾਮ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਹਾਨ ਨਾਇਕ ਦੀ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਅਸੀਮ ਸਿਰਜਣਾ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਨੂੰ ਬੜੀ ਸੂਖਮਤਾ ਨਾਲ ਉਲੀਕਿਆ ਹੈ। ਬਾਲਜ਼ਾਕ ਜਿਹੇ ਜਿਹਾ ਵੀ ਸੀ, ਖਰਾ-ਖੋਟਾ, ਖਾਲਸ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲੇਖਕ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਦੀ ਖਾਕਾਕਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਬਾਲਜ਼ਾਕ ਦਾ ਸਰਾਪਿਆ ਬਚਪਨ, ਉਸ ਦੀ ਬੇਅੰਤ ਲੇਖਣ ਸ਼ਕਤੀ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧਨ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਦੀਆਂ ਨਾਦਾਨ ਤੇ ਨਾਕਾਮ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਇਕੱਲ ਨੂੰ ਭਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼, ਸ਼ਾਹੀ ਠਾਠ-ਬਾਠ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਊਣ ਦੀ ਚਾਹਤ, ਲਗਾਤਾਰ ਕਰਜ਼ੇ ਹੇਠ ਰਹਿ ਕੇ ਲੇਖਣ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਤੇ 'ਦਿ ਹਿਊਮਨ ਕਾਮੇਡੀ' ਵਰਗੇ ਅਦਭੁੱਤ ਮਹਾਂਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਰਚਨਾ ਉਸ ਨੂੰ ਮਹਾਮਾਨਵ ਅਤੇ ਬੇਹੱਦ ਗਿਆਨਵਾਨ ਦਾ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਬਾਲਜ਼ਾਕ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਆਖਰੀ ਵੀਹ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ 90 ਨਾਵਲ ਤੇ ਕਈ ਕਹਾਣੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ, ਜੋ 'ਦਿ ਹਿਊਮਨ ਕਾਮੇਡੀ' ਦੀਆਂ 16 ਜਿਲਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ 2472 ਪਾਤਰ ਹਨ। ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨੇ ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਇੰਨੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਗੈਲਰੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਜੀਵਨ ਦਾ 'ਰਿਕਾਰਡ ਰੂਮ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

19ਵੀਂ ਸਦੀ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਬਾਲਜ਼ਾਕ ਦੇ ਨਾਵਲਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਦੀ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਆਸਮਾਨ ਤਾਂ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਧਨ ਦੇ ਪਸਾਰੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਖਲਾਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੋਣਾ ਬਣਾ ਛੱਡਿਆ ਸੀ। ਚਾਰਲਸ ਗੋਰਹਾਮ ਨੇ ਇੱਕ ਨਿਪੁੰਨ ਸਮਾਜਸ਼ਾਸਤਰੀ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਵਾਂਗ ਇਸ ਸਦੀ ਦਾ ਬੇਹੱਦ ਸਜੀਵ ਚਿਤਰਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। 'ਵਾਈਨ ਆਫ ਲਾਈਫ' ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਇੰਝ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪੈਰਿਸ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਮੁੱਚੇ ਯੂਰਪ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਚਾਰਲਸ ਗੋਰਹਾਮ ਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਇਹ ਕਮਾਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਮਹਿਜ਼ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ।

'ਵਾਈਨ ਆਫ ਲਾਈਫ' ਜਿਹੇ ਅਨੂਠੇ ਜੀਵਨੀ ਮੂਲਕ ਨਾਵਲ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ 'ਜੀਵਨ ਮਦਿਰ' ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਪੁਨਰ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰ ਕੇ ਜੋ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਹੋਈ, ਉਸ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਚਾਲੀ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਉਡੀਕ ਸਾਰਥਿਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਬਾਲਜ਼ਾਕ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣ ਜੀਵਨ ਪੱਧਤੀ ਅਤੇ ਲੇਖਣ ਸ਼ੈਲੀ ਦਾ ਜਿਸ ਅਪਣਤ ਅਤੇ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਨਾਲ ਚਾਰਲਸ ਗੋਰਹਾਮ ਨੇ ਚਿਤਰਣ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਨਾਲ ਸੁਹਿਰਦ ਪਾਠਕ ਵੀ ਸਰਾਬੋਰ ਹੋਣਗੇ- ਇਹ ਮੇਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ।

ਪੈਰ ਪੁੱਟਿਆਂ ਹੀ ਪੈੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਤੌਰ ਬਣਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤੌਰ ਹੀ ਤੋੜ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਤੁਰਦਿਆਂ ਤਕਲੀਫ਼ਾਂ ਵੀ ਝੱਲਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਤੂਫ਼ਾਨ ਵੀ ਟੱਕਰਦੇ ਹਨ, ਪੈਰੀਂ ਛਾਲੇ ਵੀ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਬਕਾਵਟੀ ਮੁੜਕੇ ਦੀਆਂ ਘਰਾਨਾਂ ਵੀ ਵਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੀ ਚਾਹਤ ਮੁਸਲਸਲ ਮੁਸਾਫ਼ਿਰੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਐ, ਕਿਉਂਕਿ:

'ਜਿਨ ਕੇ ਹੋਠੋਂ ਪੈ ਹਸੀਂ ਔਰ ਪਾਉਂ ਮੈਂ ਛਾਲੇ ਹੋਗੇ ਹਾਂ ਵੇਹੀ ਲੋਗ ਤੁਮਹੋਂ ਚਾਹਨੇ ਵਾਲੇ ਹੋਗੇ'।

ਕਿਸੇ ਕਿਹੋ ਕਿ 'ਰੁਕਣ ਨਾ

ਕਦਮ ਕਦੀ/ਕਾਹਦਾ ਉਹ ਸਫਰ ਭਲਾ?/ਜੇ ਰਾਹੀ ਨਾ ਬੱਕਣ ਕਦੀ।/ਅਸੀਂ ਨਿਕਲੇ ਨਹੀਂ ਸੈਰੀ/ਕਾਹਦੀ ਉਹ ਮੰਜ਼ਿਲ ਹੋਈ?/ਜੇ ਮਿਲ ਗਈ ਦੋ ਪੈਰੀਂ!'

ਨਾਮਵਰ ਉਰਦੂ ਸ਼ਾਇਰ ਨਿਦਾ ਫਾਜ਼ਲੀ ਕਹਿੰਦੈ:

ਪ੍ਰੋ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗੰਡਮ
ਫੋਨ: 98766-55055

'ਸਫਰ ਮੇਂ ਧੂਪ ਤੋ ਹੋਗੀ ਜੋ ਚਲ ਸਕੇ ਤੋ ਚਲੇ ਸਭੀ ਹੈਂ ਭੀੜ ਮੇਂ ਜੋ ਨਿਕਲ ਸਕੇ ਤੋ ਚਲੇ'। ਇਕ ਹੋਰ ਸੱਜਣ ਦੇ ਬੋਲ ਹਨ: 'ਇਨਹੀਂ ਪੱਥਰੋਂ ਪੈ ਚਲ ਕੇ ਜੋ ਆ ਸਕੇ ਤੋ ਆਉ ਮੇਰੇ ਘਰ ਕੇ ਰਾਸਤੇ ਮੇਂ ਕੋਈ ਕਹਿਕਸ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ।' ਸਾਡੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਹਨ: ਜੇ ਕਰ ਮੰਜ਼ਿਲ ਮਾਰਨੀ, ਟਿਕ ਕੇ ਨਾ ਫਿਰ ਬਹਿ। ਝਈਆਂ ਝੱਖਤਾਂ ਨਾਲ ਲੈ, ਤੂਫ਼ਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖਹਿ! ਚੀਨੀ ਕਹਾਵਤ ਹੈ ਕਿ ਹਜ਼ਾਰ ਮੀਲ ਦਾ ਪੰਧ ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ ਪੁੱਟਿਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੈ। ਆਰੰਭ ਹੀ ਝਾਕਾ ਭਰਿਆ ਹੁੰਦੈ, ਬੇਯਕੀਨੀ ਜਿਹੀ ਵਾਲਾ, ਹਿਚਕਚਾਹਟ ਪੂਰਨ। ਫਿਰ ਚਲ ਪਏ ਤਾਂ ਚਲ ਪਏ, ਬਸ ਚਲ ਸੋ ਚਲ। ਮੰਜ਼ਿਲ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਮੀਲ-ਪੱਥਰ ਵਲ ਝਾਤੀਆਂ ਨਹੀਂ ਮਾਰਦੇ, ਅਰਜਨ ਵਾਂਗ ਮਛਲੀ ਦੀ ਅੱਖ 'ਤੇ ਹੀ ਅੱਖ ਰਖਦੇ ਹਨ- 'ਜਬ ਸੇ ਚਲਾ ਹੂੰ ਮੇਰੀ ਮੰਜ਼ਿਲ

‘ਮੰਜ਼ਿਲ ਬਨਾਮ ਮਾਰਗ’

ਪੈ ਨਜ਼ਰ ਹੈ/ਮੈਂ ਨੇ ਰਾਸਤੇ ਮੇਂ ਮੀਲ ਕਾ ਪੱਥਰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਾ (ਬਸੀਰ ਬਦਰ)।

ਇਹ ਵੀ ਬੜੀ ਨੇਕ ਸਲਾਹ ਹੈ ਕਿ 'ਚਲ ਪੈੜਾ ਮਾਰ ਲਈਏ ਧੁੱਪ-ਛਾਂ ਫੇਰ ਸਹੀ ਪਹਿਲਾ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੀ ਸਾਰ ਲਈਏ!

ਬਹੁਤੇ ਚੱਲੇ ਹੋਏ ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ ਚੱਲਦੇ ਹਨ; ਕਈ ਨਵੇਂ ਰਾਹ ਲਭਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਔਝੜੇ ਪੈਂਡੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ ਉੱਪਰ ਨਵੇਂ ਤੇ ਔਝੜੇ ਪੈਂਡੇ ਪੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਹੀ ਦਰਜ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਮਰੀਕੀ ਕਵੀ ਰੌਬਰਟ ਫਰੋਸਟ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਵਿਤਾ ਹੈ- 'ਦ ਰੋਡ ਨਾਟ ਟੇਕਨ' (ਅਣ-ਅਪਣਾਇਆ ਰਸਤਾ) ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਇੱਕ ਦੋਰਾਹੇ ਦੀ ਗਲ ਕਰਦਿਆਂ ਲਿਖਦੈ- 'ਇੱਕ ਜੰਗਲ ਵਲ ਦੋਰਾਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ/ਮੈਂ ਘਟ ਚਲਿਆ ਰਾਹ ਚੁਣਿਆ/ਇਸ ਚੋਣ ਨੇ ਹੀ ਸਾਰਾ ਫਰਕ ਪਾ ਦਿੱਤੇ'!

ਕਿਸੇ ਠੀਕ ਹੀ ਕਿਹੈ- 'ਚਲ ਪੈੜਾ ਛਡ ਚਲੀਏ, ਬੁੱਝੇ ਰਾਹੀਂ ਕੀ ਚੱਲਣਾ? ਰਾਹ ਸੱਜਰੇ ਕੱਢ ਚੱਲੀਏ।

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਫਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਰਟ ਕੱਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਮੁਸਾਫ਼ਰੀ ਦੇ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨੇ ਰੰਗ ਦੇਖਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੇਖਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਵੀ ਹਨ। ਸ਼ਾਰਟ ਕੱਟ ਕਈ ਵਾਰ ਜੀਵਨ ਹੀ ਕੱਟ ਸ਼ਾਰਟ ਕਰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਜੇ ਸਫਰ ਸ਼ਾਰਟ ਕੱਟ ਕਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਮਾਰਗ ਦੇ ਖੱਟੇ-ਮਿੱਠੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੰਦ ਤੋਂ ਵਿਰਥੇ ਰਹਿ ਜਾਈਦੈ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਨਾਲੋਂ ਮਾਰਗ ਦੇ ਮੰਜ਼ਰ ਵਧੇਰੇ ਮਨਮੋਹਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ!

ਮੰਜ਼ਿਲ ਨਾਲੋਂ ਬੇਹਤਰ ਰਾਹ, ਚਲਦੇ ਰਹਿਣਾ, ਜੀਣ ਦਾ ਚਾਅ। ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਰਸਤਾ ਬਣਾ, ਸਾਬਤ ਕਦਮੀ ਚਲਦਾ ਜਾਹ। ਬਿਖੜੇ ਪੈਡਿਆਂ ਉੱਪਰ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਚਲਣਾ ਪੈਂਦੈ। ਇਨ੍ਹੀਂ

ਰਾਹੀਂ 'ਕੱਲੇ ਦਾ ਕਾਫਿਲਾ' ਹੁੰਦੈ!

'ਰਾਹ ਬਣਦੇ ਚਲਿਆਂ ਹੀ, ਪੰਧ ਜੋ ਔਝੜ ਹੋਵੇ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ 'ਕੱਲਿਆਂ' ਹੀ'।

ਪਰ 'ਚਲਦਾ ਰਹਿ ਮਿੱਤਰਾ/ਤੇਰਾ ਪੰਧ ਲੰਮੇਰਾ ਹੈ/ਨਾ ਟਿਕ ਕੇ ਬਹਿ ਮਿੱਤਰਾ'।

ਅਤੇ 'ਨਾ ਅੱਕ ਨਾ ਬੱਕ ਮਾਹੀਆ/ਤੂੰ 'ਕੱਲਾ' ਹੀ ਕਾਫਿਲਾ ਏ/ਨਾ ਹੋਰਾਂ ਵਲ ਤਕ ਮਾਹੀਆ'।

ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਪੁੱਜ ਕੇ ਵੀ ਅਗੋਂ ਤੁਰੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲਲਕ ਲੱਗੀ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ- 'ਸਿਤਾਰੇ' ਕੇ ਆਗੇ ਜਹਾਂ ਔਰ ਭੀ ਹੈ/ਅਭੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕੇ ਇਮਤਿਹਾਂ ਔਰ ਭੀ ਹੈ/ਤੂੰ ਸਾਹੀਨ ਹੈ ਕਾਮ ਹੈ ਪਰਵਾਜ਼ ਤੇਰਾ/ਤੇਰੇ ਸਾਹਮਨੇ ਆਸਮਾਂ ਔਰ ਭੀ ਹੈ' (ਡਾ. ਇਕਬਾਲ)।

ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਕਾਮਯਾਬੀਆਂ-ਨਾਕਾਮਯਾਬੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੀ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮਕਸਦ ਹੁੰਦੈ, ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਵਿੱਚ ਸਮਾ ਜਾਣ ਦਾ। ਜਾਣੀ ਜੀਵਨ ਯਾਤਰਾ ਉਪਰੰਤ ਵੀ ਜੀਵਨ ਯਾਤਰਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵਿਕਟੋਰੀਅਨ ਯੁਗ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕਵੀ ਰਾਬਰਟ ਬਰਾਊਨਿੰਗ ਦੀ ਇੱਕ ਖੂਬਸੂਰਤ ਕਵਿਤਾ ਹੈ- 'ਦ ਲਾਸਟ ਰਾਈਡ ਟੂ ਗੈਦਰ' (ਇਕੱਠਿਆਂ ਆਖਰੀ ਘੁੜਸਵਾਰੀ)। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਵੀ ਆਪਣੀ ਮਹਿਬੂਬਾ, ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਠੁਕਰਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਨਾਲ ਆਖਰੀ ਘੁੜਸਵਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਅੱਖੇ-ਸੱਖੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਵਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਕਵੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਵਹਿਣ ਵਿੱਚ ਵਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਮੌਜੂਦਾ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਮਹਿਮਾਮਈ ਮੰਨਦੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਇੱਕ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਵਾਂਗ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੈ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅਣਮਿਲਿਆ-ਅਧੂਰਾ ਵੀ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦੈ ਤਾਂ ਕਿ ਪਰਮ ਪਿਤਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਉਸ ਅਧੂਰਤ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਮੰਗੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਹੁਣ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ-ਮਿਲਣ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦਲੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਕਸਦ ਹੋਵੇਗਾ! ਨਾਟਕੀ ਇਕਬਚਨੀ ਵਿਧਾ ਵਾਲੀ ਇਸ ਬਾਕਮਾਲ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਕਵੀ ਸਵਾਲ ਕਰਦੈ-

ਕਿਸ ਨੂੰ ਪਤੈ ਉਸ ਲਈ ਕੀ ਸਹੀ ਹੈ?...ਇਸ ਜੀਵਨ ਉਪਰੰਤ ਵੀ ਤਾਂ ਇੱਕ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣੈ, ਕੋਈ ਅਨੰਦਮਈ ਸੁਰਤ ਤਾਂ ਰਹੇ ਮਰਨ ਬਾਅਦ...ਜੇ ਧਰਤੀ ਐਨੀ ਚੰਗੀ ਐ ਤਾਂ ਕੀ ਸੁਰਗ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ? ਹੁਣ, ਸੁਰਗ ਅਤੇ ਉਹ (ਮਹਿਬੂਬਾ) ਇਸ ਸਵਾਰੀ ਤੋਂ ਅਗੋਂ ਮਿਲਣਗੇ!

ਬਰਾਊਨਿੰਗ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਹਿੰਦੈ-ਆਹ! ਬੰਦੇ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਉਸ ਦੀ ਪਕੜ ਤੋਂ ਪਾਰ ਤਕ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਐ, ਵਰਨਾ ਸੁਰਗ ਫਿਰ ਕਾਹਦੇ ਲਈ ਹੈ?

ਸੁਣਿਐਂ ਸੁਰਗ ਵਿੱਚ ਹੂਰਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਨੇਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਸੀਬ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੂਰਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਵਡਿਆਂ-ਵਡਿਆਂ ਦੀ ਵਾਟ ਲਗਾ ਛਡੀ!

ਡਾ. ਮੁਹੰਮਦ ਇਕਬਾਲ ਐਵੇਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ- ਉਮੀਦ-ਏ-ਹੂਰ ਨੇ ਸਭ ਕੁਛ ਸਿਖਾ ਰਖਾ ਹੈ ਵਾਇਜ਼ ਕੋ,

ਯੇ ਹਜ਼ਰਤ ਦੇਖਨੇ ਮੇਂ ਸੀਧੇ-ਸਾਦੇ ਭੋਲੇ-ਭਾਲੇ ਹੈਂ।

ਮਿੱਠੀ ਹਵਾ ਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹੇ

‘ਬੱਚਾ ਤੁਹਾਡਾ ਬਹੁਤਾ ਵਧੀਆ ਹੈ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਹੁਸ਼ਿਆਰ, ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਤੇਜ਼, ਆਗਿਆਕਾਰ ਤੇ...।’
‘ਨਾਲਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ?’ ਲੜਕਾ ਤਾਂ ਨੂੰ?’ ਮੈਂ ਸੁਆਲ ਕੀਤਾ।

‘ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਇਸ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਬੱਚੇ ‘ਤੇ ਮਾਣ ਐ।’ ਅਧਿਆਪਕਾ ਨੇ ਬੜੇ ਹੀ ਹੰਮੇ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਆਖਿਆ ਸੀ।

ਮੈਂ ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਅਧਿਆਪਕਾ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਜੁਆਕ ਦੇ ਜੰਮਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਰੋਂਦਾ ਬਹੁਤ ਐ। ਚਿੜ੍ਹਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹਰ ਵਕਤ। ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਹਿਣਗੇ, ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪੋਟੀ ਕਰਦਾ। ਪਰ ਇੱਥੇ ਅਧਿਆਪਕਾ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ ਤੁਹਾਡੇ ਬੱਚੇ ਤੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

ਮਾਪੇ-ਅਧਿਆਪਕ ਮਿਲਣੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਉਪਰੰਤ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਮੈਂ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸਕੂਲੀ ਦੌਰ ਵਿਚ ਸਾਂ ਤਾਂ ਹਰ ਦੂਜੇ-

ਗੁਰਮੀਤ ਕੜਿਆਲਵੀ
ਫੋਨ: 98726-40994

ਚੋਥੇ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਘਰੇ ਆ ਚੁੱਕਦੀ ਸੀ। ਜੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਅਧਿਆਪਕ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸਨ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਸ਼ਰਾਰਤ ਤਾਂ ਪੱਲੇ ਪੈ ਹੀ ਜਾਂਦੀ। ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਸ਼ਰਾਰਤ ਵੀ ਖਾਹ-ਮਖਾਹ ਸਿਰ ਆ ਪੈਂਦੀ। ਉਸ ਨਾ ਚਹੁੰਦਿਆਂ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਸ਼ਰਾਰਤ ਹੋ ਵੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਆਮ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਤਾਂ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਹੀ ਅਧਿਆਪਕ ਪੌਲ-ਧੌਲਾ ਕਰਕੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਝਾੜ੍ਹ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਕਈ ਵਾਰ ਇਹ ਸ਼ਰਾਰਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਬਣ ਕੇ ਘਰ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦੀ। ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਸਕੂਲੀ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ।

ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਂ ਵੇਖਿਆ ਚਾਰ ਚੁਫ਼ੇਰੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਹੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਸਨ। ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਰ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਹਿਤ ਸੀ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਅਭਿਜ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ। ਉਦੋਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰਕੇ ਲੰਘਦੀ ਨਹਿਰ ਪੱਕੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਕਈ ਮੁੰਡੇ ਅਗਲੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਦਾਖਲਾ ਫੀਸ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪੱਕੀ ਬਣਦੀ ਨਹਿਰ ‘ਤੇ ਇੱਟਾਂ ਢੇਨ ਜਾ ਲੱਗੇ ਸਾਂ। ਜੇਠ-ਹਾੜ੍ਹ ਦੀਆਂ ਧੁੱਪਾਂ ਵਾਲੇ ਦਿਨੀਂ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਇੱਟਾਂ ਢੂੰਢੀਆਂ ਰੋਬੜੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ। ਸਾਰੀ ਦਿਹਾੜੀ ਦੇਹ ਤੋੜ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ। ਆਬਣੇ ਸਿਰ ਉਬਲੇ ਆਂਡੇ ਵਰਗਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਸਰੀਰ ਜਿਵੇਂ ਡਾਂਗਾਂ ਨਾਲ ਭੰਨਿਆ ਹੋਵੇ। ਇੱਟਾਂ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਝੁਕਣਾ ਪੈਂਦਾ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਲੱਕ ਵਿਚ ਵਲ ਪੈ ਜਾਂਦਾ। ਆਬਣ ਤੱਕ ਲੱਕ ਦੁਹਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਸਵੇਰ ਦੇ ਅੱਠ ਵਜੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਦਿਹਾੜੀ ਸ਼ਾਮੀਂ ਸੂਰਜ ਦੇ ਲਹਿ ਜਾਣ ਨਾਲ ਹੀ ਮਗਰੋਂ ਲਹਿੰਦੀ। ਵਰਕ ਮੁਨਸ਼ੀ ਦੀ ਕਾਪੀ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ ‘ਤੇ ਦਿਹਾੜੀ ਲਗਦੀ ਤਾਂ ਮਨ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦੀ। ਅਸੀਂ ਠੇਕੇਦਾਰ ਵੱਲ ਜੁੜ ਚੁੱਕੇ ਪੈਸਿਆਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਰਦੇ। ਜਦੋਂ ਠੇਕੇਦਾਰ ਤੋਂ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੇ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਪੈਸੇ ਮੰਗਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਬਣਦੀ ਸਾਰੀ ਰਕਮ ਦੇਣ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਮਾਰ ਕੇ ਘਰ ਨੂੰ ਤੋਰ ਦਿੰਦਾ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਫੇਰ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਬਹਾਨਾ, ‘ਜੇ.ਈ. ਦੀ ਭੁਆ ਮਰ’ ਗੀ, ਉਹ ਛੁੱਟੀ ‘ਤੇ ਆ। ਏਸ ਕਰਕੇ ਐੱਮ.ਬੀ. ‘ਤੇ ਐਂਟਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ। ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਪਾਸ ਹੋਇਆ।’ ਅਸੀਂ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਜੇ.ਈ. ਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਖੱਡਦੇ, ਭੁਆ ਉਸਦੀ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਸਾਡੀ ਮਰ ਗਈ ਹੋਵੇ।

ਆਬਣੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਵੀ ਦੁਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਜਦੋਂ ਵਰਕ ਮੁਨਸ਼ੀ ਅਤੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਦੇ ‘ਵਈ ਮੁੰਡੇਓ ਬੇਡੀ ਪ੍ਰੋਗਰੈੱਸ ਸਹੀ ਨੂੰ ਨਿਕਲਦੀ। ਸੁਸਤ ਚਲਦੇ ਓ। ਕੰਮ ਨਿੱਬੜਿਆ ਨੂੰ, ਜਿੰਨਾ ਨਿਬੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।’ ਹੱਥ ਫੇਰਲੇ ਮਾਰਿਆ ਕਰੋ। ਐਂ ਕਿਵੇਂ ਕੰਮ ਚੱਲੂ।’ ਅਸੀਂ ਭੜਥਾ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਪਲੇਸਦੇ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਠੇਕੇਦਾਰ ਅਤੇ ਮੁਨਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਖੱਡਦੇ।

‘ਬਿੱਲੀ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਅਰਗੇ ਨੋਟ ਦੇਣੇ। ਕੰਮ ਤੁਸੀਂ ਐਂ ਕਰਦੇ ਓ ਜਿਵੇਂ ਵੰਗਾਰ ‘ਤੇ ਆਏ ਹੋਮੇ। ਐਂ ਕਿਵੇਂ ਕੰਮ ਚੱਲੂ, ਕਿ ਚੱਲਜ਼ੂ?’

ਵਰਕ ਮੁਨਸ਼ੀ ਦੇ ਕਰੇੜੇ ਮਾਰੇ ਦੰਦ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਉਲਰਦੇ ਜਾਪਦੇ। ਅਸੀਂ ਚੁੱਪ ਵੱਟਣ ‘ਚ ਹੀ ਭਲਾਈ ਸਮਝਦੇ।

‘ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਬੋਲੀ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ, ਤੁਸੀਂ ਆਵਦਾ ਉੱਲ ਸਿੱਧਾ ਰੱਥੇ। ਹੋਰ ਮਰ ਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਾ। ਕਰੀ ਜਾਨੇ... ਹਾਂ ਕਰੀ ਜਾਨੇ ਓ।’ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਦਿਹਾੜੀ ਲਾਉਂਦਾ ਅੱਧਖੜ੍ਹ ਉਮਰ ਦਾ ਗੇਲੂ ਸਾਡੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ‘ਤੇ ਪਸਰੀ ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਡਾ ਹੌਸਲਾ ਬੰਨ੍ਹਦਾ। ਸਾਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਠੰਢੀ-ਮਿੱਠੀ ਹਵਾ ਦਾ ਬੁੱਲ੍ਹਾ ਵਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਸਬਰ ਦਾ ਲੰਮਾ ਘੁੰਟ ਭਰ ਲੈਂਦੇ।

ਸਬਰ ਦਾ ਮੀਲਾਂ ਲੰਮਾ ਘੁੰਟ ਤਾਂ ਉਸ ਦਿਨ ਭਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦਿਨ ਮੁਨਸ਼ੀ ਤੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਸਾਡੇ ਪੈਸੇ ਮਾਰ ਕੇ ਪੱਤਰਾ ਵਾਚ ਗਏ। ਦੋਵੇਂ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਕਿਸੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸਨ। ਕੀ ਕਰਦੇ ਅਸੀਂ? ਜੇਠ-ਹਾੜ੍ਹ ਦੀਆਂ ਤਿੱਖਰ ਦੁਪਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਖੂਨ-ਪਸੀਨਾ ਇੱਕ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਾਡੇ ਕੁਝ ਹੱਥ

ਪੱਲੇ ਨੂੰ ਸੀ ਆਇਆ। ਜੇ ਕੁਝ ਕੋਲ ਸੀ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਨਸ਼ੀ ਤੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ।

ਜਲ ਸਪਲਾਈ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਵੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਘੇਰੀ ਰੱਖਦੀਆਂ। ਕੋਈ ਆਖਦਾ ਸਵੇਰੇ ਸਾਝਰੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ। ਕੋਈ ਆਖਦਾ ਰਾਤੀਂ ਅਜੇ ਭਾਂਡੇ-ਟੀਡੇ ਧੋਣ ਆਲੇ ਹੁੰਦੇ ਜਦੋਂ ਟੂਟੀ ਚਲੇ ਜਾਂਦੀ ਐ। ਗੱਲ ਕੀ, ਵਰਤੋਂ ਜੋਗੀ ਬਾਲਟੀ ਭਰ ਕੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਤਾਂ ਆਦਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ। ਜੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਗਿਲਾਸ ਵੀ ਭਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਲੋਕ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਟੂਟੀ ਖੋਲ੍ਹਣ ‘ਤੇ ਤਾਜ਼ਾ ਪਾਣੀ ਚੱਲਦਾ ਮਿਲੇ। ਚੌਵੀ ਘੰਟੇ ਸਪਲਾਈ ਹੋਵੇ। ਮੋਟਰ ਨੂੰ ਸਾਹ ਦੁਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਦੁਪਹਿਰੇ ਘੰਟਾ-ਦੋ ਘੰਟੇ ਬੰਦ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਚੀਕ ਚਿਹਾੜਾ ਹੀ ਮੱਚ ਜਾਂਦਾ। ਲੋਕ ਘਰੋਂ ਬੈਠਿਆਂ ਹੀ ਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦੇ, ‘ਓ ਬਾਈ ਸਿਆਂ ਮੋਟਰ ਚਲਾਈਂ ਜਰਾ।’ ਕੋਈ ਹੋਰ ਆਖਦਾ, ‘ਘਰੇ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਤਿੱਪ ਵੀ ਹੈਨੀ ਪੀਣ ਨੂੰ।’

‘ਮੋਟਰ ਬੱਕਦੀ ਤਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾਈ ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ, ਐਵੇਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਧਰੇਕਾਂ ਦੀ ਛਾਵੇਂ ਜਾ ਬਹਿਨੇ ਓ।’ ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਉਤਲੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਕੋਲ ਵੀ ਤੁਰ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਸਰਕਾਰੀ ਕਵਾਟਰਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਇੱਕ ਚਲਦੇ-ਫਿਰਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੇ ਤਾਂ ਐੱਸ.ਡੀ.ਐੱਮ. ਨੂੰ ਹੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ। ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਐੱਸ.ਡੀ.ਐੱਮ. ਦਾ ਜਮਾਤੀ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਐੱਸ.ਡੀ.ਐੱਮ. ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਮਾਤੀ ਦੇ ਆਖੇ ਲੱਗ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤਿਆਂ ਮੇਰੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਸੰਮਨ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ। ਸੰਮਨ ਹੱਥ ‘ਚ ਫੜਦਿਆਂ ਹੀ ਮੇਰੇ ਸੱਥੀਂ ਕੱਪੜੀਂ ਅੱਗ ਲੱਗ ਗਈ। ਪਾਰਾ ਜਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੱਥਵੇਂ ਅਸਮਾਨ। ਉਦੋਂ ਨਵਾਂ-ਨਵਾਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਸਾਂ। ਉਸ ਵੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਕੁਝ-ਕੁਝ ਲੀਡਰੀ ਵੀ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਅਜੇ ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੇ, ਫੋਨ ਕਰਨ ਲਈ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਐੱਸ.ਟੀ.ਡੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਐੱਸ.ਟੀ.ਡੀ. ਤੋਂ ਜਾ ਕੇ ਓਪਰੇਟਰ ਨੂੰ ਫੋਨ ਮਿਲਾਉਣ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਮੈਂ ਪੈਦੀ ਸੱਟੇ ਐੱਸ.ਡੀ.ਐੱਮ. ਦੀ ਐਸੀ-ਤੈਸੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਅੱਗੋਂ ਕੀ ਬੋਲਦਾ ਰਿਹਾ, ਮੈਂ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ, ਬਸ ਆਵਦਾ ਗੁਭ-ਗੁਭਾਟ ਖੱਡ ਫੋਨ ‘ਠਾਹ’ ਕਰਕੇ ਵਾਪਸ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਓਪਰੇਟਰ ਅਤੇ ਐੱਸ.ਟੀ.ਡੀ. ਬੁਝ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਕੁੱਝ ਗੁਾਹਕ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖਣ ਲੱਗੇ ਸਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਐੱਸ.ਡੀ.ਐੱਮ. ਕੀ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਡੀ.ਸੀ. ਵੀ ਖਾਸ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਭਾਅ ਤਾਂ ਇੱਕ ਮਜ਼ਦੂਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੱਕ ਬਰਾਬਰ ਹੀ ਸਨ। ਐੱਸ.ਟੀ.ਡੀ. ਮਾਲਕ ਜੋ ਮੇਰਾ ਵਾਕਫ਼ ਸੀ, ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਡਰਾਇਆ ਕਿ ਐੱਸ.ਡੀ.ਐੱਮ., ਹੁਣ ਕੋਈ ਸਖ਼ਤ ਐਕਸ਼ਨ ਲਉ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਨੂੰ ਪਰ ਮੇਰਾ ਉਹ ਵਾਕਫ਼ ਇੱਕ-ਦੋ ਦਿਨ ਮੇਰੀ ਗ਼ਿਫ਼ਤਾਰੀ ਉਡੀਕਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਵਾਪਰਿਆ। ਹਾਂ ਇਸ ਦਾ ਚੰਗਾ ਅਸਰ ਜ਼ਰੂਰ ਪਿਆ। ਐੱਸ.ਡੀ.ਐੱਮ. ਦਾ ਉਹ ਵਾਕਫ਼ ਦੇ ਕੁ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਇਆ ਤੇ ਆਪਣੀ ਹਰਕਤ ‘ਤੇ ਅਫ਼ਸੋਸ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰ ਗਿਆ। ਸ਼ਾਇਦ ਐੱਸ.ਡੀ.ਐੱਮ. ਨੇ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਇੰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਿਆ ਹੋਵੇ। ਉੱਧਰ ਕੁਝ ਲੋਕ ਅਜਿਹੇ ਵੀ ਸਨ ਜੋ ਪਾਣੀ ਦੀ ਮਹੱਥਤਾ ਨੂੰ ਤੇ ਸਾਡੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਸਨ।

‘ਲੋਕਾਂ ‘ਚ ਸਬਰ ਸੰਤੋਖ ਹੈਨੀ। ਚੌਵੀ ਘੰਟੇ ਪਾਣੀ ਭਾਲਦੇ। ਵਈ...ਦਿਉ ਲੋੜ ਆਸਤੇ ਟੱਬ-ਬਾਲਟੀ ਭਰ ਕੇ ਰੱਖ ਲੋ। ਕਹਿੰਦੇ ਵਈ ਜਦੋਂ ਟੂਟੀ ਖੋਲ੍ਹੀਏ...ਧਾਰ ਚਲਦੀ ਹੋਵੇ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਦਰ ਹੈਨੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ। ਟੂਟੀਆਂ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਛੱਡੀ ਰੱਖਦੇ ਆ। ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਓ...ਬੋਡਾ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਖੁਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਤੁਸੀਂ ਆਵਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਚਲਾਓ ਕੰਮ...।’ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸੂਝਵਾਨ ਬੰਦਾ ਇਹ ਆਖਦਾ ਤਾਂ ਲਗਦਾ ਜਿਵੇਂ ਠੰਢੀ ਤੇ ਮਿੱਠੀ ਹਵਾ ਦਾ ਬੁੱਲ੍ਹਾ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਛੂਹ ਕੇ ਲੰਘ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਤਲਖ਼ ਹਕੀਕਤਾਂ ਨਾਲ ਵਾਹ ਪੈਂਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਸਲ ਮਾਇਨੇ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆਉਣ ਲੱਗੇ ਸਨ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਉਦੋਂ ਤਾਂ ਬੜੇ ਹੀ ਕੌੜੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਕੇ ਟੱਕਰੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਅਫ਼ਸਰੀ ਵਾਲਾ ਛੱਜ ਪਿੱਛੇ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੰਝ ਜਾਪਣ ਲੱਗਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਚਾਰ ਚੁਫ਼ੇਰੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਹੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਸਨ। ਕੋਲੇ ਤਾਕਤ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ। ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਕੰਮ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਨਿਯਮਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਨਾ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਹੋ ਨਾ ਸਕਦਾ, ਉਹ ਚਾਰ-ਚੁਫ਼ੇਰੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੀ ਜਿਵੇਂ ਵਾੜ ਹੀ ਕਰ ਦਿੰਦਾ। ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਘੁਰਦੀਆਂ ਜਾਪਦੀਆਂ। ਕਈ ਤਾਂ ਇੰਝ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਦੇ ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੱਸ ਚੱਲੇ ਤਾਂ ਚੌਂਕ ਵਿਚਕਾਰ ਖੜ੍ਹਾ ਕੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦੇਣ। ਕਈ ਯਾਰ ਦੋਸਤ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਅੱਡ ਭੁਟੇ ਚੜ੍ਹੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਉਹ ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ, ‘ਇਹਦਾ ਦਿਮਾਗ ਫਿਰ ਗਿਆ। ਬੇਅ ਪੈਗੀ ਇਹਦੇ ‘ਚ। ਆਕੜ ‘ਚ ਨਹੁੰ ਨੂੰ ਖੁੰਭਦਾ। ਲੰਡੀ ਜਈ ਅਫ਼ਸਰੀ ਕੀ ਮਿਲਗੀ, ਉਈਂ ਅਸਮਾਨੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ।’

‘ਕੱਲ੍ਹ ਇੱਥੇ ਧੱਕੇ ਖਾਂਦਾ ਫਿਰਦਾ ਸੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ। ਨੌਕਰੀਆਂ ਆਸਤੇ ਫਾਰਮ ਭਰਦਾ। ਮੰਤਰੀਆਂ-ਸੰਤਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬੁੱਤੀਆਂ ਕਰਦਾ। ਹੁਣ ਚੌੜਾ ਹੋ-ਹੋ ਤੁਰਦਾ।’ ਕੋਈ ਹੋਰ ਆਖਦਾ। ਕਈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਬੈਰ-ਖਵਾਹ ਤਾਂ ਪੈਸੇ ਦੀ ਵੰਗਾਰ ਵੀ ਪਾ ਦਿੰਦੇ। ਕਈ ਫੁੱਟੇ-ਸਿੱਧੇ ਕੰਮ ਦੱਸਦੇ ਜਿਹੜੇ ਮੇਰੇ

ਵੱਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਰ੍ਹੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੇ। ਕਈ ਮਹਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਤਾਂ ਇਉਂ ਸਮਝਣ ਲੱਗੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਕੋਈ ਗਵਰਨਰ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੋਵਾਂ ਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਤੇ ਦੂਜੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਆਹਲਾ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਤੋਂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਮੇਰੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਦਾ ਕੰਮ ਹੋਵੇ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਵਾਲੇ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੰਮ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਨਾ ਹੁੰਦਾ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਾਮਤ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦੀ। ਕਈ ਪੱਤਰਕਾਰ ਯਾਰ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਜਾਨ ਦੇ ਹੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਬਣ ਬੈਠੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦਿਲ ਲੁਹਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਉਹ ਗ਼ਰੀਬ ਲੋਕ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਬਿਨਾ ਪੈਸੇ ਅਤੇ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਦੇ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਜਨ ਸਾਧਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਤਾ ਵੀ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ, ਉਸਦੇ ਉਤਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ, ਸਿਆਸੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਨੇਤਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਇਸ ਤੋਂ ਡਾਹਡੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਵੀ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨ ਵਿਚ ਅਸਫ਼ਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਔਰਤ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਾਰਨ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਹੱਥਕੜੀਆਂ ਲਗਵਾ ਕੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿਚ ਜ਼ੀਰੇ ਸਹਿਰ ਦੀ ਇੱਕ ਅਨਪੜ੍ਹ ਔਰਤ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਖਾਸਮ-ਖਾਸ ਯਾਰ ਬਣ ਕੇ ਨਾਲ ਫਿਰਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਬੁੱਕਲ ਦੇ ਕਈ ਸੱਪਾਂ ਦਾ ਵੀ ਅਹਿਮ ਯੋਗਦਾਨ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੁੱਕਲ ਦੇ ਸੱਪਾਂ ਨੇ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਐੱਸ.ਪੀ. ਅਤੇ ਡੀ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਕੋਲ ਮੈਨੂੰ ਮਹਾਂ ਕੁਰੱਪਟ ਤੇ ‘ਲਾਲੂ-ਪ੍ਰਸਾਦ’ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤੀ।

ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਹਰ ਇੱਕ ਜੀਅ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਡੋਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਜਿਹੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਤੁਹਾਡੀ ਢਾਲ ਬਣ ਕੇ ਖੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੁਬਾਰਾ ਬਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਬਾਣੇ ਵਿਚ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਇੱਕ ਹੋਲਦਾਰ ਸੀ। ਨਾਂ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਪਰ ਸਾਰੇ ਉਸਨੂੰ ‘ਰੱਬ ਦਾ ਬੰਦਾ’ ਹੀ ਆਖਦੇ ਸਨ।

‘ਕੋਈ ਕੁਝ ਕਹੀ ਜਾਵੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਤੁਸੀਂ ਬੇਗੁਨਾਹ ਹੋ। ਰੱਬ ਸਭ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੱਤੀ ਵਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ। ਤੁਸੀਂ ਐਂ ਬੇਦਾਗ਼ ਹੋ ਕੇ ਨਿੱਕਲ ਜਾਉਗੇ।’ ਉਸਦੇ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ ਜਿਵੇਂ ਔੜਾਂ ਮਾਰੀ ਧਰਤ ਉੱਤੇ ਪਾਣੀ ਤਰੋਂਕ ਦਿੰਦੇ।

ਡੇਢ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਯਾਤਰਾ ਬਾਅਦ ਜ਼ਮਾਨਤ ‘ਤੇ ਘਰ ਆ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਘਰ ਹੀ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸਾਂ। ਚਾਰ-ਚੁਫ਼ੇਰੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਤੇ ਉਦਾਸੀ ਨੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੇਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਮੁਰਦਿਆਂ ਵਾਂਗ ਮੰਜੇ ‘ਤੇ ਮੂਧਾ ਪਿਆ ਅੰਦਰੇ-ਅੰਦਰ ਆਵਦੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨੂੰ ਕੋਸਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਕੇਸ ਸਾਰਾ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਪਿਆ ਸੀ। ਨੌਕਰੀ ‘ਤੇ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਚਾਰਾਜ਼ੇਈ ਜਾਰੀ ਸੀ ਪਰ ਪੈਸੇ ਬਿਨਾ ਤਾਂ ਫਾਈਲ ਇੱਕ ਕਦਮ ਵੀ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਫੁੱਟਦੀ। ਅਜਿਹੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡਾ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਚੁੱਕਿਆ ਜਾਣਾ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘਰਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਨਿਗਾਹਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਬਹੁਤ ਨੀਵਾਂ ਗਿਰ ਗਿਆ ਹੋਵਾਂ। ਜਿਵੇਂ ਘਰਦੇ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਨਿਗਾਹਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹੋਣ। ਪਤਨੀ ਮੈਨੂੰ ਉਦਾਸ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ ਪਏ ਨੂੰ ਹੌਂਸਲਾ ਦਿੰਦੀ ‘ਲੋਕ ਤਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਪਰ ਤੂੰ ਦਿਲ ਨਾ ਛੱਡ ਰੱਬ ਆਪੇ ਠੀਕ ਕਰ੍ਹ।’

ਮੈਂ ਫਿਸ ਪੈਂਦਾ, ‘ਮੈਂ ਤੇਰੀਆਂ ਨਿਗਾਹਾਂ ਵਿਚ ਸਾਫ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਫੜਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਜੇ ਤੂੰ ਵੀ ਕੁਰੱਪਟ ਸਮਝਦੀ ਏਂ ਤਾਂ...?’ ਵਾਕ ਮੈਥੋਂ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ।

‘ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਯਕੀਨ ਐ। ਬਥੇਰੇ ਲੋਕ ਤੇਰੀਆਂ ਸਹੁੰਆਂ ਵੀ ਖਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜੇ ਗ਼ਰੀਬ-ਗੁਰਬੇ ਦੇ ਤੂੰ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਐ,

ਗੁਰਮੀਤ ਕੜਿਆਲਵੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਉੱਘਾ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਅਤੇ ਵਾਰਤਕਕਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਕਥਾ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਕਹਾਣੀਆਂ, ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਤੇ ਵਾਰਤਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਾਟਕ ਵੀ ਲਿਖ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਆਤਮ ਖੋਜੀ ‘ਤੇ ਲਘੂ ਫਿਲਮ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ ਨਾਟਕੀਕਰਨ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਈ ਰਚਨਾਵਾਂ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਸਿਲੇਬਸ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਸਮੇਤ ਕਈ ਸਨਮਾਨ ਹਾਸਲ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਕੜਿਆਲਵੀ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਹਿੰਦੀ, ਮਰਾਠੀ, ਗੁਜਰਾਤੀ ਤੇ ਸ਼ਾਹਮੁਖੀ ‘ਚ ਵੀ ਅਨੁਵਾਦ/ਲਿਪੀਅੰਤਰ ਹੋ ਕੇ ਛਪ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ ਕਾਲਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਮੀਦ ਹੈ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਆ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਉਹ ਤਾਂ ਤ੍ਰਾਹ-ਤ੍ਰਾਹ ਕਰਦਾ। ਸਾਰੀ ਦਿਹਾੜੀ ਕਿੰਨੇ ਲੋਕ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਉਂਦੇ ਆ। ਜੇ ਤੂੰ ਸੱਚੀਓ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ, ਆਉਣਾ ਸੀ ਕਿਸੇ ਨੇ...?’ ਪਤਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਸਹੀ ਸੀ। ਸੈਂਕੜੇ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ‘ਚ ਦੋਸਤ-ਮਿੱਤਰ ਤੇ ਸਾਧਾਰਣ ਲੋਕ ਮਿਲਣ ਆਏ ਸਨ। ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਵੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਮੇਰੀਆਂ ਹੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਇਆਂ ਵੱਲੋਂ ਲਿਆਂਦੇ ਸੇਬ-ਕੇਲੇ ਮੇਰੀ ਬੈਰਕ ਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਦੂਜੀਆਂ ਬੈਰਕਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲਾਤੀਆਂ-ਕੈਦੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਢਿੱਡ ਭਰਦੇ।

ਇਸ ਔਖੇ ਵਕਤ ‘ਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੁਹਿਰਦ ਮਿੱਤਰ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਔੜਾਂ ਮਾਰੀ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਪਾਣੀ ਤਰੋਂਕਣ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸ਼ਾਇਰ ਮਿੱਤਰ ਅਮਰ ਸੂਫੀ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਗਰਾਈ ਲੇਖਕ ਗੁਰਮੀਤ ਰੱਖਰਾ ਕੜਿਆਲ ਮੇਰੇ ‘ਤੇ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਦੇ ਡੀ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਸਨ। ਮੇਰੀ ਕਿਤਾਬ ‘ਆਤਮ ਖੋਜੀ’ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਸੀ।

‘ਡਿਪਟੀ ਸਾਹਿਬ ਆਹ ਕਿਤਾਬ ਗੁਰਮੀਤ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਆਹ ਇੱਕੋ ਹੀ ਕਹਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਲਓ, ਜੇ ਫੇਰ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਗੇ ਬੰਦਾ ਕੁਰੱਪਟ ਹੋ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਜਿੰਨੇ ਮਰਜ਼ੀ ਕੇਸ ਪਾ ਦਿਓ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ।’ ‘ਆਤਮ ਖੋਜੀ’ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਆਤਮ ਖੋਜੀ ‘ਤੇ ਉਗਲ ਰੱਖ ਸੂਫੀ ਨੇ ਪੁਸਤਕ ਡਿਪਟੀ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ।

‘ਸਾਥੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗ਼ਲਤੀ ਹੋ ਗਈ ਐ। ਬੜਾ ਧੱਕਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਬੜੀ ਜਲਦੀ ਆਵਦੀ ਗ਼ਲਤੀ ਸੁਧਾਰ ਲਾਂਗੇ।’ ਡਿਪਟੀ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਵਾਇਆ ਸੀ। ਸੱਚਮੁੱਚ ਡਿਪਟੀ ਤੇ ਉਹਦਾ ਅਮਲਾ-ਫੈਲਾ ਛੇਤੀ ਹੀ ਆਪਣੀ ਇਹ ਗ਼ਲਤੀ ਸੁਧਾਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਅਤੇ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਬਾਕੀ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਲਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਬਾਵੇਂ ਸਾਡੀਆਂ ਬੇਗੁਨਾਹੀਆਂ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਦੀਆਂ ਫਾਈਲਾਂ ‘ਤੇ ਆਉਣ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ।

ਭਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦਿਆਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਕਮਰੇ ਅੰਦਰ ਬੰਦ ਕਰੀ ਪਿਆ ਸਾਂ ਕਿ ਬਾਹਰੋਂ ਆਈ ਆਵਾਜ਼ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਨੀਂਦ ‘ਚੋਂ ਜਗਾ ਦਿੱਤਾ, ‘ਸਾਬੂ ਜੀ!’

ਬਾਹਰੋਂ ਆਈ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਮੈਂ ਬੜੀ ਬੇਦਿਲੀ ਜਿਹੀ ਨਾਲ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਬਾਹਰ ਮੈਲੇ-ਕੁਚੈਲੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਾਧਾਰਨ ਜਿਹੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾਈ ਇੱਕ ਗ਼ਰੀਬਤਾ ਜਿਹਾ ਆਦਮੀ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ‘ਦੱਸੋ?’ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਇਹਨੂੰ ਅਜੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੋਈ ਬੀੜੀ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਤੇ ਇਹ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਆਸ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹੋਵੇ।

‘ਸਾਬੂ ਜੀ! ਸਾਬੂ ਜੀ...! ਬੋਡੇ ਨਾਲ ਬੜੀ ਮਾੜੀ ਕੀਤੀ ਕਿਸੇ ਨੇ। ਬੋਡੇ ‘ਤੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਕੀ ਲਾਇਆ ਜੀ।’ ਉਹ ਨੀਵੀਂ ਪਾਈ ਹੱਥ ਜੋੜੀ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ?

‘ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਿਓ ਜੀਹਨੇ ਬੋਡੀ ‘ਤੇ ਮਾੜੀ ਕੀਤੀ ਐ, ਸੱਚੇ ਪਾਸ਼ਾ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਮਾੜੀ ਈ ਕਰ੍ਹ।’

‘ਜੇ ਉਹਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ।’ ਮੈਂ ਐਵੇਂ ਜੁਆਬ ਦੇਣ ਲਈ ਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ।

‘ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਜੀ ਹਜੇ ਬੋਡੇ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਈ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲੋਂ ਈ ਆ ਜਾਣਾ ਸੀ।’ ਆਖਦਿਆਂ ਉਹ ਖੀਸੇ ਵਿਚ ਹੱਥ ਮਾਰਨ ਲੱਗਾ ਸੀ।

‘ਧੰਨਵਾਦ ਭਰਾਵਾ ਬੋਡਾ...।’ ਮੈਂ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜੇ ਤੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਆ ਜਾਂਦਾ ਫੇਰ ਕਿਹੜਾ ਮੈਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਜਾਣੇ ਬਚਾ ਲੈਂਦਾ। ‘ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣਦੇ। ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ ਸ਼ਾਹ ਬੁੱਕਰ ਐ...।’

‘ਅੱਛਾ...!’ ਮੈਂ ਬੁਝੇ ਜਿਹੇ ਬੋਲਾਂ ਨਾਲ ਕਿਹਾ। ਮੇਰੀ ਉਸਨੂੰ ਜਾਨਣ ਵਿਚ ਭਲਾ ਕੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ? ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਵੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਗਈ ਸੀ।

‘ਮੈਂ ਬੋਡੇ ਕੋਲ ਕੰਮ ਆਇਆ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਕੁੜੀ ਦਾ ਸ਼ਗਨ ਸਕੀਮ ਦਾ ਕੇਸ ਸੀ ਜੀ ਬੋਡੇ ਕੋਲੇ। ਤੁਸੀਂ ਮੇਰਾ ਨਵਾਂ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗਣ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਚੈੱਕ ਮਿਲ ਗਿਆ ਸੀ ਪੰਦਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਾ...।’

‘ਉਹ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਡਿਊਟੀ ਸੀ ਭਰਾਵਾ...।’ ਮੈਂ ਆਖਿਆ। ‘ਮੈਂ ਈ ਨੀ ਜੀ... ਹੋਰ ਗ਼ਰੀਬ ਗੁਰਬਾ ਵੀ ਬੋਡੇ ਬਥੇਰੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦਾ ਐ ਜੀ। ਜੀਹਨੂੰ-ਜੀਹਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਬੜਾ ਦੁੱਖ ਮੰਨਾਇਆ ਉਹਨੇ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਤੁਸੀਂ ਬੇਗੁਨਾਹ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫ਼ੇ ‘ਤੇ)

‘ਜੇ ਕਰ ਮੈਂ ਤੈਥੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰਿਆ, ਤੈਨੂੰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਮਿਲਗੀ ਜੇ ਕਰ ਤੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਟੈਨਸ਼ਨ ਮਿਲਗੀ’ ਮੈਂ ਸੁਤੇ-ਸਿਧ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲੈਣ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਮੈਂ ਟੈਨਸ਼ਨ ਨੂੰ ਹੋਣੀ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ।

ਉਸਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾਈ ਤਬੀਬੀ ਉਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਇੰਨੀ ਬੁਰੀ ਲਗਦੀ ਸੀ, ਜਿੰਨੀ ਅੱਜ ਉਸਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਕਾਲੇ ਧਾਗੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਕਿਰਪਾਨ। ਉਦੋਂ ਦੇ ਮਿੱਠੇ ਬੋਲਾਂ ਤੇ ਹੁਣ ਦੇ ਖਰਵੇ ਬੋਲਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਉਦੋਂ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਰਹਿਣਾ ਤੇ ਇਹ ਚੁੱਪ ਤੋੜ ਕੇ ‘ਹਾਂ ਜੀ’ ਕਹਿਣ ਦਾ ਮਾਤਾ-ਮੋਟਾ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਉਸਨੇ ਸਿੱਖ ਲਿਆ ਸੀ। ਅੱਜ ਉਸਦੇ ‘ਟੁੱਟ ਪੈਣਿਆਂ’, ‘ਢਹਿ ਜਾਣਿਆਂ’, ‘ਪਲੇਗ ਪੈਣਿਆਂ’ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਉਦੋਂ ਬੋਲੇ ‘ਹਾਂ ਜੀ’ ਵਰਗੇ ਮਿੱਠੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲੋਂ

ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਾਨ

ਪਿਆਰ ਵੀ ਵੱਧ ਹੈ ਤੇ ਮਿਠਾਸ ਵੀ। ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਤੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ, ਬਸ ਉਹ ਮੇਰੀ ਅਣ-ਛਪੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਦੇਣ ਸੀ। ਮੈਂ ਦਸਵੀਂ ਤੇ ਜੇ.ਬੀ.ਟੀ. ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਘਰ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਮੀਲ ਦੂਰ ਮਾਸਟਰ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਫ਼ਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਪਿੱਛ ਆ ਜਾਂਦਾ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਕਵਿਤਾ ‘ਆਰਸੀ’ ਰਸਾਲੇ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਕਾਰਡ ਆ ਗਿਆ, ‘ਕਵਿਤਾ ਭੇਜਣ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਛਾਪ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ।’ ਕਾਰਡ ਹੇਠ ਇਕ ਕੁੜੀ ਮਨਦੀਪ ਕੌਰ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਸਨ। ਮੇਰਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਪੰਜਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਗਿੰਦਰ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰਡ ਕਿਸੇ ਕੁੜੀ ਦਾ ਸੀ। ਬਸ ਫਿਰ ਕੀ ਸੀ, ਘਰਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਅਵਾਰਾ ਤੇ ਲਫੰਗਾ ਗਰਦਾਨਣ ਵਿਚ ਦੇਰ ਨਾ ਲਾਈ। ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਕੀ ਸੀ? ਬੰਬ ਫਟਣ ਵਾਂਗ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਸੁਨਿਚਰਵਾਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਘਰੇ ਆਇਆ। ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਿਥੀ ਸਕੀਮ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਪਹਿਰ ਵੇਲੇ ਮੰਗਣੇ ਦੀ ਰਸਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਬਾਹਰੋਂ ਆਏ ਦੋ ਬੰਦਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਨੇ ਮੇਰੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਇੱਕ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਰੁਪੌਈਆ ਧਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਦੋ ਮੁੰਠੀਆਂ ਪਤਾਸਿਆਂ ਦੀਆਂ। ਮੈਂ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਵੀ ਕੀਤਾ ਤੇ ਘਰੋਂ ਭੱਜਣ ਹੀ ਲੱਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਘੱਟਾ ਕੁ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਵੈਟਰਨਰੀ ਡਾਕਟਰ ਰਜਿੰਦਰ ਨੂੰ ਦੱਸ ਬੈਠਾ। ‘ਤੁਹਾਡੀ ਬਹੁਤ ਬਦਨਾਮੀ ਹੋ ਜੁਗੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਬਥੇਰੇ ਮੌਕੇ ਹਨ।’ ਮੈਂ ਅਣਚਾਹੇ ਮਨ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਰਾਇ ਮੰਨ ਲਈ ਸੀ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਵਿਆਹ ਵੇਲੇ ਹੀ ਵੇਖਿਆ ਸੀ? ਉਹ ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਚਿੱਟੇ ਚਾਦਰੇ ਵਿਚ ਮੂੰਹ-ਸਿਰ ਲਪੇਟੀ ਪਹੁ-ਫੁਟਾਲੇ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਆਨੰਦਾਂ ‘ਤੇ ਆ ਬੈਠੀ ਸੀ ਤੇ ਆਨੰਦ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਠ ਕੇ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ। ਪੂਰੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਲੱਗੇ ਸਨ ਉਸਦੇ ਮੂੰਹ ਦੇਖਣ ਨੂੰ। ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਉਹ ਆਈ ਸੀ। ਸੱਗੀ ਫੁੱਲ ਗੁੰਦੀ, ਗਲ ਵਿਚ ਸਿੰਗ ਤਬੀਤ ਤੇ ਉਹ ਸੋਨੇ ਦੀ ਤਬੀਤੀ ਪਾਈ ਜਿਹੜੀ ਹਰ ਸਮੇਂ ਉਹ

ਪਾਈ ਰੱਖਦੀ। ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਟੁੰਬਾਂ ਲੁਹਾਈਆਂ ਸਨ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਹੋਰ ਪਈਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਜੇ ਇਹ ਚਾਰ ਸਾਲ ਪਿੱਛੋਂ ਮੇਰੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੀ ਬੇਦੀ ਤੋਂ, ਬਲੀ ਦੇ ਬੱਕਰੇ ਵਾਂਗ ਜਬਾਹ ਨਾ ਹੋਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਥੀ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੇ ਬੋਲ ਚਾਲ ਵਿਚ। ਧੈਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਪੂਰੀ ਨਫਰਤ ਹੀ ਰਹੀ।

ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ-ਮਿੱਤਰ ਤੇ ਹੋਰ ਕਰੀਬੀ ਜਾਣਕਾਰ ਮਿਲਣ ਆਉਂਦੇ, ਉਸ ਦੇ ਸੋਹਣੇ ਹੋਣ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰਦੇ। ਉਹ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਹੀ ਦੋ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਦੀ। ‘ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ’ ਦੇ ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਰਵਾਜਨ ਜਿਹਾ ਹੀ ਦਿੰਦੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਬੋਲਣ ਲਈ ਉਸਦੀ ਜੀਭ ਹੀ ਠਾਕੀ ਜਾਂਦੀ। ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਉਹ ਸਮਾਂ ਸੀ, ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਗੁਰਬਤ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਲੰਘਣਾ ਪਿਆ ਹੀ ਸੀ। ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸੋਮ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆ ਗਈ ਸੀ। ਸਾਉਣੀ ਦੀ ਫਸਲ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਹਾੜੀ ਦੀ ਫਸਲ ਦੀ ਪਛਾਣੀ ਪਛੇਤੀ ਹੁੰਦੀ। ਫਸਲ ਕਣਕ, ਛੋਲੇ ਬਗੈਰਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਹੁੰਦੇ। ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਦਸ ਜੀਆਂ ਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਹੀ ਮੇਰੀ ਤਨਖਾਹ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸੌ ਰੁਪੌਈਏ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਮਿਲਦੀ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ। ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਕਰਜ਼ਾ ਅਜੇ ਉੱਤਰਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉੱਤੋਂ ਭੈਣ ਦਾ ਵਿਆਹ ਆ ਗਿਆ ਸੀ ਇਸ ਨਾਲ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਪੰਡ ਹੋਰ ਭਾਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਰਸੋਈ ਦੇ ਖਰਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਚੀ ਤਨਖਾਹ ਨਾਲ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਵਿਆਜ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਮੁੜਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਲਈ ਨਵੇਂ ਕੱਪੜੇ ਤੇ ਹੋਰ ਨਿੱਕਾ-ਮੋਟਾ ਖਰਚ ਕਿੱਥੋਂ ਹੁੰਦਾ? ਪਰ ਉਸਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਕਦੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਮਿਹਣਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਗਿਲਾ-ਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਰੁਪੌਈਆ ਪੈਕੇ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਰਾਏ ਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਸੀ। ਬਾਕੀ ਮੁੜਨ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆਈ ਸੀ।

ਇੱਕ ਗੱਲ ਹੋਰ, ਉਹ ਦਸਵੀਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਪਿੰਡ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਭਾਈ ਜੀ ਤੋਂ ਸੰਬਿਆ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸਿੱਖਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇੰਜ ਲੱਗਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪੇਕਿਆਂ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਸੀ। ਕੁਲ ਚਾਰ ਵਾਕ, ਉਹ ਵੀ ਉੱਘੜੇ-ਦੁਘੜੇ। ਲਗ-ਮਾਤਰਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਵਾਕਾਂ ਵਿਚ ਉਸਦਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਸਾਰਾ ਪਿਆਰ ਸਮਾਇਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਦੇਸ਼ ਤਾਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਰ ਗਰੀਬੀ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਬੋਲ-ਬਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿਰੁੱਧ ਲੋਕ ਘੋਲ ਚੱਲ ਪਏ ਸਨ। ਇਸ ਸਭ ਦਾ ਹੱਲ ਲੋਕ ਇਨਕਲਾਬ ਹੀ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਪਾਸੇ ਨੌਜਵਾਨ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਨੌਜਵਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਜਥੇਬੰਦ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੇਰੇ ਅਧਿਆਪਕ ਯੂਨੀਅਨ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਉਸਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ

ਮੇਰੀ ਸੁਰਜੀਤ

ਮੇਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਹਮਦਰਦੀ ਜਾਂ ਸਨੇਹ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਿਹੜੀ ਕਿਤਾਬ, ਰਸਾਲਾ, ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਜਾਂ ਟੈਕਸਟ ਬੁਕਸ, ਜਿਸ ਦਾ ਰੰਗ ਲਾਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਉਹ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਦਿਨ ਹੀ ਦਿਸਦੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਛੇਤੀ ਹੀ ਅਗਨਭੇਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਗਾਲੀ-ਗਲੋਚ ਜਾਂ ਘੂਰ-ਘੱਪਾ ਦਾ ਉਸ

‘ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਾ ਹੁੰਦਾ। ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਇਸਦਾ ਹਰਖ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੀ ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਜਿਹੜੀ ਕਿਤਾਬ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹਾਂ ਉਹ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਮੇਰੀ ਲਿਆਈ ਕਿਤਾਬ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਰਸਾਲੇ ਵਿਚ ਛਪੀ ਕਹਾਣੀ। ਉਹ ਇਸ ਬਾਰੇ ਚੰਗਾ ਹੀ ਬੋਲਦੀ ਹੈ ਮਾਤਾ ਘੱਟ ਹੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਹੈ ਵੀ ਵੱਖਰਾ। ‘ਆਹ ਝੁਠ-ਸੱਚ ਜਿਹਾ ਕੀ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਅੱਧਾ ਸੱਚ ਤੇ ਅੱਧਾ ਝੁਠ। ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਲਿਖਿਆ ਕਰੋ। ਪੰਜਾਬੀ ਲਿੱਪੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੁਣ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਸੁਟਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਮਿਲਣ-ਸਾਰ ਸੀ, ਸਿਰਫ਼ ਜਾਣਕਾਰਾਂ ਲਈ। ਪਰ ਉਸਦੀ ਚੁੱਪ ਤੋੜਨੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਔਖੀ ਸੀ। ਹਰ ਸਾਲ ਝੋਨਾ ਬੀਜਣ ਨਾਲ ਤੱਪੜ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਝੀਰਨਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਤੋੜਨਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਬੱਸ ਅਜਿਹਾ ਤੱਪੜ ਤੋੜ ਲਿਆ, ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਉਸ ਦੀ ਚੁੱਪ ਤੋੜ ਲਈ। ਉਸਦੀ ਇਸ ਚੁੱਪ ਨੇ ਮਰਨ ਤੱਕ ਉਸਦਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ। ਵਾਦਤੀਆਂ-ਸੁਜਾਦਤੀਆਂ ਨਿਭਣ ਸਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ। ਉਸਨੇ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਤੇ ਛੂਤ-ਛਾਤ ਨੂੰ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਤਿਲਾਜਲੀ ਦਿੱਤੀ। ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਕਪਾਹ ਚੁਗਣ ਲਈ ਚੋਣੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਰਮਦਾਸੀਆਂ ਦੀ ਕੁੜੀ ਨੇ ਪਾਣੀ ਵਾਲੇ ਤੌਤੇ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸਨੇ ਉਸ ਤੌਤੇ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਨਾ ਪੀਤਾ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਤਰਹਾਈ ਮਰਦੀ ਰਹੀ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਘਰ ਆ ਕੇ ਪਾਣੀ ਪੀਤਾ।

ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਵੱਡੇ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਦੋਸਤ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਘਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਬੈਠ ਕੇ

ਇਕੋ ਭਾਂਡਿਆਂ ਵਿਚ ਰੋਟੀ ਖਾਂਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਰੀ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਭੁੱਲ ਗਈ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮੋਹ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਛੂਤ-ਛਾਤ ਤੇ ਉਚ-ਨੀਚ ਸਾਰੇ ਭੁੱਲ ਗਏ। ਮੇਰੇ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਉਣ ‘ਤੇ ਵੀ ਉਸਨੇ ਇਹ ਛੱਡੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਅਜਿਹਾ ਵੀ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਖੇਤ ਕਾਮਿਆਂ ਲਈ ਚਾਹ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਡੋਲੂ ਵਿਚ ਚਾਹ ਲੈ ਕੇ ਆਈ। ਵੱਡੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਇਹ ਚੰਗਾ ਨਾ ਲੱਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਸਾਰਾ ਡੋਲੂ ਵੱਡੇ ਪਤੀਲੇ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਤੰਗ ਦਿਲ ਸੀ। ਉਹ ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਹਰ ਸਾਲ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਇੱਥੇ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਆ ਜਾਂਦਾ। ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਸਾਲ ਦੇ ਸਾਲ, ਇੱਥੇ ਤੱਕ ਕਿ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਘਰੇ ਰਖਦੀ। ਸਾਰੀ ਦੇਖ-ਭਾਲ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਕਰਦੀ। ਕਦੇ ਵੀ ਮੱਥੇ ਵੱਟ ਨਾ ਪਾਉਂਦੀ। ਲੋੜਵੰਦ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ। ਇਕ ਵਾਰ ਮੇਰੇ ਇੱਕ ਦੋਸਤ ਦੀ ਕੁੜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਡਾ ਸੀ, ਪੰਜ ਕੁੜੀਆਂ ਸਨ। ‘ਮੈਂਖਿਆ, ਚਾਰ ਬੇਰੀਆਂ ਕਣਕ ਦੀਆਂ ਉਸਦੇ ਘਰੇ ਛੱਡ ਆਓ?’ ਧੀਆਂ ਤਾਂ ਸਭ ਦੀਆਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਕੋਈ ਗੁੰਗਾਰਾ ਨਾ ਭਰਿਆ। ਉਸਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਪੰਜ ਕਵਿੰਟਲ ਕਣਕ ਦੇ ਸੀਰੀ ਨੂੰ ਭੇਜ ਕੇ ਉਸਦੇ ਘਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ।

ਉਹ ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮੇਰੀ ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਨੂੰ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਦੀ ਅਜੀਬ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਹ ਤੇ ਮੇਰੀ ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਘਰ ਸਨ। ਘਰ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਜੀਅ ਘਰੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇੱਕ ਡੱਗੀ ਵਾਲਾ ਬੀਹੀ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਬਾਰਾਂ-ਤੇਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਛੋਟੀ ਭੇਣ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੁਟ ਪਸੰਦ ਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਉਸ ਵੱਲ ਹਸਰਤ ਨਾਲ ਝਾਕੀ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਵੱਡਾ ਬੱਠਲ ਦਾਣਿਆਂ ਦਾ ਭਰ ਕੇ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਕੁੜੀ ਇਹ ਦਾਣੇ ਹੱਟੀ ‘ਤੇ ਵੇਚ ਕੇ ਪੈਸੇ ਲਿਆਈ ਤੇ ਡੱਗੀ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੇ ਕੇ ਸੁਟ ਖਰੀਦ ਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਉਸਦੀ ਸਧਰ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ ਜਦ ਮੈਂ ਘਰ ਆਇਆ, ਉਸਨੇ ਝਿਜਕਦੀ ਨੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਕੁਝ ਤਾਂ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ‘ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਨਾ ਆਈ? ਜੇ ਕੋਈ ਵੇਖ ਲੈਂਦਾ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਹੋਲਦਾਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦਾਣੇ ਚੋਰੀ ਵੇਚਣ ਲੱਗ ਪਏ? ਪਰ ਉਸਦੀ ਇਹ ਚੁਪ ਉਸਦੇ ਕੰਮ ਆਈ ਤੇ ਉਸਨੇ ਬੜੀ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਛੋਟੀ ਦੀ ਰੀਝ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਕਰਨੀ ਹੀ ਸੀ। ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਬਾਅਦ ਮੇਰਾ ਗੁੱਸਾ ਕਾਫ਼ੂਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਕਦੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਗਿਆ।

ਉਹ ਚਾਰ ਸੁਹਣੇ-ਸੁਨੱਖੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਾਂ ਬਣੀ। ਉਸਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਰੀਝ ਨਾਲ ਪਾਲੇ। ਮੈਂ

ਹੁਣ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ। ਉਸਦੇ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਹੀ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਸੋਜ ਬਣੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਪੜ੍ਹ-ਲਿਖ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕੈਨੇਡਾ-ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਕੈਨੇਡਾ ਆ ਗਏ। ਦੋ ਸਾਲ ਉਸਨੇ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਸੋਲਾਂ-ਸੋਲਾਂ ਘੰਟੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਪਰ ਕੰਮ ਤੋਂ ਉਸਨੇ ਸੀ ਨਾ ਵੱਟੀ। ਪੰਜ ਸਾਲ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹ ਛੋਟੇ ਮੁੰਡੇ ਕੋਲ ਅਮਰੀਕਾ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਹੁਣ ਉਸਦਾ ਕੰਮ ਪੋਤੋ-ਪੋਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਉਸਦਾ ਪੈਰ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਕਦੇ ਕਨੇਡਾ ਤੇ ਕਦੇ ਅਮਰੀਕਾ। ਹੁਣ ਉਸਨੂੰ ਤਾਣਾ ਤਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ।

ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਉਸਦੀ ਸਿਹਤ ਅੱਗੇ ਨਾਲੋਂ ਕੁਝ ਸੁਧਰ ਗਈ। ਇੱਥੇ ਦੇ ਕਲਚਰ ਨੇ ਉਸਦੀ ਸੰਗ ਕੁਝ ਘੱਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਉਸਦੀ ਚੁੱਪ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਫਰਕ ਨਾ ਪਿਆ। ਹਾਂ ਉਸਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਬੁਝਿਆ ਹੋਇਆ ਜਾਗਣ ਲਈ ਅੰਗਤਾਈਆਂ ਭਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਸਵੇਰ ਦੇ ਸੱਤ ਵਜੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਉਲਟ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸੈਰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਈ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਕੀ ਉਹਨੇ ਮੇਰੇ ਬਰਾਬਰ ਵੀ ਤੁਰ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇਖਿਆ। ਉਸਨੇ ਆਨੰਦ ਕਾਰਜ ਦੀ ਪਿੱਛੇ ਪੱਲਾ ਫੜ ਕੇ ਤੁਰਨ ਦੀ ਰਸਮ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਭੁਲਾਇਆ। ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਤੁਰਨ ਦੀ ਰੀਝ ਕਿਵੇਂ ਜਾਗੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਮੈਂ ਹੋਰਾਨ ਹੋਣਾ ਹੀ ਸੀ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੱਥ ਫੜ ਕੇ ਬਰਾਬਰ ਤੁਰਨ ਲੱਗੀ। ਸਭਕ ‘ਤੇ ਤੁਰਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਤੇ ਬੁਢੀਆਂ-ਠੇਰੀਆਂ ਜੋੜੀਆਂ ਵੱਲ ਬੜੀ ਨੀਝ ਤੇ ਹਸਰਤ ਨਾਲ ਵੇਖਦੀ। ‘ਬੁੱਢੇ ਵਾਰੇ ਇਹ ਠਰਕ ਭੋਗਣ ਕਿਉਂ ਲੱਗੀ?’ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ। ‘ਜਵਾਨੀ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਕਿਤੇ ਬਾਹਰ ਲੈ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਿਆ। ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਜੁਆਕਾਂ ਦੇ ਪੋਤੜੇ ਧੋਂਦੀ ਰਹੀ। ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਮੇਰੇ ਜੁੰਮੇ।’ ਠੀਕ ਸੀ ਉਸਦੀ ਗੱਲ। ਉਸਨੂੰ ਸਿਰ ਖੁਰਕਣ ਦੀ ਵਿਹਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਦੀ। ਉਹ ਪੋਲਰ ਬਲਦ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ ‘ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਭਾਰ ਟਿਕਿਆ ਰਹਿੰਦਾ।

ਉਹ ਆਪਣਾ ਦਰਦ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਮਾਨਸਿਕ ਦਬਾਅ ਵਿਚ ਆ ਗਈ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਸਦਾ ਇਹ ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ ਡਮੈਂਸੀਏ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਸਭਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਲੜਕੀ-ਲੜਕੇ ਤੇ ਪੋਤੇ-ਦੋਹਤਿਆਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਈ। ਨਹੀਂ ਭੁੱਲੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਤੀਕਰ? ਉਸ ਨੇ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਮੇਰੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਲਿਆ।

ਜੱਗ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਮੇਲਾ ਸੱਜਣਾ ਹਸਦੇ ਨਾਲ ਹਰ ਕੋਈ ਹਸਦਾ ਰੋਂਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨਾ ਰੋਵੇ ਇਹੀ ਹੈ ਜੱਗ ਦੀ ਰੀਤ ਵੇ ਸੱਜਣਾ ਸੂਰਜ ਜਿਹੜਾ ਅੱਜ ਹੈ ਚੜ੍ਹਿਆ ਆਖਰ ਓੜਕ ਨੂੰ ਡੁੱਬ ਜਾਣਾ ਰਾਤ ਹਨੇਰੀ ਛੂਕਦੀ ਦਿਲ ਪਿਆ ਗਾਏ ਗੀਤ ਬਿਰਹਾ ਦੇ ਸੱਜਣਾ।

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਓਂ ਜੀ।’ ਮੈਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਤਸੱਲੀ ਜਿਹੀ ਹੋਈ। ‘ਚਲੋ ਕੋਈ ਤਾਂ ਹੈ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਬੇਗੁਨਾਹ ਸਮਝਦਾ, ਨੂੰ ਬਥੇਰੇ ਹੈਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਮੈਂ ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਚੋਰ ਆਂ।’ ‘ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਵਦੀ ਘਰ ਆਲੀ ਨੂੰ ਸੁੱਡੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਉਹ ਤਾਂ ਜੀ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪੀ। ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੁਣੇ ਜਾ ਕੇ ਆ ਸਾਬੂ ਜੀ ਦੇ ਘਰ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜੀ ਬੋਝਾ ਦੇਣ ਨੂੰ ਜੀ ਦੇ ਸਕਦੇ।’ ਉਸਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਭਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ‘ਆਹ ਲਓ ਜੀ ਮੈਥੋਂ ਤਾਂ ਮਸੀਂ ਇੰਨੇ ਕੁ ਹੋਏ ਆ...ਤੁਸੀਂ ਰੱਖ ਲਓ ਜੀ।’ ਮੁੜੇ-ਤੁੜੇ ਜਿਹੇ ਸੌ-ਸੌ ਦੇ ਪੰਜ ਨੋਟ ਉਸਨੇ ਖੀਸੇ ਵਿਚੋਂ ਖੱਡ ਕੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵਧਾ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ‘ਨੂੰ...ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਦੇ ਵੀਰ ਮੇਰਿਆ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਆਪ ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਪਿਆ। ਤੇਰੇ ਅਰਗੇ ਗਰੀਬ ਬੰਦੇ ਦੀਆਂ ਤਾਂ ਦੁਆਵਾਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਨੇ ਮੇਰੇ ਲਈ।’ ਮੈਂ ਉਸਦਾ ਹੱਥ ਉਸਦੀ ਜੇਬ ਵੱਲ ਮੋੜਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਇਹ ਪੰਜ ਸੌ ਮੇਰੀ ਤੰਗੀ ਕੀ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਉ ਜਿੱਥੇ ਹਰ ਦਿਨ ਧੜਾਧੜ ਪੈਸੇ ਲੱਗ ਰਹੇ ਸਨ। ਵਕੀਲਾਂ ਦੀਆਂ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਫੀਸਾਂ, ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਵੱਡੇ ਢਿੱਡਾਂ ਨੂੰ ਪੈਰ-ਪੈਰ ‘ਤੇ ਦੇਣੀ ਪੈ ਰਹੀ

ਰਿਸ਼ਵਤ ਅਤੇ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਉਤਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਈਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬੁਰਕੀਆਂ। ਪੈਸੇ ਤਾਂ ਲੱਗੇ-ਲੱਗ ਸਨ। ਉੱਤੇ ਤਨਖਾਹ ਬੰਦ ਹੋਈ ਪਈ ਸੀ। ਹੱਥ ਡਾਹਡਾ ਹੀ ਤੰਗ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਦੇ ਪੰਜ ਸੌ ਦੀ ਕੀ ਵਟੀਂਦੀ ਸੀ...?

‘ਸਾਬੂ ਜੀ...ਅਸੀਂ ਗਰੀਬ ਜ਼ਰੂਰ ਆਂ ਜੀ ਪਰ ਦਿਲ ਨੂੰ ਜੀ ਗਰੀਬ ਸਾਡਾ। ਮੇਰਾ ਵੱਸ ਚੱਲੇ ਤਾਂ ਜੀ...।’ ਉਹ ਅੱਖਾਂ ਭਰ ਆਇਆ ਸੀ। ‘ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਥੋੜ੍ਹੀ ਤੰਗੀ-ਫੰਗੀ ਐ ਜੀ...ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਕੇਸ ਪੈਸੇ... ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤਾਂ ਕੰਧਾਂ ਵੀ ਪੈਰੇ ਮੰਗਦੀਆਂ। ਮੈਂ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਕੀ ਦੇ ਸਕਦਾਂ ਜੀ, ਏਹ ਤਾਂ ਜੀ...ਸਾਡੀ ਖੂਨ-ਪਸੀਨੇ ਦੀ ਕਮਾਈ ਐ ਜੀ। ਮੇਰੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਦਾ ਗੋਰਾ-ਕੁੜਾ ਕਰਕੇ ਕਮਾਏ ਐ ਜੀ... ਮੇਰੇ ਨਾ ਰੱਖ ਲੋ ਸਾਬੂ ਜੀ...।’

ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਮੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਅੱਥਰੂ ਉਸਦੀਆਂ ਮਟਮੇਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਕਰੜ-ਬਰੜੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਵਿਚ ਗੁਆਚ ਗਏ ਸਨ। ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਆਈ ਨਮੀ ਛੁਪਾਉਣ ਲਈ ਮੂੰਹ ਦੁੱਜੇ ਪਾਸੇ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਪੈਸੇ ਫੜਦਿਆਂ ਦੇ ਮੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਅੱਥਰੂ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਉਸਦੇ ਅੱਟਣਾਂ ਭਰੇ ਕਿਰਤੀ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਡਿੱਗੇ ਸਨ।

ਤਰਜਮਾਨੀ ਏ ਹਾਲਾਤ

ਅੱਜ ਜੋ ਹਾਲਾਤ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ ਉਹ ਵੇਖ ਕੇ (ਓਸ਼ੋ ਰਜਨੀਸ਼) ਦੀ ਇਹ ਲਿਖਤ ਬਾਕਮਾਲ ਰਾਹ ਵਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਵੱਡੇ ਲੋਕ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰ ਕੇ

ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ
ਫੋਨ: 480-794-0325

ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਬਟੋਰ ਕੇ ਸੱਤਾ ‘ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟਿਆ-ਕੁੱਟਿਆ ਅਤੇ ਜ਼ਲੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਸੂਬੇ ‘ਤੇ (ਓ) ਰਾਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਖਰਚ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

ਤਾਂ ਉਥੇ (ਭ) ਐਂਟਰੀ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹੋ ਮੇਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਭੋਲੇ-ਭਾਲੇ ਲੋਕ ਮੇਰੀ ਉਂਗਲ ਫੜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਹੀ ਮਾਰਗ ਦਿਖਾਵਾਂ! ਤਾਕਤ ‘ਚ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੰਬੂਤਾਰੇ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਦੋਵਾਂ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਤੀਜੇ ਨੂੰ ਰੱਬ ਸਮਝ ਕੇ ਆਪ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤੀਜੇ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਉਹੀ ਕਹਾਵਤ ਸੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ‘ਆਪ ਫਾਬਤੀਏ ਤੈਨੂੰ ਕੌਣ ਛੁਡਾਵੇ’ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਗਾਥਾ (ਓਸ਼ੋ) ਨੇ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਕਾਸ਼! ਅੱਜ ਓਸ਼ੋ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਇਸ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਸੱਚ ਹੋਇਆ ਵੇਖਦਾ: ਗਰੀਬ ਵਿਚ ਇੱਕ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਾਈਰੋ। ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੋਟਾ ਮੋਟਾ ਅਰਥ ਸੀ ਕਿ ਜੀਵਨ ਬੇਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਉਪਾਅ ਹੈ। ਉਹ ਤਰਿਆਨਵੇਂ ਸਾਲ ਤਕ ਜਿਉਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਉਸ ਨੇ ਆਪ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬੜੇ ਮਜ਼ੇ ਨਾਲ ਜੀਵਿਆ।

ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਉਸ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਪਾਈਰੋ ਤੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹੀ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬੇਕਾਰ ਹੈ ਤੇ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਉਪਾਅ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੀ ਮੰਨ ਕੇ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆ ਵੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਪਰ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ?

ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਮਜਬੂਰੀ ਹੈ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਰੁਕੇ ਰਹਿਣਾ ਪਿਆ, ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣਾ ਪਿਆ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਕੌਣ! ਪੰਡਤ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੋ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਉਤਾਰਦਾ। ਇਹੀ ਕਸ਼ੋਟੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਦੂਜੇ ਲਈ ਬਹੁਮੁੱਲਾ ਸਮਝਦੇ ਹੋ, ਉਸ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਮੁੱਲਵਾਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਕਿ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਉਤਾਰ ਸਕੋ।

-ਓਸ਼ੋ

ਸ਼ੰਕਰ ਮਹਾਦੇਵਨ ਨੇ ਏ.ਆਈ. ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਗਾਣਾ

ਭਾਰਤੀ ਸਿਨੇਮਾ ਤੇ ਸੰਗੀਤ 'ਚ ਵਾਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਸਰਗਰਮ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਤੇ ਗਾਇਕ ਸ਼ੰਕਰ ਮਹਾਦੇਵਨ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਏ.ਆਈ. ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰ ਕੇ ਇੱਕ ਗਾਣਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਰਚਨਾਤਮਕ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਏ.ਆਈ. ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਬਾਰੇ ਪੇਸ਼ ਹਨ ਸ਼ੰਕਰ ਮਹਾਦੇਵਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰ:-

ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਤੁਹਾਡੀ ਕੀ ਰਾਏ ਹੈ? ਇਸ 'ਤੇ ਸ਼ੰਕਰ ਮਹਾਦੇਵਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਰਟੀਫਿਸ਼ੀਅਲ ਇੰਟੇਲੀਜੈਂਸੀ (ਏ.ਆਈ.) ਇੱਕ ਤਕਨੀਕ ਹੈ ਜੋ ਤੁਹਾਡਾ ਕੰਮ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ੀ ਤੇ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਏ.ਆਈ. ਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਹੋ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਕੋਈ ਗੁਣਾ ਤਕਸੀਮ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੈਲਕੁਲੇਟਰ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਹੀ ਕਰੋਗੇ ਨਾ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਏ.ਆਈ. ਇੱਕ ਸਹੂਲਤ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਤੁਹਾਡੇ ਰਚਨਾਤਮਕ ਕੰਮ 'ਤੇ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।

ਬਾਰੇ ਚੰਗਾ ਸੋਚਣ ਜਾਂ ਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਮੈਂ ਛੋਟੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉੱਤੇ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਮੈਂ ਬਸ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਕੰਮ ਕਰਕੇ

ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਕੋਈ ਗੁਣਾ ਤਕਸੀਮ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੈਲਕੁਲੇਟਰ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਹੀ ਕਰੋਗੇ ਨਾ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਏ.ਆਈ. ਇੱਕ ਸਹੂਲਤ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਤੁਹਾਡੇ ਰਚਨਾਤਮਕ ਕੰਮ 'ਤੇ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।

ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ

ਰਚਨਾਤਮਕ ਕੰਮ 'ਤੇ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ

ਹੁਣੇ ਜਿਹੇ ਤੁਸੀਂ ਏ.ਆਈ. ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਗਾਣਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਲਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਖਤਰੇ ਵਜੋਂ

ਦੂਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਗੁੱਸਾ ਤੇ ਦੂਸਰਾ ਹੰਕਾਰ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗੁੱਸੇ ਦੌਰਾਨ ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਉੱਤੇ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਹੰਕਾਰ ਕਦੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ

ਜਾਂ ਉਸ ਕਲਾਕਾਰ ਨਾਲ ਅਨੰਦ ਆਵੇਗਾ।
ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੇਲ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੈਨ ਇੰਡੀਆ ਫਿਲਮਾਂ ਨਾਲ ਲੋਕ ਹੁਣ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਾਣੇ ਸੁਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਨਾਲ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨ ਦਾ ਵਧੀਆ ਮੌਕਾ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਲੋਕ ਇਸ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਜਾਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਤੇਲਗੂ ਅਤੇ ਮਾਲਿਆਲਮ ਗਾਣੇ ਵੀ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਉੱਤਰ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਚੰਗਾ ਸੰਗੀਤ ਸਿਰਫ ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਦੂਸਰੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਸੰਗੀਤ ਬਣਾਉਣ ਸਮੇਂ ਵੀ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਕਲਾਕਾਰ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦੇ

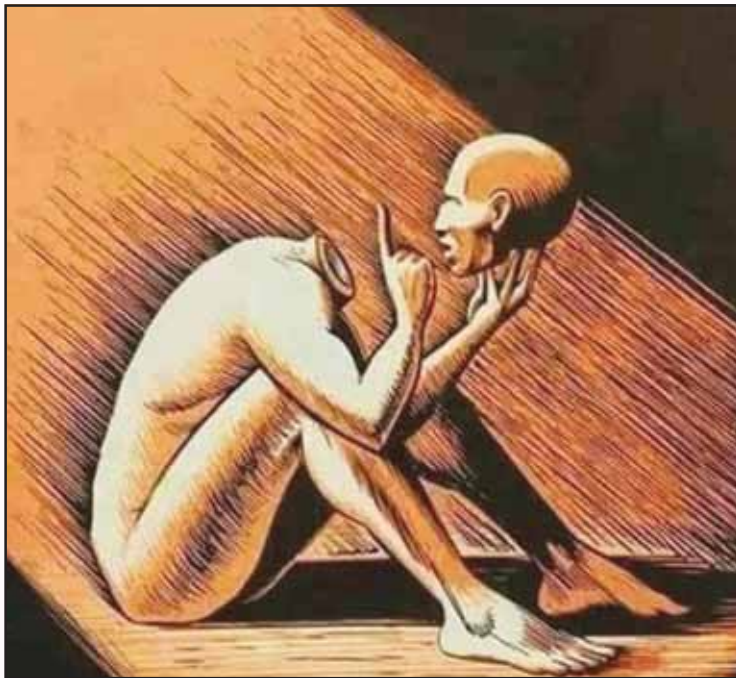

ਸ਼ੰਕਰ ਮਹਾਦੇਵਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰ ਗਾਣੇ 'ਤੇ ਕਲਾਕਾਰ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਵਿਚਾਰ ਮਨ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਹੀ ਘਰ ਦੀਆਂ ਦੋ ਪੀੜੀਆਂ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਲਈ ਗਾਣਾ ਗਾਉਣਾ ਪਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਦੋਵੇਂ ਆਪਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖ ਕੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਗਾਣਾ ਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉੱਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਤਰਾਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੇ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 16 ਅਗਸਤ 2025 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-703

ਮਨ ਦੀ ਚਾਦਰ ਹੋ ਗਈ ਕਾਲੀ, ਗੁਨਾਹਾਂ ਨੇ ਪਾਏ ਧੱਬੇ।
ਝੂਠ ਫਰੇਬ ਦਾ ਰੰਗ ਹੈ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਸੱਚ ਨੂੰ ਪਾਇਆ ਯੱਭੇ।
ਨਿੰਦਿਆ ਚੁਗਲੀ ਤੇ ਹੋਰਾ ਫੇਰੀ, ਰੱਖ ਚਤੁਰਾਈਆਂ ਗੱਭੇ।
ਅਕਲ ਲਤੀਫ ਤੂੰ ਬਣ ਜਾ ਬੰਦੇ, ਸਾਰ ਨਾ ਕਰ ਲੱਲੇ ਭੱਭੇ।
ਯਾਦ ਰੱਖ ਔਕਾਤ ਤੂੰ ਆਪਣੀ, ਕਰ ਨੇਕ ਅਮਲ ਤੂੰ ਸੱਭੇ।
ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ ਨ ਹੋਣਾ ਇਸ ਬਿਨ, ਨ ਰਹਿਮਤ ਉਦ੍ਰੀ ਲੱਭੇ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-701

ਧੀਏ ਰਾਣੀਏ ਭੋਲੀ-ਭਾਲੀਏ ਨੀ,
ਦਿਲ ਤੱਕ ਤੈਨੂੰ ਹੋ ਬਾਗੇ-ਬਾਗ ਜਾਂਦਾ।
ਤੈਨੂੰ ਤੱਕਿਆਂ ਅੰਦਰੋਂ ਲਫਜ਼ ਉਗਣ,
ਇੱਕ ਰਾਗ ਆਂਦਾ ਸਾਜ ਤੇ ਰਾਗ ਜਾਂਦਾ।
ਬਾਲ-ਉਮਰੇ ਹੀ ਆਂਮੀਂ ਛੱਡ ਗਈ ਤੈਨੂੰ,
ਬਿਨਾ ਤੇਲ ਨਾ ਰਹੇ, ਬੁਝ ਚਿਰਾਗ ਜਾਂਦਾ।
ਮੁੱਖਤਾ ਤੱਕਾਂ ਜਾਂ ਨਿਰਛਲ ਮਾਸੂਮ ਤੇਰਾ,
ਬੱਧੋ-ਬੱਧੀ ਮਨ ਭਰ ਨਾਲ ਵੈਰਾਗ ਜਾਂਦਾ।
ਮੈਂ ਹਾਂ ਬਾਪ ਤੇਰਾ ਨਾਲੇ ਹਾਂ ਮਾਂ ਧੀਏ,
ਪੁਰੇ ਮੱਥੇ ਕੀ ਏ ਤੂੰ ਨਾਲ ਭਾਗ ਆਂਦਾ।
ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਂ ਤੇਰੀ ਹੁਣ ਨੀ ਤੂੰ ਧੀਏ,
ਨਾਲ ਸਾਜ ਮੇਰੇ ਤੂੰ ਡੱਫਲੀ ਵਜਾਉਣੀ ਏ।
ਪਤਾ ਲੱਗਣਾ ਨਾ ਬਚਪਨ ਕਦੋਂ ਲੰਘਾ,
ਰੁੱਤ ਜੋਭਨ ਭੀ ਇੰਜ ਹੀ ਲੰਘਾਉਣੀ ਏ।
ਦੱਬ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਹਸਰਤਾਂ ਸੱਧਰਾਂ ਨੂੰ,
ਸਦਾ ਪਤਝੜ ਹੀ, ਨਾ ਬਸੰਤ ਆਉਣੀ ਏ।
'ਨਾਕਾਮ' ਕੌਣ ਆਖੇ ਕਿੰਨ ਰੱਬ ਸੱਚਤੋਂ ਨੂੰ,
ਖੈਰ ਪਾਉਣੀ ਜੋ ਉਸ ਓਹੀਓ ਪਾਉਣੀ ਏ।
-ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ 'ਨਾਕਾਮ'
ਫੋਨ: +1-864-318-5500

ਆ ਨਿੱਕੀਏ ਤੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦਿਆਂ
ਨਾਲੇ ਤੈਨੂੰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਦਿਆਂ।
ਖੁਸ਼ ਦੇਖ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਤਾਂ
ਸਭ ਕੁੱਝ ਆਪਣਾ ਵਾਰ ਦਿਆਂ।
- ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧੋਰ

ਚਾਹੇ ਹੈ ਉਹ ਗਰੀਬ ਕਿੰਨਾ,
ਬਾਪੂ ਚਾਅ ਸਾਂਝ ਰੱਖੇ ਨੇ,
ਨਿਹਾਰਦਾ ਹੈ ਨੀਝ ਲਾ ਲਾ,
ਪਾਲ ਬੜੇ ਖੁਆਬ ਰੱਖੇ ਨੇ।
ਵੱਡੀ ਹੋ ਕੇ ਪੜ੍ਹ ਲਿਖ ਧੀਏ,
ਲੱਗ ਜਾਵੀਂ ਕਿਤੇ ਅਫਸਰ,
ਦੇਵਾਂ ਲੱਖ ਲੱਖ ਅਸੀਸ ਮੈਂ,
ਨੀਂ ਤੂੰ ਬਣ ਜਾਵੀਂ ਡਾਕਟਰ।
-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ "ਨੂਰਪੁਰੀ"

ਮਾਂ ਵਾਂਗ ਪਿਤਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ
ਉਹ ਦਿਲ ਤੋਂ ਲਾਡ ਲਭਾਉਂਦਾ ਹੈ।
ਲੱਗਦੇ, ਮਾਂ ਵਿਛੜ ਗਈ ਹੈ
ਉਹ ਤਾਰੀਓਂ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ।
ਛੋਟਾ ਬੱਚਾ ਬੜਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈ
ਉਹ ਸਭ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ।
ਗੁੱਡੀਆਂ, ਪੰਜਾਬੀ ਪਹਿਰਾਵੇ 'ਚ ਹੈ
ਪਿਆਰ ਉਸ ਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।
ਧੀ ਰਾਣੀ ਸਾਂਝ ਸੰਭਾਲ ਵਿੱਚ ਹੈ
ਭੁਵੱਖ, ਨਜ਼ਰ ਉਸ ਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।
-ਲੋਕ ਨਾਥ ਸ਼ਰਮਾ

ਪਿਤਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਿਨਾ ਵੀ
ਬੱਚੇ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।
ਭਾਵੇਂ ਬੱਚੇ ਦਾ ਲਾਡ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ
ਪਿਓ ਦੀ ਓਟ ਅਤੇ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ
ਧੀ ਦਾ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਕਾਸ ਹੁੰਦਾ।
ਅਰਬ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ
ਧੀਆਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਜੱਗੋਂ ਤੇਰੂਵੀਂ
ਉਸ ਦਾ ਖਮਿਆਜ਼ਾ ਭੁਗਤਦੀਆਂ ਉਹ ਕੌਮਾਂ
ਨਿਤ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਦੀ ਚੱਲੇ ਨੇਰੀ ਹੱਡ ਚੀਰਦੀ।
-ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੂਰ

ਸਾਡਾ ਵਿਰਸਾ ਸਾਡਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰ
ਵਾਂਢੇ ਬਣ ਠਣ ਕੇ ਜਾਣਾ
ਬਾਪ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ
ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ 'ਚ ਸਮਾਈ।
ਦੇਖ ਦੇਖ ਬੱਚੀ ਦਾ ਚਾਅ
ਬਾਪ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਦੂਣ ਸਵਾਈ।
-ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਲ ਦੋਸਾਂਝ

ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਦੀ ਸਮਕਾਲੀ ਸਾਰਥਿਕਤਾ

ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਫਿਤਰਤ ਦਾ ਨਿਵੇਕਲਾ ਪਹਿਲੂ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਨਿਹਾਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਲਗਪਗ 45 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ 1980 ਵਿਚ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਸਾਊਥਾਲ ਵਿਖੇ 6 ਤੋਂ 21 ਜੂਨ ਤੱਕ ਰਣਜੀਤ ਧੀਰ, ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਮਸ਼ੇਰ, ਅਵਤਾਰ ਜੰਡਿਆਲਵੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵਚਰਨ ਗਿੱਲ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਨਾਲ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਪਹਿਲੀ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਅੱਜ

ਡਾ. ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ

ਤੱਕ ਵੀ ਮਿਸਾਲ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਚਾਲੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਡੈਲੀਗੇਟ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੈਮੀਨਾਰਾਂ ਵਿਚ ਗੰਭੀਰ ਬਹਿਸਾਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਭਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ, ਡਾਕਟਰ ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਰੱਤੂ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਸ਼ਰੀਫ ਕੁੰਜਾਹੀ ਵਰਗੇ ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ। ਅਜੇਹੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਤੇ

ਪਟਿਆਲਾ ਵੱਲੋਂ ਸਵਰਗੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੱਡੇ ਬੇਟੇ ਸਵਰਗੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਪਟਿਆਲਾ ਅਤੇ ਕੋਲਕਾਤਾ ਦੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਆਲਮੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਅਤੇ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੰਸਪਾਲ ਅਤੇ ਦੀਪਕ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਵੀ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਤੰਦ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਸਭਾ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਸਭਿਆਚਾਰ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਰਬਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਫਿਕਰਮੰਦ ਜਿਉਂਦੇ ਜਾਗਦੇ ਜਿਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰਹਿਤਲਾਂ ਦੀ ਸਲਾਮਤੀ ਲਈ ਗਹਿਰੇ ਫਿਕਰ ਅਤੇ ਇਛਾਵਾਂ ਆਪਣੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਸਿੱਦਤ ਨਾਲ ਵਸਾਏ ਹੋਏ ਹਨ।

ਪਰ ਕੀ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਵਿਚ ਨਿਠ ਕੇ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ? ਇਹ ਸਵਾਲ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ।

ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਕੋਈ

ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਹਨ।

“ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਹੁ-ਪਰਤੀ ਹਨ ਪਰ ਹੋ ਰਹੇ ਯਤਨ ਇਕ-ਪਰਤੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।...ਪੰਜਾਬੀ, ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਗਏ ਹਨ, ਪੰਜਾਬੀ ਸੁਭਾਅ ਨੂੰ ਤਾਂ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸੁਜੱਗਤਾ ਨਾਲ ਨਿਭਣ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹੜੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਨਿਭ ਸਕੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।”

ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਵਰਤਮਾਨ ਦੌਰ ਵਿਚ “ਵਿਸ਼ਵ

ਯਤਨਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀਆਂ ਨਵੀਨ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਨਿਵੇਕਲੀ ਨਜ਼ਰ ਟਿਕਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਰਵਾਇਤੀ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਦੇ ਠਹਿਰੇ ਹੋਏ ਜਮੂਦ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਮਰਹੱਲਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਕੜੀ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਯਤਨ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਲੈਸਟਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ।

ਜੁਲਾਈ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫਤੇ “ਸਿੱਖ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਕੌਂਸਲ ਯੂ.ਕੇ.” ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ “ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਯੂ.ਕੇ.” ਵਿਚ ਸਾਹਿਤਕ

ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਸਮਝਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਕਾਨਫਰੰਸ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਉਸਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਧੁਨੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਖਣ ਲਈ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿੱਪੀ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਢੁੱਕਵੀਂ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਹੈ।

ਇਸ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਨਾਲ ਜਿਹੜੇ ਨੁਕਤੇ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਨ:

–ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤਾ ਅਤੇ ਪਾਸਾਰ ਲਈ ਅਮਲੀ ਤੇ ਸਥਿਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕਣੇ।

–ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿੱਪੀ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨਾ।

–ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਮਿਆਰੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖਣੀਆਂ ਅਤੇ ਲਿਖਵਾਉਣੀਆਂ।

–ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ‘ਚ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਆਮਦ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰਨੇ।

–ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਆਦਿ ‘ਚ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਸੰਭਵ ਯਤਨ ਕਰਨੇ।

ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ ਸਭਾਪਤੀ ਡਾ. ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ ਨੇ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ ਅੰਤ ਉੱਤੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ “13 ਅਪ੍ਰੈਲ 2030 ਨੂੰ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਰਚਿਤ ‘ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼’ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦਾ ਸੌਵਾਂ ਵਰ੍ਹਾ ਪੂਰਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਲਈ ਇਸ ਮਹਾਨ ਰਚਨਾ ਦੀ ਖਾਸ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ‘ਸਿੱਖ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਕੌਂਸਲ’ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਯੂ.ਕੇ. 2030 ਇਸ ਮਹਾਨ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋਵੇਗੀ।”

ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਦਾ ਇਹ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ-ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਆਪਣੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਆਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਹੀ ਸਾਰਥਕ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਣਗੀਆਂ, ਜੇਕਰ ਸਮੁੱਚੀ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਗੁਣਵੱਤਾ ਪੂਰਵਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚੀਂ ਗੁਜ਼ਰ ਕੇ, ਸੰਜੀਦਾ ਸੰਵਾਦ ਰਾਹੀਂ, ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਨਵੀਂ ਦਿਸ਼ਾ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਢੁੱਕਵੀਂ ਅਕਾਦਮਿਕ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਪਛਾਣ ਬਣਾਉਣ ਵਲ ਸੇਧਿਤ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਕਾਲਜਈ ਕਾਨਫਰੰਸ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਬੈਂਕਾਕ, ਲਾਹੌਰ, ਬਰੈਂਪਟਨ, ਮਿਲਵਾਕੀ, ਸਰੀ, ਹੇਵਰਡ (ਸਾਨਫਰਾਂਸਿਸਕੋ), ਲੰਡਨ ਅਤੇ ਲੈਸਟਰ ਤੱਕ ਫੈਲਦਾ ਹੋਇਆ, ਕਈ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਤੈਅ ਕਰ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਬਹੁਤੀਆਂ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਭਾਵੇਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਹੀ ਹਨ, ਪਰ ਡਾਕਟਰ ਵਿਸ਼ਵਨਾਥ ਤਿਵਾੜੀ ਵੱਲੋਂ 1982 ਵਿਚ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਦਿੱਲੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤਤਕਾਲੀਨ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ

ਜੁਲਾਈ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫਤੇ ਸਿੱਖ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਕੌਂਸਲ ਯੂ.ਕੇ. ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਤਸਵੀਰਾਂ।

ਸਾਂਝੀ ਰਾਏ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਯਤਨਾਂ ਨਾਲ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਅਤੇ ਬਹਿਸਾਂ ਸਿਰਫ ਮਤੇ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੱਕ ਹੀ ਸਿਮਟ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਦੀ ਸਾਰਥਿਕਤਾ ਬਾਰੇ ਉਘੇ ਚਿੰਤਕ ਡਾ. ਬਲਕਾਰ

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ” ਵੱਲੋਂ ਹੇਵਰਡ (ਸਾਨਫਰਾਂਸਿਸਕੋ) ਵਿਖੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਗ਼ਜ਼ਲਗੋਆਂ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਅਤੇ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੌਸ਼ਹਿਰਵੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕ ਕਾਨਫਰੰਸ ਅਤੇ ਅਜ਼ੀਮ ਸ਼ੇਖਰ ਵੱਲੋਂ ਸਾਊਥ ਹਾਲ (ਲੰਡਨ) ਵਿਖੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਦਬੀ ਮੇਲੇ ਦੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਕੁਝ ਨਿਵੇਕਲੀ ਭਾ ਵਾਲੀ ਦਿਸਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ

ਅਤੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਮਸਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਉੱਤੇ ਵੀ ਨਿਠ ਕੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੈਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਬਹੁ-ਪਸਾਰੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਉੱਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਚੱਲੀਆਂ ਭਰਪੂਰ ਬਹਿਸਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿੱਪੀ

ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੇ ਸਥਾਨ

ਹੁਣ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਉਸ ਪੜਾਅ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਬੰਦਾ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਬੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਨ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਲਭਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮੇਰੇ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਸੂਨੀ ਨੇੜੇ ਸ਼ਹੀਦ-ਏ-ਆਜ਼ਮ ਸ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਖਟਕੜ ਕਲਾਂ ਵਿਚ 51 ਕਰੋੜ 70 ਲੱਖ ਦੀ ਲਾਗਤ ਵਾਲੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਕੰਪਲੈਕਸ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖਣਾ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਖਾਲਸਾ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਤੇ ਕਾਲਜ ਚੇਤੇ ਆ ਜਾਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਮਾਹਿਲਪੁਰ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਹਨ। ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਇਹ ਕਸਬਾ ਹੁਣ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ।

ਮੈਂ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਉਪਰਾਲਾ ਇਸ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਸਪੂਤ ਦੀ ਲਾਸ਼ਾਨੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਤੇ ਪਸਾਰ ਦਾ ਸੋਮਾ ਬਣੇਗਾ। ਵਿਰਾਸਤੀ ਲਾਘਾ ਵੀ ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦਾ ਅਹਿਮ ਹਿੱਸਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਵਿਰਾਸਤੀ ਲਾਘਾ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਨਾਲ ਜੋੜੇਗਾ।

ਇਸ ਲਾਘੇ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਬੁੱਤਾਂ ਤੇ ਕੰਧ-ਚਿਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਿੰਗਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਹੜੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੋਰ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਉਣਗੇ। ਏਸ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿਚ 700 ਮੀਟਰ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਾਲਾ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਤਾਨਕੁਲ (ਏ.ਸੀ.) ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਤੇ ਸੈਮੀਨਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ

ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਦਾਲਤੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵੀ ਸਿਰਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੋ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਅਤੀਤ ਵਿਚ ਲੈ ਟੁਰਿਸਟਾਂ ਲਈ ਸੁਵਿਧਾ ਕੇਂਦਰ, ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਲਈ ਠਹਿਰਨ, ਬਾਗ-ਬਗੀਚੇ, ਸੰਗੀਤਕ ਫੁਹਾਰਾ ਅਤੇ ਪਾਰਕਿੰਗ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਥਾਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਮੇਰੇ ਲਈ ਤਾਂ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ 2025 ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪੀ.ਏ.ਯੂ. ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੂੰ ਸੌ ਵਿੱਚੋਂ 93ਵਾਂ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਵੀ ਮਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੀਆਂ 4407 ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੀ.ਏ.ਯੂ. ਭਾਰਤ ਦੀ ਇਕਲੌਤੀ ਰਾਜ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਉੱਚ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਹ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਪੀ.ਏ.ਯੂ. ਦੀ ਉੱਚਤਾ ਅਤੇ ਮਿਆਰ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਸਾਬਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਇਕ ਸੁਤੰਤਰ ਗਲੋਬਲ ਰੈਂਕਿੰਗ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਹੈ ਜੋ ਖੇਤੀ ਖੋਜ ਦੀ ਵਿਹਾਰਤਾ ਅਤੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਰਗੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ‘ਤੇ 14,000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੀ.ਏ.ਯੂ. ਦਾ ਸਿਖਰਲੀਆਂ 100 ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣਾ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਖੋਜ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਚ ਇਸ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਧ ਰਹੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਸੂਚਕ ਹੈ।

ਧਿਆਨ ਰਹੇ ਕਿ ਏਸ਼ੀਆ ਤੋਂ ਸਿਰਫ 22

ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰੀ ਚੋਟੀ ਦੇ 100 ਵਿਚ ਜਗ੍ਹਾ ਬਣਾਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤੇਰਾਂ ਚੀਨ ਤੋਂ ਹਨ, ਦੋ ਜਾਪਾਨ ਤੋਂ ਅਤੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ, ਸਿੰਗਾਪੁਰ, ਮਲੇਸ਼ੀਆ, ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਇਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਦੋ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਖੋਜ ਸੰਸਥਾ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ 47ਵੇਂ ਸਥਾਨ ‘ਤੇ ਅਤੇ ਪੀ.ਏ.ਯੂ. 93ਵੇਂ ਸਥਾਨ ‘ਤੇ ਰਹੇ।

ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪੀ.ਏ.ਯੂ. ਦੀਆਂ ਲਗਾਤਾਰ ਸਫਲਤਾਵਾਂ ਵਜੋਂ ਵੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਸਥਾਗਤ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਫਰੇਮਵਰਕ (ਐੱਨ.ਆਈ.ਆਰ.ਐੱਫ) ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਤਾਰ ਦੋ ਸਾਲਾਂ, 2023 ਅਤੇ 2024 ਲਈ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਰਾਜ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਖਰਲਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਥਾਗਤ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਫਰੇਮਵਰਕ (ਆਈ.ਆਈ.ਆਰ.ਐੱਫ) 2025, ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਨਿੱਜੀ-ਖੇਤਰ ਏਜੰਸੀ, ਨੇ ਪੀ.ਏ.ਯੂ. ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਿਖਰਲੀ ਰਾਜ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ

ਕੀਤਾ ਹੈ।

1962 ਵਿਚ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਈ ਪੀ.ਏ.ਯੂ. ਭਾਰਤ ਨੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਚ ਗੁਣਾਤਮਕ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਕੇ ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਭੋਜਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ 1978-80 ਵਿਚ ਇਸ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਸੰਚਾਰ ਕੇਂਦਰ ਦਾ ਮੁਖੀ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਪੀ.ਏ.ਯੂ. ਵਿਚ ਵਾਤਾਵਰਨ ਪੱਖੀ ਅਤੇ ਟਿਕਾਊ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਭੋਜਨ ਖੇਤਰ ਲਈ ਲਈ ਸਮਰੱਥਾ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿਚ ਨਵੀਨਤਾਵਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕਾਰਜ ਜਾਰੀ ਹਨ।

ਇਹ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਪੀ.ਏ.ਯੂ. ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ, ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਹੋਰ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰੇਗੀ। ਇਹ ਵੀ ਖਟਕੜ ਕਲਾਂ ਵਰਗਾ ਹੀ ਸਵਾਗਤ ਮੰਗਦੀ ਹੈ।

ਮਹਿਲਾ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬੱਲੇ-ਬੱਲੇ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਸੀ ਪੱਤਰਕਾਰਤਾ ਦੇ ਪੇਸ਼ੇ ਨੂੰ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਪਣਾਉਂਦੀਆਂ। ਅੱਜ ਦੋ ਦਿਨ ਤਾਂ ਮੀਡੀਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਹੈ। ਜੇ ਇਕੱਲੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਜਿਓਤੀ ਮਲਹੋਤਰਾ (ਚੀਫ ਐਡੀਟਰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ), ਮਨਰਾਜ ਗਰੇਵਾਲ (ਚੈਂਜੀਡੈਂਟ ਐਡੀਟਰ ਇੰਡੀਅਨ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ),

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਫੋਨ: 91-98157-78469
Sandhugulzar@yahoo.com

ਅਰਵਿੰਦਰ ਪਾਲ ਕੌਰ (ਐਡੀਟਰ ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ), ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ (ਨਿਊਜ਼ ਐਡੀਟਰ ਦੈਨਿਕ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ), ਕਮਲ ਦੁਸਾਂਝ ਤੇ ਦਵੀ ਦੇਵਿੰਦਰ (ਸਪੋਕਸਮੈਨ) ਇਸ ਪੇਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਜਾਂ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਪੇਸ਼ੇ ਵਿਚ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਦੀ ਬਹੁਲਤਾ ਦਾ ਸੋਮਾ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਦੀ ਉਡਾਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਸ ਵਿਚ ਡਿਜੀਟਲ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਬਹੁਲਤਾ ਵੀ ਹੈ। 70 ਸਾਲ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਰਿਹਾ ਹੋਣ ਸਦਕਾ ਮੈਂ ਇਸ ਰੁਝਾਨ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਅੰਤਿਕਾ

ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਟੱਪਾ।
ਮੇਰੇ ਕੰਤ ਨੇ ਬਾਰਾ ਪਾਇਆ,
ਚੜ੍ਹਦੀ ਦੇ ਪੱਟ ਫੁੱਲ ਗਏ।

ਨਾਗਾਸਾਕੀ 'ਤੇ ਐਟਮ ਬੰਬ ਕਿਉਂ ਸੁੱਟਿਆ?

ਜਪਾਨ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਹੀਰੋਸ਼ੀਮਾ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾ ਐਟਮ ਬੰਬ 6 ਅਗਸਤ 1945 ਨੂੰ ਸੁੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਥੇ ਮਚਾਈ ਤਬਾਹੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਦੂਜਾ ਐਟਮ ਬੰਬ ਵੀ ਜਪਾਨ 'ਤੇ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਸੁੱਟ ਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੂਜੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਰੂਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਬੰਨ੍ਹਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਪਾਨ ਇਹ ਸਮਝੇ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਰ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਐਹੋ ਜਿਹੇ ਅਮਰੀਕਾ ਕੋਲ ਤਬਾਹੀ ਆਲੇ ਬੰਬ ਹਨ। ਤੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਟੀਨੀਅਨ ਟਾਪੂ 'ਤੇ ਦੂਜੇ ਐਟਮ ਬੰਬ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਪਰ 7 ਤੋਂ 8 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਮੌਸਮ ਹਵਾਈ ਹਮਲੇ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜਿਉਂ ਹੀ 9 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਮੌਸਮ ਬੇਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹਾ ਠੀਕ

ਮਝੈਲ ਸਿੰਘ ਸਰਾਂ

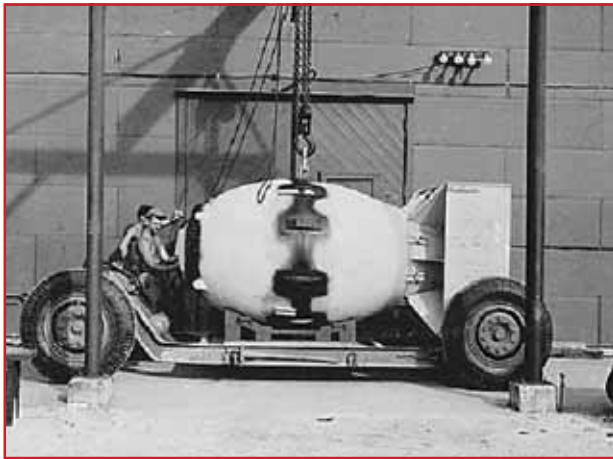
ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਇਹ ਦੂਜਾ ਐਟਮ ਬੰਬ ਸੁੱਟਣ ਲਈ ਹਵਾਈ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪਰ ਇਹ ਐਟਮ ਬੰਬ ਨਾਗਾਸਾਕੀ ਸ਼ਹਿਰ 'ਤੇ ਸੁੱਟਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਭੇਜਿਆ। ਦਰਅਸਲ ਅਮਰੀਕੀ ਰੱਖਿਆ ਮਹਿਕਮੇ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਤਿੰਨ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਬਣਾਈ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਹੀਰੋਸ਼ੀਮਾ, ਕੋਕੂਰਾ ਤੇ ਕੋਇਟਾ ਸਨ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕੋਇਟਾ ਦਾ ਨਾਮ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਜਪਾਨ ਦੀਆਂ ਵਿਰਾਸਤੀ ਤੇ ਸਭਿਅਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਮਾਰਤਾਂ ਸਨ। ਇਸ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨਾਗਾਸਾਕੀ ਦਾ ਨਾਮ ਪਾ ਲਿਆ ਕਿ ਜੇ ਦੋ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਐਟਮ ਬੰਬ ਸੁੱਟਣੇ ਪਏ ਤਾਂ ਉਹ ਨਾਗਾਸਾਕੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲੇ ਐਟਮ ਬੰਬ ਸੁੱਟਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦਿੱਕਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ ਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਦੂਜੇ ਐਟਮ ਬੰਬ ਦੀ ਵਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਹੀ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਅਣਕਿਆਸੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਹ ਬੰਬ ਨਾਗਾਸਾਕੀ 'ਤੇ ਸੁੱਟਿਆ ਗਿਆ, ਇਸ ਦਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:

ਦੂਜਾ ਐਟਮ ਬੰਬ ਪਲੂਟੋਨੀਅਮ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾ ਯੂਰੇਨੀਅਮ ਸੀ। ਇਹ 6 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਹੀ ਅਮੈਂਬਲ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਜਪਾਨ 'ਤੇ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਦੂਜੇ ਐਟਮ ਬੰਬ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁੱਟਣ ਲਈ ਪਹਿਲੇ ਐਟਮ ਬੰਬ ਵਾਲੇ ਪੈਲ ਟਿੱਬਟ ਨੂੰ ਹੀ ਇੰਚਾਰਜ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸਦਾ ਹੀ ਪਹਿਲੇ ਵਾਲਾ ਬੰਬਰ ਜਹਾਜ਼ ਇਨੋਲਾ ਗੇ ਇਸ ਕੰਮ ਵਾਸਤੇ ਚੁਣਿਆ ਸੀ। ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਮੌਸਮ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ 11 ਅਗਸਤ ਦਾ ਦਿਨ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪੈਲ ਟਿੱਬਟ ਇਸ ਦੂਜੇ ਐਟਮ ਬੰਬ ਨੂੰ ਸੁੱਟਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਮੇਜਰ ਸਵੀਨੇ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤਾਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਟੀਨੀਅਨ ਟਾਪੂ 'ਤੇ ਦੂਜੇ ਐਟਮ ਬੰਬ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਰੱਖਿਆ ਮਹਿਕਮੇ ਵਲੋਂ ਇਹ ਹੁਕਮ ਆ ਗਏ ਕਿ ਐਟਮ ਬੰਬ ਹੁਣ 11 ਦੀ ਬਜਾਏ 9 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ 10 ਤੇ 11 ਨੂੰ ਜਪਾਨ 'ਤੇ ਮੌਨਸੂਨ ਦੇ ਤੂਫਾਨ ਦੀ ਕਿਆਸਅਰਾਈ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਬੰਬ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਤੇ 8 ਅਗਸਤ ਤੱਕ ਐਟਮ ਬੰਬ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਲੋਡ ਕਰਨ ਯੋਗ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮੇਜਰ ਸਵੀਨੇ ਨੇ ਬੋਕਸਕਾਰ ਨਾਮ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਤੇ 8 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਇਸੇ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਰਨਵੇਅ 'ਤੇ ਰਿਹਰਸਲ ਕੀਤੀ। ਐਟਮ ਬੰਬ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ 'ਫੈਟ ਮੈਨ' ਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਲੋਡ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਹੀ ਕਈ ਖਤਰਨਾਕ ਤੇ ਦਿਲਚਸਪ ਕਿੱਸੇ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਐਟਮ ਬੰਬ ਦੀ ਆਖਿਰੀ ਅਮੈਂਬਲੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਫਾਇਰਿੰਗ ਯੂਨਿਟ ਵਿਚ ਤਾਰ ਉਲਟ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਪਾ ਹੋ ਗਈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਬੰਬ ਫਟਣ ਵਾਲਾ ਪਲੀਤਾ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਤੇ ਖੌਫ਼ਜ਼ਦਾ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਬੰਬ ਹੁਣੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਫਟ ਜਾਵੇਗਾ, ਪਰ ਕਈ ਘੰਟੇ ਅਤਿ ਦੀ ਹੁੰਮਸ ਭਰੀ ਗਰਮੀ 'ਚ ਘੋਲ ਕਰ ਕੇ ਗਲਤੀ ਠੀਕ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਦੂਜੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਐਨ ਉਡਾਣ ਭਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਉਂ ਹੀ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਪ੍ਰੀ-ਚੈਕਿੰਗ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ 640 ਗੈਲਨ ਤੇਲ ਰਿਜ਼ਰਵ ਟੈਂਕ ਵਿਚ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਲੋਡ ਪੈਣ 'ਤੇ ਮੇਨ ਟੈਂਕ ਵਿਚ ਭੇਜਣ ਵਾਲੀ ਗੇਜ ਖਰਾਬ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਈ ਘੰਟੇ ਲੱਗ ਜਾਣੇ ਸੀ ਤੇ ਜਹਾਜ਼ ਬਦਲ ਕੇ ਹੋਰ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਬੰਬ ਲੋਡ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਵੱਡਾ ਖਤਰਾ ਸੀ ਬੰਬ ਫਟਣ ਦਾ। ਬੜੀ ਕਸ਼ਤੀ ਦੁਬਿਧਾ, ਅੰਤ ਨੂੰ ਪੈਲ ਟਿੱਬਟ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਬੋਕਸਕਾਰ ਜਹਾਜ਼ ਬੰਬ ਸੁੱਟਣ ਲਈ ਉਡਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਮੁਤਾਬਿਕ ਮੇਨ ਟੈਂਕੀ ਦਾ ਤੇਲ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਮੇਜਰ ਸਵੀਨੇ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਜੋ ਬੰਬ ਸੁੱਟਣ ਵਕਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਨ। ਇਹ ਐਟਮ ਜਪਾਨ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਕੋਕੂਰਾ 'ਤੇ ਸੁੱਟਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ।

80 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੂਜੀ ਵਿਸ਼ਵ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਲੋਂ ਜਪਾਨ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨਾਗਾਸਾਕੀ ਉਤੇ ਸੁੱਟੇ ਗਏ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਐਟਮ ਬੰਬ ਵਲੋਂ ਮਚਾਈ ਗਈ ਤਬਾਹੀ ਅੱਜ ਵੀ ਲੋਕ ਮਨਾਂ 'ਤੇ ਨਸ਼ਤਰ ਵਾਂਗ ਉਕਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਖੁਦ ਅਮਰੀਕਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਤਬਾਹੀ ਉਤੇ ਪਛਤਾਵਾ ਹੈ। 9 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਇਸ ਤਬਾਹੀ ਦੀ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ. ਮਝੈਲ ਸਿੰਘ ਸਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਲੇਖ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਬੋਕਸਕਾਰ ਦੀ ਉਡਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋ ਜਹਾਜ਼ ਇੱਕ ਘੰਟਾ ਪਹਿਲਾਂ ਉਡਾਏ ਗਏ ਤਾਂ ਕਿ ਉਥੋਂ ਦੇ ਮੌਸਮ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਬੋਕਸਕਾਰ ਨੇ 9 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਤੜਕੇ ਦੇ ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਉਡਾਣ ਭਰੀ। ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਕੁੱਲ 10 ਅਫ਼ਸਰ ਸਨ ਤੇ ਇਹਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਦੋ ਹੋਰ ਬੰਬਰ ਜਹਾਜ਼ ਪਿਛੇ ਉਡਾਏ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ, ਬੰਬ ਸੁੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਕਰਕੇ ਐਟਮ ਬੰਬ ਦੀ ਸਫ਼ਲਤਾ ਦੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰਨਾ। ਤਾਂਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਸਫ਼ਲਤਾ ਪੂਰਵਕ ਉਸਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡੇ ਤੇ ਮਾਰੂ ਬੰਬ ਬਣਾਏ ਜਾਣ। ਬੋਕਸਕਾਰ ਨੂੰ ਉਡਾਣ ਸਾਰ ਹੀ ਸਵੀਨੇ ਨੇ ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਆਪਣੇ ਸਹਾਇਕ ਪਾਇਲਟ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਆਪ ਥੋੜ੍ਹਾ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਲੰਮਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਛਲਾ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਹੀ ਬਹੁਤ ਨੱਠ-ਭੱਜ ਕਰ ਕੇ ਥਕਾਵਟ ਮਹਿਸੂਸ

ਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਫੌਜੀ ਜਰਨੈਲ, ਜੋ ਬ੍ਰੇਕਫਾਸਟ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ ਨੇ ਸੁਣਿਆ, ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਹੁੱਥੂ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਪੈ ਗਈ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਭਾਣਾ ਵਰਤ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਐਟਮ ਬੰਬ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੇ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰੀ ਬੈਠੇ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਟਰੂਮੇਨ ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਮਹਿਕਮੇ ਨੂੰ ਇਹ ਮਨਹੂਸ ਖਬਰ ਕਿੱਦਾਂ ਦੱਸੀ ਜਾਉਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਵਾਸਤੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਨਮੋਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਦੂਜੇ ਮਹਾਂਯੁੱਧ ਦਾ ਨਾਇਕ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬਣ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਕਾਹਲੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਹਾਜ਼ ਅਲਰਟ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਜਿਥੇ ਵੀ ਬੋਕਸਕਾਰ ਡਿੱਗਿਆ ਪਤਾ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਐਟਮ ਬੰਬ ਦਾ ਕੀ ਬਣਿਆ? ਘਬਰਾਹਟ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਬੋਕਸਕਾਰ ਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਤੀਜਾ ਜਹਾਜ਼ ਜਿਹੜਾ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਸੀ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਨਾ ਕੀਤਾ।

ਟੀਨੀਅਨ ਟਾਪੂ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਨਾਗਾਸਾਕੀ 'ਤੇ ਸੁੱਟੇ ਗਏ ਪੰਜ ਟਨ ਭਾਰੇ ਐਟਮ ਬੰਬ 'ਫੈਟ ਮੈਨ' ਅਤੇ ਐਟਮੀ ਹਮਲੇ ਮਗਰੋਂ ਤਬਾਹ ਹੋਏ ਨਾਗਾਸਾਕੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਫਾਈਲ ਫੋਟੋਆਂ।

ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੌਸਮ ਅਜੇ ਵੀ ਖਰਾਬ ਹੀ ਸੀ। ਮੀਂਹ, ਤੇਜ਼ ਹਵਾ ਤੇ ਖੌਫ਼ਜ਼ਦਾ ਲਿਸ਼ਕਦੀ ਬਿਜਲੀ ਵਿਚ ਬੋਕਸਕਾਰ ਨੱਕ ਦੀ ਸੇਧੇ ਸੈਂਕੜੇ ਮੀਲ ਦੂਰ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਉਡਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਖਰਾਬ ਮੌਸਮ ਕਰਕੇ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ 9000 ਫੁੱਟ ਦੀ ਉਚਾਈ 'ਤੇ ਉਡਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੇਲ ਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਐਟਮ ਬੰਬ ਦੇ ਕਮਾਂਡਰ ਐਸਵਰਥ ਤੇ ਉਹਦੇ ਸਹਾਇਕ ਨੇ ਅੰਤਿਮ ਛੋਹਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਬੰਬ ਦੇ ਹਰੀ ਲਾਈਟ ਵਾਲੇ ਸੇਫਟੀ ਪਲੱਗ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤੇ, ਤਾਂ ਕਿ ਫੈਟ ਮੈਨ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਸਭ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਸਵਰਥ ਬੇਫਿਕਰ ਹੋ ਕੇ ਐਟਮ ਬੰਬ 'ਤੇ ਸਿਰ ਰੱਖ ਕੇ ਸੌਂ ਗਿਆ। ਇਸਦੇ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਸਵੇਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੰਬ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਪੈਨਲ 'ਤੇ ਲਾਲ ਲਾਈਟਾਂ ਫਲੈਸ਼ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਈਆਂ, ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਬੰਬ ਹੁਣੇ ਹੀ ਫਟ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਸਹਾਇਕ ਬਾਰਨੇ ਨੇ ਬਹੁਤ ਘਬਰਾ ਤੇ ਖੌਫ਼ਜ਼ਦਾ ਹੋ ਕੇ ਐਸਵਰਥ ਨੂੰ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਨੂੰ ਝੰਜੋੜ ਕੇ ਉਠਾਇਆ ਕਿ ਆਪਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਬੰਬ ਨੇ ਹੁਣੇ ਫਟ ਜਾਣਾ। ਐਸਵਰਥ ਅੱਬੜਵਾਹੇ ਜਾਗਿਆ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ 'ਓ ਮਾਈ ਗੋਡ' ਤੇ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੱਸੇ ਕਾਹਲੀ-ਕਾਹਲੀ ਸਾਰੇ ਬਲਿਊ ਪ੍ਰਿੰਟ ਦੇਖੇ ਤੇ ਦਸਾਂ ਕੁ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਗਲਤੀ ਲੱਭ ਕੇ ਠੀਕ ਕਰਕੇ ਸੁਖ ਦਾ ਸਾਹ ਲਿਆ। ਪਰ ਬੋਕਸਕਾਰ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਅਜੇ ਮੁੱਕੀਆਂ ਨਹੀਂ, ਕੋਕੂਰਾ 'ਤੇ ਬੰਬ ਸੁੱਟਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਥੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨੇ ਇੱਕਠੇ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਉਹ ਸੀ ਜਾਪਾਨੀ ਸਮੇਂ ਮੁਤਾਬਿਕ 9 ਵਜੇ ਤੇ 30000 ਫੁੱਟ ਦੀ ਉਚਾਈ। ਪਰ ਇਥੇ ਇੱਕ ਜਹਾਜ਼ ਨਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤੇ ਸਵੀਨੇ ਨੇ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ 50 ਮਿੰਟ ਗੇੜੇ ਲਾ ਕੇ ਤੇਲ ਫੂਕਿਆ। ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੋਈ ਕਿ ਇਹਦਾ ਰੇਡੀਓ ਸਿਸਟਮ ਵੀ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਦੂਜੇ ਜਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਨਾ ਬਣਾ ਸਕਿਆ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਉਸੇ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਬੋਕਸਕਾਰ ਤੋਂ 9000 ਫੁੱਟ ਵੱਧ ਉਚਾਈ 'ਤੇ ਉਡ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਵੀਨੇ ਤੇਲ ਦੀ ਕਮੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਹੋਰ ਉਡੀਕ ਨਾ ਕਰਦੇ ਦਸ ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਕੋਕੂਰਾ ਸ਼ਹਿਰ 'ਤੇ ਬੰਬ ਸੁੱਟਣ ਨੂੰ ਜਹਾਜ਼ ਮੋੜ ਲਿਆ, ਪਰ ਇਥੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਮੱਸਿਆ ਇਹ ਆਈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਜਹਾਜ਼ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਪਾਇਲਟ ਨੇ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਬੋਕਸਕਾਰ ਕਿਤੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਨਾ ਡਿੱਗ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਉਹਨੇ ਰੇਡੀਓ 'ਤੇ ਟੀਨੀਅਨ ਟਾਪੂ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਰੂਮ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੀ ਬੋਕਸਕਾਰ ਡਿੱਗ ਗਿਆ?' ਪਰ ਕੰਟਰੋਲ ਰੂਮ ਨੇ ਇਹ ਸੁਣਿਆ ਕਿ 'ਬੋਕਸਕਾਰ ਡਿੱਗ ਗਿਆ' ਜਿਉਂ ਹੀ ਇਹ ਲਫਜ਼ ਪੈਲ ਟਿੱਬਟ

ਓਧਰ ਬੋਕਸਕਾਰ ਕੋਕੂਰਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਟਾਰਗੇਟ, ਜੋ ਕਿ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਅਸਲਾ ਫੈਕਟਰੀ ਸੀ, ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਉਡਾਣ ਭਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੰਘਣੀ ਬੱਦਲਵਾਈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦਾ ਧੂੰਆਂ ਇਧਰ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਥੱਲੇ ਕੁਛ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਿਹਾ। ਸਵੀਨੇ ਬੰਬ ਨੂੰ ਐਨ ਟਿਕਾਣੇ 'ਤੇ ਸੁੱਟ ਕੇ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਬੰਬ ਸੁੱਟਣ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਕੈਪਟਨ ਬੇਹਨ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਬੰਬ ਨਾ ਸੁੱਟਣ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਟਾਰਗੇਟ ਸਾਫ਼ ਨਾ ਦਿਸੇ। ਸਿਰਫ ਰਾਡਾਰ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਬੰਬ ਨਾ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਕਸਕਾਰ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਬੇਕਾਰ ਗਈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਸਵੀਨੇ ਨੇ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜਪਾਨ ਨੇ ਬੋਕਸਕਾਰ 'ਤੇ ਹਵਾਈ ਤੋਪਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜਾਪਾਨੀ 10 ਹਵਾਈ ਲੜਾਕੂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨੇ ਬੋਕਸਕਾਰ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰ ਕੇ ਗੋਲੇ ਦਾਗਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਜੋ ਬਿਲਕੁਲ ਬੋਕਸਕਾਰ ਦੇ ਲਾਗਿਓ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਤੇ ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਖਤਰਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਾਰੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਵਿਚ ਦਹਿਲ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਦੂਜੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਬੇਕਾਰ ਗਈ ਤਾਂ ਕਮਾਂਡਰ ਐਸਵਰਥ, ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਸਾਰੇ ਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਚੀਫ਼ ਸੀ, ਨੇ ਬੜੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਸਵੀਨੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮਿਸ਼ਨ ਇਥੇ ਹੀ ਬੰਦ ਕਰ ਤੇ ਵਾਪਿਸ ਟੀਨੀਅਨ ਜਾਣ ਲਈ ਜਹਾਜ਼ ਮੋੜ! ਸਾਰੇ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚ ਤਲਖੀ ਵਧੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਸਵੀਨੇ ਇਸ ਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅਧੂਰਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਹੋਰ ਵੱਖਰੀ ਦਿਸ਼ਾ ਤੋਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਦੇਖਦਾ।' ਇਸ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਜਪਾਨੀ ਲੜਾਕੂ ਜਹਾਜ਼ ਇੱਕ ਕਤਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਉਹਦੇ ਅੱਗੇ ਆ ਗਏ, ਪਰ ਬੋਕਸਕਾਰ ਨੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ। ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਸਫ਼ਲਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਤੇਲ ਸੀ, ਉਸ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਟੀਨੀਅਨ ਪਹੁੰਚਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸੀ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਖਤਰਾ ਬੋਕਸਕਾਰ 'ਚ ਉਸ ਵਕਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਤਬਾਹਕੁਨ ਐਟਮ ਬੰਬ 'ਫੈਟ ਮੈਨ' ਸੀ, ਜਿਹਨੂੰ ਫਟਣ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਵਿਚ ਹੀ ਉਪਰ ਥੱਲੇ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਵੀ ਵਾਧੂ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੋਚਣ ਦਾ, ਕਿ ਇਹਦੇ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲੇ। ਜਿਵੇਂ ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ ਕਹਾਵਤ ਆ 'ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੰਬਲ ਨੂੰ ਛੱਡਦਾ ਪਰ ਹੁਣ ਕੰਬਲ ਨੀ ਮੈਨੂੰ ਛੱਡਦਾ।' ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਕਮਾਂਡਰ ਐਸਵਰਥ ਨੇ ਪੁਰਾ ਕੰਟਰੋਲ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਲੈ ਕੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬੋਕਸਕਾਰ ਨੂੰ ਨਾਗਾਸਾਕੀ ਜੋ ਉਥੋਂ 95 ਮੀਲ ਦੂਰ ਸੀ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂਕਿ ਉਥੇ ਜਿਹੜੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਜਪਾਨ

ਹਮਲੇ ਦੀ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ

ਦੀ ਮਿਤਸੁਬਿਸ਼ੀ ਅਸਲੇ ਦੀ ਫੈਕਟਰੀ ਤੇ ਹੋਰ ਵੱਡੀਆਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਐਟਮ ਬੰਬ ਨਾਲ ਤਬਾਹ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਣ। ਇਸ ਤਬਾਹੀ ਲਈ ਉਹਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾ ਮੰਗੀ। ਸਵੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਘਬਰਾਹਟ ਵਿਚ ਸੀ ਤੇ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਤੇਲ ਵੀ ਸਿਰਫ ਕੁਛ ਕੁ ਘੰਟਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਬਚਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਉਹਨੇ ਬੋਕਸਕਾਰ ਨੂੰ ਖਤਰਨਾਕ ਤਿੱਖਾ ਕੂਹਣੀ ਮੋੜ ਮੋੜਿਆ। ਬਿਨਾਂ ਸੋਚੇ ਕਿ ਇੱਕ ਤੀਜਾ ਜਹਾਜ਼ ਜਿਹੜਾ ਪਿੱਛੇ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਐਨਾ ਨੇੜੇ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਟਕਰਾਉਣੋਂ ਮਸਾਂ ਬਚੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਕੂਰਾ ਦੀ ਹੁੰਦੀ-ਹੁੰਦੀ ਤਬਾਹੀ ਹਾਲਾਤ ਕਾਰਨ ਬਚ ਗਈ ਪਰ ਨਾਗਾਸਾਕੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਸਬੰਧ ਬਣ ਗਈ।

ਜਿਉਂ ਹੀ ਬੋਕਸਕਾਰ ਨਾਗਾਸਾਕੀ ਵੱਲ ਚੱਲਿਆ ਤਾਂ ਸਵੀਨੇ ਨੇ ਤੇਲ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਇਹ ਨਾਗਾਸਾਕੀ 'ਤੇ ਬੰਬ ਸੁੱਟ ਕੇ 450 ਮੀਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕੇਗਾ। ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਸੀ ਕਿ ਕਿਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਹੀ ਡਿੱਗੇਗਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਜਹਾਜ਼ 'ਚ ਸਵਾਰ ਭੈਭੀਤ ਬੈਠੇ

ਸਨ। ਇਸ ਗਿਣਤੀ-ਮਿਣਤੀ 'ਚ ਬੋਕਸਕਾਰ ਨਾਗਾਸਾਕੀ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਤੇ ਸਵੀਨੇ ਨੇ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ 28000 ਫੁੱਟ ਦੀ ਉਚਾਈ 'ਤੇ ਲੈ ਆਂਦਾ, ਪਰ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਇਥੇ ਵੀ ਉਹੋ ਸੀ ਕਿ ਸੰਘਣੇ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਥੱਲੇ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਸਦਾ। ਐਸਵਰਥ ਨੇ ਸਵੀਨੇ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇ ਬੰਬ ਹੁਣ ਨਾ ਸੁੱਟ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਇਹਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਕੇ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹਨੇ ਵੀ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ। ਉਹ ਬੋਕਸਕਾਰ ਨੂੰ ਮੋੜਨ ਹੀ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਦੀ ਬੰਬ ਸੁੱਟਣ ਵਾਲੀ ਉਡਾਣ ਐਵੇਂ ਅਜਾਈ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਦਿਸੀ। ਸਬੰਬੀ ਬਿਹਾਨ ਨੂੰ, ਜਿਥੋਂ ਬੱਦਲ ਥੋੜ੍ਹੇ ਫਟੇ ਹੋਏ ਸੀ, ਹੇਠ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਬਿਲਡਿੰਗ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹਨੇ ਚੀਕ ਮਾਰ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਟਾਰਗੇਟ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੰਜ ਟਨ ਭਾਰਾ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਐਟਮ ਬੰਬ 'ਫੈਟ ਮੈਨ' ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਸਵੀਨੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਭੱਜ ਲੈ ਜਿੰਨਾ ਛੇਤੀ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਉਹਨੇ ਬੋਕਸਕਾਰ ਨੂੰ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਮੋੜ ਕੇ ਉਚਾਈ ਘਟਾਈ ਤੇ ਪੂਰੀ ਸਪੀਡ ਦੇ ਦਿੱਤੀ, ਤਾਂਕਿ ਐਟਮ ਬੰਬ ਡਿੱਗਣ ਸਾਰ ਜਿਹੜੀ ਅੱਗ ਦੀ ਲਾਟ ਨਿਕਲਣੀ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਚਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਵੀ ਨਾ ਦੇਖਿਆ, ਨਾ ਕੋਈ ਫੋਟੋ ਲੈ ਸਕੇ। ਐਟਮ ਬੰਬ ਡਿੱਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 43 ਸਕਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਫਟ ਗਿਆ ਤੇ ਅੱਗ ਦਾ ਗੁਬਾਰਾ ਸਕਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਅਸਮਾਨ ਵੱਲ ਉੱਠ ਗਿਆ।

ਬੋਕਸਕਾਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਮਸਾਂ ਹੱਲ ਹੋਈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਮੌਤ ਦੇ ਫਰਿਸ਼ਤੇ 'ਫੈਟ ਮੈਨ' ਨੂੰ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦੇ ਸੀ, ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਮਿਲਿਆ। ਪਰ ਜਹਾਜ਼ 'ਚ ਤੇਲ ਦੀ ਕਮੀ ਨੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਮਾਰਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਸਵੀਨੇ ਨੇ ਬੰਬ ਸੁੱਟਣ ਸਾਰ ਜਿਉਂ ਹੀ ਇਹਦੇ ਖਤਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਹਾਜ਼ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਂ ਰੇਡੀਓ 'ਤੇ 'ਮੇ ਡੇ ਮੇ ਡੇ' ਪੁਕਾਰਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਤੇਲ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅਮਰੀਕਨ ਜਹਾਜ਼ ਉਸ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਹੋਵੇ, ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਹਵਾਈ ਉਡਾਣਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਲਫਜ਼ ਹਨ ਜਿਹਦਾ ਮਤਲਬ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਖਤਰਾ ਤੇ ਫੌਰੀ ਮੱਦਦ ਚਾਹੀਦੀ ਆ। ਉਸਦਾ ਇਹ ਮੈਸੇਜ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਵੇਂ ਟੀਨੀਅਨ ਟਾਪੂ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਟਾਵਰ ਵਿਚ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਹੱਕੇ-ਬੱਕੇ ਰਹਿ ਗਏ ਕਿ ਬੋਕਸਕਾਰ ਅਜੇ ਸਹੀ ਸਲਾਮਤ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਜਿਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਹਨੂੰ ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਇੱਕ ਘੰਟੇ ਤੋਂ ਤਬਾਹ ਹੋਇਆ ਸਮਝ ਰਹੇ ਸੀ, ਉਥੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਓਕਿਨਾਵਾ ਟਾਪੂ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਅਜੇ ਕੁਛ ਹਫਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਮਰੀਕਨਾਂ ਨੇ ਜਪਾਨ ਤੋਂ ਖੋਹਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਵੱਲ ਨੂੰ ਬੋਕਸਕਾਰ ਉਡਾ ਲਿਆ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੇਲ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲਿਆ ਤਾਂ ਜਹਾਜ਼ ਪੰਜਾਹ ਮੀਲ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਮਤਲਬ ਕਿ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ। ਸਾਰੇ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਕਿ ਰੱਬਾ ਬਚਾ ਲੈ ਇੱਕ ਵਾਰ। ਖੁਦ ਇਹ ਸਾਰੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬੋਕਸਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੁਛ ਮਿੰਟ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਵਾਰੀ ਸਾਹਮਣੇ ਮੌਤ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿੱਦਾਂ ਡਰ ਗਏ, ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਸੇਫਟੀ ਜੈਕਟਾਂ ਪਾ ਲਈਆਂ ਤਾਂਕਿ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਡਿੱਗਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਤਰਦੇ ਰਹਿ ਸਕਣ। ਪਰ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਜਖ ਠੰਡੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੰਬਣੀ ਛਿੜੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਸਵੀਨੇ ਬੜਾ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਪਾਇਲਟ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਬੋਕਸਕਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਉਚਾਈ 'ਤੇ ਉਡਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੇਲ ਦੀ ਖਪਤ ਘੱਟ ਤੇ ਸਪੀਡ ਵੱਧ ਰਹੇ। ਉਹਨੂੰ ਓਕਿਨਾਵਾ ਟਾਪੂ ਦਿਸ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਹਾਕੀ ਦਾ ਬੰਗਾਲੀ ਫੁੱਲ ਬੈਕ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ

ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੰਮਿਆ ਭਾਵੇਂ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਵਿਚ ਸੀ ਪਰ ਵੱਜਦਾ ਕਲਕੱਤੇ ਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਬੰਗਾਲ ਲਈ ਫੁੱਟਬਾਲ ਖੇਡਿਆ ਉਵੇਂ ਬੰਗਾਲ ਲਈ ਉਹ ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲ ਹਾਕੀ ਖੇਡਿਆ। ਜਿੰਨਾ ਨਾਮਣਾ ਤੇ ਨਾਵਾਂ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪਨਾਮੀਏ ਨੇ ਫੁੱਟਬਾਲ ਖੇਡ ਕੇ ਕਮਾਇਆ ਉਨਾ ਹੀ ਜੱਸ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਕੋਹਲੀ ਨੇ ਹਾਕੀ ਖੇਡ ਕੇ ਖੱਟਿਆ। 60ਵਿਆਂ ਵਿਚ ਉਹਦੀ ਗੁੱਡੀ ਸਿਖਰਾਂ ਉੱਤੇ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਮੂਲੀਅਤ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕੰਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ। ਉਹ ਪੈਨਲਟੀ ਕਾਰਨਰ ਦਾ ਕਿੰਗ ਕਰੇ ਜਾਂਦੇ ਪ੍ਰਿਥੀਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹਾਕੀ ਦਾ ਦੂਜਾ ਫੁੱਲ ਬੈਕ ਜਾਂ ਹਾਫ਼ ਬੈਕ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। 1968 ਦੀਆਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਸਮੇਂ ਉਹ ਤੇ ਪ੍ਰਿਥੀਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦੇ ਜੁੜਵੇਂ ਕਪਤਾਨ ਸਨ। ਉਥੇ ਉਹ ਹਾਕੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵ ਇਲੈਵਨ ਵਿਚ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਲਈ ਮਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ।

ਹਾਕੀ ਦੀ ਖੇਡ ਨਾਲ ਜਿੰਨੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੁੜਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਨੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਖਿਡਾਰੀ ਜੁੜਿਆ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਫਾਰਵਰਡ ਵੀ ਖੇਡਿਆ, ਹਾਫ਼ ਬੈਕ ਵੀ ਤੇ ਫੁੱਲ ਬੈਕ ਵੀ। ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮਾਂ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ ਤੇ ਟੀਮਾਂ ਦੀਆਂ ਕਪਤਾਨੀਆਂ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮਾਂ ਦਾ ਕੋਚ ਵੀ ਬਣਿਆ ਤੇ ਮੈਨੇਜਰ ਵੀ ਰਿਹਾ। ਉਹਨੇ ਕੌਮੀ ਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅੰਪਾਇਰ ਬਣ ਕੇ ਮੈਚ ਵੀ ਖਿਡਾਏ। ਉਹ ਦੋ ਵਾਰ ਛੇ-ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਫਰਾਂਸ ਦੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਨੂੰ ਕੋਚਿੰਗ ਦੇਣ ਗਿਆ ਤੇ ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਬਣ ਕੇ ਮਿਊਨਿਖ਼ ਦੀਆਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਹਾਕੀ ਮੈਚ ਕਲਕੱਤੇ ਦੇ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਲਈ ਕਵਰ ਕੀਤੇ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ 1981 ਵਿਚ ਬੰਬਈ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵ ਹਾਕੀ ਕੱਪ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ 'ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਲਈ ਕਵਰ ਕਰਨ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ 'ਸਪੋਰਟਸ ਵੀਕ' ਦਾ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਬਣ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਮਾਹਿਰਾਨਾ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਬੰਬਈ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਸਮੇਂ ਉਹ ਕਈ ਫਰੰਟ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਦੇ ਉਹ ਮੈਦਾਨ 'ਚ ਦਿਸਦਾ, ਕਦੇ ਖੇਡ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿਚ, ਕਦੇ ਕੋਚਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਕਦੇ ਕੁਮੈਂਟਰੀ ਬੋਕਸ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਗ ਵਜੋਂ ਬੋਲਦਾ। ਕਦੇ ਕੰਟੀਨ 'ਚ ਹੁੰਦਾ, ਕਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਹੋਟਲਾਂ 'ਚ ਤੇ ਕਦੇ ਉਹ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪ੍ਰੈੱਸ ਸੈਂਟਰ ਵਿਚ ਓਕੜੂ ਜਿਹਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਜਿਵੇਂ ਪੈਨਲਟੀ ਕਾਰਨਰ ਰੋਕਣਾ ਹੋਵੇ। ਨਿੱਠ ਕੇ ਬੈਠਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਕਦੇ ਵੇਖਿਆ ਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਲ 'ਚ ਇਥੇ ਪਲ 'ਚ ਉਥੇ, ਐਨ ਉਥੇ ਹੀ ਜਿਵੇਂ ਹਾਕੀ ਖੇਡਦਾ ਗਰਾਊਂਡ ਵਿਚ ਫਿਰਕੀ ਵਾਂਗ ਘੁੰਮਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਪੱਬਾਂ ਭਾਰ ਈ ਵੇਖਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਇਕ ਤਬਸਰੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਵੀ ਕਿ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਇਥੇ ਵਿਆਹ 'ਚ ਨੈਣ ਵਾਂਗ ਕਦੇ ਏਧਰ, ਕਦੇ ਓਧਰ ਨੱਠਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਵੈਸੇ ਦੇਖਣੀ ਪਾਖਣੀ ਖਿਡਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗਦਾ। ਐਨਕਾਂ ਲਾਈ ਉਹ

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਪਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਦਾਰੇ ਦਾ ਮੈਨੇਜਰ। ਉਹਦਾ ਕੱਦ ਵਾਹਵਾ ਲੰਮਾ ਹੈ ਪਰ ਜੁੱਸਾ ਇਕਹਿਰਾ ਜਿਹਾ ਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਅਮਲੀਆਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਉਹ ਅਮਲੀ ਨਹੀਂ, ਪੂਰਾ ਗੁਰਸਿੱਖ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕੱਦ ਪੰਜ ਫੁੱਟ ਦਸ ਇੰਚ ਹੈ ਪਰ ਸਰੀਰਕ ਵਜ਼ਨ 65 ਕਿਲੋਗਰਾਮ ਹੀ ਹੈ। ਦਾੜ੍ਹੀ ਵਿਰਲੀ ਜਿਹੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਡੋਰੀ ਪਾ ਕੇ ਕਸੀ ਤੇ ਫਿਕਸੇ ਨਾਲ ਜਮਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਲੀਕੇ ਨਾਲ ਵਿਚਰਨਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਉਸ ਬਾਰੇ ਉਹਦਾ ਇਹੋ ਕਹਿਣਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, “ਸਭ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ।”

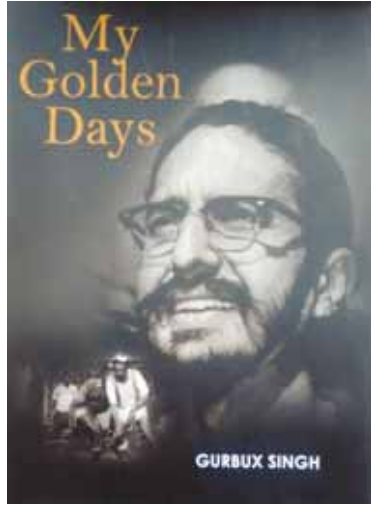
ਹਾਕੀ ਦੀ ਖੇਡ ਵਿਚ ਉਦੋਂ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦਾ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹੀ ਇਕੋ ਇਕ ਖਿਡਾਰੀ ਸੀ ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਐਨਕਾਂ ਲਾ ਕੇ ਖੇਡਿਆ। ਸ਼ੁਰੂ-ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਐਨਕਾਂ ਲਾਈ ਹਾਕੀ ਖੇਡਦਾ ਵੇਖਦੇ ਤਾਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ, “ਜੇ ਬਾਲ ਸਿੰਧੀ ਐਨਕਾਂ 'ਤੇ ਵੱਜੇ, ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਵੇ?” ਪਰ ਉਹਦੇ ਵੀਹ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਹਾਕੀ ਕੈਰੀਅਰ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰ ਵੀ ਹਾਕੀ ਜਾਂ ਗੇਂਦ ਉਹਦੀਆਂ ਐਨਕਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਵੱਜੀ।

ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗਰਦਨ ਪਤਲੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦੀ ਘੰਡੀ ਗੇਂਦ ਵਾਂਗ ਗੇੜੇ ਖਾਂਦੀ ਦਿੱਸਦੀ ਹੈ। ਰੰਗ ਕਣਕਵੰਨਾ ਤੇ ਪੱਗ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹੇਜ਼ ਭਾਪਿਆਂ ਵਾਲਾ। ਉਸ ਨੇ ਮੁੱਢਲੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਕਸਵੀਂ ਟੂਟੀਦਾਰ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਗੱਲ ਬਾਤ ਦਾ ਲਹਿਜ਼ਾ ਪੋਠੋਹਾਰੀ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਿਹਲਮ ਵਿਚ ਮੰਗਵਾਲ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਪਿਤਾ ਸ. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਫੌਜ ਵਿਚ ਮੇਜਰ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਸਨ ਤਾਂ ਉਥੇ 11 ਫਰਵਰੀ 1936 ਨੂੰ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੇਜਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਖੁਦ ਹਾਕੀ ਦੇ ਤਕੜੇ ਖਿਡਾਰੀ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਫੁੱਲ ਬੈਕ ਖੇਡਦੇ ਸਨ।

ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਪਿੱਛੋਂ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਉੱਜੜ ਕੇ ਲਖਨਊ ਆਉਣਾ ਪਿਆ ਜਿਥੇ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਮੁੜ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਵਿਚ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ। ਸਕੂਲ ਦੀ ਟੀਮ 'ਚ ਉਹ ਕਦੇ ਰਾਈਟ ਇਨ ਤੇ ਕਦੇ ਲੈਫਟ ਇਨ ਖੇਡਦਾ। ਫਿਰ ਇੰਦੌਰ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗਾ ਤੇ ਆਗਰਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵੱਲੋਂ ਫੁੱਲ ਬੈਕ ਖੇਡਿਆ। ਬੀ.ਏ. ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਜੋਂ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ। 1957 ਵਿਚ ਉਹ ਮੈਟਰ ਪਾਰਟਸ ਦਾ ਕੰਮ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਕਲਕੱਤੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਥੇ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਕੇ ਉਥੋਂ ਦਾ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਲਕੱਤੇ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਅੱਠ ਸਾਲ ਕਸਟਮ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਸਟਮ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਬਣਾਈ। 1965 ਵਿਚ ਕਸਟਮ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਦਾ ਮੋਟਰ ਪਾਰਟਸ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ। ਹੁਣ ਉਹ ਸਫਲ ਵਪਾਰੀ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨਾਤੇ ਨਿਊਯਾਰਕ ਤਕ ਬਣਾਈ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਧੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਕ ਪੁੱਤਰ। ਅਗਾਂਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਹਨ।

1959 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਟੂਰ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦਾ ਕੋਚਿੰਗ ਕੈਂਪ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਟੈਂਡ ਬਾਈ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ।

ਰੋਮ ਦੀਆਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ-1960 ਲਈ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਉਹਦਾ ਦਾਅ ਨਾ ਲੱਗਾ। ਉਦੋਂ ਬੰਗਾਲ ਦਾ ਹੀ ਕਲਾਡੀਅਸ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਦਾ ਕਪਤਾਨ ਬਣਿਆ। 1961 ਵਿਚ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਦੇ ਟੂਰ ਸਮੇਂ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ। 1962 ਵਿਚ ਉਹ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਦਾ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਾਕੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਖੇਡਿਆ। ਉਦੋਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਿਥੀਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਝਮਨ ਲਾਲ ਫੁੱਲ ਬੈਕ ਸਨ।

1963 ਵਿਚ ਉਹ ਲਿਓਂਸ ਦਾ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਾਕੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਖੇਡਣ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਜੇਤੂ ਰਹੀ।

1964 ਵਿਚ ਟੋਕੀਓ ਦੀਆਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਸਮੇਂ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਵਿਚ ਲੈਫਟ ਹਾਫ਼ ਖੇਡਿਆ। ਪ੍ਰਿਥੀਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਦੂਜਾ ਫੁੱਲ ਬੈਕ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਸੀ। ਫਾਈਨਲ ਮੈਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਟੀਮ ਵਿਰੁੱਧ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਨੇ 1-0 ਗੋਲ ਨਾਲ ਜਿੱਤਿਆ। ਚਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਰੋਮ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਨੂੰ 1-0 ਗੋਲ ਨਾਲ ਹਰਾਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਹਾਕੀ ਮੈਚਾਂ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਮੁਲਕ ਜਿੱਤ ਜਾਂਦਾ ਉਹ ਏਨੀ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਉਂਦਾ ਜਿਵੇਂ ਮੈਚ ਨਹੀਂ ਜੰਗ ਜਿੱਤ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

ਟੋਕੀਓ ਵਿਖੇ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਜਿੱਤ ਉਤੇ ਭਾਰਤਵਾਸੀ ਏਨੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ ਕਿ ਜੇਤੂ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਲਈ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਇਨਾਮ ਐਲਾਨੇ ਗਏ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਐਲਾਨਾਂ ਉਤੇ ਹੁਣ ਤਕ ਵੀ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਨੇ ਜੇਤੂ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਪਲਾਟ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਪ੍ਰਿਥੀਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀਂ ਪਲਾਟ ਉਡੀਕਦੇ ਇਸ ਜਹਾਨ ਤੋਂ ਕੂਚ ਕਰ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਕੀਹਨੇ ਪਲਾਟ ਦੇਣੇ ਸਨ? ਸ. ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੀ 1982 ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਏਸ਼ਿਆਈ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਜੇਤੂ ਪੰਜਾਬੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲੱਖ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਇਨਾਮ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜੋ ਅੱਧ ਪਚੱਧ ਹੀ ਪੂਰਾ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਅਕਸਰ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਮੰਤਰੀ ਐਲਾਨ ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਐਲਾਨਾਂ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨਾ

ਅਕਸਰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

1966 ਵਿਚ ਬੈਂਕਾਕ ਦੀਆਂ ਏਸ਼ਿਆਈ ਖੇਡਾਂ ਸਮੇਂ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦਾ ਮੀਡ ਕਪਤਾਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਟੀਮ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਏਸ਼ਿਆਈ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਜਿੱਤਿਆ। ਉਹ ਟੀਮ ਲਗਭਗ ਸਾਰੀ ਹੀ ਸਰਦਾਰ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੂਤਿਆਂ ਉਤੇ ਸਫੈਦ ਰੁਮਾਲ ਸੋਹਦੇ ਸਨ। ਇੰਜ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਦੀ ਟੀਮ ਹੋਵੇ। ਉਸੇ ਸਾਲ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਰਵੋਤਮ ਖੇਡ ਪੁਰਸਕਾਰ ਅਰਜਨ ਅਵਾਰਡ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ।

1966 ਵਿਚ ਹੀ ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈਮਬਰਗ ਵਿਚ ਹਾਕੀ ਦਾ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਹੋਇਆ। ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਸ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦਾ ਕਪਤਾਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਸੇ ਸਾਲ ਜਪਾਨ ਦੇ ਟੂਰ ਸਮੇਂ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹੀ ਸੌਂਪੀ ਗਈ। ਫਿਰ ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੇ ਟੂਰ ਵੇਲੇ ਵੀ ਉਹ ਕਪਤਾਨ ਬਣਿਆ। 1967 ਵਿਚ ਉਹ ਲੰਡਨ ਦਾ ਪ੍ਰੀ ਓਲੰਪਿਕ ਹਾਕੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਖੇਡਿਆ।

1968 ਵਿਚ ਮੈਕਸੀਕੋ ਦੀਆਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਸਮੇਂ ਸਥਿਤੀ ਅਜਿਹੀ ਬਣੀ ਕਿ ਸੀਨੀਅਰ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਿਥੀਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦੇ ਜੋੜੇ ਕਪਤਾਨ ਬਣਾਉਣਾ ਪਿਆ। ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਗੱਲ ਵਿਚੋਂ ਇਹੋ ਸੀ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਖਿਡਾਰੀ ਹੀ ਮੈਰਿਟ ਪੱਖੋਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦੀ ਕਪਤਾਨੀ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ। ਪਰ ਉਮਰ ਪੱਖੋਂ ਅਗਲੀ ਓਲੰਪਿਕਸ ਖੇਡ ਸਕਣਾ ਦੋਹਾਂ ਲਈ ਸ਼ੱਕੀ ਸੀ। ਸੋ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਜੁਆਇੰਟ ਕਪਤਾਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਟੀਮ ਮਸੀਂ ਤਾਂਬੇ ਦਾ ਤਮਗਾ ਜਿੱਤ ਸਕੀ।

ਮੈਕਸੀਕੋ ਦੀ ਓਲੰਪਿਕਸ ਖੇਡ ਕੇ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਹਾਕੀ ਤੋਂ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਬੰਗਾਲ ਵੱਲੋਂ 1972 ਤਕ ਖੇਡਦਾ ਰਿਹਾ। ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਉਹ ਕਸਟਮਜ਼, ਮੋਹਨ ਬਾਗਾਨ ਤੇ ਈਸਟ ਬੰਗਾਲ ਕਲੱਬਾਂ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਰਿਹਾ। 1973 ਵਿਚ ਉਹਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦੀ ਚੋਣ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਤੇ ਟੀਮ ਦੀ ਮੈਨੇਜਰੀ ਵੀ ਸੌਂਪੀ ਗਈ। 1974 ਤੇ 75 ਵਿਚ ਉਹ ਛੇ-ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਫਰਾਂਸ ਦੀ ਕੌਮੀ ਟੀਮ ਨੂੰ ਕੋਚਿੰਗ ਦੇਣ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ।

1976 ਵਿਚ ਮਾਂਟਰੀਅਲ ਦੀਆਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਸਮੇਂ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਦਾ ਕੋਚ ਸੀ। 1980 ਤੋਂ 84 ਤਕ ਉਹ ਫੇਰ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦੀ ਚੋਣ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਰਿਹਾ। 1983 ਵਿਚ ਉਹ ਕਰਾਚੀ ਦੀ ਰੈਪੀਅਨਜ਼ ਟਰਾਫੀ ਸਮੇਂ ਫਿਰ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਦਾ ਮੈਨੇਜਰ ਸੀ। 1973 'ਚ ਨੈਸ਼ਨਲ ਅੰਪਾਇਰ ਬਣਿਆ ਅਤੇ 1981 ਵਿਚ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਅੰਪਾਇਰ ਬਣ ਗਿਆ। 1982 ਦੀਆਂ ਏਸ਼ਿਆਈ ਖੇਡਾਂ ਸਮੇਂ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਮੈਚ ਖਿਡਾਏ।

ਇਕ ਵਾਰ ਅਸੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਨਹਿਰੂ ਹਾਕੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਉਤੇ 'ਕੱਠੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਮੈਚ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਦੀ ਕਿਸੇ ਟੀਮ ਨਾਲ ਚੱਲ

ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ
ਮਹਾਨ
ਖਿਡਾਰੀ

ਪ੍ਰਿ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 647-785-1661

ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਹਾਕੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਢਿੱਲੇ ਪੈ ਜਾਣ 'ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਦਿਲੀ ਦੁੱਖ ਪਰਗਟ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਸਾਡੇ ਨਵੇਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੀ ਖੇਡ ਵਿਚ ਉਹ ਜਾਨ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਜਿਹੜੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕਈ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵੱਲ ਪੈ ਗਏ ਨੇ। ਸਾਡੇ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਖਿਡਾਰੀ ਮੁਲਕ ਦੀ ਹਰੇਕ ਟੀਮ ਵਿਚ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਹਾਕੀ ਦਾ ਘਰ ਏ ਤੇ ਉਥੋਂ ਹੋਰ ਚੰਗੇ ਖਿਡਾਰੀ ਉੱਠਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ।”

ਉਸ ਦੀ ਇੱਛਾ ਟੋਕੀਓ-2021 ਤੇ ਪੈਰਿਸ-2024 ਦੀਆਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਫਿਰ ਵਿਕਟਰੀ ਸਟੈਂਡ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹੀ।

ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ, “ਕੀ ਸਾਡੇ ਖਿਡਾਰੀ ਹੀ ਮਾਂਦੇ ਪੈ ਗਏ ਨੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੁਨੀਆਂ ਤਕੜੀ ਹੋ ਗਈ ਐ?” ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਖਿਆ, “ਇਹ ਠੀਕ ਏ ਕਿ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਹਾਕੀ ਖੇਡਣ 'ਚ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਮਾਹਿਰ ਹੋ ਗਏ ਨੇ ਪਰ ਸਾਡੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਦਲਦੇ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਟੈਕਨੀਕ 'ਚ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਂਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦੇ। ਸਾਡੇ ਮੁੰਡੇ ਹਾਲਾਂ ਵੀ ਗਰਾਸ ਹਾਕੀ ਖੇਡਦੇ ਨੇ ਤੇ ਐਸਟਰੇ ਟਰਫ ਦੀ ਟੈਕਨੀਕ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਅਪਨਾ ਰਹੇ। ਇਹੋ ਵਜ੍ਹਾ ਏ ਕਿ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਮੈਚਾਂ 'ਚ ਹਾਰ ਖਾਂਦੇ ਨੇ।”

ਮੈਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਖਿਆ, “ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਖੇਡਾਂ ਸਿੱਦਤ ਨਾਲ ਅਪਨਾਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਨੇ। ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਲਗਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਈ ਲੱਗੇ ਤਦ ਹੀ ਚੰਗੇ ਨਤੀਜੇ ਨਿਕਲ ਸਕਦੇ ਨੇ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੇਡ 'ਚ ਮਾਹਿਰ ਬਣਨ ਲਈ ਮਿਹਨਤ, ਲਗਨ ਤੇ ਸਿਰਤ ਦੀ ਲੋੜ ਏ। ਜੀਹਦੇ ਵਿਚ ਲਗਨ ਤੇ ਸਿਰਤ ਐ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਕਰ ਕੇ ਈ ਦਮ ਲਵੇਗਾ।”

ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ, “ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਕਸਰ ਹੀ ਹਾਕੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟਾਂ ਉਤੇ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਵੇਖੀਦਾ। ਪਿੱਛੇ ਤੁਹਾਡਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਿਵੇਂ ਚੱਲਦਾ? ਬਿਜ਼ਨਸ ਸਫਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ?”

ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਬਿਜ਼ਨਸ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਸਫਰ ਕਰਦਾ ਪਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਈ ਏ ਪਈ ਇਕ ਵਾਰ ਜਿਹੜਾ ਝੱਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਪੈ ਜਾਏ ਉਹ ਮਰਦੇ ਦਮ ਤਕ ਛੁੱਟਦਾ ਵੀ ਤੋਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਹਾਕੀ ਵਾਲਾ ਸ਼ੌਂਕ ਤਾਂ ਹੁਣ ਉਮਰ ਭਰ ਈ ਰਹੇਗਾ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੇ ਘਾਟੇ ਪਈ ਜਾਣ।” ਹੁਣ ਉਹ ਨੱਬਿਆਂ ਨੂੰ ਢੁੱਕ ਚੁੱਕੇ ਤੇ 1957 ਤੋਂ ਕੋਲਕੱਤੇ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਹੈ। ਬੰਗਾਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ‘ਬੰਗਾ ਬਿਭੂਸ਼ਨ ਪੁਰਸਕਾਰ’ ਨਾਲ ਅਤੇ ਈਸਟ ਬੰਗਾਲ ਕਲੱਬ ਨੇ ‘ਭਾਰਤ ਗੌਰਵ ਅਵਾਰਡ’ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਆ ਹੈ।

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਪਿਆ ਪਰ ਉਹ ਉਸਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਟਾਵਰ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਨਾ ਬਣਾ ਸਕਿਆ। ਬੋਕਸਕਾਰ ਨੂੰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ 1:51 ਵਜੇ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਰਨਵੇਅ ਪੱਧਰਾ ਹੀ ਹੋਣੈ। ਪਰ ਉਥੇ ਲੜਾਕੂ ਜਹਾਜ਼ ਛੋਟੇ ਬੰਬਾਂ ਨਾਲ ਲੋਡ ਹਵਾਈ ਹਮਲੇ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਕਤਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਖੜੇ ਸਨ, ਬੋਕਸਕਾਰ ਇੰਨੀ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਰਨਵੇਅ 'ਤੇ ਉਤਰਿਆ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਲੱਗ ਕੇ 25 ਫੁੱਟ ਉੱਪਰ ਨੂੰ ਉਭਰਿਆ ਤੇ ਉਹਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਵੀ ਵਿਗੜ ਗਿਆ, ਪਰ ਸਵੀਨੋ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਬੜੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰੀ ਨਾਲ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ ਜਿਹੜਾ ਮਸਾਂ ਹੀ ਰਨਵੇਅ 'ਤੇ ਖੜੇ ਬੀ-24 ਬੰਬਰ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਿਆ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਥੇ ਉਹ ਤਬਾਹੀ ਮਚਣੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਮਹਾਂਯੁੱਧ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੀ ਵੱਖਰਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਬੋਕਸਕਾਰ ਦੇ ਉਤਰਨਸਾਰ ਉਸਦੇ ਸਾਰੇ ਇੰਜਣ ਤੇਲ ਦੀ ਕਮੀ ਕਰਕੇ ਬੰਦ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਬੋਕਸਕਾਰ ਦੀਆਂ ਬਰੇਕਾਂ ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਘਟਦਾ

ਗਿਆ ਤੇ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਰਨਵੇਅ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲ ਕੇ ਟਕਰਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਦੋਵੇਂ ਪਾਇਲਟ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਰੇਕਾਂ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਭਾਰ ਦੇ ਕੇ ਖੜੇ ਹੀ ਗਏ ਤੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਮਸਾਂ ਹੀ ਰੁਕਿਆ। ਉਸ ਵਕਤ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਇੱਕ ਤੁਪਕਾ ਵੀ ਤੇਲ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਬੋਕਸਕਾਰ ਖਤਰਨਾਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਤਰਿਆ ਤਾਂ ਇਹਨੂੰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਫਾਇਰ ਟਰੱਕਾਂ ਨੇ ਘੇਰ ਲਿਆ ਤੇ ਏਅਰ ਬੋਸ ਦੇ ਕਮਾਂਡਰ ਜਿੰਮੀ ਨੇ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ 'ਚ ਕਿਹਾ ‘ਤੂੰ ਕੌਣ ਆ’ (ਹੁ ਦਾ ਹੈਲ ਆਰ ਯੂ) ਸਵੀਨੋ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨਾਗਾਸਾਕੀ 'ਤੇ ਐਟਮ ਬੰਬ ਸੁੱਟ ਕੇ ਆਏ ਆ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਅਸੀਂ ਸਹੀ ਟਾਰਗੇਟ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੁੱਟ ਸਕੇ।

ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਇਹ ਐਟਮ ਬੰਬ ਟਾਰਗੇਟ ਤੋਂ 2 ਮੀਲ ਦੂਰ ਦੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਡਿੱਗਿਆ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਪਹਿਲੇ ਐਟਮ ਬੰਬ ਜਿੰਨੀ ਤਬਾਹੀ ਨਾ ਮਚਾ ਸਕਿਆ। ਅੱਗ ਪਹਾੜੀਆਂ ਕਰਕੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਾ ਫੈਲ ਸਕੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਐਟਮ ਬੰਬ ਪਹਿਲੇ ਨਾਲੋਂ ਕਈ ਗੁਣਾਂ ਵੱਧ ਤਾਕਤਵਰ ਸੀ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਬੰਬ ਡਿੱਗਣ ਸਾਰ 45000

ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਮਿਤਸੁਬਿਸ਼ੀ ਅਸਲੇ ਦੀ ਫੈਕਟਰੀ ਸਮੇਤ ਸੈਂਕੜੇ ਕਾਮੇ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ, ਡੂੰਘੇ ਪੱਥਰ ਦੇ ਬੰਕਰਾਂ ਵਿਚ ਲੁਕੇ ਲੋਕ ਅੰਦਰ ਹੀ ਭੱਠੀ ਦੀ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਝੁਲਸੇ ਗਏ, ਤਪਸ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਲੋਕ ਦੌੜਨ ਲੱਗ ਪਏ ਪਰ ਕੁਛ ਹੀ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਭੱਠੀ 'ਚੋਂ ਭੁੱਜਦੇ ਦਾਣਿਆਂ ਵਾਂਗ ਡਿੱਗ ਕੇ ਦਮ ਤੋੜ ਦਿੰਦੇ। ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਚਮੜੀ ਰੇਡੀਏਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਪੀਲੀ ਹੋਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਲਾਸ਼ਾਂ ਕੋਲੀਆਂ ਵਾਂਗ ਕਾਲੀਆਂ ਬੋਪਛਾਣ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਤਬਾਹੀ ਦਾ ਮੰਜ਼ਰ ਘੱਟ ਏਰੀਏ ਵਿਚ ਸੀ, ਪਰ ਸੀ ਬਹੁਤ ਡਰਾਵਣਾ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਹੀ ਢਠੀਆਂ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਤੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਮਲਬੇ ਵਿਚ ਦੱਬੇ ਗਏ ਤੇ ਇੱਕ ਹਫਤੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਮੌਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 80,000 ਨੂੰ ਪੁੱਜ ਗਈ, ਜੇ ਇਹ ਐਟਮ ਬੰਬ ਨਾਗਾਸਾਕੀ ਦੇ ਟਾਰਗੇਟ 'ਤੇ ਡਿਗਦਾ ਜਾਂ ਕੇਕੂਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸਹੀ ਟਾਰਗੇਟ 'ਤੇ ਡਿਗਦਾ ਤਾਂ ਇਹਨੇ ਤਬਾਹੀ ਬਹੁਤ ਕਰਨੀ ਸੀ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕ ਅੱਖ ਦੇ ਫਰੇਕੇ ਨਾਲ ਸੁਆਹ ਬਣ ਜਾਣੇ ਸਨ।

ਨਾਗਾਸਾਕੀ ਵਿਚ ਐਨੀਆਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਦਫਨਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਅਸਮਾਨ ਹੇਠ ਸਮੂਹਿਕ ਕੋਲੇ ਹੋਈਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਫੌਜ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਅੱਗ 'ਚ ਜਲਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਥੇ ਇੱਕ ਕਿੱਸਾ ਜਪਾਨ ਵਿਚ ਬੜਾ ਮਕਬੂਲ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੰਬਾਂ ਨਾਲ ਹੋਈ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਮੰਜ਼ਰ ਦੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, “ਇੱਕ ਦਸ ਕੁ ਸਾਲ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਆਪਣੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਕੁ ਸਾਲ ਦੇ ਨਿਆਣੇ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹੀ ਸਿਵਿਆ ‘ਚ ਕਤਾਰ 'ਚ ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ ਜੋਕਿ ਐਦਾਂ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸੁੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਉਥੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਕਰਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਭਾਰ ਲੱਗ ਜਾਣਾ ਇਹਨੂੰ ਥੱਲੇ ਲਾਹ ਲੈ ਤਾਂ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਇਹ ਭਾਰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਆਇਹ ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਆ। ਫਿਰ ਉਹਦੀ ਜਦੋਂ ਵਾਰੀ ਆਈ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਪਿੱਠ ਤੋਂ ਉਤਾਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਦੀ ਦੇਹ ਨੂੰ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਫੜਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕੁੱਛ ਕਦਮ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ ਇੱਕ ਟੱਕ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਦੀ ਦੇਹ ਨੂੰ ਅੱਗ 'ਚ ਸੜਦੀ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਹਨੇ ਆਪਣਾ ਹੇਠਲਾ ਬੁੱਲ੍ਹ ਦੰਦਾ ਵਿਚ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਐਨੇ

ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਦੰਦੀ ਵੱਢੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਲਹੂ ਚੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਪਰ ਉਹਦੀ ਅੱਖ ਵਿਚੋਂ ਤਿੱਪ ਵੀ ਹੰਝੂ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ ਉਹ ਉਥੇ ਇੱਕ ਫੌਜੀ ਵਾਂਗ ਅਹਿੱਲ ਖੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ। ਦੂਜੇ ਮਹਾਂਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਪਾਨ ਵਿਚ ਉਸ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਬੋਲ “ਇਹ ਭਾਰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਇਹ ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਹੈ” ਇੱਕ ਅਖਾਣ ਵਾਂਗ ਹਰ ਇੱਕ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ 'ਤੇ ਸਨ ਤੇ ਇਸਨੇ ਜਪਾਨ ਨੂੰ ਮੁੜ ਇੱਕਮੁੱਠ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਨ 'ਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪੋਪ ਨੇ ਉਹ ਫੋਟੋ ਲਾ ਕੇ ਲੱਖਾਂ ਪੋਸਟ ਕਾਰਡ ਵੰਡੇ ਕਿ ਲੋਕ ਜੰਗ ਨਹੀਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਆ ਪਰ ਬੇਰਹਿਮ ਹਾਕਮਾਂ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੋਸਟ ਕਾਰਡਾਂ ਦਾ ਕਦੇ ਵੀ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਭੱਰਾ ਕੁ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਅੱਜ ਗਾਜ਼ਾ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਨਿਆਣੇ ਰੋਣੀ ਨੂੰ ਤਰਸਦੇ ਬੰਬਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨਾ ਹੋ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਉਥੇ ਨਾਗਾਸਾਕੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਕਮਾਂ 'ਚ ਐਨੀ ਨਿਰਦੈਤਾ ਤੇ ਪਸ਼ੂ ਬਿਰਤੀ ਕਿੱਥੇ ਭਰੀ ਹੋਈ ਆ।

ਮਾਤਾ ਬਿਸ਼ਨ ਕੌਰ

ਮਾਤਾ ਬਿਸ਼ਨ ਕੌਰ ਜੀ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਸਨ। ਇਕ ਵਾਰ ਮਾਤਾ ਬਿਸ਼ਨ ਕੌਰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸੁਭਿਖੀ ਨਾਲ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਬਾਬਾ ਸੂਰਜ ਮਲ ਜੀ ਦੇ ਵਿਆਹ 'ਤੇ ਗਏ। ਉਥੇ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਸਪੁੱਤਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ (ਗੁਰੂ) ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ (ਗੁਰੂ) ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਲਗੇ। ਉਦੋਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਜੀਆਂ ਨੇ ਮਨ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਪਣੀ ਪੁੱਤਰੀ ਗੁਜਰੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਨਾਲ ਕਰਨਗੇ। ਉਦੋਂ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰ ਸਿਰਫ 11 ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ। ਦੋਵਾਂ

ਡਾ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਿਲਗੀਰ ਰਚੇਤਾ: 'ਨਵਾਂ ਤੇ ਵਡਾ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼'

ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿਤੀ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵਧ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ।

ਮਾਤਾ ਜੀਤ ਕੌਰ (ਮਾਤਾ ਜੀਤਾਂ)

ਮਾਤਾ ਜੀਤ ਕੌਰ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਭਾਈ ਹਰਿਜਸ ਸੁਭਿਖੀ ਦੀ ਬੇਟੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸਨ। ਆਪ ਦਾ ਜਨਮ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਆਪਣਾ ਬਚਪਨ ਵੀ ਇਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਬਿਤਾਇਆ ਸੀ।

ਮਾਰਚ 1673 ਦੇ ਆਖਰੀ ਹਫ਼ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਭਾਈ ਹਰਿਜਸ ਸੁਭਿਖੀ ਦੀ ਦਰਸ਼ਨ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਤੇ ਆਪਣੀ ਬੇਟੀ ਜੀਤਾਂ/ਜੀਤੋਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਗੋਬਿੰਦ ਦਾਸ ਨਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਮੰਗਣੀ ਦੀ ਅਰਦਾਸ 12 ਮਈ 1673 ਦੇ ਦਿਨ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪਰ 11

ਗੁਰੂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ - 7

ਨਵੰਬਰ 1675 ਦੇ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਸ਼ਾਦੀ ਮੁਲਤਵੀ ਹੋ ਗਈ। ਪਰ 1677 ਵਿਚ ਭਾਈ ਹਰਿਜਸ ਸੁਭਿਖੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਦੀ ਚਾਹ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬਰਾਤ ਲੈ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਆਉਣ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਲਾਹੌਰ, ਹਿਫ਼ਾਜ਼ਤ ਪੱਖੋਂ, ਜਾਣਾ ਸਹੀ ਨਾ ਸਮਝਿਆ; ਪਰ, ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਹੁਰੇ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਯਾਰਾਂ ਕੁ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ 'ਗੁਰੂ ਦਾ ਲਾਹੌਰ' ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ। 21 ਜੂਨ 1677 ਦੇ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਇਸੇ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਹੋਇਆ।

ਮਾਤਾ ਜੀਤੋਂ ਲਾਹੌਰ ਵਰਗੇ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਜੰਮੀ, ਪਲੀ ਤੇ ਵੱਡੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਥੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਸਾਬਣਾਂ ਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਸਨ। ਵਿਆਹ ਮਗਰੋਂ ਉਹ ਇਕ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ 'ਚੱਕ ਨਾਨਕੀ' ਵਿਚ ਆ ਵਸੀ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਕੱਲੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਉਥੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਰਾਬਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਇਕੱਲੇਪਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਬੀਮਾਰ ਰਹਿਣ ਲਗ ਪਏ ਸਨ।

ਅਖੀਰ ਜਦ ਸੱਤ-ਕੁ ਸਾਲ ਬੀਤ ਗਏ ਤੇ ਉਹ ਠੀਕ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਕੇ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਸੁੰਦਰੀ (ਮਗਰੋਂ ਸੁੰਦਰ ਕੌਰ) ਨਾਲ ਹੋਇਆ। 1685 ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਉਂਟਾ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਥੇ ਸੁੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ 26 ਜਨਵਰੀ 1686 ਦੇ ਦਿਨ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਮਗਰੋਂ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਬੀਮਾਰ ਪੈ ਗਈ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋਂ ਨੇ ਸੰਭਾਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਧੇਰੇ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋਂ ਦੀ ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿਣ ਲਗ ਪਿਆ। ਇਸ ਬਾਲ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਕਾਰਨ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋਂ ਦਾ ਮਨ ਲਗ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਠੀਕ ਹੋਣ ਲਗ ਪਈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਲਮਕ ਗਈ। ਮਾਤਾ ਜੀਤੋਂ ਠੀਕ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈਣ ਲਗ ਪਏ ਤੇ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।

ਸਿਹਤ ਠੀਕ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ: ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ 27 ਚੇਤਰ ਸੰਮਤ 1747 (25 ਮਾਰਚ 1691), ਜ਼ੋਰਵਾਰ ਸਿੰਘ 6 ਮੱਘਰ ਸੰਮਤ 1753 (15 ਨਵੰਬਰ 1696), ਫ਼ਤਹਿ ਸਿੰਘ 2 ਫੱਗਣ 1755 (27 ਜਨਵਰੀ 1698)।

1698 ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋਂ ਫਿਰ ਬੀਮਾਰ ਪੈ ਗਈ। ਇਸ ਬੀਮਾਰੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਤਕ ਪਿੱਛਾ ਨਾ ਛੱਡਿਆ ਤੇ 5 ਦਸੰਬਰ 1700 ਦੇ ਦਿਨ ਉਹ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਪਿੰਡ ਅਗੰਮਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰ ਕੌਰ (ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ)

ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰ ਕੌਰ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਰਨ ਕੁਮਰਾਓ ਦੀ ਬੇਟੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਆਪ ਦਾ ਵਿਆਹ 4 ਅਪਰੈਲ 1684 ਦੇ ਦਿਨ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਹਿਲੀ

ਪਤਨੀ ਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੀਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਇਹ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ।

1685 ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪਾਉਂਟਾ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਥੇ ਸੁੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ 30 ਮਾਘ ਸੰਮਤ 1743 (26 ਜਨਵਰੀ 1686) ਦੇ ਦਿਨ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਮਗਰੋਂ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਬੀਮਾਰ ਪੈ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1688 ਤੋਂ ਮਾਰਚ 1705 ਤਕ ਸਾ ਸਮਾਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਹੀ ਬਿਤਾਇਆ। 1705 ਵਿਚ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦਾ ਘੇਰਾ ਪੈਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਨੂੰਹ ਤਾਰਾ ਕੌਰ ਨਾਲ ਅਨੰਦਪੁਰ ਤੋਂ ਲਖਨੌਰ, ਆਗਰਾ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਬੁਰਹਾਨਪੁਰ ਚਲੇ ਗਏ। 1706 ਵਿਚ ਜਦ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤਲਵੰਡੀ ਹੋਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾ ਤਾਂ ਆਪ ਉਥੇ ਪੁੱਜੇ ਤੇ ਛੇ-ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਉਥੇ ਰਹੇ। ਅਕਤੂਬਰ 1708 ਵਿਚ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਗਏ ਤਾਂ ਆਪ ਭਾਈ ਮੱਲਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗੋਦਤੀਆ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਉਥੋਂ ਫਿਰ ਬੁਰਹਾਨਪੁਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਮਈ 1708 ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜਦ ਬੁਰਹਾਨਪੁਰ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਆਪ ਨਾਲ ਫਿਰ ਮੇਲ ਹੋਇਆ। ਅਕਤੂਬਰ 1708 ਵਿਚ ਆਪ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅੰਤਮ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਨੂੰ ਦੇਖ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪ ਦਿੱਲੀ ਆ ਕੇ ਦਿਲਵਾਲੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲਗ ਪਈ। ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵਾਰ ਆਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੀ ਆਏ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਜਦ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਾਲਿਤ ਨੇ ਗ਼ਲਤ ਹਰਕਤਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤਾਂ ਆਪ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਫਿਰ ਬੁਰਹਾਨਪੁਰ ਆ ਗਈ। ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ (1725) ਮਗਰੋਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਆਪ ਨੂੰ ਵਾਪਿਸ ਲੈ ਆਏ। ਇੱਥੇ ਹੀ 13 ਅੱਸੂ ਸੰਮਤ 1803 (14 ਸਤੰਬਰ 1746) ਦੇ ਦਿਨ ਆਪ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ।

ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਰੱਖਿਆ। ਮਗਰੋਂ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਇਹ ਲਿਖ ਮਾਰਿਆ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਫ਼ਰੱਖਸ਼ੀਅਰ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ ਸੀ। ਜਦ ਕਿ ਇਹ ਕੋਰਾ

ਬੁਠ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਜ਼ਰਾ ਮਾਸਾ ਵੀ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ (ਸਾਹਿਬ ਦੇਵਾਂ)

ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਤੀਜੀ ਪਤਨੀ ਸਨ। ਇਹ ਭਾਈ ਰਾਮੂ ਬਸੀ ਵਾਸੀ ਰੋਹਤਾਸ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਸਨ (ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਵਿਆਹ ਮਾਤਾ ਜੀਤ ਕੌਰ ਤੇ ਦੂਜਾ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰ ਕੌਰ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ)।

ਸੰਨ 1698 ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋਂ ਫਿਰ ਬੀਮਾਰ ਪੈ ਗਈ। ਹੁਣ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋਂ ਦੋਵੇਂ ਬੀਮਾਰ ਸਨ ਤੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਬਹੁਤ ਬਜ਼ੁਰਗ ਸਨ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਘਰ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਰੋਹਤਾਸ ਤੋਂ ਸਾਹਿਬ ਦੇਵਾਂ ਦਾ ਪਰਵਾਰ ਉਥੇ ਪੁੱਜਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਾਹਿਬ ਦੇਵਾਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਹੁਣ ਮੈਂ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਭੰਗ ਚੁਕਾ ਹਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਚਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਇਸ 'ਤੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇਵਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰ ਲਵੋ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ, ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਬੀਮਾਰ ਪਤਨੀਆਂ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਿਆ ਕਰਾਂਗੀ। ਇਸ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 5 ਸਾਵਣ 1758 (5 ਜੁਲਾਈ 1700) ਦੇ ਦਿਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇਵਾਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਿਆ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਘੇਰਾ ਪੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰ ਕੌਰ ਤੇ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ

ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਲਖਨੌਰ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਪਹਿਲਾਂ ਆਗਰਾ, ਫਿਰ ਮਥਰਾ ਤੇ ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਬੁਰਹਾਨਪੁਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਕੁਝ ਚਿਰ ਉਥੇ ਰਹਿਣ ਮਗਰੋਂ ਆਪ ਫਿਰ ਦਿੱਲੀ ਆ ਗਏ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਸਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਆਪ ਉਥੇ ਪੁੱਜੇ ਤੇ ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੋਂ ਅਕਤੂਬਰ ਤਕ ਉਥੇ ਰਹੇ। ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਰਵਾਨਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਭਾਈ ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਗੋਦਰੀਆ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਹੀ ਸਨ ਤੇ ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਆਪ ਦਿੱਲੀ ਆ ਗਈ। ਆਪ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਕੀ ਉਮਰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੀ ਬਿਤਾਈ। ਇਥੇ ਹੀ, ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿਬਰ ਮੁਤਾਬਕ, ਸੰਨ 1731 ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਈ। ਇਕ ਹੋਰ ਰਿਵਾਇਤ ਮੁਤਾਬਕ ਆਪ ਦੀ ਮੌਤ 27 ਅੱਸੂ, ਸੁਦੀ 6, ਸੰਮਤ 1804 (27 ਸਤੰਬਰ 1747) ਦੇ ਦਿਨ ਹੋਈ ਸੀ।

ਹੁਣ ਕੱਚ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ 'ਚ ਪਾਏ ਪਦਾਰਥ ਵੀ ਖ਼ਤਰੇ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ!

ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕੱਚ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਨੂੰ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੇ ਬਦਲੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਬਦਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਕ ਨਵੇਂ ਅਧਿਐਨ ਨੇ ਇਹ ਖ਼ੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਕੱਚ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ 'ਚ ਪੰਜਾਹ

ਗੁਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਈਕ੍ਰੋਪਲਾਸਟਿਕ ਛੱਡਦੀਆਂ ਹਨ। ਫਰਾਂਸ ਦੀ ਭੋਜਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਏਜੰਸੀ (ਏ.ਐਨ.ਐਸ.ਈ.ਸੀ.) ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਮਾਈਕ੍ਰੋਪਲਾਸਟਿਕ ਸਾਰੇ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਕੱਚ ਦੀਆਂ

ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਫਲੋਰਾ

ਬੋਤਲਾਂ ਵਿਚ ਪੈਕ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਦਾਰਥਾਂ 'ਚ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਜਾਂ ਡੱਬਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਈਕ੍ਰੋਪਲਾਸਟਿਕ ਕਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਖ਼ੁਲਾਸਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਣਦੇਖੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਸਰੋਤ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਈਕ੍ਰੋਪਲਾਸਟਿਕ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੀ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਧਿਐਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਲਈ ਕੱਚ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ 'ਚ ਮਾਈਕ੍ਰੋਪਲਾਸਟਿਕ ਦਾ ਪੱਧਰ ਦੂਜੇ ਡੱਬਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਪਾਇਆ ਗਿਆ।

ਉਦਾਹਰਨ ਵਜੋਂ ਐਸਤਨ ਕੋਲਾ, ਨਿੰਬੂ ਪਾਣੀ, ਆਈਸਡ ਚਾਹ ਅਤੇ ਬੀਅਰ ਦੀਆਂ ਕੱਚ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀ ਲੀਟਰ ਲਗਭਗ 100 ਮਾਈਕ੍ਰੋਪਲਾਸਟਿਕ ਕਣ ਸਨ। ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਅਤੇ ਡੱਬਿਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜ ਤੋਂ 50 ਗੁਣਾ ਘੱਟ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਖੋਜਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਕੱਚ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਦੇ ਢੱਕਣਾਂ 'ਤੇ ਵਰਤੇ ਗਏ ਰੰਗ ਤੋਂ ਗੰਦਗੀ ਦੇ ਅਣਕਿਆਸੇ ਸਰੋਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਢੱਕਣ 'ਤੇ ਰੰਗ ਕੀਤੀ ਪਰਤ ਵਿਗੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਟੋਰੇਜ ਤੇ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦੌਰਾਨ ਛੋਟੇ ਪਲਾਸਟਿਕ ਕਣਾਂ ਨੂੰ ਤਰਲ ਵਿਚ ਛੱਡ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਰੋਤ ਵੱਲ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੁਰਾਗ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਹਿਲਾਂ ਲੱਭੇ ਗਏ ਮਾਈਕ੍ਰੋਪਲਾਸਟਿਕਸ ਢੱਕਣ ਦੇ ਰੰਗ ਅਤੇ ਰਸਾਇਣਕ ਬਣਤਰ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਸੂਖਮ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਨੇ ਢੱਕਣ ਤੋਂ ਬੋਤਲ-ਬੋਤਲ ਖਰਚ ਹੋਣ ਦਾ ਖ਼ੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਨੰਗੀ ਅੱਖ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ। ਸੰਭਾਵਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਟੋਰੇਜ ਦੌਰਾਨ ਢੱਕਣ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਰਗੜਨ 'ਤੇ ਇਹ ਰੰਗ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਿਹਤ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਏ.ਐਨ.ਐਸ.ਈ.ਸੀ. ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਹ ਖੋਜ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਲਟ ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਉਮੀਦ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਕੱਚ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਮਾਈਕ੍ਰੋਪਲਾਸਟਿਕਸ ਦਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਸਰੋਤ ਹਨ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਸੋਚਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਟੈਸਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬੀਅਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੂਸ਼ਿਤ

ਸੀ, ਜਿਸ 'ਚ ਪ੍ਰਤੀ ਲੀਟਰ ਐਸਤਨ 60 ਮਾਈਕ੍ਰੋਪਲਾਸਟਿਕ ਕਣ ਸਨ। ਨਿੰਬੂ ਪਾਣੀ 'ਚ 40 ਕਣ ਪ੍ਰਤੀ ਲੀਟਰ ਨੇੜਿਓਂ ਦੇਖੇ ਗਏ, ਜਦਕਿ ਹੋਰ ਸਾਫ਼ਟ ਡ੍ਰਿੰਕਸ 'ਚ ਲਗਭਗ 30 ਦੇ ਕਰੀਬ ਸਨ। ਵਾਈਨ 'ਚ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘੱਟ ਮਾਈਕ੍ਰੋਪਲਾਸਟਿਕ ਗਿਣਤੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਈਨ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਧਾਤ ਦੇ ਢੱਕਣਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਕਾਰਕ ਸਟਾਪਰਾਂ ਨਾਲ ਬੰਦ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਮਾਈਕ੍ਰੋਪਲਾਸਟਿਕ ਦੇ ਪੱਧਰ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਅਜੇ ਲੱਭਣਾ ਬਾਕੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਅਜੇ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ, ਕੀ ਇਹ ਪੱਧਰ ਸਿਹਤ ਲਈ ਜ਼ਖ਼ਮ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੱਚ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ 'ਚ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥ ਕਿਵੇਂ ਦੂਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਾਈਕ੍ਰੋਪਲਾਸਟਿਕ ਦੇ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਖੋਜ ਟੀਮ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਫ਼ਾਈ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ, ਪਹਿਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੋਤਲਾਂ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਿਲਟਰ ਕੀਤੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰਿਆ, ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕੋਈ ਮਾਈਕ੍ਰੋਪਲਾਸਟਿਕ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਣਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਢੱਕਣਾਂ ਨਾਲ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅੱਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਏਅਰ ਬਲੋਅਰ' ਨਾਲ ਢੱਕਣਾਂ 'ਤੇ ਹਵਾ ਉਡਾਉਣ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੋਤਲਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫਿਲਟਰ ਕੀਤੇ ਪਾਣੀ ਤੇ ਅਲਕੋਹਲ ਵਿਚ ਢੱਕਣਾਂ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ।

ਨਤੀਜੇ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਗੰਦੇ ਢੱਕਣਾਂ ਨਾਲ ਸੀਲ ਕੀਤੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ 'ਚ ਐਸਤਨ 287 ਕਣ ਪ੍ਰਤੀ ਲੀਟਰ ਸਨ। ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਕਾਫ਼ੀ ਘਟ ਕੇ 106 ਕਣ ਪ੍ਰਤੀ ਲੀਟਰ ਹੋ ਗਈ, ਜਦੋਂ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਢੱਕਣਾਂ ਨੂੰ ਹਵਾ 'ਚ ਰੱਖ ਕੇ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਕੇ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਹੋਰ ਵੀ ਘਟ ਕੇ 87 ਕਣ ਪ੍ਰਤੀ ਲੀਟਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਢੱਕਣਾਂ ਨੂੰ ਅਲਕੋਹਲ ਨਾਲ ਧੋਤਾ ਗਿਆ। ਨਵੇਂ ਢੱਕਣਾਂ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਤਾਂ ਸਾਫ਼ ਬੋਤਲਾਂ 'ਚ ਇਨਕੈਪਸੁਲੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਯੋਗਾਂ ਨੇ ਢੱਕਣ ਦੇ ਰੰਗ ਦੇ ਸਮਾਨ ਮਾਈਕ੍ਰੋਪਲਾਸਟਿਕਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਖ਼ੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੇ ਦਿਖਾਇਆ ਕਿ ਢੱਕਣ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਰੰਗ ਬੋਤਲਾਂ 'ਚ ਮਾਈਕ੍ਰੋਪਲਾਸਟਿਕਸ ਗੰਦਗੀ ਦਾ ਇਕ ਸਰੋਤ ਹਨ। ਪਰ ਪਲਾਸਟਿਕ ਕਣਾਂ ਨੂੰ ਢੱਕਣ ਨਾਲ ਬੰਦ ਕੀਤੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ 'ਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਗੰਦਗੀ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਵਿਹਾਰਕ ਢੰਗ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਢੱਕਣਾਂ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰਨਾ, ਹਵਾ ਮਾਰ ਕੇ ਅਤੇ ਪਾਣੀ-ਅਲਕੋਹਲ ਦੇ ਮਿਸ਼ਰਣ ਨਾਲ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਕੇ ਮਾਈਕ੍ਰੋਪਲਾਸਟਿਕਸ ਦੇ ਪੱਧਰ ਨੂੰ 60 ਫ਼ੀਸਦੀ ਤੱਕ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਖ਼ਪਤਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਹੀ ਪਹੁੰਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮਾਈਕ੍ਰੋਪਲਾਸਟਿਕ ਸੰਬੰਧੀ ਹੋਰ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਵੀ ਪੜਚੋਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਢੱਕਣਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਅਤੇ ਰਗੜ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਢੱਕਣ 'ਤੇ ਵਰਤੇ ਰੰਗ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਆਦਿ।

ਫਿਲਮ ਲੋਕ

ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਸਟਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮਾਂ 'ਚ ਬਹਾਰਾਂ

ਸੰਨ 1932 ਵਿੱਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਫਿਲਮ 'ਹੀਰ ਰਾਂਝਾ' ਜਿਸਦਾ ਅਸਲ ਸਿਰਲੇਖ 'ਹੂਰ' ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮਾ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ ਆਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਹਕੀਮ ਰਾਮ ਪ੍ਰਸਾਦ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਏ.ਆਰ. ਕਾਰਦਾਰ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਨ 1935 ਵਿੱਚ ਬਣੀ ਬਹੁ ਚਰਚਿਤ ਫਿਲਮ 'ਪਿੰਡ ਦੀ ਕੁੜੀ' ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਸ੍ਰੀ ਕੇ.ਡੀ.ਮਹਿਰਾ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਉੱਘੀ ਗਾਇਕਾ ਨੂਰਜਹਾਂ ਨੇ ਗੀਤ ਵੀ ਗਾਏ ਸਨ ਤੇ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਵੀ ਵਿਖਾਏ ਸਨ। ਸੰਨ 1947 ਵਿੱਚ ਮੁਲਕ ਦੇ ਬਣਵਾਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਹੜੀ ਪਹਿਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਸੀ ਉਸਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਆਰ. ਕੇ. ਸ਼ੇਰੀ ਸੀ। ਸੰਨ 1948 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੰਨ 1964 ਤੱਕ ਸੁਪਰਹਿੱਟ ਰਹੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿੱਚ 'ਲੱਛੀ, ਮੁੰਦਰੀ, ਫੇਰੇ, ਪੋਸਤੀ ਅਤੇ ਭੰਗਤ' ਆਦਿ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਨ। ਸੰਨ 1964 ਵਿੱਚ ਬਣੀ ਫਿਲਮ 'ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਕੰਢੇ' ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮਲਟੀਸਟਾਰ ਫਿਲਮ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ, ਨਿਸ਼ੀ, ਵਾਸਤੀ, ਮਿਰਜ਼ਾ ਮੁਸੱਫ਼ ਸਣੇ ਕਈ ਵੱਡੇ ਸਿਤਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੰਨ 1969 ਵਿੱਚ ਆਈ ਫਿਲਮ 'ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਜਹਾਜ਼ ਹੈ' ਨੇ ਤਾਂ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਿਕਾਰਡ ਮਾਤ ਪਾ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਰਾਜ ਕਪੂਰ, ਵਿੱਮੀ, ਆਈ.ਐਸ. ਜੌਹਰ, ਸੋਮ ਦੱਤ, ਨਿਸ਼ੀ ਅਤੇ ਡੇਵਿਡ ਜਿਹੇ ਅਦਾਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਜੀ ਇਹ ਫਿਲਮ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮਾ ਦੀ ਪਹਿਲੀ 'ਬਲਾਕਬਸਟਰ' ਫਿਲਮ ਹੋਣ ਦਾ ਸ਼ਰਫ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਈ ਸੁਪਰਹਿੱਟ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਸਿਨੇਮਾ ਘਰਾਂ ਦਾ ਸਿੰਗਰ ਬਣੀਆਂ ਤੇ ਫਿਰ ਸੰਨ 1980 ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ 'ਜੱਟ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਕਲਾਵੇ ਵਿੱਚ ਲੈਂਦੀਆਂ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਤਾਂ ਅਸਫਲ ਰਹੀਆਂ ਪਰ ਅਦਾਕਾਰ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਵਰਿੰਦਰ ਕਈ ਸਫਲ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਿਹਾ। ਫਿਲਮ 'ਜੱਟ ਤੇ ਜਮੀਨ' ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵੇਲੇ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਵਰਿੰਦਰ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਪਰੰਤ 'ਮੜੀ ਦਾ ਦੀਵਾ, ਕਚਹਿਰੀ ਅਤੇ ਇੱਕਾ ਦੁੱਕਾ' ਹੋਰ ਫਿਲਮਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਧਿਕਤਰ ਫਿਲਮਾਂ ਫਲੱਪ ਰਹੀਆਂ ਤੇ ਫਿਰ ਸੰਨ 1999 ਵਿੱਚ ਆਈ 'ਮਾਹੌਲ ਠੀਕ ਹੈ' ਅਤੇ ਸੰਨ 2001 ਵਿੱਚ ਆਈ ਫਿਲਮ 'ਜੀ ਆਇਆਂ ਨੂੰ' ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੇ ਸਫਰ ਤੇ

ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿੱਥੇ ਹੁਣ ਇਹ ਆਪਣੀ ਭਰ ਜਵਾਨੀ ਹੰਢਾਅ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਨਿੱਤ ਨਵੀਆਂ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਸਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤਾਜ਼ਾ ਰਿਲੀਜ਼ 'ਕੈਰੀ ਆਨ ਜੱਟਾ 3' ਦੇ ਸੌ ਕਰੋੜੀ ਕਲੱਬ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮਾ ਨੇ ਇਕ ਨਵਾਂ ਮਾਅਰਕਾ ਮਾਰਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸਨੂੰ ਇਕ ਫ਼ਖਰਯੋਗ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਦਰਸ਼ਕ ਤੇ ਪਾਠਕ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਨ 1981 ਵਿੱਚ ਬਣੀ ਫਿਲਮ 'ਵਿਲਾਇਤੀ ਬਾਬੂ' ਵਿੱਚ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦੇ ਮਹਾਂਨਾਇਕ ਅਮਿਤਾਬ ਬੱਚਨ ਅਤੇ ਅਦਾਕਾਰਾ ਰੀਨਾ ਰਾਏ ਨੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਅਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦੇ ਹੀਮੈਨ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਧਰਮਿੰਦਰ ਨੇ 'ਗਿੱਧਾ, ਕਣਕ' ਦੇ ਉਲੇ, ਦੋ ਸ਼ੇਰ, ਪੁੱਤ ਜੱਟਾਂ ਦੇ, ਕੁਰਬਾਨੀ ਜੱਟ ਦੀ, ਡਬਲ ਦੀ ਟਰਬਲ, ਸੁੱਤੇ ਬੰਨੇ, ਰਾਂਝਣ ਮੇਰਾ ਯਾਰ, ਤੇਰੀ ਮੇਰੀ ਇਕ ਜਿੰਦਗੀ' ਆਦਿ ਸਮੇਤ ਕੁਝ ਹੋਰ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਾਏ ਹਨ। ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦੇ 'ਜੁਬਲੀ ਸਟਾਰ' ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਰਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਫਿਲਮ 'ਦੋ ਸ਼ੇਰ' ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸੁਪਰ ਸਟਾਰ ਅਖਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇਸ਼ ਖੰਨਾ ਨੇ 'ਤਿਲ ਤਿਲ ਦਾ ਲੇਖਾ' ਅਤੇ 'ਸਵਾ ਲਾਖ ਸੇ ਏਕ ਲਤਾਊ' ਨਾਮਕ ਫਿਲਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪਾਲੀਵੁੱਡ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸਤਰੁਪਨ ਸਿਨਹਾ ਨੇ ਫਿਲਮ 'ਪੁੱਤ ਜੱਟਾਂ ਦੇ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਪੰਜਾਬ', ਵਿਨੋਦ ਖੰਨਾ ਨੇ 'ਚੁੜੀਆਂ', ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ ਨੇ 'ਜੱਟ ਪੰਜਾਬੀ', ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ ਨੇ 'ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਕੰਢੇ ਅਤੇ ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ ਸਭ ਸੰਸਾਰ', ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਰਾਜ ਕਪੂਰ ਨੇ 'ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਜਹਾਜ਼ ਹੈ, ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ

ਸਭ ਸੰਸਾਰ ਅਤੇ ਮੇਲੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੇ' ਸੰਜੀਵ ਕੁਮਾਰ ਨੇ 'ਉਡੀਕ', ਆਈ. ਐਸ. ਜੌਹਰ ਨੇ 'ਛਤਿਆਂ ਦੀ ਡੋਲੀ, ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਜਹਾਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਯਮਲਾ ਜੱਟ' ਅਤੇ ਅਦਾਕਾਰ ਨਵੀਨ ਨਿਸ਼ਚਲ ਨੇ 'ਤੇਰੇ ਰੰਗ ਨਿਆਰੇ, ਮਿੱਤਰ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ, ਮਾਹੌਲ ਠੀਕ ਹੈ ਅਤੇ ਸਵਾ ਲਾਖ ਸੇ ਏਕ ਲਤਾਊ' ਨਾਮਕ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਅਭਿਨੈ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦਾ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅਦਾਕਾਰ ਭਾਰਤ ਭੂਸ਼ਨ, ਫਿਰੋਜ਼ ਖਾਨ, ਯੋਗਿਤਾ ਬਾਲੀ, ਅਭੀ ਭੱਟਾਚਾਰੀਆ, ਰਣਧੀਰ ਕਪੂਰ, ਮੋਹਨ ਚੋਟੀ ਅਤੇ ਜੈ ਸ਼੍ਰੀ ਗਡਕਰ ਜਿਹੇ ਨਾਮੀ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਕਾਰ ਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ 'ਭਗਤ ਪੰਨਾ ਜੱਟ' ਅਤੇ 'ਧਿਆਨੁ ਭਗਤ' ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦੇ ਵਿਲੱਖਣ ਅਦਾਕਾਰ ਪ੍ਰਾਣ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਕਰੀਅਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ 'ਯਮਲਾ ਜੱਟ' ਰਾਹੀਂ ਸੰਨ 1940 ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸਨੇ 'ਛਾਈ, ਚੌਧਰੀ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ ਸਭ ਸੰਸਾਰ' ਜਿਹੀਆਂ ਸੁਪਰਹਿੱਟ ਫਿਲਮਾਂ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਓਮ ਪੁਰੀ ਨੇ ਤਾਂ 'ਚੰਨ ਪ੍ਰਦੇਸੀ, ਲੌਂਗ ਦਾ ਲਿਸ਼ਕਾਰਾ, ਯਾਰੀਆਂ, ਆ ਗਏ ਮੁੰਡੇ ਯੂ. ਕੇ. ਦੇ, ਭਾਜੀ ਇਨ ਪ੍ਰਾਬਲਮ ਅਤੇ ਚਾਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ' ਜਿਹੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਕਰਕੇ ਕਮਾਲ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਅਦਾਕਾਰ ਓਮ ਸ਼ਿਵਪੁਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ 'ਅੱਜ ਦੀ ਹੀਰ, ਲੌਂਗ ਦਾ ਲਿਸ਼ਕਾਰਾ ਅਤੇ ਧਿਆਨੁ ਭਗਤ' ਆਦਿ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਲਾਹਿਆ ਸੀ। ਅਦਾਕਾਰ ਕਿਰਨ ਕੁਮਾਰ ਦੀ 'ਲਾਡਲੀ', ਕੁਲਭੂਸ਼ਨ ਖਰਬੰਦਾ ਦੀਆਂ 'ਉੱਚਾ ਦਰ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ, ਮਾਹੌਲ ਠੀਕ ਹੈ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਦਿਲਦਾਰ, ਕਿਰਪਾਨ, ਚੰਨ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਅਤੇ

ਸਾਡੀ ਲਵ ਸਟੋਰੀ', ਮੁਕੇਸ਼ ਰਿਸ਼ੀ ਦੀਆਂ 'ਮਿੱਤਰ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ, ਨਿਡਰ, ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ, ਜੱਟ ਜੇਮਸ ਬਾਂਡ, ਟੌਅਰ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੀ ਅਤੇ ਸਿੱਕਾ' ਆਦਿ ਫਿਲਮਾਂ ਤਾਂ ਲਾਜਵਾਬ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਕਿੰਨੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਕਾਰ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਪਰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਜਿਹੇ ਮੰਨੇ ਪ੍ਰਮਾਣੇ ਅਦਾਕਾਰਾਂ ਵੀ ਨੇ ਫਿਲਮ 'ਬੰਨੇ' ਵਿੱਚ

ਪ੍ਰੋ. ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਿੱਕੇ ਘੁਮਣ

ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਾਨਕੀ ਦਾਸ ਨੇ 'ਧੰਨਾ ਜੱਟ, ਮਨ ਜੀਤੇ ਜਗ ਜੀਤ, ਰਾਂਝਣ ਮੇਰਾ ਯਾਰ' ਅਤੇ ਹੀਰਾ ਲਾਲ ਨੇ 'ਮੇਰਾ ਪੰਜਾਬ, ਧਿਆਨੁ ਭਗਤ, ਮੁਟਿਆਰ, ਸੱਪਣੀ ਅਤੇ ਸਵਾ ਲਾਖ ਸੇ ਏਕ ਲਤਾਊ' ਅਤੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਰਾਜ ਨੇ 'ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਪੀ, ਪਰਮਜੀਤ, ਸਵਾ ਲਾਖ ਸੇ ਏਕ ਲਤਾਊ', ਹਾਸ ਅਦਾਕਾਰ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ 'ਚਮਨ, ਲੱਛੀ, ਮਦਾਰੀ, ਮਨ ਜੀਤੇ ਜਗ ਜੀਤ, ਪਾਪੀ ਤਾਰੇ ਅਨੇਕ ਅਤੇ ਸੁਖੀ ਪਰਿਵਾਰ', ਅਦਾਕਾਰ ਜਾਨੀ ਵਾਕਰ ਨੇ 'ਤੇਰੀ ਮੇਰੀ ਇਕ ਜਿੰਦਗੀ, ਦੁੱਖ

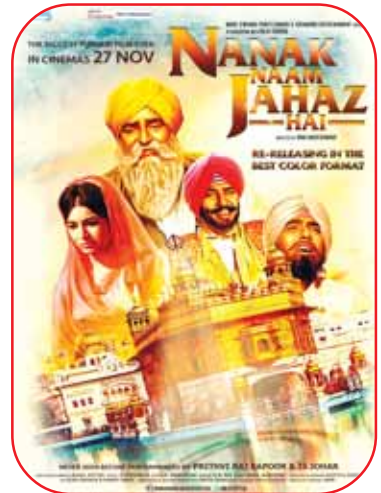

ਭੰਜਨ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਅਤੇ ਵਿਲਾਇਤ ਪਾਸ', ਸੁੰਦਰ ਨੇ 'ਵਿਲਾਇਤੀ ਬਾਬੂ, ਚੰਨ ਪ੍ਰਦੇਸੀ, ਚੋਰਾਂ ਨੂੰ ਮੋਰ, ਟਾਕਰਾ, ਭਗਤੀ ਮੇਂ ਸ਼ਕਤੀ, ਯਮਲਾ ਜੱਟ, ਦੁੱਲਾ ਭੱਟੀ, ਭੰਗਤਾ, ਜੀਜਾ ਜੀ, ਮਦਾਰੀ, ਜੁਗਨੀ, ਛਾਈ, ਸੱਸੀ ਪੁੰਨੂੰ, ਲਾਰਾ ਲੱਪਾ, ਬੰਨੇ' ਅਤੇ ਮਨਮੋਹਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜਿਹੇ ਸੀਨੀਅਰ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਅਦਾਕਾਰਾਂ ਨੇ 'ਦੁੱਖ ਭੰਜਨ ਤੇਰਾ ਨਾਮ, ਗੁਰੂ ਮਾਨਿਓ ਗ੍ਰੰਥ, ਮੈਂ ਜੱਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਤੇ ਛਤਿਆਂ ਦੀ ਡੋਲੀ' ਆਦਿ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮਾ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਵਧਾਈ ਸੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਅਦਾਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅਕਸ਼ੇ ਕੁਮਾਰ ਨੇ 'ਦਿਲ ਪਰਦੇਸੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਭਾਜੀ ਇਨ ਪ੍ਰਾਬਲਮ ਅਤੇ ਮਿੱਤਰ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਹਾਲ ਮਰੀਦਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ', ਜੈਕੀ ਸ਼ਰਾਫ ਨੇ 'ਸਰਦਾਰ

ਸਾਬੂ', ਅਦਾਕਾਰ ਸ਼ਕਤੀ ਕਪੂਰ ਨੇ 'ਰਹੋ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ, ਛੱਤੇ ਮਲੱਗ ਅਤੇ ਮੈਰਿਜ ਦਾ ਗੈਰਿਜ', ਰਾਜ ਬੱਬਰ ਨੇ 'ਲੌਂਗ ਦਾ ਲਿਸ਼ਕਾਰਾ, ਮੜੀ ਦਾ ਦੀਵਾ, ਯਾਰਾਂ ਨਾਲ ਰਹਾਰਾਂ, ਨਸੀਬ, ਮਾਹੌਲ ਠੀਕ ਹੈ, ਇਕ ਜਿੰਦ ਇਕ ਜਾਨ, ਸ਼ਹੀਦ ਉਧਮ ਸਿੰਘ, ਕੁਰਬਾਨੀ ਜੱਟ ਦੀ, ਤੇਰਾ ਮੇਰਾ ਕੀ ਰਿਸ਼ਤਾ, ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਆਪਣਾ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਆਸਰਾ ਪਿਆਰ ਦਾ', ਹੁਸੀਨ ਅਦਾਕਾਰਾ ਜੂਹੀ ਚਾਵਲਾ ਨੇ 'ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ, ਦੇਸ ਹੋਇਆ ਪਰਦੇਸ, ਸੁਖਮਨੀ', ਸੁਲਤੀ ਹੋਈ ਅਭਿਨੇਤਰੀ ਗੁੰਮੀ ਸਿੰਘ ਨੇ 'ਲੱਖ ਪਰਦੇਸੀ ਹੋਈਏ, ਆਪਾਂ ਫੇਰ ਮਿਲਾਂਗੇ, ਚੁੜੀਆਂ', ਕਵਿਤਾ ਕੌਸ਼ਿਕ ਨੇ 'ਨਨਕਾਣਾ, ਵਧਾਈਆਂ ਜੀ ਵਧਾਈਆਂ, ਵੇਖ ਬਰਾਤਾਂ ਚੱਲੀਆਂ, ਮਿੱਦੇ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰਨੀ ਅਤੇ ਕੈਰੀ ਆਨ ਜੱਟਾ 3', ਰਾਜਪਾਲ ਯਾਦਵ ਨੇ 'ਆਰ.ਐਸ.ਵੀ.ਪੀ. ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ', ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦੇ ਚਰਚਿਤ ਖਲਨਾਇਕ ਰਾਹੁਲ ਦੇਵ ਨੇ 'ਮਿਰਜ਼ਾ, ਧਰਤੀ, ਯੋਧਾ, ਜੀ ਕਰਦਾ, ਰਮਤਾ ਜੋਗੀ, ਯਾਰਾਂ ਦਾ ਰੁਤਬਾ, ਬੰਬ ਜਿਗਰਾ' ਅਤੇ ਮੁਕੁਲ ਦੇਵ ਨੇ 'ਹਵਾਏ', ਬੁੱਚਰਾ..., ਹੀਰ ਐਂਡ ਹੀਰੋ, ਬਾਜ਼, ਸ਼ਰੀਕ, ਹੀਰੋ ਨਾਮ ਯਾਦ ਰੱਖੀ, ਜ਼ੋਰਾਵਰ, ਡਾਕਾ, ਜ਼ੋਰਾ 10

ਨੰਬਰੀਆ ਅਤੇ ਮੁੰਡਾ ਫ਼ਰੀਦਕੋਟੀਆ' ਸਣੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਜਾਨਦਾਰ ਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਅਦਾਕਾਰੀ ਵਿਖਾ ਕੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਮਨ ਮੋਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਦਾਕਾਰ ਮਨੋਜ ਪਾਹਵਾ ਨੇ 'ਡਿਸਕੋ ਸਿੰਘ', ਮੁਕੇਸ਼ ਤਿਵਾੜੀ ਨੇ 'ਜ਼ੋਰਾ 10 ਨੰਬਰੀਆ, ਜ਼ੋਰਾ ਦਿ ਸੈਕਿੰਡ ਚੈਪਟਰ', ਹਾਸ ਅਭਿਨੇਤਾ ਰਜ਼ਾਕ ਖਾਨ ਨੇ 'ਮੈਰਿਜ ਦਾ ਗੈਰਿਜ', ਗੁਰੂ ਹੋਏ ਅਦਾਕਾਰ ਪਵਨ ਮਲਹੋਤਰਾ ਨੇ 'ਸੁਪਰ ਸਿੰਘ, ਪੰਜਾਬ 1984, ਇਕ ਸੰਧੂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਵਨਸ ਅਪੋਨ ਏ ਟਾਈਮ ਇਨ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਏਹੁ ਹਮਾਰਾ ਜੀਵਣਾ ਅਤੇ ਗੋਲੇ', ਪ੍ਰਮੋਦ ਮਾਊਥੋ ਨੇ 'ਜਿੰਦਗੀ, ਸਾਡਾ ਹੱਕ, ਹਾਏ ਓ ਰੱਬਾ ਇਸ਼ਕ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਮਿੰਨੀ ਪੰਜਾਬ', ਗੋਵਿੰਦ ਨਾਮਦੇਵ ਨੇ 'ਵੇਖ ਬਰਾਤਾਂ ਚੱਲੀਆਂ', ਪੁਨੀਤ ਇਸਰ ਨੇ 'ਫਤਿਹ, ਬੈਸਟ ਆਫ ਲੋਕ, ਰੱਬ ਨੇ ਬਣਾਈਆਂ ਜੋੜੀਆਂ, ਤੇਰੀ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਬਣ ਗਈ ਅਤੇ ਜਗ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਦੇ ਮੇਲੇ', ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ ਖਾਨ ਨੇ 'ਜੱਟ ਜੇਮਸ ਬਾਂਡ, ਬਿੱਕਰ ਬਾਈ ਸੈਂਟੀਮੈਂਟਲ ਅਤੇ ਦਾਸਤਾਨ ਏ ਸਰਹਿੰਦ' ਅਤੇ ਪੰਕਜ ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ ਜਿਹੇ ਅਦਾਕਾਰਾਂ ਨੇ 'ਹਰਜੀਤ' ਆਦਿ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦਮਦਮ ਕਰਦਾਰ ਨਿਭਾਏ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮਾ ਦੀ ਸਾਖ ਵਧਾਈ ਹੈ।

ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦੇ ਕਈ ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਨਾਮਵਰ ਅਦਾਕਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚੰਨ ਲਗਾਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਬੀਰ ਬੇਦੀ ਨੇ 'ਯਾਰਾ ਓ ਦਿਲਦਾਰਾ ਅਤੇ ਯਾਰੀ ਤੇ ਸਰਦਾਰੀ', ਰਜਿੰਦਰ ਨਾਥ ਨੇ 'ਦੋ ਪੋਸਤੀ ਅਤੇ ਸੱਚਾ ਮੇਰਾ ਰੂਪ ਹੈ', ਮੁਕੇਸ਼ ਖੰਨਾ ਨੇ 'ਮਾਂਵਾਂ ਠੰਡੀਆਂ ਛਾਵਾਂ', ਰਾਕੇਸ਼ ਬੇਦੀ ਨੇ 'ਮੈਂ ਤੂੰ ਅਸੀਂ ਤੁਸੀਂ', ਗਿਰਜਾ ਸ਼ੰਕਰ ਨੇ 'ਉੱਚਾ ਦਰ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ

ਦਾ, ਬਾਗੀ, ਗੱਦਾਰ, ਫ਼ਰਾਰ ਅਤੇ ਸਰਬੰਸ ਦਾਨੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ' ਪੰਕਜ ਧੀਰ ਨੇ 'ਚੁੜੀਆਂ, ਕਪਤਾਨ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਜੀ', ਗਜੇਂਦਰ ਚੌਹਾਨ ਨੇ 'ਇਕ ਉੱਕਾਰ', ਗੋਗਾ ਕਪੂਰ ਨੇ 'ਖੇਲ ਤਕਦੀਰਾਂ ਦੇ', ਪੰਕਜ ਬੇਦੀ ਨੇ 'ਸੁਬਦਾਰ, ਸੀਤੋ ਮਰਜਾਣੀ, ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਅਤੇ ਜੰਗ 1984', ਅਵਤਾਰ ਗਿੱਲ ਨੇ 'ਉਡੀਕਾਂ, ਰੱਬ ਦਾ ਰੋਡੀਓ 2, ਮੁੰਡੇ ਕਮਾਲ ਦੇ, ਡਬਲ ਦਿ ਟਰਬਲ, ਮਿੱਤਰ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ, ਸਿੰਘ ਵਰਸਿਜ਼ ਕੌਰ, ਜੱਟ ਜੇਮਸ ਬਾਂਡ, ਤੁਫਾਨ ਸਿੰਘ' ਆਦਿ ਜਿਹੀਆਂ ਬੇਹਤਰੀਨ ਫਿਲਮਾਂ ਸਦਕਾ ਪਾਲੀਵੁੱਡ ਨੂੰ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲੀ ਹੈ।

ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਜਿਹੀ ਵੱਡੀ ਫਿਲਮ ਇੰਡਸਟਰੀ ਚੋਂ ਵਕਤ ਕੱਢ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮਾ ਜਿਹੇ ਖੇਤਰੀ ਸਿਨੇਮਾ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਕੈਨਵਸ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਹੋਰ ਅਹਿਮ ਸਿਤਾਰਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਾਸਤੇ ਸਮੁੱਚਾ ਪਾਲੀਵੁੱਡ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਇਸ਼ਾ ਜੁਲਕਾ ਤੇ ਅਵਿਨਾਸ ਵਧਾਵਨ ਨੇ 'ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸ', ਯਾਮੀ ਗੋਤਮ ਨੇ 'ਏਕ ਨੂਰ', ਰਜਤ ਬੇਦੀ ਨੇ 'ਗੋਲ ਗੱਪੇ', ਜ਼ਹੀਰਾ ਨੇ 'ਲਾਡਲੀ ਅਤੇ ਸਾਲ ਸੋਲ੍ਹਵਾਂ ਚੜ੍ਹਿਆ', ਤਨੂਜਾ ਨੇ 'ਉੱਚਾ ਦਰ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਅਤੇ ਦਿਲਦਾਰਾ', ਵੱਡੇ ਅਦਾਕਾਰ ਵਿਨੋਦ ਮਹਿਰਾ ਨੇ 'ਮੱਜਾਂ ਦੁਬਈ ਦੀਆਂ' ਪੁਨਮ ਵਿੱਲੋਂ ਨੇ 'ਡਬਲ ਦੀ ਟਰਬਲ ਅਤੇ ਉਮਰਾਂ 'ਚ ਕੀ ਰੱਖਿਆ', ਵਿਦਿਆ ਸਿਨਹਾ ਅਤੇ ਸਿਮੀ ਗਰੇਵਾਲ ਨੇ 'ਉਡੀਕਾਂ', ਰੇਖਾ ਨੇ 'ਸਾਲ ਸੋਲ੍ਹਵਾਂ ਚੜ੍ਹਿਆ', ਮਧੂਮਤੀ ਨੇ 'ਸੱਪਣੀ, ਚੰਬੇ ਦੀ ਕਲੀ, ਮਨ ਜੀਤੇ ਜਗ ਜੀਤ', ਹੈਲਨ ਨੇ 'ਯਮਲਾ ਜੱਟ ਅਤੇ ਸੁਖੀ ਪਰਿਵਾਰ', ਅਰੁਣਾ ਈਰਾਨੀ ਨੇ 'ਉੱਚਾ ਦਰ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ, ਲੰਬਤਦਾਰਨੀ ਅਤੇ ਜੱਟ ਦੁਬਈ ਦਾ', ਉਮਾ ਦੇਵੀ ਉਰਫ ਟੁਨਟੁਨ ਨੇ 'ਪਰਦੇਸ਼, ਸੱਪਣੀ, ਗੋਰੀ ਦੀਆਂ ਝਾਂਜਰਾਂ, ਮੇਲੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੇ, ਪਿੰਡ ਦੀ ਕੁੜੀ, ਮੈਂ ਜੱਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ', ਅਦਾਕਾਰਾ ਮਨੋਰਮਾ ਨੇ 'ਖਜ਼ਾਨਚੀ, ਸਹਿਤੀ ਤੇ ਮੁਰਾਦ, ਮੇਰਾ ਮਾਹੀ, ਕੋਇਲ, ਲੱਛੀ, ਪੋਸਤੀ, ਜੁਗਨੀ', ਪਦਮਾ ਖੰਨਾ ਨਾਮਕ ਅਦਾਕਾਰਾ ਨੇ 'ਧੰਨਾ ਜੱਟ, ਜਿੰਦਗੀ ਯਾਰ ਦੀ, ਅਤੇ ਸ਼ੇਰ ਪੁੱਤਰ', ਨ ਸ਼ੀਲੇ ਨੈਣਾ ਵਾਲੀ ਨਿਸ਼ੀ ਨੇ 'ਡੱਕਾ, ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਜਹਾਜ਼ ਹੈ, ਲਾਈਏ ਤੇ ਤੇਤ ਨਿਭਾਈਏ, ਧਰਤੀ ਵੀਰਾਂ ਦੀ, ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਕੰਢੇ, ਲਾਜੇ, ਲਾਡੇ ਰਾਣੀ, ਸੱਪਣੀ, ਪਿੰਡ ਦੀ ਕੁੜੀ, ਬੰਨੇ, ਫੋਲ ਜਾਨੀ, ਗੁੱਡੀ, ਭੰਗਤਾ, ਜੀਜਾ ਜੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਜੱਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ' ਅਤੇ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਦਾ ਮੁਜੱਸਮਾ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਵਿੱਮੀ ਨੇ 'ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਜਹਾਜ਼ ਹੈ' ਜਿਹੀ ਕੌਮੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵਿਜੇਤਾ ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਅਦਾਕਾਰੀ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮਾ ਦੀ ਪੱਗ ਦਾ ਸ਼ਮਲਾ ਹੋਰ ਉੱਚਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਇੰਡੀਅਨਾਪੋਲਿਸ ਵਿਚ ਪਾਰਕਿੰਗ ਅਤੇ ਸੈਲਫ ਸਟੋਰੇਜ

Indianapolis, IN

Yard Address: 10318 Pendleton Pike, Indianapolis, IN 46236

Semiyard

Parking & Self-Storage Available

Download Semiyard App & Book

916 755 0085

Mobile & Text:

916 610 0033

SCAN ME !

Install via
App Store

Install via
Google Play

24/7 Access & Support

PARK MONTHLY!

\$125

\$125

\$125

\$125

\$200

Reliable

Trucks & Trailer Repair Shop

7401 Brookville Road Indianapolis, IN 46239

- * Truck & Trailer Alignment
- * Truck Oil Change
- * Truck & Trailer Brakes
- * Shock and Chambers
- * Drive Lines & AC Work
- * Tire Change, Repair, & Balance
- * Reefer Oil Change

- * DPF Work * Nox Sensor
- * Truck & Trailer Bushings
- * Air Compressor * Air Dryer
- * Radiator Change

ਟਰੱਕ ਅਤੇ ਟਰੇਲਰ ਅਲਾਈਨਮੈਂਟ, ਟਰੱਕ ਆਇਲ ਬਦਲਣ, ਟਰੱਕ ਅਤੇ ਟਰੇਲਰ ਬਰੇਕਾਂ, ਟਾਇਰ ਬਦਲਣ, ਰਿਪੇਅਰ ਅਤੇ ਬੈਲੇਂਸ, ਰੀਫਰ ਆਇਲ ਬਦਲਣ, ਏਅਰ ਡਰਾਇਰ, ਰੇਡੀਏਟਰ ਬਦਲਣ ਅਤੇ ਟਰੱਕਾਂ ਤੇ ਟਰੇਲਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ।

Gurbaksh S Randhawa: 317-800-2976

Sam Bhullar: 317-995-2020